

v. voiculescu

1972

ANUL INTERNAȚIONAL AL CĂRȚII

Cu prilejul Anului internațional al cărții — organizat de U.N.E.S.C.O. — care se desfășoară sub deviza «Cărți pentru toți», a apărut nr. 700 al «Bibliotecii pentru toți»: *Istorisiri din Ardeal* de M. Sadoveanu (*Valea Frumoasei, Ochi de urs, Poveștile de la Bradu-Strimb* și alte povestiri; volumul cuprinde, în plus, o serie de imagini — unele inedite — ale locurilor din Ardeal pe care le-a străbătut marele nostru scriitor).

Tirajul total al colecției noastre, o dată cu apariția nr. 700 este de 57 455 500 de exemplare, inclusiv reeditări.

Prin această colecție, Editura Minerva reprezintă scrieri universale și contemporane, prin prezentarea grafică elegantă, prin prețul modest, prin tirajele care uneori depășesc 200 000 de exemplare, colecția «Biblioteca pentru toți» a Editurii Minerva corespunde întru totul devizei pe care și-a propus-o Anul internațional al cărții: «Cărți pentru toți» — demonstrând convingător progresele editoriale ale României socialiste.

Vol. I-II, lei 10

editura minerva

704

v. voiculescu
iubire magică

v. voiculescu

CLUBUL CĂRȚII DIGITALE

Help

v. voiculescu

Iubire magică

NUVELE

★★

Ilustrația copertei: *Calab Francisc*

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI ● 1972

EDITURA MINERVA ● BUCUREȘTI

IUBIRE MAGICĂ

IUBIRE MAGICĂ

Un simbure de roman

Trei ședeau goi, întinși la soare, poetul, doctorul și pictorul, care ne adusese cu mașina pînă la acest colț unic, Kalicichioi. Eu, al patrulea, chibițul lor, cercetam țărmul, fără seamăn pe întregul litoral al Mării Negre.

E un petec de Bretanie, cu arcuri de stînci zvîrlite pînă departe în apele de un albastru sever, cu grote irizate, pline de cormorani închiondorați, cu nori de călifari de-a lungul falezelor dărăpănate și spume filfîitoare de pescăruși fără odihnă.

Un murmur de glasuri ne tulbură liniștea. Două tătăroaice veneau spre noi. Cunoscuseră mașina pictorului, un fel de emir al acestor meleaguri, și se înfățișau să-i ghicească în ghioc. Ne deranjau. La un semn al pictorului, a trebuit să ne acoperim goliciunile. Le-am lăsat să-și debiteze stîngacele lor baliverne și le-am concediat repede cu un mic bacșiș.

— Ce săracă în folclor e marea ! gîndi tare poetul.

— N-ai dreptate. N-o cunoști, sări în apărarea mării pictorul.

— O cunosc și cunosc tot atît de bine și muntele, replică poetul. Dar ca să nu discutăm zadarnic, ascult-

tați o întâmplare a cărei amintire o înăbuș de mult. Dar aici, în lumina asta necrutătoare, care alungă umbrele și înspăimîntă stafiile, îndrăznesc să mi-o des-tăinui.

Acum cîțiva ani pusesem la cale o lucrare pentru care îmi închipuiam că îmi trebuie o liniște și o concentrare excepțională.

Căutam deci departe de București o atmosferă pură și austeră, prielnică înaltei tensiuni la care ținteam. Șovăiam între munte și mare.

Tocmai atunci un prieten folclorist se pregătea pentru campania lui de vară. Dibuise un ținut virgin, cu adevărate mine folclorice neexplorate, ascuns în cutele unui masiv grandios. Și m-a poftit, dacă vreau, să-l întovărășesc.

Mi-a făcut o listă de tot ce trebuie să iau. Nu m-am echipat însă în nici un fel. N-aveam nevoie de altceva decît de mediul prielnic inspirației, în flacăra căreia mă vedeam arzînd zi-noapte ca un Mahatma.

M-am urcat în vagon numai cu o valiză ușurică, de mîna. Prietenul, văzîndu-mă atît de pirpiriu, zîmbi.

— Ai să simți lipsa multor lucruri, acolo sus.

El, mai cu experiență, își luase, pe lîngă un rucsac doldora, și un cufăr umflat cu tot soiul de provizii și echipament. „Calabalic netrebnic“, cugetam în sinea mea, dar tăcui.

După o noapte și o zi de călătorie cu tren și apoi cu o căruță, am descălecat la poalele muntelui, în ultimul sat pînă la care duceau șosele practicabile. Aici orice drum se infunda. De aici încolo, pînă la așezările unde năzuiam, se înșelau numai făgașuri și poteci.

Am fost siliți să poposim aici și să căutăm alte mijloace de transport. Ne încurcau mai cu seamă ba-gajele.

— Trăserăm la un han, unde ni s-a spus că oamenii la care mergem sînt răi, neprimitori, aproape sălba-teci.

A doua zi de dimineață am cerut sfat și ajutor autorităților locale. Și în timp ce valiza mea jubila, cufărul amicului sta bosumflat pe prîspa primăriei, unde ne tîrguiam cu un om, să-l care după noi cum o ști.

Dar aveam noroc. Robotul nostru se potrivea să fie din cătunul unde prietenul plănuiise, cum zicea el, să facă „centrul ariei lui de studii și cercetări“. Și odată cu soare-răsare pornirăm și noi, petrecuți de căinările notarului.

— Vai de oasele dumneavoastră!

Chiar de la început am intrat pieptiș în făgașul unei viroage, de pereții înghesuți ai careia își frecau coastele cei doi căluți, între care trona acum, măreț, alături de un sac cu păpușoi, cufărul. Deasupra lui, ca un moț superfluu, se elatina valiza.

Din viroagă am săltat în albia unui torent ce urca vijeliosă printre bolovani cît bivoli, în inima mun-telui. Era unicul drum prin care se putea răzbi sus. Din cînd în cînd, îngenuncheam însetați și sărutam apele singuratece.

Am suit așa ceasuri întregi, sugrumați în acest defileu spart în stînci de navele primordiale. Numai o curea albastră deasupra noastră însemna că acolo e cerul.

Cînd și unde, drumul răsufla mai slobod, dînd zi-durile spelbe în lături; ne opream să admirăm primi-tivitatea peisagiului, arhaismul geologic, grandioasa nuditate a coclaurilor rudimentare, fără o floare, fără o iarbă. Uriășele răsturnări și rostogoliri, în-grămădirile elementare coborau de-a dreptul din po-top, mărturii ale giganticelelor chinuri telurice.

Drum lung și istovitor. A trebuit să ne împrietenim cu călăuza, care a tras tot timpul cu urechea la ce vorbeam, probleme de folclor. Așa că, pe lângă cele ce va fi fost aflat de la primar, omul s-a încredințat că sîntem niște tîrgoveți de treabă. S-a minumat numai că în loc să învîrtim alt negoț, umblăm după cîntece și ne ținem de basme și vrăji.

— De-alde astea sînt berechet la noi în sat, pe la femei și babe. Merinde nu se prea găsesc. Streinii urcă rar să-și caute între fetele noastre soții, că sînt tare mîndre. Și zîmbi din ochi către noi. Nu cumva vă este a înșurătoare? Și ne măsură cîntărindu-ne cu privirile.

Am izbutit pînă la urmă să-i spulberăm toate bănuiele și îndoiala. S-a învoit chiar să ne găzduiască la el, cît vom vrea să stăm. Partida era cîștigată.

Îl chema Ion. Ion Onișor. Ne da casa mare de sus, cu două odăi curate și gătitе, care tot stau degeaba. El locuia în culhne, iar vara mai mult pe afară.

Am aflat cu acest prilej că-i murise nevasta. Trei fete înstreinate erau măritate în satele bogate de jos. Băiatul cel mare i se prăpădise pe front. Altul, înșurat, făcea armata în oraș, departe. Rămăsese singur, numai cu noră-sa, de care nu se arăta mulțumit. Dar avea s-o puie să facă mîncare și să vază de noi.

Vorbeam urcînd și gîfîind. La hopuri mai mari sprijineam cufărul, care se hăisea din leagănul de chingi și arunca valiza mea jos. Gheata se spărsese și omul sta deschis în fața noastră. Seara, cînd am poposit în bădăura lui Onișor și i-am pus în palmă cărașia și arvună din chirie, nu mai eram niște streini bănuți, ci oaspeți buni, cărora gazda le deschidea nu numai casa și inima, ci și barierele ținuțului.

De la poartă omul a strigat de două-trei ori, în întunericul amurgului. Dar n-a ieșit nimeni. A sfâr-

mat între dinți cîteva înjurături și a dibuit într-o ascunzătoare cheia cu care ne-a deschis casa. Cufărul a fost purtat pe mîini, ca un mort, înăuntru. Și nu ne-am mai gîndit la altceva decît la somn. Socotindu-ne încă drumeți, ne-am trîntit așa îmbrăcați pe paturile nedesfăcute. Eu am dormit însă rău, cu visuri chinuite, și m-am zvîrcolit toată noaptea.

II

A doua zi, sub oblăduirea lui Onișor, am purces să vizităm satul.

Era înșirat pe niște rîpi, într-o șea clădită pe-o cascadă de terase, despărțite fișii-fișii între ele prin viroage adînci și bolovănoase ce țineau loc de ulițe. Casele atîrnau în pantă, din ce în ce mai înclinată cu cît urcai.

— „*Inbaerent montes*“, cită prietenul textul unui istoric roman despre daci.

Priveam cu uimire salbătecia locurilor. Peste tot, sărăcie de preistorie. Numai piatră și lemn gol. Ici-colea, cocioabe țuguiate, cu o ferestruică sus și fumuri oarbe în podul înalt ca de locuință lacustră. Dar, ca și cînd ar fi ascuns cine știe ce comori, fiecare curte era înconjurată cu zid tare de piatră.

Și nici o mișcare. Bărbați, după muncă, jos la cîmp; muierile și copiii mai mari, cu vitele în munte. Plozii, la joacă pe coclauri. Rar, babe și moșnegi cu vederile scurtate de bătrînețe se ridicau de pe lavițele din poartă cînd treceam, dînd binețe.

Onișor, mîndru, se oprea și ne recomanda ca pe niște domni mari, cărturari, prietenii lui de cînd lumea. Și satul lua act.

Am întrebat de școală.

— Apăi școală nu avem. S-a clădit jos, în comuna cea mare.

— Dar biserică ?

— Biserică avem, dar lipsește preot, că nu ne ajung puterile să-l întreținem, lămurii el. Dar urcă o dată, de două ori pe an, cu rîndul, cîte un domn preot de jos și ne slujește slujba învierii. Iar cînd se poate și pe-a Crăciunului.

— Dar cu morții ce faceți ?

— Apoi la noi se moare greu, domnilor. Cînd se împlinse așa ceva, așteaptă și mortul pînă vine un preot din vale și-i cetește.

Am cerut de ne-a dus la biserică. O cutie de birne cu un foișor cît un plop de înalt. De jur împrejur, cîteva cruci răsirate sub ocrotirea unor ziduri ca de cetate.

Nici cîrciumă nu se afla. Toate astea înfloreau acolo jos, în comuna nouă și mare, cu școală, biserică, primărie și bancă. Satul vechi rămăsese un fel de matcă, din care roiseră oameni în toate părțile, flămînzii de pămînt negru și avuție. El colonizase dealurile și cîmpurile pînă departe. Și rămînea mereu mic și oropsit, uitat în sihăstria lui. Dar tare ca un sîmbure.

Priveam cu inima strînsă și mă durea atîta lipsă și paragină. Împărtașii prietenului jalea mea. Dar el sări și luă apărarea sărăciei.

— E bine că nu e nici un belșug și nici un prisos, decretă el. Asprimea și sobrietatea care domnesc sînt mîntuitoare. Vezi ? Oamenii se înfățișează ciolănoși și uscați ca pămîntul care îi naște ; o poighiță de humă pe o temelie de stînci. Așa și ei : cîteva funii de mușchi împletite pe oasele puternice, peste care aruncă doar o cămașă, o ie sau niște ifari. Podoabe : alb și negru.

Pînă aici tirada plăcu lui Onișor, care se uita falos la cioarecii lui.

— Mîncarea pe sponci, poame și puțină mămăligă. Somnul pe o scîndură neacoperită, urmă amicului.

Asta nu-i mai conveni gazdei, care strîmbă din nas și întoarse capul.

— Mai mult mălai n-ar strica, insinuă el.

— Simplitatea, sărăcia asta vă păstrează liberi și senini, se adresă mustrător amicului către Onișor. Așa, nu purtați povara nici unei bogății. Oieri și ciubărari, nu sînteți robii nici unei munci eare să strice omenia din voi.

Omul înfruntat astfel, puse nasul în pămînt.

Prietenul era în verva.

— Îi vezi ? se îndreptă el către mine. Ei nu datorează vieții nimic altceva decît existența. N-au fatalitate. Au numai ursită. Nu vin încărcăți de nici o moștenire.

— Ba sîntem moșneni din moși-strămoși, domnule, protestă omul.

Prietenul trecu peste el și urmă :

— Stau drepti și ușori, gata să primească pe umerii lor slobozi viitorul.

Aici Onișor se îndreptă instinctiv din umeri.

— Nefiind prinși în nici un țarc sau teasc al așa-zisei societăți care să-i stîrcească, ei, nelimitați, deschiși tuturor posibilităților, sînt vechi, adică antici — nicidecum bătrîni. În ei se odihnește omenirea sleită, acolo jos, de munci, smintită de avuții, denaturată de viții.

Onișor, cu ochii la mine, cerșea o explicație. Dar tocmai intram într-o curte, unde dam peste o clădire de copii aplecați asupra unei mogîldete. Ne-am strecurat în roata lor. Un bătrîniș cu plete și păr rețezat pe frunte, cu un genunchi în pămînt, ținea cu o mînă un uliu enorm și-l certa în gura mare,

căznindu-se cu cealaltă să-i desfacă aripile. Hultanul se apăra fioros, și pumnii omului, rîciți de gheare, șiroiau de sînge. Dar nu s-a lăsat pînă nu l-a întins cu spinarea pe o cruce de stînghie. Și în timp ce bătea cîte o țintă în fiecare aripă, fixîndu-le de lemn, îl procitea amintindu-i de toate puicile și găinile răpitoare; de Moșata, de Golașa, de Pestrița... O litanie, ca o orajie funebră. Pasărea, zgîrcită de furie și durere, îl privea cu o cruzime arzătoare, ce țîșnea din ochii rotunzi cercuiți cu aur roșu.

Crucea cu pasărea răstignită de vie a fost legată în vârful unei prăjini înalte și ridicată sus în văzduhuri... Și alaiul a pornit spre poartă, unde prajina cu crucificatul a fost înțepenită lîngă un stîlp. Pasărea rămase acolo, în cer, atîrnînd vie, cu aripile întinse, gata a zbor. Bătrînul, cu ochii în sus, o certa încă pe ea și tot neamul ei de tîlhari aripați.

Cînd dete cu ochii de noi se potoli. Schimbarăm binețe. La rugămintea noastră și la îndemnul lui Onișor, începui să ne povestescă. Amicul scoase repede carnetul și porni să noteze cu lăcomie.

— Aha! de cînd îl pășteam! De-o săptămînă; după casă, după coșar. Dar jivina mirosea fierul puștii și-mi da ocol. Azi în zori, după ce am frecat bine țeava cu izmă și am împodobit-o cu foi, m-am pitit, lungit cu fața în sus, în grămada de bușteni din ogradă. Proclétul a venit să-și ia tainul și s-a lăsat ademenit de un pușor. A făcut cîteva rotocoale și s-a slobozit deodată, repede și greu ca un pietroi, în jos. Dar l-am trăsniț ca la trei stîngieni de la pămînt. L-am aripat numai. Cînd să-l apuc, și-a înfipt clonțul și ghearele în mine, că de-abia m-am putut descăiera. Și-și apăsa dosul mîinilor cu un ștergar ud.

— Și acum de ce l-ai urcat acolo, sus? întrebă prietenul, notînd de zor.

— Ca să dea de veste fîrtaților că nu-i de glumă și să nu se mai apropie. Că dacă nu i-am mai speria așa, ne-ar mîncă și pe noi, nu numai pasărețul.

Am aflat astfel că stîncăria din preajma satului era un adevărat cuibar, unde găile și ulii își scoteau puii, ca să tabere apoi, cîrduri hrăpărețe, asupra satelor. Pe urmă am băgat de seamă că nu era poartă care să nu ne întîmpine cu păseri crucificate, — cîteodată două și trei pe aceeași prăjină.

Am străbătut astfel prin sat ca prin mijlocul unei legiuni care își poposise acolo cohortele cu acvilele steagurilor înălțate pentru bătălie.

III

Cînd ne-am întors din colindul nostru, era prînzul mare și acasă nu ne aștepta nimeni. Am ospătat noi pe Onișor cu merindele rămase de pe drum și l-am cinstit cu belșug de vin. Pe urmă, bine dispus, a luat parte cu cel mai mare interes la desfacerea cufărului. Prietenul a scos și a înșirat pe masă și pe lavițe un întreg bazar: săpun, ace, ață, bomboane, caramele, dresuri pentru obraz, naframe, basmale, lulele, pachete cu tutun și țigări, cutii cu chibrituri, bricegă, cărți mici de rugăciuni, ilustrații și alte cîte, arsenalul lui cu care să forțeze bunăvoința tuturor categoriilor de deținători, cît de îndărătnici, ai comorilor folclorice. Onișor s-a minunat mult de mașina de făcut cafea care ardea cu spirt, a mîngîiat lung sticlele cu rom și coniac, s-a amuzat cu lanterna electrică și a fost fericit cînd i s-a spus că la plecare îi lăsam lui lampa cu petrol, lumînările și chibriturile.

Cu asta, amicul inaugura ancheta. Asta era capcana pe care i-o întindea lui Onișor, ca să-l descoasă dacă nu știe vreo vrajă, dacă nu-și amintește vreun basm, de vreun cîntec vechi. Onișor a oftat adînc și s-a întunecat vădit tulburat. Răscolisem nomolul durerilor de la fund.

— Apoi, domnilor, descîntecele s-au dus în groapă o dată cu fie iertată nevastă-mea, că ea le știa... Fermecele s-au împrăștiat cu fetele care le făcea, să se mărite mai repede, și cîntecele mi-au părăsit casa de cînd am pierdut feciorii.

— Ei, de ce spui asta?... Unul trăiește vesnic ca un erou. Cellalt face armata, în slujba țării, îl mîngîiarăm noi.

— Da' de unde, domnilor... Am spus eu așa ca să-mi ascund rușinea. Nu e la oaste... E la temniță grea.

— La temniță?

— Da, a junghiat un fecior care se tot da pe lîngă nevastă-sa... noru-mea...

Am tăcut.

— Dar, reluă Onișor, se cheamă că am și eu vraja mea.

Și s-a oferit dintr-o dată să ne împărtășească o taină a lui, pe care n-a arătat-o nici feciorului. Nouă însă ne-o dă pe față, fiindcă noi, ca oameni mari și scriitori de cărți, trebuie s-o cunoaștem. Dar e nevoie să plecăm îndată. Căci a doua zi el are de gînd să urce în munte, după noru-sa :

— Trebuie mîna de femeie, altfel, murim de foame și de neîngrijire. Și-a luat minteanul pe umeri, în mîna toporișca și am pornit.

• Departe, mai sus de sat, am intrat în marele așezămint al codrilor, pentru care obștea se judeca de un veac și jumătate cu fel de fel de domni care și-l

vindeau unul altuia, măsluind și amîinînd dreptățile.

— Acum sîntem pe calea bună. Am pus un avocat care nu ne mai vinde, sfîrși Onișor cu tărie.

După un mers bun prin răcoarea verde, am ieșit la gol pe cumpăna apelor. În perspectivele văilor se deschideau uriașe circuri și cratere glaciare, străjuite de piscuri cu profiluri bizare. Căutam singurătate și mă întîmpina acolo nu una, ci o mie de singurătăți... Aș fi întîrziat bucuros... Omul sîrguia însă la drum. Am coborît repede de cealaltă parte a muntelui, la poalele căruia curgea un rîu, venit de departe cu undele umflate. Chiar sub noi se scobeia un cot, ca un liman, în care apele se linișteau, bătînd molcom fața nisipului ce se strevedea prin ele. Ne-am strecurat printre tufișuri de mlajă și bălării...

— Să vedeți, domnilor, cursa mea. N-o să vă pară rău de osteneală. O întînd de patru ori din primăvară pînă în toamnă și mai totdeauna o scot plină.

Gîndeam că e vorba de vreo plasă de pescuit nouă și inedită în domeniul etnografiei. Alături de el, am înaintat pînă în pragul casei. Onișor s-a uitat întîi roată în toate părțile. Și-a scos cămașa, și-a sumes cioarecii, a intrat în rîu, a căutat semnele puse, niște pietre albe, și s-a oprit în netezișul liniștit al albiei. Acolo a început să scormone cu brațele sub apă... A tras un țaruș, apoi altul, în totul șase. A săltat ceva, a răsucit și a ridicat cu mare băgare de seamă un vâlătuc gros pe care l-a stors și l-a pus la subțioară. A mai bîjbîit apoi în lung și în lat, cu brațele pe la fund. Dar n-a mai scos nimic și a venit pe mal.

— Pusesem patru, vorbea el mai mult ca pentru sine. Trei le-a luat apa... Ce să faci, partea ei...

Ne-a tras într-un zăvoi mai ascuns, a desfăcut vâlătucul și l-a întins pe iarbă, la dogoarea soarelui. Era o blană mare, mișoasă de berbec. Nu pricepeam.

— Unde-i peștele? se uimi prietenul, cu carnetul gata.

— Apoi asta nu-i de pește. Asta-i doar capcană pentru altceva mai scump. Ci pînă s-o zvînta lîna, prindem și pește.

Umblă domol în traistă, trase sfoară, cîrlige, meală, tăie trei nuiele mlădii și încropi la repezeală undițe, cu care ne așezară nedumeriți la prins. Din cînd în cînd, se ridica să supravegheze blana, care se zbicea iute.

Cînd a socotit de cuviință că totul e gata, a răsucit-o la loc, a pus-o în traistă și am pornit înapoi.

Sosiți acasă la vremea cînei, gazda a fost din nou oaspetele nostru. Nu spunea nimic. Legumea încet din provizii, bea vin și zîmbea pe sub mustăți, la curiozitatea noastră greu stăpînită.

— Lasă! O să vedeți. Întîi să se culce toate găinile satului, glumea el.

După ce s-a lăsat bine noaptea, a aprins un felinar orb, a scos din tron o dimie groasă cu care a astupat ferestrele și a tras zăvoarele la uși. A întins jos o pînză, a luat blana și, ținînd-o de un corn deasupra pînzei, a început s-o bată pe dos, adică pe partea jupuită, cu o vîrguță. La bătaia meșteșugită a omului a pornit să se scuture din mișele și cîrlionții blănii un soi de praf, o pulbere ca un nisip. Operația se făcea metodic de sus în jos, bucată de blană cu bucată, fără grabă și cu mare migală. Pulberea, gonită din ascunzișuri, se cernea galbenă și strălucitoare pe așternut. Uneori chiar în chip de paiete scînteietoare în raza lămpii, ca fluturării ce se cos pe ei.

Aveam impresia că Onișor săvîrșește o vrajă.

După ce a isprăvit cu dosul a luat, pe față, mișele în răspar... Blana se istovise. I se smulsese ultimul

grăuncior. El o vălătuci iar și o zvîrli după sobă. Apoi cu un pămătuț strînse în mijlocul pînzei o grămăjoară de pulbere.

Din cînd în cînd, se oprea și o pipăia, dînd din cap. — Poștiți, domnilor, ne îndemna el voios. Puneți mîna și cereați.

Prefiram printre degete pulberea culeasă și nu înțelegeam. Îl priveam nedumeriți.

— E aur, domnilor, aur curat.

Prietenul sări la carnetel.

— Aur? Cum? De unde?

— Din nisipul riului. Apele vin de sus din munți și-s încărcate cu pulbere de aur, spuse simplu Onișor.

Cerurăm lămuriri. Amicul pîlpîia de emoție.

— Îl rod apele din stînci și-l amestecă în nisipul lor. Ba se mai adaogă și cel scăpat din șteampurile care mărunțesc acolo, amănunți omul. Pe vremea cînd nu se lucra în băi, moșii noștri îl pîndeau aici jos și-l prindeau în cursele astea de blănuri mișoase.

— N-am auzit și n-am citit nicăieri despre practica asta, se uimi prietenul spre mine.

Nici eu nu știam despre așa ceva.

— E o taină străveche, care s-a pierdut, lămurii Onișor. O mai apucase tata, care mi-a lăsat-o mie moștenire, că îl ascultam. Și eu poate s-o las feciorului, dacă o fi vrednic — și adăugă amărît — dacă s-o mai dezbrobodi din ale muierii. Altfel, o duc în mormînt. Și privind spre prietenul care buchisea carnetelul, adaoase: că din cărțile dumneavoastră nu se întoarce ea înapoi aici.

— Și cum vine asta, bade? se nedumeri amicul.

— Apoi vine așa. Așezi blana la limpeziș pe apă lîna, cu lîna în sus, și o întărești în albie cu cîțiva țaruși. Apa se prelinge prîn mișe ca printr-o strecu-

rătoare și trece mai departe la vale, ducînd cu ea nisipul netrebnic. Aurul, mai leneș, mai greu, merge mai domol și se lasă, boieros, la fund, unde se încurcă și se oprește în firele încîlcite ale lînei. Se cheamă că a căzut în capcană. Te duci peste o lună, două, și scoți blana cum văzurăți, încărcată.

Și, povestindu-ne, strîngea pulberea prețioasă într-un corn de bou în care se păstrează de obicei iarba de pușcă. Să fi fost ca la trei-patru grame.

— Și cît se poate culege ? întrebaram.

— Un năpîrstoc, două pe an, că atîrnă greu. Și n-ai decît cinci luni.

— De ce ? întrebaram.

— Apoi de toamna, tîrziu, și pînă în gura verii, nu te înțelegi de loc cu apele. Vin numai mînioase.

— Numai atît, ne plînseram noi, un degetar ?

— Apoi și atît e prea destul, că se cheamă că-i fără nici o muncă. Doar că mai păgubesc cîteva blăni furate de ape. Dar decît să te trudești acolo, în băi, îngropat de viu ca în temniță, mai bine aici slobod pe prunduri...

— Nu poate fi aur, spusei în franțuzește amicului. E probabil pulbere de mica, de care sînt pline toate pietrele. Cînd eram copii, tot așa ne amăgeam și noi și le adunam socotindu-le că închid în ele firișoare de aur.

După ton, după mimică, omul pricepu că nu cred.

— Da' de unde, domnule, e aur — și încă lamură.

— Cum îl cunoști ? mă rățoii eu.

— Apoi nu-l cunosc eu, îl cunoaște negustorul de la tîrg. Că mă duc cu praful ăsta jos și-l schimb pe mălai și pe făină. Il cearcă zaraful acolo cum știe el cu apă tare și mult se bucură. Că este aur bun, spălat și lămurit în toate apele muntelui. Numai că

e puțin. S-ar aduna mai mult dacă nu și-ar smulge și riul dajdia lui. Da' i-o dau bucuros.

Și omul ascunse în fundul tronului slăvitul praf cules din lîna de aur, după care alergau eroii lumii antice pînă la Colchida. Dar de unde să știe asta Ion Onișor, care se ridică, urîndu-ne noapte bună ?

Am rămas cîtăva vreme tăcuți, uluiți, frămîntînd gînduri și potrivind înțelegeri.

— Nu trebuie să ne mai îndoim, răsuflă prietenul. Noi n-am mai apucat, dar odinioară, și nu e mult de atunci, albiile rîurilor noastre erau pline de țigani zlătari, care cerneau nisipurile și culegeau aurul din el. Am întîlnit într-o carte un desen, pare-mi-se de Raffet, în sfîrșit nu importă, de un călător de pe la începutul veacului al nouăsprezecelea, care, minunat de cele ce vedea, desenase o astfel de scenă : Zlătari prefîrînd apele pentru aurul din ele.

— De ce s-a părăsit procedeul ? întrebai sceptic.

— De bună seamă, răspunse, gîndindu-se un timp, prietenul, fiindcă robia s-a desființat. Mîna de lucru a ajuns din ce în ce mai rară și mai prețioasă. Aurul cules în chipul ăsta ar costa prea scump, mult mai scump decît cel de mină.

Dar cea mai mare nedumerire rămase hotărîrea gazdei de a ni se destăinui nouă, doi streini. Singura explicație a fost că omul, încărcat de nădufuri, amărît de fecior, supărat de noră, a răsuflat într-o clipă de slăbiciune mai ușor către niște necunoscuți, niște drumeți. A fost așa ca și cum ar fi aruncat necazuri și taină pe apa sîmbetei.

Se făcuse frig de munte. Atunci am prețuit calabaliul prietenului, din care m-am înfruptat c-un pled, un pulovăr, un cearșaf pentru pat și o luminare. Ne-am culcat fiecare în odaia lui.

N-am adormit de loc. M-am răsucit și m-am zvîrcolit toată noaptea. Mă mîncă pielea îngrozitor și trebuia să mă scarpin neconținut. Aruncai vina pe seama mezelurilor, care, sigur, mi-au dat o intoxicație cu urticarie. Desperat, am aprins lumînarea. Eram negru de pureci și eu, și patul. Niște pureci mari și flămînzi, care nu ciupeau, ci mușcau.

Prietenul m-a simțit. A venit și el nenorocit la mine.

— Credeam că dormi și nu îndrăzneam să te scol.

Fuse și el năvălit de o hoardă asemănătoare. Rufe, așternuturile lui curate de la București forfăiau de puncte negre zburătoare.

— Astea nu mai sînt insecte, sînt armășari, zicea alergînd după ei prin pat.

— Ceea ce înseamnă, îl dojenii, că prima unealtă și cea mai esențială pentru culegerea și studierea folclorului la fața locului sînt prafurile de pureci. Ală data nu mai trebuie uitate.

A fost o luptă zadarnică pînă-n zori, fără să putem închide ochii. Isprăvisem scuipatul cu care ungeam degetele ca să punem mîna abia pe cîțiva din pat. Dar temeiul lor era jos, în pomesteala odăilor. A doua zi ne-am înfățișat gazdei cu jalba în protap.

— Apoi i-ați strîns din tot satul pe unde ne-am plimbat. Ba de la cîni, ba de la vite, ba de la copii. S-au aciuat la dumneavoastră, că aveți carne dulce și piele subțire. De noi,ăștia mai bătrîni, cu pielea sfarog, nu se mai lipesc. Lasă, că pînă o veni nor-mea să curețe, vă fac eu un așternut să nu mai îndrăznească unul să se apropie. La noapte o să dormiți împărătește.

A plecat și s-a întors numaidecît cu un maldăr de pelin verde și aromat. Din el a făcut întîi un mănunchi, ca o mătură, cu care a măturat cu grijă odăile. Pe cellalt l-a presărat pe jos, pe pat, sub pat, prin și peste așternuturi, pe perne, sub perne, în cămășile noastre de noapte, pretutindeni, cînd lujere întregi, cînd fărîmițîndu-i boabele din vîrfurile înflorite, și încredințîndu-ne că de acum vom fi invulnerabili. Noi, încrezători, am așteptat noaptea cu nerăbdare, hotărîți să o dormim toată, pe nerăsuflăte.

Ne-am trecut toată dimineața în aroma amăruie a pelinului rînduindu-ne lucrurile. Eu n-am avut de scos decît caietul, pe coperta căruia scria răsplat: *Faust, partea a treia, epilogul în cer*. Prietenul ceru, ca de obicei, explicații, fără carnetul în mînă. Era un vast proiect de poem, pe care-l purtam de mult în minte. Urcam cuplul, pe Faust împreună cu Mefistofel, în cer și inversam rolurile. Acum Faust ducea, acolo sus, de nas, pe diavol, și-l ispitea cu aventuri de ordin superior, cu experiențe spirituale, de gîndire și cunoaștere, cum se cuvenea unor spirite descătușate. Dam o replică lui Goethe și-mi ascuteam ironia pe spinarea prietenului, care nu pricepea subțimea subiectului. Pe caietul în care el își trecea seara notele scria mare: *Studii în folclor*. Am ris. Pentru ce în și nu de folclor? Ne-am luat apoi serios la harță și ne-am ciondănit pe chestia folclorului în general pînă aproape la supărare. Fără să cred folclorul o mistificare, ceream prietenului o neîncredere, o bănuială, ca pentru orice producție unde individul, cu inspirația, cu fantezia, cu reaua lui credință, cu interesul de a te cîștiga, te înșeală și te păcălește. Tu crezi că faci știință obiectivă, tragi concluzii și generalizezi o invenție, o toană a unui singur năzdrăvan sau șoltic. Pe scurt, nu credeam în disciplina folclorică și ceream măsuri de sigu-

rană și mari îngrădiri. Aduceam în sprijin cazul ilustru al lui Macpherson cu *Ossianul* inventat de el.

La amiază ne-am dat într-o rînă pe paturi, să ne odihnim. Dar s-a pornit îndată un atît de înverșunat atac, de data asta de pureci uniți cu furnicile aduse cu pelinul, că am sărit îngroziiți și am părăsit mișlește cîmpul de bătaie.

Am alergat iar la gazdă. Eu am amenințat ritos cu plecarea și că fac satul de rîs la gazetă.

Omul a ascultat liniștit și n-a căutat să se apere cu nimic.

— Lighioi spurcate, ne mîngîie el. Nu vor să iasă decît eu alai. Dar le vine lor Aldea de hac! O să vedeți. Numai nișcă îngăduință.

Și plecă. Peste puțin se întoarse însoțit de un moșneag adus de spate, care ne salută cuvinčios și adaose:

— Lasă, că-i scot eu, domnilor, n-aveți grijă, și-i duc încolo, pe pustii, să nu se mai poată întoarce.

Cum eram nervos și cu țîfna pusă de discuția cu amicul, îl repezii:

— S-or întoarce, nu s-or întoarce, nu vreau să știu! Vorba e să dormim la noapte, și privii batjocoritor prietenul.

— Lasă, că o să odihniți fără să vă întoareceți, mă potoli bătrînul.

— Cum îi scoți, moșule, îl îmbună prietenul cu o țigară. Și trase carnețelul.

— Hei, eu meștesug! Că și ei trebuie să asculte de cineva mai mare.

Și începu pregătirile, simple de altfel.

Prietenul ceru frumos îngăduința să fim și noi de față la operație. Cu foarte mare greutate, după lungi stăruințe, după ce i-a dat cîteva pachete de tutun, o pipă nouă și chibrituri, moșul se învoi. A cerut ca atîta vreme cît va lucra el în casă, să se măture

curtea, să se ridice gunoaiile și să se înmoaie leoaică praful din bătaură și de pe prispă cu apă. Ceea ce gazda s-a apucat să execute, cu sfîntenie.

Vrăjitorul a intrat în casă urmat de noi și a purces la descîntec, luînd odaie cu odaie.

A tras din teacă de la brîu un cuțit mare și lat ca un iatagan, lucios ca argintul, pe care l-a așezat potrivindu-l cu grijă într-un colț, în piezul ferestrii. Apoi a acoperit fereastra cu o cîrpă neagră pe care o ținuse în sîn. A lăsat numai un colț ușor dat la o parte, potrivind așa ca fișia de raze ce se strecura pe acolo să cadă drept pe lama cuțitului. În întunericul ce se așternuse în odaie, cuțitul ardea strălucitor, ca și cum înaintea lui s-ar fi aprins o candelă. Pe urmă omul s-a pornit cu o vergelușă mlădioasă, să lovească, petec cu petec, palmă cu palmă, pomesteala, începînd de la prag și înaintînd treptat, amănunțit, spre cuțitul flăcărător, pînă a ajuns la el. Tot timpul mormăia un descîntec din care n-am prins decît cuvintele „negri procleți”. Cuțitul a început să se întunece pierzînd încet-încet luciul. Atunci moșul l-a ridicat repede și a ieșit cu el afară, ținîndu-l ascuns. Noi, după el. Cît am putut zări, lama era neagră de pureci, întesați unul în altul pe amîndouă fețele. Ei opreau reflexul luminii și înnegriseră oțelul.

Vrăjitorul s-a dus cu el departe, l-a curățat scuturînd purecii pe coclauri și s-a întors. A luat acum la bătaie așternutul și pernele pe care le trîntise jos, aproape de cuțitul fermecat, și a ieșit iar cu el, dîldora de procleți. A trecut apoi la scîndurile patului și ale lavițelor, în sfîrșit, la tot ce se afla în casă și în tindă. Și așa, rînd pe rînd, a cules, pe cuțit, sute de gînganii.

La plecare l-am răsplătit cu cîteva hîrtii de bani. Nu le-a primit. Trebuia argint, numai așa vraja avea putere.

Ca să-l facem să vorbească mai mult, ne-am ținut după el pînă acasă, într-o văgăună. Prietenul vrea morțiș să noteze cuvintele descîntecului. N-a fost însă chip să scoatem de la el nimic. A rămas neînduplecat la toate momelile. Am cules doar din cocioaba lui alt rînd de pureci. Moșul a făcut haz și nu s-a sinchisit.

— Vedeți dumneavoastră, ăștia sînt purecii mei și nu se cade să mă pun rău cu ei. Lepădați-i undeva, aiurea, că de-acolo îi chem eu înapoi acasă, glumi el.

Am coborît la pîrîu, unde i-am scuturat pe gîrlă. Cînd am sosit acasă. Oîșor plecase după vite și după noru-sa, la munte.

Am cinat și ne-am culcat numaidecît, nu fără oarecare teamă. Am dormit însă noaptea toată în adevăr împărâtește; sub paza descîntecului, nici un vrăjmaș nu ne-a mai tulburat somnul.

M-am sculat tîrziu. Am trecut tînda; alături, prietenul meu lucra de zor. Umpluse un sfert de caiet, ceea ce mă irita oarecum... Eu nu scrisesem un rînd și era a treia zi de la sosire. Timp prețios pierdut cu fleacuri. La intrarea mea el se opri. Angajaram o discuție asupra vrăjilor. L-am atacat direct.

— M-aș închina, zisei, dacă vrăjitorul cu un fluier fermecat la gură ar fi ieșit din casă în fruntea unui alai de pureci încolonați și i-ar fi cules și pe cei din curte. Dar așa se vede cît de colo că a folosit un procedeu de practică comună.

— Cum comună? Ce vrei să spui?

— Vreau să spun că orîșicine poate face ca el.

— Aș vrea s-o văd! se oțărî amicul. Cum?

— Foarte simplu. Lama cuțitului era unsă cu un clei de care se lipeau purecii.

— Chiar dacă ar fi așa, asta nu micșorează întru nimic lucrarea magică.

— N-a fost deloc ce crezi tu, îl contrazisei. A fost curiozitatea purecilor pentru lumină.

— Ei, asta-i acum... Purecii, curioși!...

— Da, și încă foarte curioși. Ca orice insectă, sînt fascinați de lumină. De ce este nevoie de întuneric în odaie și de o rază de soare care să bată drept pe oțelul lamei? De ce vraja nu-i operantă afară, în curte?

— Fiindcă vrăjile, explică el, au nevoie de condițiuni speciale, ca și celelalte lucrări de același ordin. Nu-i vrea ca ședințele de spiritism să se ție în curți și fenomenele de materializare să se producă ziua-n amiaza mare!...

— Fugi de-acolo! îl luai eu. Aici e altceva. Purecii stîrniți de vîrguța moșului alergau, ca și fluturii, către lumina de pe lamă, care-i atrăgea — asta și-o conced — ca un farmec. Dar aici intervine dibăcia omului: nu vraja, ci cleiul îi prinde și-i fixează. Dar cursa e mult mai stîngace și mai primitivă decît cîndela chinezească.

— De unde ai mai scornit-o și pe asta?! rînji amicul.

N-o scornesc eu. Există de cînd lumea în Extremul Orient un fel de prinzătoare de pureci, bazată pe același principiu: o feștilă care arde noaptea jos pe podea în mijlocul unui talger. Purecii atrași se precipită și cad în lichidul din vas... Ingenios, nu-i așa, și simplu. Pe cînd procedeu nostru aduce a hî tie de prins muște, plus recitativul.

Prietenul, indignat, sări ars. Mi-a reproșat josnicul meu materialism. Mi-a ținut un logos despre puterile magice care zac în noi și de care habar nu

avem. Despre legăturile mult mai adânci dintre anume oameni și natura suprasensibilă, pînă la care noi nu putem pătrunde să-i cunoaștem legile și să-i captăm forțele.

L-am tratat de retrograd și superstițios. N-aveam dreptate. El n-a știut sau n-a vrut să-mi răspundă că printr-un fel de mimetism absolut necesar trebuia să îmbrace mentalitatea primitivă și să primească forma culturii magice. Altfel n-ar fi putut pătrunde în intimitatea stărilor și datelor ce ne apăreau, ne asediau aici din toate părțile, să se adapteze condițiilor. Am tăgăduit orice realitate practicilor năștege cu a căror culegere și admirație își pierde vremea. Am ris de bieții naivi ca el, care se lasă trași pe sfoară de țărani șireți și am sfîrșit categorisind magia de impostură și pe vrăjitori de șarlatani, batjocorindu-i cum mi-a venit la gură.

Prietenul, de data asta cu un fel de spaimă, mă opri, rugîndu-mă să nu mai vorbesc astfel. Dacă m-ar auzi unul din cei pe care-i insult, s-ar putea să se răzbune pe mine și să mă pedepsească într-un chip îngrozitor. Are să-mi dea să citească despre procedeele tantrice...

Era să-l reped din nou, dar umbla cineva în tindă și n-am vrut să ne audă cearta.

Îmi urcasem inutul singele în cap. Dezgustat, m-am simuls din discuția stupidă și fără rost și am trecut la mine, hotărît s-o rup cu toate din afară și să mă cufund în lumea mea, pentru care urcasem aici. M-am întins pe pat și, cu hotărîre, cu efort aproape dureros, am început să mă cufund într-o meditație adîncă.

Aveam practicile mele proprii spre a-mi înlesni concentrarea pînă la exaltare. Un ritm al spiritului vital, un fel de stăpînire, o frînă asupra respirației pînă la oprire, un soi de luciditate ca în control pus

pe bătaile inimii și așintirea unei imagini mintale, care crește și înfloarește, se amplifică sub privirile unui ochi lăuntric, dîndu-mi o beatitudine ca de hașis, dar fără urmările dezastruoase ale acestuia.

Mă străduiam astfel să compun pe Margareta în cer, cu mult deasupra celei închipuite de Goethe. Nu o martiră naivă, nu o mică sfință abstractă, ridicată la acest rang din ceata amantelor convențional seduse și parăsite. Ci ca pe eternul feminin, uriașă putere cosmică liberatoare, căci iertarea nu e decît liberare, care urcă și potențează acolo în cer pînă la rolul de virtute creatoare pasiunile care pentru noi, aici, pe pămînt, sînt doar păcate și ne strivesc sub ele.

O Margaretă care, ca o altă Evă zămislitoare, creează din nou pe Faust așa cum se dorea el și-l schimbă pe Mefisto, din valetul mincinos, din sluga vicleană care-și duce stăpînul în ispită, într-o necesară forță antagonică, pe care Margareta și-o aliază și o integrează Universului.

Începeam să văd o Margaretă violent de sfință, dacă s-ar putea spune, sfință cu acea violență a păcatului, care...

Ajunsesem aici, cînd simții un freamăt, o prezență. Deschisei ochii. Cineva sta în mijlocul odăii și mă privea intens.

Cum intrase? Eu închisesem ușa și știam că, furios, parcă trăsesem zăvorul.

— Sînt Mărgărita, spuse tare apariția.

Sării speriat, mă clătinaî năuc și nu pot spune decît cu vorbele cele mai banale emoția smintită ce mă gîtui. Inima îmi bătea nebunește. Gîndurile se învîlmăseau ca apele cîzute într-o cataractă și lumea se învîrtea, cu mine amestec în mijlocul ei.

Cînd mi-am venit în fire, o zeiță — nici acum nu-i pot spune altfel — sta și mă privea cu un zîmbet

șăgalnic. Era înaltă, zveltă, cu părul castaniu și unduos, ochii mari de un verde ca fundul de talaz. obrazul alb-trandafiriu împuns de două gropițe, nasul subțire, drept, cu nări pîlpîitoare. Bărbia puternică pornea semeată în jos, ca să se rotunjească seducătoare, și gura fermecător arcuită își ascundea colțurile ușor sumese în două gingașe bride. Coloana splendidă a gîtului se îmbina fără greș în linia umerilor de o proporție și o grație nemaiînchipuită. Sîni, zglobii, drepti, umpleau de o viață misterioasă iia în care pîlpîiau fără încetare. Brațele admirabile, lungi și netede se terminau cu mîini suave și mici cît un cuib de pitulice, încărcate cu dezmierdări. Sub mijlocul strîns, șoldurile glorioase, pline de voluptăți erau modelate de fota neagră, care-i descoperea picioarele goale, desăvîrșite, cu glezna delicată, sugrumată jos, cum numai o rasă cu har poate zămisli. Purta sandale, care scoteau la iveală ușoara boltire a tălpii și călcîiul mic și roz, ca la nimfele zugrăvite de maeștri.

Nu știu dacă am privit-o îndelung sau mi-am dat seama; am intuit totul dintr-o ochire. Dar era de o perfecție copleșitoare.

Și un miros, de dragoste, busuioc amestecat cu dîrbovnic, îmbătă odaia.

Coborîse din exaltarea meditației mele? Din miezul inspirației din care mă trezise? Uitasem de mine, de timp, de locul unde mă aflu, cu gura și ochii căsați la ea zănatec.

— Sînt Mărgărita, repetă ea zîmbitoare.

— Margareta? Care Margareta?

— Nora gazdei, și plecă ochii în jos.

— Ah, nora gazdei?!... Și răsufilai adînc. Vălul magiei începu să se ridice.

Onișor nu ne spusese niciodată cum o chema pe nora lui. Fata continua să rîdă tainic, stînd netulburată în fața mea.

Nu știam ce să fac. Încurcat, am poștit-o pe scaun. Nu-mi credeam ochilor. Mi-era teamă să nu se mistuie, ca o vedenie. Îmi venea s-o pipăi, ca să mă încredințez, și nu îndrăzneam. O văpaie mă cutreiera din creier pînă-n tălpi, dar o simțeam mai ales în gînduri, în mințile în care nu mai eram.

De unde răsărea minunea asta? Încîntătoarea noră apocrifă a lui Onișor? Cine-i pusese atîta perfecție în linii, noblețe în atitudini, armonie în mișcări?

Stam, fulgerat dintr-o dată de dragoste. De o dragoste impură. M-a plesnit fără veste atîta erotism, atîta răscol sexual necunoscut mie pînă atunci, că m-am înspăimîntat. Irumusețea cărnii ei îmi era, dacă nu aș fi putut-o poseda, cel mai teribil supliciu.

VI

Din acea clipă nu am mai trăit eu, a continuat să trăiască în mine frenezia mea pentru Margareta. O evocasem și o coborîsem din cer pe pămînt cu toată fatalitatea de păcate care o urmărea. Dar eu nu mai eram Faust.

Am fost de aici înainte umbra ei pe lume, călcată neconținut în picioare.

La început încercai s-o cîștig cu bani și daruri. M-a respins și ținut departe, ca pe un copil, nu cu severitate și bătoșenia femeilor care vor să te exaspereze, ci cu o demnitate simplă, cu atît mai intimidantă. O simțeam, o ghiceam expertă pînă la perfecție în dragoste, capabilă să-ți dea plăceri și delicii dincolo de fire. Și sufeream chinuri neînchipuite pe măsură ce pasiunea îmi creștea din ce în ce mai otrăvitoare.

Nu mai mă recunoșteam. Se întâmpla oare cu mine o obsesie, până la substituție de personalitate?

Și pe aceeași măsură Margareta era mai rece, mai depărtată, mai disprețuitoare.

Credeam că mă joacă și făceam toate chipurile să mă apropiu și s-o înving. Dar între noi se interpunea un schimb de stări bizare, un interflex de influențe protivnice. Ne aflam într-o ecuație a aceleiași existențe, însă unul la semnul pozitiv, celălalt la semnul negativ.

O dată cu sosirea ei traiul ni s-a schimbat în bine. Doi ciobani fugari coborâseră după ea din munte. Unul cu coșulețe de fragi și zmeură, altul cu caș și cu ciubăre de lapte dulce. Răsărise în curte un gușat căruiă îi curgeau balele când o vedea și care mătura, spărgea lemne, aprindea focul. Un șchiop crunt la înfașurare ieșise de nu știu unde și o ajuta la cuhne. Taia pasările, păzea oalele, fierbea mincările. Și un codan, cu câteva tuleie de mustață sub nas, scutura așternuturile și deretica prin casă. Toți o slujeau ca pe o regină. Și nu mă dumiream de unde se prăsisse droaia asta, când deodată răsăriră alții, cu zecile, care treceau pe la poartă șuierînd sau se opreau și se poșteau singuri la vorbă. Satul, fără de veste, nu mai era pustiu. Dar din toată ceata asta de nebuni, eu eram cel mai de plîns.

Părăsisem lucrul. Lăsasem prietenul, care colinda singur. Nu mă mai interesa nimeni și nimic afară de Margărita. Stam ziua întreagă numai s-o pîndesc și țineam tot timpul ochii pe ea. Încercam s-o slujesc și eu în rînd cu ceilalți ciraci și-i cerșeam favoarea s-o ajut în casă, la gătit bucate. Mă îmbrînceam cu gușatul cînd să-i carc mai înții lemne și cu celălalt satelit, căruiă vream să mă substituie la suflatul în foc. Și-i culegeam orice fărîmă de vorbă.

Ea mă primea nepăsătoare sau pleca de lîngă mine. Pierdusem orice stăpînire asupra mea, orice control și orice rușine. Noaptea mă tăvăleam ca un posedat, plîngeam și mă băteam cu pumnii.

Prietenul cercă să mă aducă la realitate. Îmi înșiră entuziast descoperirile lui în folclor, urmele unei balade care se cîntă și se joacă în același timp, ca o dramă magică. Eu stam inert și nu auzeam. Purtam în mine numai fătura copleșitoare a Margaretei.

Ați simțit ce simplificatoare este pasiunea? Cum reduce și unifică existența numai la un singur și același mod? La o unică cheie? În privința asta se poate spune că pasiunea este o fericire, o penibilă, dar autentică fericire. Ca orice nebunie de altfel. Toate complicațiile dispar. Te întorci la o singură dimensiune, aceea a pasiunii tale. Pierzi înălțimea, pierzi lărgimea, rămîi cu lungimea uriciunii în care te tîrași pînă la sfîrșit.

Uneori, cînd clocotea în ea belșugul de luxură pe care-l dospea, îmi îngăduia să mă apropiu și să mă gudur lîngă trupul ei. Atunci era demonică. Ochii îi creșteau, îi izbucneau și era în stare să tîrască după ea o haită întreagă de oameni. Se îndupleca o clipă, numai atît cît, aplecat asupra ei, privirile ametea îmi leșinau pe lunecuşul alb dintre sinii dirzi, pînă la fundul magic unde sălăşluia fericirea.

Atunci se smucea de lîngă mine hohotînd și pierrea pe cocolauri, unde bănuiam că aleargă, să se astîmpere, cum se vorbea, cu alții. Dar eram atît de domesticit, că nici nu mîrîiam, dar încă să ridic măcar un deget asupra ei.

— Era o făptură a Satanei, trimisă să mă piardă? Sau o bolnavă, o posedată, ca și mine? Orice-ar fi fost, atunci nu mă interesa. Ea, așa cum se înfățișa, era pentru mine existența.

În sfârșit, nebunia ajunsese culmea. Trebuia să fac ceva. Psihoza mă dusesese la un pas de pieire. Dacă nu izbutesc, eram hotărât să mă ucid. Pușca lui Onișor atârna încărcată cu gloanțe pentru urs într-un cui din odaia mea.

Din norocire, tragedia asta, de o intensitate ucigătoare, n-a ținut mult. Mie mi s-a părut că a durat ani. De fapt, s-a desfășurat, fulgerător, în numai alte trei zile!

Am sosit în sat duminică. Marți izbucnise din zodiile rele Margareta. Vineri noaptea pătrunsei la ea, încuiai ușa și, întărit de cumplita suferință, îi căzui în genunchi, îi propusei să părăsească sărăcia și să vie cu mine în oraș, unde am s-o acopăr de podoabe și bogății.

Ea sta întinsă pe laviță și nu mișca. Surîse numai și mă rugă să n-o mai tulbur, că e obosită.

Căzui atunci ca la o icoană cu metanie la poalele ei și o implorai cu lacrimi să mă ia de bărbat. O voi despărți de feciorul lui Onișor și mă așez cu ea unde vrea, aici în sat, în altă parte, în străinătate, numai să fie soția mea. Dacă nu, îmi fac seama! Și se vedea bine că nu glumesc.

Ea m-a certat și m-a concediat ușor, cu câteva vorbe simple, ca pe gusatul bălos, care ieșea de-a-n-dăratelea când îl da afară din cuhne. Așa am ieșit și eu.

În curte mă pîndea prietenul, care mă urmărise și ascultase la ușa. Nu mi-a vorbit nimic. M-a luat și m-a culcat în patul lui. Iar el m-a vegheat scriind toată noaptea.

A doua zi, sîmbătă, în zori, mă pregăteam să trec în odaia mea, decis. Prietenul m-a oprit și mi-a spus multe, între care că sînt, ceea ce știam, fabula satului. Am mai aflat pe deasupra și credința lui, că sînt vrăjit. Mărgărita auzise blestemele mele împo-

triva vrăjitorilor și se răzbuna asupra mea în chipul acesta. Am găsit putere să-mi schimonosesc obrazul a rîs. El nu s-a dat bătut. Mi-a vorbit de realitatea fenomenului, de vibrații și unde, pe care fiecare din noi le emanăm. Mi-a adus pilda celebră a celor două persoane radiodifuzoare omenеști de la Bratislava, care uimiseră lumea pe vremea aceea. Și mi-a vorbit multă vreme de potrivirea asta între fenomenele pricinuite de vibrații.

Vraja? E destul ca printr-o practică oarecare — și aici e farmecul — pe lungimea de undă a vibrației tale vitale să se adapteze unda unei alte voințe, rea sau binefăcătoare, pentru ca vraja să se și înscăuneze. Ce e la urma urmei, sugestia? hipnotismul? O luptă între vibrațiile a două voințe adversare.

Ascultam dus. Și deodată gîndul unei asemenea vrăji mi-a intrat în cap. De ce nu aș încerca? Oh, dacă ar fi posibil să-mi îmbuc gîndurile, dorurile, tremurul meu în ființa ei, să i le împărtășesc, ca unui aparat de radio... Numai cine este cel care știe să sucească butonul la punctul anumit? Vrăjitorul, el singur poate, susținea prietenul.

L-am întrebat deodată dacă se află o vrăjitoare în sat. Era, și încă una extraordinară, care-i dăduse câteva probe fantastice. Se împrietenise cu ea. Ar putea în cazul meu să facă minuni.

M-am sculat. El mi-a luat mîna și am pornit. De cum am ieșit pe poartă, m-am răzgîndit. Parcă o voință nevăzută m-a oprit și, îndărătnic, am dat să mă întorc. Mă cuprinsese un dor de Mărgărita ca și cum n-o mai văzusem de ani, ca și cum aș fi pierdut-o. Prietenul mă smulse și mă luă mai mult pe sus. M-a dus numai cu făgăduiala că vrăjitoarea are să mi-o dea în brațe chiar în seara aceea, ascultătoare ca o păpușă.

În capul satului ne-am oprit la poarta fermecelor. A intrat întâi prietenul să ceară audiență pentru mine. Mi-erai gândurile aiurea. Ceea ce făceam săvârșeam automat, ca pentru altcineva, strein. După puțin timp prietenul a ieșit vesel și m-a înfățișat Sibilei, o bătrână înaltă, descărnată, puțin adusă de spate, cu nas cocîrjat, barba întoarsă în obrazul numai creșuri. Dar ochii : doi cărbuni aprinși.

I-am spus și eu pe scurt păsul care mă aduce și am rugat-o să facă orice, numai Mărgărita să mă iubească. Dam tot, îmi vindeam chiar sufletul. Ea m-a ascultat clătînînd cu compătimire din cap. Știam oare că Mărgărita este ea însăși o vrăjitoare ? Că lucrează numai cu fermece și pentru asta se țin bărbații zănateci după ea ? Că e bătrînă și urîtă ? Știrbă și strimbă ? Și, spunînd astea, baba își înfigea cărbunii ochilor în mințile mele. Știam că numai Necuratul, a cărui uncăltă este, o arată fragedă și frumoasă ?

Predica asta mă impacientă. Am răspuns că nu mă interesau cîtuși de puțin birfelile pe socoteala iubitei mele. Mi-era dragă cu atît mai mult. Eu viu și-i cer farmecul de purtat ori filtrul de băut care să-mi deschiză raiul ; s-o aprinză și pe Mărgărita, dacă poate, cu vrăjile ei, de aceeași patimă cu a mea.

Și vedeam parcă aievea mîna uscată a bătrînei sucind un buton, pe o anumită lungime de undă, și o armonie dumnezeiască luîndu-mă, cu Mărgărita deodată, în vulturile ei.

Sibila privi repede spre prieten, care clipi de cîteva ori, lăsînd capul în jos.

— Bine, zise ea. Stai aici jos.

Și mă așeză pe un scăunăș rustic. Ea stete pe altul în fața mea.

Vă spun drept... Nu e puțin lucru ca atunci cînd fierb toți diavolii în tine tu să stai nemișcat locului,

sie chiar cîteva minute, așezat pe un fund de lemn cu trei picioare. Și să simți cum o mîna zgronțuroasă îți astupă ochii, pe cînd cealaltă îți umblă prin păr, atingîndu-ți ceafa, creștetul și lingîndu-ți cu asprimea ei tîmplele, în mormăielile unui descîntec șuierat printre știrbiturile dinților. M-am supus însă cu resemnare.

Doar am clipit speriat cînd m-am trezit suflat de trei ori în obraz, cum te scuipă o pisică înfuriată. Abia am putut descleșta pleoapele. Am răbdlat mai greu, nu știu de ce, alte trei insuflări peste piept. Dar m-am zvîrcolit ca un demon cînd vrăjitoarea m-a gratificat, pe neașteptate, cu alte trei, pe care le-am simțit reci și tăioase ca gheața, jos sub vîntre, unde s-a aplecat fără să prind de veste, cu o nedelicată indiscreție. Pe urmă mă afumă cu buruieni împuțite amestecate cu păr smuls de la fiare, mă deschic la haină, îmi dete gura cămășii în lături și îmi scrisese la stînga, pe piele, în dreptul inimii, cu un cutiaș, un semn în chipul unei stele în patru colțuri. Parcă aș fi fost anesteziat : nu am simțit nici o durere.

Am urmat să primesc și să îndur toate astea și încă altele cu o liniște și o supunere din ce în ce mai ciudate. Simțeam, ceea ce nu mi se mai întîmplase de cînd cunoscusem pe Mărgărita, că lucrurile astea mă privesc adînc și că se pecetluiește ceva.

Bătrîna mă lăsă din descîntec și se sculă. Rîciî într-un colț al cocioabei pămîntul și scoase o oală din lăuntru al căreia alegea o bucătică de os cît un solz de crap. Făcu un semn cu degetele asupra lui și-l scrijelî cu o stea ca și cea de pe inima mea, numai că în cinci colțuri, din care unul căutînd în jos.

— Ține, îmi spuse încet. Du-te cu farmecul acasă. Dar singur. Și să nu te întîlnești cu nimeni. Suflare de om să nu te știe. Dacă-ți iese cineva în cale,

abate-te ori ocolește-l. De nu poți, lasă vraja jos pe pământ și dă-te în lături. Numai după ce s-a depărtat omul, te întorci și îi osciorul. O dată ajuns acasă, ascunde-te. Numai când o fi ea singură, găsește chip să te apropie fără să te vadă. Atunci să-i strecori vraja oriunde-i putea, în păr, în sân, în betelie. Să n-ai nici o teamă. Doar să te gîndești în clipa aia cu putere la mine și să strigi tare : „mumă, sai !”

Am smuls talismanul din mîna Sibilei și am alergat tot drumul cu zîcneli de inimă. Ca să ne supunem consemnului trebuia să fiu absolut singur. Prietenul a rămas acolo. De altfel el urma să aranjeze socoteala. Îl autorizasem să plătească oricît.

Am sosit acasă cînd încă era dimineată. Bătătura, pustie. Iubita, pe prispă, aplecată deasupra unui ghi-veci, răsădea o floare.

Și dragostea, dragostea mai pustitoare ca oricînd, mă prăvăli către ea. Ea m-a simțit. Dar pînă să se întoarcă și să se apere, i-am strecurat, pe la spate, în betele cu care era încinsă, solzul vrăjit. Și am strigat cum mă învățase bătrîna.

— Ce faci ? se răsuci spre mine, c-un țipăt ascuțit, ca un junghi.

În drum spre casă culesesem un cărăbuș, pe care plănuisem să i-l anin de ie și astfel să motivez gestul cu care să-i strecor vraja...

La țipătul ei îi arătai gîngania, pretextînd că se urca pe ea s-o ciupească.

Dar în clipa aceea se petrecu ceva cumplit.

În fața mea sta o strigoaică, cu ochii de albuș de ou răscopt, plesnit de dogoare ; nasul mîncat de ulcer ; obrajii școfilciți se sugeau adînc între gingiile știrbe și puruiate. Sîinii tescuiți îi atîrnau ca două pungi goale, uscate și încrețite. Coastele îi jucau ca țercurile pe un butoi dogit. Și în bazinul soldiu, pe crăcanele oaselor picioarelor, măruntaiele spurcate

clocoteau ca niște șerpi veninoși. Și duhoarea morții umplu deodată lumea.

Am răcnit ca un nebun. Și am smucit-o deodată la fugă, fără să mă mai uit îndărăt, părăsind toate acolo...

Într-o goană am ieșit afară din sat și în cîteva ceasuri am coborît, numai în salturi, la întrecere cu torentul, defileul urcat cu atîta caznă. La amiază mă aflam în satul de jos, unde întîlnisem pe Onișor.

Și chiar în aceeași seară o căruță mă aducea în galopul cailor la gară, unde tocmai intra trenul.

Abia la București m-am trezit ca dintr-un delir. Și nici acum nu știu bine ce a fost. Și dacă a fost. Dar cred că vrăjitoarea n-a greșit. Nu mi-a dat ceea ce îi cerusem. Cî dimpotrivă, a făcut Mărgăritei, ca unei dușmance, de urît. În loc să ne acorde unde, vîrîse între noi cei mai îngrozitori paraziți, ca să continue similitudinea prietenului.

De atunci nu mai merg decît la mare.

Și, spuse el către doctor, am rămas cu o meteahnă : nu mai sufăr femeile. Au pentru mine același miros crîncen, a moarte, cu care am fugit în nări, din satul unde vulturii sînt răstigniți și unde oamenii încleiați de frumuseți magice, ca purecii seduși de strălucirea cuțitelor vrăjite.

Marea tăcea gravă. Noi toți așijderi.

După un timp de muțenie, doctorul începu să se îmbrace.

— Și prietenul ? întrebă el.

— Nu mai știu de atunci de cînd l-am lăsat acolo absolut nimic despre el, răspunse povestitorul. M-am ferit să-l mai întîlnesc. Îmi era penibil, chiar odios să-l mai văd. Cred că a plecat în străinătate pentru studii, cum proiectase.

— Cum îl chema ? se interesează doctorul.

— Îl chema... stai o clipă. Îl chema... nu-mi vine acum în minte...

— Nu se numea Kivu ? fi aminti doctorul.
— Da, da, se luminea poetul : Kivu...
— Și mai cum ?
— Iar nu-mi amintesc... Ceva cu T...
— Teofil, împlini doctorul. Nu era un bărbat înalt, oacheș, cu sprincene negre și groase ca două lipitori ?...

— Da, da, exact. Teofil Kivu. De unde știi ? L-ai cunoscut ?

— L-am îngrijit, răspunse doctorul, acum câțiva ani, când eram medic la ospiciul central. L-am avut bolnav în serviciul meu.

— Bolnav ? De ce ?

— O psihoză excito-maniacală, cu delir sistematizat. Vorbea numai de vrăji, de descânțec... spunea de un farmec care i s-a făcut. Sărmanul a murit în niște chinuri groaznice.

...O înfiorare a aerului ne cuprinse fără veste. Se lăsa amurgul și ne stăpîneau vrăjile.

— Tot nu s-au lăsat pînă nu și-au răzbunat pe unul din noi, spuse cu glas schimbat poetul, sculîndu-se de plecare. Și bietul Kivu a căzut victimă în locul meu.

— Aș... Nu ! Era o ereditate încărcată, vru să lămurească doctorul. Dar privind chipurile noastre alterate ca de o spaimă se opri.

În spatele nostru, un nor negru, cu gîtlej roșu, ca o scorpie, se zămislise din senin și venea spre noi, înghițind cerul.

Ne-am îmbrăcat în grabă și am plecat.

Nimeni n-a mai scos o vorbă în automobilul care ne purta pe drumurile negre ale Dobrogei spre casele unde luminile aprinse ne atrăgeau ca niște vrăji.

Departe, un far își zvîcnea în cele patru zări snocuri de raze, spre care pluteau, fermecate, corăbiile.

1947, februarie 1—5

LOSTRIȚA

Nicăieri diavolul cu toată puița și nagodele lui nu se ascunde mai bine ca în ape. Dracul din baltă, se știe, este nelipsit dintre oameni și cel mai amăgitor. Ia felurite chipuri : de la luminița care pîlpîie în beznele nopții și trage pe călătorul rătăcit, la adînc, pînă la fata șuie care se scaldă în vultori și nu-i decît o știmă vicleană, cursă pusă flăcăilor neștiutori, să-i înece.

Pe Bistrița, Necuratul rînduise de multă vreme o nagodă cu înfățișare de lostrită. De sus de la izvoare și pînă dincolo de Piatra, peștele naibei se arăta cînd la bulboane, cînd la șuvoaie, cu cap bucalat de somn, trup sui de șalău și pielea pestrițată auriu, cu bobițe roșii-ruginii, ca păstrăvul.

După prubuluiala vînturilor de pește, ar fi ca la doi coți de lungă și ar cîntări dincolo de douăsprezece ocale. Alteciori însă, cînd vrea să înșele cu tot dinsul pe cel pe care și-a pus ochii, crește de trei ori pe-atît și își schimbă arătarea. Iese și se întinde, moale, la rîniș. De departe, ai zice că e o domniță lungită la soare pe plaja de nisip argintiu.

Lostrîța vrăjită a ademenit multă lume. Pescari iscusiți i-au întins mreje, dar au căzut ei în mrejele-i fermecătoare, ca să se ducă pentru totdeauna la fund. A tras în capcană copii neștiutori, copilandri furați de strălucirea ei, flăcăi turburați și duși în ispite de frumusețea-i fără împotrivire. N-a fost an să nu-și ia, acolo, în genună, dajdia ei, unul sau doi inși scoși din minți.

De la o vreme, oamenii au început să-și dea seama de primejdie și să se păzească. Când zăreau lostrîța fulgerînd ca o sabie care taie apele în sus și-n jos, întorceau capul și fugeau. Cei de pe plută, când o vedeau luînd șivoaiele în lung și călătorind alături de ei, nu știau cum să cîrmească și să se abată din calea năzdrăvanei. Era prădalnică! Hulpavă de pește, pe care-l înghițea cu nemiluita. Dar mai ales nesătulă de carne de om, cărei ajunsese să-i ducă dorul. Și, flămîndă, se făcea din ce în ce mai îndrăzneată, mai frumoasă, mai ademenitoare. Dar și lumea din ce în ce mai înveghetă. Căci acum lostrîța era vestită. O cunoșteau toți și se fereau.

Dintre rîndurile de copilandri care crescuseră flăcăi, alergînd nebuni cu undițele pe umele lostrîței, unii pieriseră înecați, cei mai mulți, temători, se lăsaseră. Numai Aliman, singur, îi rămăsese credincios. Mereu îi întindea cîrlige cu tot soiul de nade gustoase, mai ales păstrăvi vii, și nu pierduse nădejdea că odată și-odată o să-i cază în mîini.

El nu credea în basmele bune pentru copii. Rîdea cînd i se povestea de ștyme schimbate în lostrîțe, ori de naiba prefăcută în pește. Și flăcăul prigonea neobosit fiara apelor, care parcă fugea de el.

„Dacă are ea vrăjile ei, apoi le am și eu pe ale mele“, glumea pornind iar la vînat. Zvîrlind de atîția ani undițe și așezînd cîrlige, i se arătase și lui de cîteva ori vestita lostrîța, nălucind prin bulboane,

mlădie și întru totul minunată, ca un pește din poveste. Dar totuși pește adevărat.

Acum, cînd a ajuns flăcău voinic și a deprins toate vicleșugurile sălbăticiunilor, a izbutit s-o prinză o dată în undiță. Numai o clipă! Cînd, cu inima săltînd nebunește, se arcui s-o tragă afară, lostrîța scapă și se duse cu nadă cu tot. Prin cîte trecuse deprinsese și ea uneltele oamenilor și învățase să scape din ele. Așa se mîngîia Aliman, istorisind pățania. Asta era pe la începutul primăverii. Pe la mijlocul verii a ochit-o din nou și a încolțit-o într-un cot cu apa scăzută numai pînă la glezne. Plecîndu-se repede deasupra ei, a înhățat-o în brațe. Dar sălbăticiunea a zvîcnit o dată cu putere, l-a plesnit cu coada peste obraz și i-a scăpat din mîini ca o săgeată licăritoare, cum îi scapa duminica cîte o zvîrlugă de fată la horă. Doar că n-a auzit-o și pe ea hohotînd. Flăcăul a rămas multă vreme acolo buimac, cu gura căscată. Și de atunci nu i-a mai ieșit din carnea brațelor o dezmierdare, ca un gust de departe al lostrîței. Îi simțea mereu povara și forma în mîinile nedibace și în sufletul tulburat.

Aliman era frumos și voinic. Nu știa de frica nimănui. Cu atît mai puțin de a celor nevăzute și neștiute. Bistrița pentru el nu mai avea taine și ținea la adînc ca o vidră. S-a jurat să prinză lostrîța vie și nu și-a mai îngăduit zi-noapte hodină. De dincolo mult de Toance, mai pînă-n Siret și-napoi, el vămua apele, prefira vrtejurile, cerceta scorburile, ca un nebun. Alerga, mîncea, dormea, trăia numai pe prunduri și în apă.

Toți vedeau și îi băteau capul că-l vrăjise lostrîța blestemată și curînd are să-i facă de petrecanie. El nu mai rîdea ca altădată. Punea capul în piept îndîrjit și pleca fără să mai asculte.

De multe ori a fost gata să înec. Dar niciodată din pricina lostriței. Ci din alte împrejurări. Așa, odată, când a sărit să scape niște plutași din fierbătorile râului. Altădată, pentru o undiță furată de ape. De câteva ori a ieșit abia răsufliând, strâns de gît de brațele unor copii căzuți la adînc. De curînd, vrînd să scoată un cal apucat în volbura talazurilor, abia a ieșit din șuvoaie pe o plavie unde a stat leșinat vreme îndelungată. Nici nu știa eum și cine îl trage cu viață din genunile fără fund.

Dimpotrivă, cînd i se arăta lostrița îi mergea bine și avea spor. Atunci prindea cu ușurință pește mult și apele i se supuneau ascultătoare, purtîndu-l lesnicioase încotro dorea.

Dar lostrița se ivea din ce în ce mai rar. Pe urmă, spre sfîrșitul verii, a pierit... Flăcăul, de atîta zbu-cium și alergătură, se topea. S-ar fi zis de ciudă, dacă nu de dor. Bătea singur prundurile pustii, bîntuite de toamna ce se-lăsa timpurie. Apele veneau năboi, tot mai negre și mai umflăte, potmolind reniile senine unde ieșeau victățile la lumină. Acum toate se ascunseră și amorceau la adînc.

Pe urmă, o iarnă grea afară din cale tăbări peste valea ferecată în ghețuri și zăpezi. Trebuia să pui urechea pe țeasta groasă de cremene verde a gheței, care, ca o lespede de mormînt, sugruma Bistrița, ca să auzi abia ici-colo un gîlgîit surd și depărtat, semn că râul trăiește.

Aliman a tînjit, aproape a bolit tot timpul. Parcă intrase și în el somnul iernii. Numai la gîndul lostriței mai învia. Atunci lua toporul și spargea de-a lungul bulboanelor copci și răsufliători, ca să trimită puțin văzduh peștilor, care altfel mor acolo dedesubt, înăbușiți.

Uneori, flăcăii și fetele izbuteau să-l ia cu sila pe la șezători și furcării. Ședea însă posomiorît. Nu se

dezmorțea decît cînd începeau poveștile cu lostrița fermecată. Asculta lacom isprăvile ei și zîmbea. Descosea îndelung pe toți cei cărora se arătase. Iscodea despre vrăjile și vrăjitorii cu puteri asupra apelor și peștilor. Și apoi rămînea cu mințile aiurea.

Pînă, în sfîrșit, a dat Dumnezeu de-a venit și primăvara. Bistrița și-a sfărîmat cătușele și apele au năboit furioase spre vechea lor slobozenie. Valea s-a umplut cu urlet, cu vuiete și bubuituri ca de cumplită bătălie. În fiecare zi treceau, vîrtejuri duse de nahlapi, bușteni răzleți, sfărîmături de plute, vite vii ori înecate. Oamenii se ațineau cîrduri să scape din valuri și să tragă la mal cîte puteau ajunge cu cîngile.

Încetul cu încetul s-au potolit mîniile și apele s-au așezat în matcă. Păstrăvii ageri au început să se ștească, urmăriți de lostrițe flămînde, fulgerînd după ei.

Numai lostrița cea mare nu se arăta. O izbise vreun sloi sau vreun buștean repezit pe neașteptate de valuri? O tîrîse năprasnica viitură pe alte meleaguri? Se strămutase în genuni mai avute în pește? Aliman a căutat-o îngrijorat multă vreme. Pe la Paște iat-o că s-a ivit. Mai mîndră, mai vicleană, unduind trupul cu ispite femeiești în el. Inima lui Aliman a început iar să bată ageră. Roșeața i-a venit în obraji. Și bărbăția, îndrăzneala lui de altădată s-au dovedit în tot soiul de isprăvi de necrezut, biruind fără greutate puterile Bistriței furioase. Mereu și din toate încercările ieșea cu izbîndă și se întorcea nevătămat... Pescuitul lui era un neîntrecut noroc. Pleca într-o doară să prinză cu mîna pe sub pietre cîțiva păstrăvi pentru o gustare și se întorcea îndată cu dăsağa doldora.

Numai de lostrița rîvnită, care acum îl juca și îl înfrunta pe față, nu se mai putea atinge, și îi simțea mereu dulcea ei greutate în brațele pline de amintirea ei.

Povățuit de niște cojani urcați cu carele după lemne, a împletit din nuiele un fel de cotețe, ca niște cuști, pe care le-a ascuns ici-colo în apele limanurilor, unde știa că trage sălbăticiunea, după ce le-a umplut cu păstrăvi vii... Lăsa numai o portiță ca o pîlnie pe unde să pătrundă lostrița, dar pe unde să nu mai poată ieși. La altele iscodise cîte o clapă, care să se deschidă numai dinafară și să se închidă îndată ce vînatul a pătruns înăuntru. Toate, zadarnice. Muntenii rîdeau de coliviile lui în care vrea să prinză apele. Capcane pentru peștii proști de la baltă. Ați numai că dimineața găsea momelele mîncate și grățiile rupte ca de o mîna. Aliman s-a luat de gînduri și a început să se încredințeze că nu este lucru curat. Și iar a pornit să tînjească.

Într-o zi s-a hotărît. A plecat în sus, la un sat sălbatec de pe Neagra. Auzise el că acolo e un vraci bătrîn, mare descîntător de pești; un fel de stăpîn al apelor. A urcat cale de o zi și a ajuns noaptea tîrziu. A nimerit casa, a bătut și s-a rugat de găzduire. Vrajitorul l-a primit și l-a oprit de a mas chiar la el cîteva zile. Ce i-o fi spus, ce l-a învățat, cum l-a descîntat, nu se știe.

Aliman s-a întors acasă cu o lostriță lucrată în lemn, aidoma de șuie și frumoasă ca cea din Bistrița. Vopsită la fel cu aur și argint și stropită cu picățele galbene ruginii. Era alcătuită din două jumătăți care se îmbucau una-ntr-alta, cu scoabe. În mijlocul gol al închipuirii, după ce a frecat-o peste tot cu lapții de lostriță și buruieni de apă, a ascuns un alt peștișor mai mic, tăiat dintr-un corn de cerb: ca să-l dea cumpăneală în apă și s-o cîrmuiască. Toate au fost vrăjite, descîntate și afierosite după străvechi noime și îndreptare ale magiei pierdute și uitate de ceilalți. Și într-un miez de noapte cu luna în pătrar poleind trupul gol al flăcăului, Aliman a in-

trat pînă în mijlocul rîului cu peștele vrăjit în mîna, a spus încet descîntecul învățat pe de rost, în care se lepăda de lumea lui Dumnezeu, și a dat drumul păpușii cu chip de lostriță. Apele au primit-o și parcă au săltat, purtînd-o supuse. Omul s-a dus, după povață, și s-a culcat. Ca niciodată, a dormit adînc și liniștit pînă a doua zi la prînz, cînd l-au trezit oamenii. Plouase sus la munte și Bistrița venise sodom din mal în mal, cărînd sfărîmături de sate la vale, cu case, oameni și vite. Trebuia să sară și el, cel mai cutezător și mai priceput, să dea ajutor.

Cînd a sosit Aliman nu se mai putea face nimic. Trecuseră toate ca nălucile, cu hăituri jalnice acoperite de tumultul nahlapilor, și se pierduseră departe. Numai o sfărîmătură de plută se zărea în sus învîrtindu-se năucă în volbura apelor, care aci o repezeau la vale, aci o țineau iar în loc și o întorceau în ochiurile uriașe cu miezuri de sorb. Pe ea o făptură omenească abia se mai ținea cu amîndouă mîinile pe o rămășiță de cîrmă. Aliman se pregătea să intre voinicește în valuri și s-o aștepte la loc prielnic, cu cangea în mîna, cînd plută se smulse din fierbătoare și veni cît ai clipi țintă la mal, sub picioarele lui. Dintre sfărîmături el scoase în brațe o fată, singura vietuitoare care nu fusese smulsă de apele hrapărețe. Era leșinată.

Flăcăul o întinse pe iarbă, o frecă pe inimă, îi apăsă coșul pieptului, așa cum se dă ajutor înecatilor. Fata își veni numaidecît în fire. Nu înghițise deloc apă. A zîmbit izbăvitorului. S-a uitat speriată la lumea adunată și a cerut mîncare. Oamenii vedeau cu uimire cum se zbicesc repede straiile pe ea, iia, fota, opincile, ca și cînd n-ar fi fost udă niciodată. Au mai băgat de seamă că are părul despletit pe umeri ca niște șuvoaie plăvițe resfirate pe o stană albă. Ochii, de chilimbar verde-aurii cu strilici al-

baștri, erau mari, rotunzi, dar reci ca de sticlă. Și dinții, când i-a înfipt într-o coajă de pîine întinsă de Aliman, s-au descoperit albi, dar ascuțiți ca la fiare.

Fata sta liniștită. Dar Aliman n-a mai lăsat-o mult acolo. A luat-o grabnic la el acasă, unde a ascuns-o de ochi străini. Și s-a încins între ei o dragoste cum nu se mai pomenise pe meleagurile acelea. Parcă fuseseră făcuți și adunați înadins unul pe potrivă celuilalt. Era frumoasă cu chipul poate cam bucălat, șuie, cu trupul lung, mlădios și despicătura coapselor sus ca la buni înotători. X

Flăcăul uitase dintr-o dată de lostriță și de vrăji. Ținea fata în brațe, și dulcea ei povară împlinea tot ce rîvnise și jînduise nebunește pînă atunci. Ziua stau închiși în casă ori umblau alintați prin păduri. Noaptea ieșeau la Bistrița, ținîndu-se pe după gît. Se scaldau cu nesaț, goi amîndoi, pînă îi prindeau zorii. Apele se făceau pe rînd de aur, de argint și apoi albastre, învăluindu-i tănuitoare. Când unda ajungea ca olmazul, ei ieșeau și se îmbrăcau. Vîneau păstrăvi și îi mînceau acolo, fripți la foc de brad cum îi plăcea fetei.

Au trecut cîteva săptămîni. Satul bîzîia de zvonuri ca un roi întăritat. Precum că fata ar suge sîngele flăcăului ca o strigoaică. Dar Aliman era mai sănătos, mai voinic, mai frumos și mai bun cum nu fusese niciodată. Și nu-i păsa de nimic.

Lostrița, după spusele lumii, se ivise iară. Acum nu se mai ascundea. Plutea în văzul tuturor de-a lungul apei... Numai flăcăul nu se mai sinchisea dacă e cea de lemn sau cea adevărată. Ieșise din minte trecutul întreg și vremea trecea ameteitoare, ca o Bistriță umflată de fericiri...

De la un timp, dezmeticit puțin, flăcăul, ca să-și statornicească norocul, a început să se gîndească la rînduieștile trebuitoare, nuntă, cununie. Și i-a spus

fetei. Ea a hohotit nebunește, luîndu-l de gît. Ea știa de ibovnic și de dragoste, nu-i ardea nici de popă, nici de biserică. Nu pentru asta venise ea pe lume. X

Era sălbatecă. Cu multe ascunzișuri și taine. Și totuși nu știa nici cum o cheamă. Îi dase de la el numele Ileana. X

Dar toate trebuie să aibă un isprăvit. Pe la mijlocul verii s-au trezit buzna peste ei cu o femeie voinică, iute și sturluibatică, așijderi apelor după ploaie. Despărțindu-i cu asprime, ea prinse fata de braț, ocărînd-o mînioasă. Era mama Ilenei, care după multe cercetări îi aflase culcușul. Venea de sus, de departe, de la izvoarele Bistriței aurii, unde spunea că-și are rosturile. Cunosc toți ocina veche a Bistriceinei... și, smucind fata, o certă oțărîtă cum putuse ea să-și uite de părinți, să se lapede de surori, să-și părăsească avușile ca să se lipească fără rușine de sărăcia și neamul prost al oamenilor de aici. Fata se împotrivi zadarnic. Maică-sa îi șopti la ureche niște vorbe care parcă o adormiră. Aliman, dat deoparte cu mîna, sta prost, gol de puteri ca o armă descărcată. Și, pînă să-și vină în fire, femeia cu prada era departe. Pînă tîrziu, toamna, Aliman a bătut izvoarele tuturor Bistrițelor, neagră, albă, aurie, precum și a tuturor Bistricioarelor, fără folos. Nimeni nu cunoștea, nici măcar n-auzise de Bistriceanca ori de fata ei și nici de sălașurile lor. Numai un moșneag trecut de suta de ani își mai amintea de ele. Era copil cînd satul le alungase cu pietre și le dase foc casei pentru multele blestemății și răutăți ce săvîrșeau cu ajutorul Satanei.

A căutat apoi pe vraciul care-l descîntase. Nu l-a mai găsit nici pe ăsta. Plecase dincolo, peste munte, la niște neamuri.

Flăcăul s-a întors și s-a închis în el și în casă. Ajunsesse nevolnic și moale ca o cîrpă. Făceau toți din el ce vreau. Nu se mai împotriva la nimic.

Curînd l-a ochit o fată mai îndrăzneată și l-a îm-brobodit ușor. Și se logodiră, ca să-l lege de-a bine-lea. Aliman se lăsa, plecat de pe lumea asta. Nu mai intra în pădure după vînat, nu mai cobora la apele Bistriței. Uitase parcă de loștriță, de undițe, de căprioare. Se însura numai fiindcă nu mai avea voință să se împotrivească nici unei biete fete, care în ochii lui era mai puțin decît o gînganie, și orice fi era totuna.

Nunta s-a hotărît în gura postului; la Filipi. Noaptea plouase potop la munte și negureala stăruia încă. Dar în vale era cald și senin ca vara. În curțile nunului, mesele întinse vuiau de rîsete și voie bună. Mirii veniseră de la biserică și se așezaseră între cei doi nuni. Fata, veselă și mîndră. Aliman, tulburat, visase în ajun că se însura cu loștrița și-l cununa bătrînul vrăjitor. Ea sta dreaptă lîngă el, înălțată pe coada ca două pulpe gata să se despice, și-și răzima capul bucalat de al lui. Rachiul curgea gîrlă. Secărica alerga din mîna în mîna cu ulcica. Toți, bucueroși, închinau cu Aliman, care ciocnea cu oricine, fără potrivire, și da de dușcă.

Pe la jumătatea praznicului sosi în goană un băie-țaș, cu vestea că loștrița vrăjită s-a arătat iară. E aici aproape, ieșită la liman sub coasta Iadului, unde stă lungită la soare ca o domniță. Parcă doarme. Numai bate ușor din coadă ca și cum s-ar apăra de musculițe. E mai mare și mai frumoasă ca pînă acum. Aliman, buimac de băutură, cum auzi de loștriță, s-a deșteptat ca dintr-un somn adînc și a sărit smintit dintre oaspeți, strigînd: „Azi, nu mai scapă! O mîncînc de nunta mea!” Și a alergat nebun spre rîu.

S-auzea din ce în ce mai aproape hreamăt mare, cu larmă asurzitoare și muget cumplit. Valea iar detuna înspăimîntată, ca în toiul unei bătălii. Apele veneau cu nahlapi sălțați ca bivolii, unii peste alții, și lumea

privea îngrozită. Numai Aliman nu vedea, n-auzea. Alerga mereu înaintea năboiului, cu o ceată de nuntași speriați după el. Și iar simțea deșteptată în carnea brațelor dulceața unei poveri neuitate. Cînd sosi în locul de care povestise băiatul, loștrița era acolo. Ea se-ntoarse deodată nălucitoare, cu capul țintă în Aliman. Stătu așa o clipă plină. Apoi porni, fulgerînd apele, spre el. Omul încrămeni. Dar numaidecît, cu chipul luminat de o bucurie nefirească, chiui, strigînd cît să înăbușe huietul: „Iată, vin!”... și, smucindu-se din mîinile a trei oameni, sări în mijlocul Bistriței, cu brațele întinse spre loștriță.

Viitura, tunînd vijelioasă, îl ajunse. Năhlapii trecură cu bușteni, acoperișuri de case și punți peste capul lui. El a mai ieșit o dată. Ținea loștrița și, amețit de izbitura apelor se căznea s-o apere, adăpostind-o ca pe un copil cu brațele. Apoi s-a cufundat în valurile care, bolborosînd mînioase, s-au pecetluit deasupra lui pentru totdeauna.

Dar povestea lui Aliman a rămas vie și mereu mlădioasă. Crește și se împodobește an de an cu noi adause și alte scornituri după închipuirile oamenilor, jinduți de întîmplări dincolo de fire.

Ea colîndă în sus și-n jos malurile Bistriței. Urcă o dată cu căraușii, coboară cu plutășii, stă pe loc cu copiii... Dar se mișcă neconținut alături și în rînd cu loștrița fabuloasă, care nu-și găsește astîmpăr, cînd fulgerînd ca o sabie bulboanele, cînd odihnindu-se pe plavii, cu trup de ibovnică întinsă la soare în calea flăcăilor aprinși și fără minte.

10 și 11 martie 1947, București.

LACUL RĂU

Lacul, cu ape tragice, sta posomorît, adîncit în el însuși, încheștat asupra prăzii pe care de trei zile o ținea cu îndărătnicie la fund. În ciuda cruntei muțenii a apelor, malurile spuzite de lume lărmuiau de strigăte și tînguiri. Oameni pe jumătate despuiați alergau de colo-colo prin rogozul pînă la brîu: femeii rătăcite își frîngeau mîinile și o forfotă de copii se ițea neconținut, dîră de ștafete între satul ascuns de dîmburi și lacul ce umplea oibul uriaș al văii.

— L-a găsit ?

— Aș, nu...

Și freamătul, dacă se mai ostoia o clipă, se pornea din nou, stîrnit de mama înecatului, care, cutreierînd soborul, scula, îndemna, îndatora mulțimea obosită, la un nou ropot de jelanie, cu bocetele ei răgușite.

— Aoleu, Ghiorghieș maică, lumina zilelor mele, urla femeia cu gura arsă spre cer, cum s-a îndurat iezerul să te înghită, usca-i-ar Dumnezeu rădăcinile apelor...

Și sfîșiindu-și pieptul secăt cu unghiile, ridica blesteme și mai cumplite asupra lacului, care, neclintit

în pervazul dimineții, nu se sînchisea, turnat în cositor.

Bîntuit de duhuri și vîrtejuri lăuntrice, lacul se știa că e fără fund, lac rău : înhață — și ce apucă nu mai dă drumul. La față se arată curat și ademenitor. Dar numai la cîteva palme dedesubt mișună o plasă vie de brădiș lacom, răsfirat ca o nesfîrșită caracatiță, care te prinde și te încîlcește fără putință de scăpare. În cîteva clipe, iezerul te trage într-unul din nenumăratele puțuri și cotloane care-l căptușesc, unde te închide ca într-o pungă.

Lacul rău își avea tainele lui venite din vechi veleturi, pravile pe care pescarii le țineau din moștrămoși cu smerenie. Nu era îngăduit să-i calci anume locuri, mai ales mijlocul, care sta ca un iezer aparte, miez negru, viu, unde vine de ape groase ca pe picior zbucnite din alte tărîmuri bulbuceau în afunzișuri, primenindu-l neconținut cu rotiri de unde cînd calde, cînd înghețate. Peste alte colțuri de pe față lui întunecată, stau puse legături și opreliști care nu se ridicau decît la anume zile, după datine și rînduiei bătrîne. Și numai de către oameni care cunoșteau cuviințele și se înfățișau cu îmbunări și des-cîntece.

Lacul nu suferea urîciunea sub nici un chip. Uci-gașii, nelegiuîții, bolnavii care i-ar fi pîngărit apele erau apucați fără veste și înghițiți. Trebuia să-i știi toanele, să-i respecti năravurile, să-i pricepi gîndurile ca să te lase să-l tulburi și să-ți dea slobozenie să umbli în visteriile lui cu pește.

Și nimeni mai bine ca Gheorghieș nu-i cunoștea adîncul tainelor, toate apucăturile și artagurile. El se afla în slujba lacului de cînd venise pe lume. Gheorghieș era copil din flori. Maică-sa îl născuse într-o noapte de mai, acolo pe malurile înflorite ale iezerului, ascunsă într-un cuib de papură, în rînd cu

lebedele sălbatece, fără să fi spus vreodată cine-i fusese ibovnic. O vreme mergea vorba că fata s-ar fi avut cu zmeul lacului. Dar asta se uitase. Părinții o iertaseră. Și copilul crescuse frumos și vrednic, dar mai ales isteț, fruntaș între toți câți se încumetau să se facă pescari pe lacul cu nume rău.

Pentru el apele aveau slăbiciune. I se deschideau totdeauna fără împotrivire și-l primeau cu îngăduință. Nu-l apucau vijelii nebune stîrnite din senin, cum se întâmpla multora, nici nu-i pierneau mlăjile și cârligele furate de paznicii străfundurilor. Cu el pescuia fără primejdie pește mare și frumos din avuțiile fără număr și seamăn ale lacului. Căci el sta cuminte sub oblăduirile iezерului, supus la toate rînduieșile, ca un fecior neîntinat și ascultător.

Dar de la armată flăcăul se întorsese schimbat, îngîmfat, năbădăios, năvălit la băutură și nerușinat cu femeile. Nu mai ținea datinile, călca opreliștile.

Într-o duminică, la horă, Gheorghieș făcu prinsoare să treacă înot lacul. Îl îndrîjise la asta vinul, dar mai cu seamă feciorul popii, cu care se ciocnea mereu pentru fete.

— Cum o să-l treci, mă ? Ce, ești pește ? Ori măcar vidră ? Îl aștă acesta. Te-ai descîntat barem ?

— Îl trec, și încă pe la mijloc, prin iezерul negru, să știi tu. Eu pot să-mi învîlt foalele cum își umflă peștii bășica înotului, se lauda cu sfruntare Gheorghieș. Și stau așa, deasupra apei, și o zi întreagă dacă vreau. Degeaba am fost eu la marină ?

— Pe ce te prinzi ? Îl întăritau ceilalți.

Și ținură prinsoare pe o vadră de vin, pusă la bătaie pentru toată roata flăcăilor dinprejur. Dar prețul care-l scosese din minți pe Gheorghieș era o fată. Pentru ochii ei înfrunța mînia lacului și-si arată lăudăroșenia.

Au pornit la iezер, unde Gheorghieș s-a dezbrăcat într-un luminis, și-a lăsat grămadă straiile pe mal și, a sărit în apele încruntate, pe care a început să le taie voinicește cu lopețile brațelor. Fîrtații îi țineau de urît de pe mal, hăindu-l necontentit.

Dar Gheorghieș, ca un smintit, uitase că mai cu seamă duminica era cu asprime oprit să tulburi odihna lacului și să-l înfrunți... Și încă încins de vin și aprins de o muiere... Pe la un sfert din drumul către cellalt mal, s-a răsucit și s-a pus plută, mîînd lin spre mijlocul iezерului. Acolo deodată a seos un răcnet, s-a dus la fund, a săltat iar deasupra, luptînd cu îndărătnicie și cercînd să strige. Celor de pe mal li s-a părut că vorbește cu cineva, că se roagă, zbatîndu-se între niște brațe de apă ce se ridicau să-l încolăcească. Și li se năzăriră năluci și spaima cu plete de spumă și bărbi crețe de valuri. Dar repede, ea și cînd cineva l-ar fi tras de picioare în jos, Gheorghieș s-a făcut nevăzut, înghițit în adînc. Flăcării care-l urmăreau cu ochii au încremenit la început, apoi s-au zbatut, neștiind ce să facă. Nici unul n-a îndrăznit să sară și nici o luntre la îndemînă. Spăimîntați, au alergat în sat să dea de veste și să ceară ajutor, părăsindu-l acolo.

Doar straiile au rămas, gramăjoară albă, să poarte grija înecatului și să arate în ce parte să-l caute. A sosit peste cîțva timp satul tot. Cîrduri de femei și fete au dat ocol iezерului vătîndu-se. Au venit numaidecît popa și primarul.

S-au înfașat jandarmii cu pescari pricepuți, care scoaseră lotcă pitită într-un stufăriș. Și de trei zile răvăseau apele în sus și în jos, aruncînd năvoade cu ghiulele de plumb, trăgeau cu plășile, cotrobaiau cu cîngile înfipite în prăjini de cîte cinci stînjeni. Fără nici un folos.

Iezерul păstra cu îndărătnicie prada în apele întăritate.

În cele din urmă, jandarmii se hotărîră să arunce dinamită. Exploziile au să răscolească adîncurile, silindu-le să verse afară trupul înecatului. Lumea adunată își uită de necaz, bucuroasă de rara priveliște a unui vînat de pește neîngăduit oamenilor de rînd.

Pentru asta s-a împărțit mijlocul iezerului, unde se bănuia că e înecatul, în mai multe partaluri, în care s-au vîrît cu socoteală, din loc în loc, cartușele. Și deodată zeci de detunături zbucnite una după alta umplură de tunete și ecouri uriașul cazan al văzduhului răturnat deasupra văii. Trîmbi sălbatece de ape speriate țîșniră din iezerul cutremurat din țîțîni, amestecate cu mîl răscolit din fund. Și adîncul își arătă o clipă chipul. Apoi bulboane bolborositoare fierșeră multă vreme, vîrsînd spume mînioase ca dintr-un izbuc furios. Pe urmă noianul frămîntat al valurilor se potoli încet. Ici-colo, un tremur întîrziat scutura încă pielița apelor. Și pe liniștea și mai în-cruntată a lacului începură să se ivească pîlcuri de pești cu pîntecele-n sus, mai ales știuci argintii, crapii verzui și lîni negri.

Căngile și plășile se zvîrliră iar, dar acum nu pentru înecatul, uitat cu desăvîrșire. Oamenii de pe mal se uitau cu jînd cum jandarmii și pescarii culegeau în lotci grămezi de pește ucis. Cînd sosea cîte un pîlc azvîrlit la mal, se buluceau toți să apuce, îmbrîncindu-se. A fost o pomană de pește cum nu și-ar fi făcut Gheorghies cu toată averea lui.

Îrziu, cînd s-a sfîrșit cu adunarea și împărțirea prăzii, și-au adus aminte și de înecat. Nici urmă de Gheorghies pe limpezișul încă înveninat de mînie. Apele sloboziseră pești, dar nu se îndurau să dezlege mortul.

Acum se uitau unii la alții cu brațele încrucișate, neștiind ce să mai facă.

— Ei drăcia dracului! Ce zici, domnule sergent, mai dăm o dată bomba? Întrebă primarul.

— Gata, nu se mai poate. Costă prea scump. Facem raport precum că nu se găsește și ne vedem de treabă. Ajung trei zile.

Și jandarmii, săltîndu-și armele din umăr, porniră spre sat. Primarul și popa se alăturară și ei și părăsiră cercetarea. Autoștățile socoteau pe drept cuvînt, de acum înainte, orice încercare de prisos.

Dar în fața acestei părăsiri, țipetele și frîngerile mamei, ostoite cîțva timp de spectacolul exploziei și de pescuitul miraculos, se porniră și mai fioroase, în isonul celorlalte muierei.

— Nu mi-l lăsați acolo... Nu-l părăsiți jivinelor, urla femeia cu gura neagră de durere, smulgîndu-și părul și ținîndu-se după primar. Vînz boii, țipa ea, vînz pămîntul și plătesc tot, numai scoateți-l, să-l pot înmormînta.

Dar starostele satului se scutură din mîinile ei slăbănoage și își văzu de drum. Satul însă, solidar cu durerea femeii, nu se urnea din loc. Și bocete necurmăte izbucneau din gloata milostivă, care în-conjurase pe preot și nu-l lăsa să plece.

— Nu se poate să-l lași peștilor, părinte, că e suflet de creștin, fecior de al nostru și se cade pus în pămînt închinat.

Și îl întindeau toți ca niște cîini, trăgîndu-l de anteriorul ponosit.

Iată că tocmai cînd popa se sinucea să scape, sosi la iezer, pășind anevoios în cîrjă, o arătare, o moșie abia ținîndu-se pe picioare: bătrîna Savila, strămoașa satului, intră în gloata zgomotoasă, aducînd în gheba spatelui cumințenia celor peste o sută douăzeci de ani ai ei... Cum o văzură, o înconjurară toți. Popa înlemni locului...

— Cum de te-ai încumetat să faci calea pe jos, și încă pe arșița asta? o certau feciorii și nepoții. De ce n-ai stat acolo pe prispă?

— Da' ce, era să vie sfântul Ilie, cu carul lui, să mă aducă? îi repezi bătrîna. Că i-am auzit tunetele mînioase. Am plecat și eu cum am putut, dacă voi nu m-ați luat...

— Dacă te prăbușeai în drum?

— Dumneata ești de plecat singură de acasă?

Însă lumea cealaltă o primi ca pe o nădejde nouă, și femeile săriră s-o sprijine de subțiori.

— Va să zică, nu l-ați găsit? clăti din capul tremurat bătrîna.

— Nu, maică, păcatele noastre.

— Ați miniat lacul degeaba și mai rău l-ați înverșunat cu împușcăturile voastre nelegiuite...

— Ce era să facem, bitică?

— Destul, lăsați cîngile, făcu semn bătrîna. Trebuie să încercăm altfel, să luăm urma sufletului. Că sufletul se află și răspunde mai ușor ca trupul. El ascultă de chemare și rugăciuni. Și trebuie îmbunat lacul.

Și bătrîna scoase dintr-un colț al maramei o turtă de făină albă în chip de prescură, cu patru colțuri în cruce, dar mai lată și mai subțire.

— Părinte, se întoarse ea spre popă, mergi cu mine. Unde s-a întîmplat năprasna?

O duseră acolo, la grămada de straie care stăruia să însemneze locul pe mal de unde pornise nenorocirea.

— Faceți o cruce din lăbii de anin, porunci ea oamenilor punînd prescura jos. Nu s-au împlinit încă trei zile, nu-i așa, de cînd s-a înecat Gheorghies? întrebă ea.

— Nu... mai avem un conac. La chindii abia se fac trei zile pline, o încredință unul din flăcăii ce însoțiseră pe înecat.

— Este vreme destulă, mormăi bătrîna uitîndu-se la soare. Grăbiți crucea. Părinte, să stai aici, că ai să citești.

— Da' cum, păcatele, că n-am cartea cu mine, se apără popa.

— Nu-i nimic. Zici așa pe deasupra o blagoslovenie din ce ții mînte. Că trebuie sfințite crucea și prescura dată pomană apelor de sufletul mortului. Să fie și iezerul mulțumit cu ceva și să se îndure.

Repede, crucea strujită din topor fu înfiptă pe mal în fața pîlcului de haine ale mortului... La picioarele ei fu rînduită azima. Popa, răscolit, găsi în amintire frînturi de molifte, ectenii și psalmi, împletite cu rugăciuni, cu care cerși milostivire pentru sufletul înecatului, și dezlegare din legături și greșeli, cerîndu-l înapoi spre îngropare creștinească.

Norodul ingenuncheat pe malul lacului, îndărăt-nic, se bătu îndelung cu fruntea de pămînt, închinînd țărîna cu lacrimi îmbelsugate. Apoi urmă binecuvîntarea turtei în care ardeau înfipite cinci lumînări, patru în cruce la cele patru colțuri și una ca un miez în mijloc.

La un îndemn al bătrînei, o fată și un flăcău luară prescura pe mîini, și cu mare alai, urmați de preot, pășiră pînă-n iezer, unde o puseră pe fața mohorîtă a apelor.

Lumea privea cu răsuflarea tăiată. Popa își istovise provizia de cîntări și tăcuse cuprins de sfială, dîndu-se cîțiva pași înapoi. Mulțimea aștepta, nu știa nici ea ce.

Atunci bătrîna, sprijinită de femei, se aplecă asupra iezerului și începu să taie apele în chip de cruce cu cîrja, îngînînd o veche vrajă, ca un bocet: împăca

peștii, chema sufletul apelor și-i cerea îndurare pentru cei ce au greșit și-l pîngăriseră. Iar se ridica uitîndu-se la cer și iar se încovoia peste ape, închinîndu-le cu toiagul în cele patru zări spre care plecau cercuri.

Bătrîna stete multă vreme așa, întoarsă cu spatele spre soare, ascuțindu-și privirile ca pe niște iscoade trimise departe cînd pe cer, cînd pe luciul apelor. Străbătura oare aieva vederile ei prin obrocul vînat al undelor? Sau ea citi vedenia numai în limpezimea lăuntrică a ochilor ei? Iată, într-o copcă răzleață a lacului, unde nu ajunsese răscoala exploziilor, se iscă deodată o înfiorare, un freamăt nesimțit, ca o veste adusă de undele misterioase ale unui miros. Și, numaidecît, o dîră argintie plecă de acolo spre azima de sub toiagul fără de astîmpăr. Venea pe sub fața iezерului, cu iuteală, o funie vie, împletită din peștișori de toate neamurile, care ajunseră la azimă și o asaltară. Dar numaidecît, un nou curent, o șuviță de vibrări se alese de sub toiag și porni împotriva, din mal spre lac, alunecînd deasupra celei dintîi, spre copca iezерului de unde izvorîse noianul de peștișori.

Se întetea astfel sub ochii bătrînei un curent de lăcomie între doi poli de hrană.

Cu nesmintita ei înțelepciune pescărească, Savila citi tainicele rune, cu care lacul își scria legile lui veșnice. Dar pentru toată lumea cealaltă semnele rămăseseră nevăzute, slove ascunse în adîncuri. Numai bătrîna înțelese tîlcul fișiei curgătoare între două momeli. O momeală era cea pe care o întinsese ea : azima de la mal.

Dar acolo în copca răzleață, de unde pornea roiul de peștișori lacomi, ce putea fi?

Bătrîna așeză și împinse cu cîrja azima în șuvița de apă însuflețită, care, pornind stîrniță de mîna ei prin toiag, ducea vibrațiile-i tainice către acel anume

loc din larg, care-și dezvăluia o taină asemănătoare despre care și el trimetea vesti pînă la degetele atos-simțitoare ale bătrînei. Așijderi căutătorilor de fîntîni și comori, cu varga magică în mîini, ea dibuise în ascunzișul apelor trupul pierdut al înecatului.

Și iată că, fără o picătură de vînt sau măcar de boare, prescura cu lumînările aprinse porni ușor, ca dusă de o suflare, să se depărteze de mal.

Gloata fremăta, parcă ea ar fi mînat-o cu sufletul și vînzolirea ei. Cîteva clipe trifoiul cu patru foi al azimei stete în loc, neștiind încotro s-o apuce. Bătrîna bătea tot mai aprig în cruce apele cu toiagul. După cîteva șovăiri turta porni din nou, ca o corăbiuță făcută de copii, de data asta îndreptîndu-se spre copca răzleață către care se țintise toiagul Savilei, unde se opri. Și nu se mai clinti din loc. Se zărea acolo, ca o foaie de nufăr pe care licăreau cinci lacrimi de lumină.

— Acolo e Gheorghies, arătă bătrîna, închinînd necontenit apele cu cîrja.

Oamenii priveau nedumeriți. Nu înțelegeau...

— Trei zile sufletul nu se dezlipește de trup, lămurii ea, mereu îi joacă împrejur. Nu se îndură să-l părăsească. Sufletul lui Gheorghies a stat adineauri aici lîngă noi, ademenit de crucea pe care s-a odihnit. Acum și-a luat prescura și a dus-o trupului în groapa iezерului. Căutați acolo, ce mai așteptați?!

Pescarii săriră în lotcă și ajunseră înfrigurați la azimă. În jurul ei tăbăriseră nesfîrșite roiuri de pești, atît de deși, că o țineau în loc, înconjurînd-o de toate părțile s-o ciugulească. Din cînd în cînd, umbre prădalnice de știuci desprinse din adînc zvîcneau în sus pînă la ea, fugărind plevușca spăimîntată. Dar, nemulțumite cu gustul turtei, coborau iar, bătaioase, spre alt ospăț mai bogat ce se ghicea în fund, în jurul

căruia o roată de dihanii lacome se țeseau într-o zvîrcolire fără de răgaz.

Acolo zvîrliră pescarii cîngile și rîciiră iar adîncurile. După o scurtă caznă, apele se îndurară și slobozîră prada aninată de cîrligul unei prăjini.

Leșul a fost săltat în luntre. În locul lui a rămas zălog, tot mai afundă, azima sufletului.

Gheorghies, scos la mal, zăcea verde-vînat, năucitor de umflat, hîd, ciugulit de pești, forfecat de raci, cu brădiș în loc de păr și scoici în coșul pieptului.

Maică-sa, potolită scurt din plînsete, îl privea și nu-și credea ochilor. Mulțimea amuțită se holba îngrozită la el...

— Mai bine îl lăsa acolo... zbučni scuturtă de plînsete o fată care-l avusese drag.

Bătrîna urma să molcomească apele bălîndu-le lin în cruce cu cîrja.

Luni, 7 iulie 1947

ȘARPELE ALIODOR

Anul, grozav de econom în ploii, se sfîrșea și mai zgîrcit în zăpezi. Era iarnă plină, dar numai cu îngheț. Vremuise la început cu un pospai de zăpadă, pe care vîntul o măcinase, zvîrlind-o de colo-colo. Și oamenii se îndreptau îngrijorați către un Crăciun negru și uscat, semn rău pentru sămănături, ca și din spre partea sănătății.

Cei mai necăjiți erau copiii. În loc să zburde cu sania pe dărdăușuri, ei trebuiau să care acasă, cu spinarea, croșnii de crengi și vreascuri. Noroc că în privința lemnului satul era liniștit. Nu avea nevoie să pornească la păduri îndepărtate. Se încălzea aproape numai cu uscăturile ce-i da petecutele de crîng, rămase codevâlmășie din falnicul codru sub care odinioară se cuibărise cel dintîi strămoș.

Copiii gospodarilor foloseau prilejul că uscăturile nu erau troienite de zăpezi și se întreceau să aducă acasă sarcini întregi, pe care le trîneau lîngă vetrele duduind încinse. Cînd nu mai încăpeau acolo le îngămădeau, la îndemînă, prin tindele întunecoase.

Într-o zi, copilașul cel mai mic al lui Padeș sta la vatră și se juca zvîrlind în foc găteje, ca să le pri-

vească cum țiuie și se zvîrcolesc, vii ca niște șerpișori luminoși. Umblînd astfel cu mîna prin vreascuri să le aleagă, dete de o ramură mai moale și mai carnoasă, pe care încercă zadarnic să o rupă: vreascu, negru și alunecos, se mlădia sub mînuțele lui în toate părțile. Tocmai se pregătea să-l arunce pe jar așa întreg, cînd intrară pe ușă cei doi frați ai lui mai marișori. Copilul le arată creanga ciudată, pe care numaidecît cel mare i-o smulse.

— E o curea, strigă-el bucuros, ia să vedeți cum mă încing eu cu ea !

Și-și încolăci brîul subțirel, peste cămașă, cu mlădița ce se supunea ascultătoare ca o cordea, plimbîndu-se așa, mîndru, prin odaie. Mijlociul ceru să încerce și el curelușa, că și el cărase crengile, unde fusese găsită. Nu putea să se facă numai unul singur stăpîn pe ea. Fratele mai mare se împotrivi cu hotărîre să i-o împrumute. Celălalt puse mîna să i-o smulgă. De unde harță și încăierare. Cel mic, năpăstuit, se porni să plîngă și să strige că dacă e pe bună dreptate, cureaua e a lui, că el a găsit-o întîi.

În toiul gîlcevei, cînd cîteșitrei trăgeau de cureaua buclucașă, se ivi sora mai mare, sărînd să-i împace. Și, cu autoritatea palmei ridicate, luă vreascu din mîinile celui mai arțăgos. Dar numaidecît îl azvîrli, înspăimîntată, țipînd ca luată de iele :

— E șarpe... Șarpele ! Nu vă atingeți !

Cei doi copii mai marișori se deteră cîteva pași îndărăt și încremeniră. Mezinul, neștiutor, prinse prilejul și-și luă odorul înapoi, vîrîndu-l repede în sîn. Nimeni nu mai îndrăznea acum să se apropie de el. Era tabû.

La țipetele înversunate ale fetei, alergă speriată mama, crezînd că s-a aprins casa. La început nu pricepu nimic. Vorbele se îmbulzeau și se încîlceau învolburate la gurile băieților, încă înfierbîntați de

sfadă. Fata, îngălbenită și amețită de spaimă, tremura toată și se freca de zor cu scuipat degetele cu care apucase jigadina, fără să poată descleșta gura. Numai Prîslea sta liniștit, cu mîna în sîn strînsă pe prețuita curelușă.

— Mamă, șarpele, șarpele ! țipară în sfîrșit cei trei.

— Ce șarpe ? Unde ? Întrebă femeia.

— În sîn la Ionică... arătara ei înfiorați.

— Spune, ce e, Mărioară ? Nu te mai face ! porunci mama.

Fata se dezmetici și spuse împlinirea. Cum printre vreascuri copiii aduseseră din cîrîng un șarpe degerat, pe care acum îl ținea ascuns în sîn Ionică.

Mama nu credea.

— Cum un șarpe ? Că am auzit ceartă...

Totuși, temătoare, porunci copilului să scoată și să arate ce a pitit în sîn.

Ionică nu vru. Maică-sa cercă să-l sperie. Dar mîna lui mîngîia cu plăcere prada jînduită de frați. O simțea cum la căldura trupului său dulce ca o zi de aprilie curelușa se dezmoțea încet.

Femeia nu știa ce să facă. Nu cuteza să apuce pe copil și să-l caute în sîn cu sila. Se temea de misterioasa jîvină ascunsă acolo. Așa că nimeni nu mai îndrăznea să se apropie și să asuprească copilul, care acum se afla sub protecția șarpelui. Ea trebui să iasă și să cheme bărbatul.

Gospodarul se hotărî cu greu să-și lase treburile pentru o ceartă a copiilor. Numai la strigătele neferiți ale nevastei și fetei se îndură să zvîrle toporul și intră cu ele odată.

Ascultă și el împlinirea și nu crezu.

— Vi se năzare vouă, fricoaselor. Ia să vedem, Ionică, ce ai tu acolo ?

Dar Ionică nu se înduplecă nici la cererea tatălui.

— A! Nu te supui? Stai tu, că-ți arăt eu... și vru să-l prindă, ca să-l caute.

Dar copilul zvîcni în fundul sub-patului, unde se ghemui, cu neprețuita comoară la el, în cuibarul pisicilor. Nici amenințările, nici rugămintile nu l-au înduplecat să iasă.

— Am să te las acolo nemîncat, îl procitea maică-sa. Să-ți dea mîtile să sugi!

Părinții, după oarecari opinteli zadarnice să-l scoată, se liniștiră. Copilului nu i s-a întîmplat nici un rău. Ceilalți frați, pizmași, îl iscodeau, plecîndu-se la început temători, apoi tot mai îndrăzneți sub marginea patului. Cu ochii lor ageri, zăreau acolo ca într-o taină pe Ionică înfășurînd și desfășurînd curelușa minunată, cu care le făcea în ciudă.

În sfîrșit, după multe ademeneli și făgăduieli, că nu-i ia nimeni curelușa, care rămîne a lui, numai să le-o arate, copilul ieși din ascunzătoare. Însă, neîncrăzător, vîrîse iar odorul la loc, sub cămașă.

La urmă se învoi să-l scoată, pentru un briceguț... și întinse pe pat sub ochii speriați ai gospodinei un șarpe, lung ca de un cot, negru pe spate și ceva mai deschis pe pîntece, cu capul mic și rotunjor, pe laturile căruia sclipeau două mărgelușe de sticlă roșie, ochii fără pleoape. Numai coada subțire și ascuțită tresărea ușor. Încolo, zăcea inert, dar se simțea că pîlpîie în el un firîșor palid de viață.

Gospodarul cunoscuse numaidecît că e vorba de un șarpe neveninos, un biet șarpe nevinovat de pădure, care nu poate face nici un rău.

Femeia ceru totuși și stărui cu încăpăținare să-l arunce în foc. Omul nu se învoi. El se pregătea să-l ia cu două bețișoare, să-l scoată și să-l zvîrle undeva departe, — ce-o vrea Dumnezeu cu el. Dar Ionică se repezi ca un uliu și-l vîrî din nou în sîn.

Acum toți copiii săriră și luară într-un suflet apărarea sărmanei jivine. Plîneră, se rugară, țipară că au să vadă de el și au să-l îngrijească numai să li-l lase tovarăș de joacă. Și gospodarul, milos, se învoi să-l oprească în casa lui. Numai femeia, înversunată, cerea alungarea șarpelui, certîndu-i și ocărîndu-i cu ce-i venea la gură. După multă tîrguială, pacea s-a făcut. Șarpele rămase între copii. Aveau voie să se joace fiecare, pe rînd, cu el fără să se certe. La cel mai mic semn de neînțelegere, lighioana are să fie zvîrlită pe apă... Rămînea însă statorit că era al lui Ionică, singurul lui stăpîn, care se îndatora să-l împrumute și fraților săi.

Ziua, fiara se dezmoztea lîngă vatră și, blîndă, se încolăcea fie de braț, fie, ca un colan, de gîtul frăținilor de joc. Dar îi plăcea mai ales în sîn, pe pielea caldă, cingătoare în jurul mijlocului ori covrig în fundul cămășii la spate.

Începuse să-și cunoască prietenii, care nu se mai dezlipeau de el. Era bun și dragăstos îndeosebi cu Ionică, pe pieptul căruia dormea învîrtit ca un colac. Copiii îl făceau sau brățară cu spiralele urcînd de la cot pînă la gît, unde căpșorul lui cu limbi ascuțite juca ager sub bărbia băiatului. Ori și-l împleteau cunună pe cap, lanț pe picior, sau ce li se năzărea lor. Și șarpele se supunea la toate jocurile. Se domestici de-a binelea.

Copiii îl botezară Aliodor, după numele unui viteaz din basme, și se părea că șarpele răspundea cînd era chemat pe nume. Venea mai ales cînd era șurierat ușor pe limba lui cum numai Ionică știa s-o facă.

Îi puneau regulat sub pat un blid cu lapte dulce, pe care-l găseau totdeauna golit, nu se știe, de șarpe sau de mîțe.

La început a fost foarte greu cu el în odaie... Îndată ce-l lăsau jos, unde era frig, amărta. Atunci îl putea călca și strivi oricine intra. Trebuia să-l păzească toți ca pe ochii din cap... Ionică îl culca totdeauna seara cu el. Iar noaptea, când adormea el, i-l luau de pe piept și îl aruncau sub pat, unde sta înțepenit pînă a doua zi, cînd iar îl scoteau la joacă.

Numai femeia nu se deprindea cu el. Îl privea mereu cu spaimă și nu suferea cu nici un chip să se atingă de ea.

Au trecut așa iarna și primăvara; ca în basmele cu șerpi vrăjiți, în pielea căroră se ascund geniile bine-lui sau ale răului. Ajunseseră să creadă că poate era un pui rătăcit de-al împăratului șerpilor, care, cînd o afla unde se găsește feciorul, are să vie să și-l răscumpere, de la cei ce l-au primit și îngrijit, cu o baniță de aur și de nestemate.

Cînd a dat căldura, șarpele a început să se miște mai slobod prin casă. Nu mai sta cuminte sub pat sau unde îl puneau. Umbla mereu, se strecura, nesimțit, de colo pînă colo. Era foarte curios să știe tot. Îi plăcea să cerceteze și să se vîre în locurile cele mai ascunse. Îl găseau cînd în colțarul cu blide, cînd în dulapul cu haine, mai des după cotlon. Altădată, la cald, în cuibarul cloștelor, care săreau spăimîntate de pe ouă. De cîteva ori l-au descoperit în vatra cu cenușă, unde fusese gata să-l coacă de-a binelea. Odată s-a plimbat cîtăva vreme în buzunarul lui Padeș. Noaptea părăsea copiii și vizita pe ceilalți membri ai familiei. Gospodarul nu spunea nimic, doar puneă mîna pe el și-l zvîrlea cît colo. Dar gospodina, ieșită din minți, cum îl simțea, țipa de scula toată casa. Trebuia să sară altcineva, de obicei Ionică, să i-l culeagă. Femeia ocăra și blestema pînă ce adormea iar, tîrziu.

Trebuia să se facă însă la un fel. Nu se îndurau să-l ucidă. Nu atît de milă sau de hătrul copiilor, cît de teamă. S-ar putea ca un șarpe, venit așa din senin la casa lor, să fie un semn trimis de pricopseală. Și ar fi fost să și ucidă norocul.

Acum înadins îi lăsau mereu ușa deschisă și-l înlesneau să plece. Șarpele ieșea, se plimba pe unde-i plăcea și se întorcea iar statornic la căminul lui. Uneori, cînd copiii zburdau pe afară, se lua și se ținea, tiptil, după ei, alunecînd voios prin iarba umedă sub prunii încărcăți de rod.

Căci, fapt vrednic de luat aminte, dintre toate, numai livada lui Padeș nu fusese atinsă de un îngheț venit fără veste peste flori și își păstrase roadele toate. Și încă un lucru băgaseră de seamă. De cînd șarpele intrase în casă, se stîrpiră toți șoarecii și gîndacii stricători. E drept că din cînd în cînd piercea și cîte un pușor de la cloșcă. Femeia învinuia înversunată șarpele. Dar nimeni nu-l prinsese. Și pînă atunci rămînea doar un ponos pe capul blîndului tovarăș.

Întîmplarea făcuse înconjurul satului, care lua parte cu însuflețire la peripețiile casei unde se aciuase lighioana. Cei mai mulți erau de partea șarpelui și-l socoteau piază bună. Alții, dimpotrivă, îl țineau drept un semn rău și sfătuiau să se arunce din casă spurcăciunea, care nu putea fi decît unealta diavolului. Dacă-l mai țin, are să le aducă nenorocire. O să muște vitele, are să apuce vaca de uger. O să sugrume copiii, strîngîndu-se ca o frînghie de gîtul lor.

Mai ales vecina Dobra era dușmana neîndurată a bieteii tîritoare.

— Nu-l mai ține, surată, pe lîngă casă. Asta îți intră o dată pe gît și nu-l mai poți scoate cu nici un chip din pîntece. Nu știi ce-a pățit Maranda?

Și-i băga a zecea oară în cap femeii povestea Marandei, care dormise în cîmp și un șarpe îi pătrunsese

prin gură în burtă. A chinuit-o mulți ani. Numai cu fum de argint-viu l-a scos afară. L-a vărsat bucăți-bucăți, amestecat cu cheaguri de sânge.

Și povești de-astea cu șerpi oploșiți în pîntecele oamenilor împuiau zilnic mințile bietei gospodine, care începuse să intre la griji și să slăbească văzînd cu ochii.

Într-o zi a găsit șarpele în putineiu l cu puțin lapte pe fund, din care mîncaseră toți. Din acel ceas femeia a început să bage de seamă că o doare și o arde în capul pieptului, la lingurică, acolo unde ajunsese mîncarea spurcată de lighioană. Își simțea stomacul fîrtors, răzvrătit ca de o bubă. Și sănătatea ei porni să meargă repede la vale, din rău în mai rău.

Într-o noapte, era acum vară, dormeau toți, afară, pe prispă. Deodată, femeia începu să geamă și să se zbată. Șarpele se urcase pe pieptul ei și se tîrîse pînă la gură. Îi miroșise a lapte dulce. Ea se lupta, dar cu toate opintelile nu-l putea dezlipi. Șarpele se furișă ca pe o gaură pe gîtulejul ei în spasme, pînă în pîntece, unde se întinse, coardă, și rămase cu dinții înfipti în rîzina ei.

Gospodarul, trezit de țipetele și zvîrcolirile nevestei, o zgîlțîi și o deșteptă.

— Ce visezi, femeie ? o întrebă el.

— Nici un vis, strigă înnebunită femeia. A intrat șarpele în mine... De-acuma mor.

Și, cu mîinile încleștate pe pîntece, se frămînta în dureri grozave. De atunci a fost cu neputință s-o mai liniștească cineva.

Și lucru ciudat, care îi întărea spusele. Chiar din noaptea aceea șarpele a pierit și nu s-a mai găsit. L-au căutat pretutindeni, l-au chemat, l-au șuiertat copiii.

— Parcă a intrat în pămînt, spunea Padeș.

— Nu în pămînt, ci în pîntecele meu, ținea una, văicărindu-se, femeia. Și se apăsa cu pumnul sub furca pieptului, unde o vînă încordată se zbătea, neastîmpărată și dureroasă, gata să crape parcă.

Satul acum era, tot, împotriva șarpelui și olicăia pe biata femeie : ca totdeauna, lighioanei îi miroșise a lapte și se strecurase pe gură, ca de acolo să alunece mai departe în stomac, ca într-o scorbură, unde coada i se zbătea fără de răgaz.

I s-au făcut bolnavei descîntece. A dormit nopți multe cu o strachină de lapte dulce la gură, ca să ademenească jivina să iasă afară. Șarpele venea pînă la înghițitoare și nu vrea să urce mai departe. Sta pîndind acolo. Bolnava băga degetele pe gît să-l apuce și nu-l ajungea. Spurcăciunea se cobora iar repede în rîzina răscolită de vărsături acre și galbene ca veninul.

Au afumat-o iar, au otrăvit-o cu buruieni, pînă ce, în sfîrșit, Padeș a chemat doctorul plășii în treacăt pe la primărie.

Acesta a ascultat, a întrebă, a pipăit și a spus că e o boală de stomac pricinuită de prea mult rachiu băut pe inima goală și de prea multă mîncare de ceapă și oțet.

— Dar drugul care se zbate aici ? spunea femeia pierdută. Și plimba mîna uscată pe umflătura dureroasă de deasupra buricului.

— E o vînă mare, plină cu sânge, o lămuri doctorul. Așa zvîcnește la oamenii slabi și nervoși.

Și plecă, lăsînd o hîrtie cu cîteva slove încîlcite, pe care nu le putu citi nimeni.

Dar cine s-a potrivit doctorului ? Aici, își dădeau seama toți, trebuiau descîntece tari, de vraci dibaci și puternici.

Și s-au perindat fel și chip de babe și moși, de țigănci vrăjitoare și preoți buni la Dumnezeu, fără să-i brodească unul leacul. Șarpele creștea și se umfla, căci tot ce înghițea bolnava îi pria numai lui.

Vilva cu femeia care a înghițit un șarpe a făcut astfel ocolul satului, al plășii, al județului și a ajuns înflorită de atâtea guri în orașelul de reședință. O gazetă locală a găsit bun prilej pentru un articol senzațional în care sfichiuia autoritățile vitrege cu sănătatea și igiena sătenilor de sub oblăduirea lor.

Prefectul supărat a dat ordin pretorului să facă numaidecît o cercetare și să raporteze de urgență. Pretorul a ordonat la rîndul lui primarului, care, neștiind ce să facă și ce să răspundă, a urcat cu sila pe bolnavă în căruță și, împreună cu bărbatul, i-a înaintat peșcheș spitalului din oraș, cum făcea cu mușcații de cîini turbați.

Aici au venit în pelerinaj la patul femeii să se intereseze prefectul județului, primarul urbei, procurorul, directorul gazetei și alți mulți. Toți au cules chiar din gura pacientei, al cărei chip împodobeau cu urîtenia lui pagina întâia a gazetei, istoria cu șarpele cuibărit în măruntaiele ei. Și își arăta la toți, fără nici o stînjnire, pîntecele galben, umflat și zvîcnitor.

În cancelaria spitalului medicul le-a explicat că nu poate fi vorba de șarpe. E probabil un ulcer stomacal sau mai degrabă un cancer foarte repede crescut și inoperabil.

Dar la insistențele prefectului, fiu al poporului, care auzise și el acolo în satul copilăriei lui multe asemenea povești, medicul se învoi să facă o operație de explorare. Și cum era un tînăr nu numai cu știință, dar și cu suflet, se hotărî să purceadă la o îndoită operație: una asupra stomacului și în același timp alta asupra

închipuirii, asupra moralului bolnavei, obsedată de gîndul șarpelui. Era el însuși foarte curios de rezultat.

A căutat, deci, și și-a procurat de la farmacist un șarpe din accia ținută în borcane cu spirt la ferestrele spițăriilor, pe care l-a păstrat la îndemînă.

La operație, a găsit, cum era de așteptat, un cancer.

Însă, lucru straniu. Tumora nu avea forma obișnuită de ciupercă înflorită sau de rac. Ci închipuia aidoma un șarpe. O cordea cruntă, care, după ce își înfipsea capătul mai rotund în stomac, se răsucea peste el și, încolăcindu-l, își aducea coada subțirică pînă la ficatul luat în pleasnă. Sub el aorta se zbătea deznădăjduită.

Medicul, înfiorat de înfricoșatele puteri ale închipuirii, a cusut fără să se atingă de măruntaie pîntecele la loc. Dar cînd femeia s-a deșteptat el i-a arătat triumfător șarpele din borcan.

— Iată! L-am găsit și ți l-am scos, îi strigă el. De acum trebuie să te faci repede bine.

Și căuta să-i altoiască adînc gîndul însănătoșirii pe amăgirea cu șarpele străin. Era o încercare care merita osteneala. Va avea spiritul, imaginația, din nou putere asupra materiei, ca măcar să ușureze, dacă nu mai putea să vindece, ravagiile cumplitei boale pe care o stîrnise?

Femeia, după ce ieși din amorțeală, luă de data asta fără nici o silă șarpele în mînă și-l privi cu luare-aminte. Dar în loc să se bucure întoarse cu amărăciune capul, care se bălăngănea pe gîtul subțire ca o tîrtăcuță pe vrej.

— Nu mă minți dumneata pe mine, făcu ea ascuțind privirile. Asta nu e șarpele meu.

— Cum nu e șarpele tău? Dar al cui e?

— Al meu e negru, mai mic și mai subțire. Așa e pestrițat cu galben.

— Este el, spuse medicul încurcat. A mai crescut, și, stînd acolo în zemuirele acre ale pîntecului, și-a schimbat culoarea. S-a îngălbenit de fierea pe care a supt-o.

Femeia da cu îndărătnicie din cap în semn că nu e așa. Și nu vrea să iasă din ale ei.

— S-apoi asta miroase a spirt. Și eu n-am pus în gură de o lună măcar o picătură.

Planul și viclenia medicului erau astfel date peste cap. Închipuirea putuse să înlesnească zbucnirea cancerului și să-i înțească creșterea. Dar putere ca să lucreze acum de-a-ndoaselea nu mai avea.

Femeia a fost luată acasă, unde după cîteva zile a murit.

Înmormîntarea, cu marea ei petrecere, a pus în fierbere toate satele dimprejur, adunate să însoțească la groapă victima șarpelui fabulos. Toată vina cădea pe copii, care opriseră dihania în casă, și mai ales pe bietul Ionică. Oropsiți și huiduiți, ei plîngeau singuri și răzleți, nemîngiați de nimeni.

După înmormîntare lumea s-a întors la casa moartei, unde gospodarul, mișcat și mîndru de atîta cinste, a poftit pe toți la praznicul ritual, dezlănțuit după vechile datine cu belșug de băutură și mîncare, cu rîsete, glume și veselie de-a lungul a cinci mese întinse în băutura.

S-a cerut și s-a băut mai ales multă țuică, făcută chiar de văduv din livezile lui. Încît repede balerca din pivniță se goli, așa că trebui să o răstoarne cu vrana în jos, ca s-o poată stoarce de cele din urmă picături.

Cînd cei trei oameni voinici, cîrmuiți de Padeș, o deteră peste cap, ceva sună acolo în lăuntru gol al vasului.

Îl clătinară din nou cu putere. Se lovea încoace și încolo de pereți un lucru tare, căzut înăuntru.

Unul puse ochiul la predur și privi în pîntecul balercii. Nu se putea deosebi nimic. Întoarseră din nou butoiul și îl potriviră cu gura în jos, smucindu-l ușor și cu meșteșug, așa ca lucrul străin să ajungă și să vie la gura vranei. Și-l traseră afară.

Ieși de acolo, țeapăn și ușor zbîrcit de alcoolul în care se păstrase neatinș, Aliodor, puiul împăratului șerpilor, nevinovatul tovarăș de joc al copiilor. Tot așa de negru, de subțire și nevătămător cum era înainte de a-l duce la pieire neastîmpărata lui curiozitate și năravul de a-și vîrî căpșorul peste tot.

Oamenii începură să strige și scoaseră șarpele mort în mijlocul curții, unde mulțimea bea și se înveselea, ocărînd pomenirea lui spurcată. Dar acum se adeverea că nu era el vinovat.

Copiii săriră cei dinți și se jeluiră după Aliodor mai abtîr decît după maica lor.

O femeie care băuse cam multă țuică din balerca unde se plămădisese șarpele, privindu-l, simți greață și începu să verse. Alta, cîtînd să-i vie în ajutor, se porni și ea pe același lucru. Și în urma lor alte zece. Care cum afla de ce e vorba, nu mai aștepta, se pornea pe icnit.

Apoi se urniră la treaba asta bărbații cu duimul.

O adevărată molimă dase în toți cîți gustaseră din grozava țuică, a cărei tărie, să-ți spargă gura, li se părea că era opera jigandinei.

Și nu azvîrleau din ei numai ce mîncaseră atunci la pomană, ci tot ce duseseră în gură cu o zi înainte. Doar măruntaiele din ei nu le-au dat afară.

Praznic de pomină. Asta a fost răzbunarea lui Aliodor, năpăstuit pe nedrept de oameni.

Folosindu-se de văicărelile și icnirile obștești, Ionică a ridicat șarpele din țărână și, strângându-l ca odinioară la piept, a fugit cu el în fundul ogrăzii. Acolo i-a săpat o groapă și bocindu-l l-a înmormântat, așa cum văzuse că au făcut cu biata maică-sa.

1947, martie 7, București

VACA BLESTEMATA

Intinsele domenii ale prințului, cu uriașii lor codri, pînă neîntreruptă din tivul dealurilor și pînă-n poarele munților, nu aveau pădurar mai harnic și mai priceput ca Breb.

Aprig și neadormit, el veghea cu strășnicie peste multele lui mii de supuși, copacii, pe care-i cunoștea ins cu ins și-i ocrotea cu milă, de la ulmul tînjitor de oftică, pînă la bradul podidit de mușța bărboasă a coniferelor.

Neam de neamul lor, Brebii fuseseră pîndari de păduri și, odinioară, vestiți crescători de brebi. Brebul de acum, deși tînăr, se arăta vrednicul lor urmaș; cîrmuia verdea-i împărăție cu dragoste și dreptate. Acolo unde se ivea el, parc-ar fi avut un legămînt: furii de lemne piereau și încetau stricăciunile. Sălbătăciunile nu mai erau vămuite de puști străine și vînătorii de mîna stîngă intrau în pămînt.

Și nu era om rău sau înfricoșat. Atît numai că credea în tot ce făcea. În lucrul minilor lui își trecea chiar puterile sufletului său vrednic.

Știa de pildă nu numai pe soi, dar chiar pe număr vietățile mari și mici din cuprinsul ce i se încredin-

țase. Atîți urși, atîți lupi băștinași și atîția venetici; cîte lupoalice fătătoare; toată mișuna de mistreți cu gîdacii lor, pe fiecare încotro merge, unde se adapă, în ce colț se adăpostește. Cerbii îl adulmecau de departe și ciutele îl pîndeau cu boturile întinse, cînd el, ca unor zei pădurateci, le aducea prinoase, iarna, la răstoace, poloage de fîn proaspăt și le presăra vara cărările cu tainici bolovani de sare.

Dar vrednicia și numele bun își au pe lume și partea lor rea. Oriunde se iveau o greutate, se dovedea o pagubă, oriunde treburile se încurcau, îl trimeteau pe Breb. Și lucrurile trebuia să le îndrepte el. Breb încăleca și pleca fără măcar să se uite la ce lăsa înăpoi.

Așa îl sîcîiau de colo pînă colo, pe întinsul a patruzeci de mii de hectare de codri cu douăzeci și unu de sate ținătoare de ele.

Năpristan îl luau de acasă, de la nevastă și gospodărie și-l surghiuneau cu săptămînilor pe coclauri streine, unde cu judecata lui trebuia să împace iarăși pe oameni, cu firea, cu copacii și cu fiarele și să așeze între ei liniștea și înțelegerea.

Și în timp ce el, departe, își bătea capul cu răii și neînțeleătorii, pe meleagurile lui se iveau nelegiuirile. La întoarcere, găsea sadinele călcate, copaci abătuiți, vînatul speriat și copcile limpezi împușinate de păs-trăvi.

Odată însă și-a găsit tulburată chiar gospodăria, care era de frunte.

Breb își avea cantonul afară mult din sat, pe un tăpșan întins la poalele pădurii. Casa fusese clădită de administrația moșiei, cu belșug de odăi. În curtea cu uluci cătrănite se înălțau grajduri încăpătoare, pline de vite, cotețe cu păsări, hambare dîldora, șuri, fîntînă sistematică și șoseluțe pietruite pînă-n prag.

De jur împrejur, zece hectare de pămînt negru, moșie dată lui Breb, coborau lin pînă-n apa Neagrei.

Cum să nu pizmuiască lumea atît duium de avere? Fără să judece că numai munca și destoinicia lui Breb o strînsese.

Îl ajutase mult și nevastă-sa, Domnica. Dar acum a găsit-o la pat, unde o ținea o lungă lehzuzie. Sluga fugise. De copii abia vedea fata cea mare, o copilă de opt ani. Un cal șchiopase. Muriseră două oi. Finul se trecea necosit. Apele înecaseră grădinița cu zarzavat de pe malul Neagrei. Dar dintre multele pagube, cea care-l durea mai mult era boala Dumanei, vaca de rasă nobilă, fala gospodăriei lui.

Pînă acum cîțiva ani Breb era sigur că din tot ce i-a dat Dumnezeu, nevasta îi este mai scumpă și mai dragă pe lume. Acum, cînd sita se mai învechise, dacă s-ar fi socotit bine în sufletul lui, nu se știe dacă n-ar fi aflat că ține mai mult la Dumana.

În adevăr vita era nespus de frumoasă. De o pură frumusețe animală. Un exemplar de tot rar, cu capul mic, împodobit de coarnele aduse ca la luna nouă, cu ochii mari, dulci, cu priviri mătăsoase, cu grumazul mîndru, cu șolduri largi și trupul falnic, unduios la mers ca o navă elegantă, albă cu portocaliu, parcă ar fi fost zugrăvită de un meșter. Iar ugerul, visterie a laptelui, cu străvezeli trandafirii, se legăna umflat de bunătați ca o căldare de argint.

La întoarcere pădurarul găsisse și nevasta și vaca bolnave.

Nevasta ca nevasta, au s-o tîmăduiască babele. Dar de vacă nu se mîngîia deloc. Vita își schimbase firea. Se făcuse rea, neascultătoare, da cu piciorul, împungea copiii, nu mai suferea să fie mulsă. Și mai ales nu mai da lapte, fără să fie timpul să întarce. Îl ascundea. Ținea laptele pitit în ea, acolo în tainițele pîntecelui, de unde nu-i da drumul. Îl

păstra cu viclenii fiziologice, cum știu vitele să-l păstreze pentru vițel, pe care-i alăptează cu belșug, după ce stăpînului i-a dat la mulsoare numai o bîrdacă.

Dar Dumana pentru cine-și mai păstra laptele? Că nu mai avea vițel. Și totuși, în loc să dea ca altădată vatra de lapte la mulsoare, acum cu mare chin se-ndura să lase în vas preț de o strachină.

Pădurarul se pricepea la vite. Dar vaca neastîmpărată nu se lăsa pipăită. O cercetă despre mîncare. Mîncă tot așa de bine ca și înainte. N-o mai putea însă ține cu nici un chip acasă, în curte. Toată ziua umbla prin pădure, hoinară. Cu greu o aduceau copiii seara. Dimineața făcea ce făcea și fugea iar. Nu se știa unde. Razna prin codri. Se mirau toți că n-au mîncat-o lupii. Poate numai fiindcă o cunoșteau și ei că e a lui Breb.

— Să știi, bărbate, că vaca noastră e vrăjită, și-a dat cu părerea Domnica. I-au luat pizmașii mana laptelui. Trebuie să chemăm să-i desfacă farmecele. Și baba Safta i-a descîntat trei zile la rînd, a afumat-o cu fel de fel de peri, i-a pus în tărițe buruieni închinat... Fără folos. Vaca s-a făcut și mai îndărătnică.

Altă mătușă se jura că vita, în lipsa și de dorul vițelului, a prins drag de un șarpe laur care o suge, pe furis, în pădure. Că sînt acolo șerpi grași ca putineciul, pe care uneori vacile îi iau de suflet și-i alăptează, vrăjite de puterea magică a jigadinei.

Breb a dat din umeri și s-a dus la popă, să vie să facă sfeștanie casei și să citească moliftele pentru alungarea duhurilor.

• Popa a botezat pe rînd cu aghiazmă odăile, a stropit curtea, a afumat cu tămîie cotețele... Cînd să binecuvînteze grajdul, Dumana năcăieri. Fugise, cu toată ușa închisă! Știa să ridice veriga cu cornul și învâ-

țase să deschidă singură poarta. A căutat-o zadarnic toată ziua. Seara s-a întors de bună voie, parcă mai ostenită, mai lîncedă și mai nesupusă.

Breb a lăsat toate treburile baltă, și-a încordat puterile istețimii și s-a așezat pe pîndă. A încuiat seara vita în grajdul ferecat cu lacăte și a dat drumul cîinilor din lanț. Noaptea, vita prizonieră a stat liniștită. A doua zi însă a mugit toată vremea bocănind cu coarnele în ușă și în pereți. Nu s-a atins de mîncare, nici de apă, cu gîtul întins a fugă.

A doua noapte Breb a ținut-o la fel încuiată... Vaca a părut mai liniștită. Nu s-a mai auzit frămîntare în grajd. Dimineața cîinii dormeau sătui... Stăpînul a descuiat plin de nădejde grajdul. Dumana lipsă. Pe unde putuse să iasă?

Peretele din fund al grajdului ținea loc de ulucă și da afară, către pădure. Breb l-a cercat scîndură cu scîndură. I s-a părut că găsește vreo patru-cinci clătinate și bătute proaspăt la loc. S-a luminat deodată. Dar a tăcut. A luat în cercetare pajiștea din dosul curții. Nu se cunoștea nici un soi de urmă. A rătăcit apoi prin pădure, pînă în fundurile ei. Zadarnic. Vaca pierise cu totul. Spre seară a găsit lemne de copită într-o vîlcea cu apă. Atît.

Cînd s-a întors acasă tîrziu, vaca sosită pe altă parte, aștepta la poartă să i se deschidă. La mulsoare nu s-a îndurat să lepede din uger nici o lingură de lapte.

Breb, cu gîndurile tănuite, și-a făcut toate socotelile. A lăsat înadins grajdul cu ușa deschisă, porțile larg desfăcute și el a plecat cînd se lăsa noaptea, cu pușca în spate. A dat întii să ia cu el un zăvod, dar s-a răzgîndit. Cîinele ar fi tulburat pădurea. A pornit singur, către inima pădurii, unde a mers și s-a înfundat ceasuri multe. Acolo s-a așezat într-un pisc cu vedere panoramică peste tot codrul

adâncit sub el, din toate părțile, ca un imens găvan... Și-a așteptat alte ceasuri.

Tot timpul, prea-plecatul codru a cercat să-i ție de urît. Și-a scos întâi toate plocadele lui de podoabă și velințele de lumină și le-a aninat de bolți, ori le-a zvîrlit peste poieni... Și-a răcolit miresmele de miere sălbatecă, amestecată cu arome întrupate de zmeură și fragi... Zadarnic.

I-a trimis o căprioară care s-a apropiat îndrăzneacă pînă i-a mirosit minteanul cu iz de trifoi atunci cînd s-a sta gata să-i lingă mîinile cu gust de tărîțe sărate. Breb, ca o stană, nu s-a clintit.

Pe urmele ciutoi a sosit un cățelandru inimos de lup care l-a privit în ochi. Pădurarul n-a clipit și fiara s-a depărtat umilită.

S-a istetît apoi o vulpe, care-l cunoștea demult. I-a dat tîrcoale de cîteva ori, a schelăit, dar nebăgată în seamă s-a dus și ea cu coada tîrîș... Au rămas numai iepurii, săltîndu-și urechile la lună, să joace perechi-perechi, pînă tîrziu, ca o ceată de copii de casă la curtea unui vodă. Breb n-a întors capul și nu și-a descrescit fruntea. Nici unul din solii pădurii nu i-a destăinuit ce se întîmplă cu Dumana.

Au trecut peste el, treaz, cele trei rînduri de zori, albi, galbeni și trandafirii... Către dimineață s-a ivit și Dumana, cotind ca o arătare strecurată printre copaci.

Breb a ochit-o. Cu ochii arși de nesomn a urmărit-o la com încotro apucă și s-a luat repede dar nesimțit ca o fiară pe urmele ei. I le-a pierdut la început. Vita și le ascundea parcă, așa cum se pricepea să-și ascundă laptele. Apoi le-a găsit și iar le-a pierdut.

Pe la prînzul mare a căzut într-o înclîcitură de bunget, pe care el, stăpînul locurilor, nu-l cunoștea și nu-l mai călcuse. Acolo i se păru că aude un zgomot, ca un muget înăbușit. Breb începu să se apropie

cu viclenii de fiară, cînd tîrîș, cînd în coate, cînd în vîrfurile pașilor, ca o vulpe nesimțită de pradă. Tot nu se zărea bine ce este. Mai mult se presimeau cîteva pete albe și o ușoară fluturare, o clătinare venită de dincolo de tufisuri. În sfîrșit, cu migăleli și istețimi de sălbătăciune, omul dete în lături ultimii lăstari și încremeni. Dumana ședea și aștepta înfrigurată, cu gîtul întins, cu ochii lîncezi duși pe altă lume, cu trupul discordat, ugerul doldora și, chemătoare, mugea lung, nostalgic.

Șuierături din ce în ce mai apropiate îi răspundeau. Deși tare de înger și gata pentru orice primejdie, lui Breb îi îngheță sîngele. Nu puteau fi decît șuierăturile șarpelui gros cît putineiu, dedulciu la laptele Dumanei. Și se făcu mușuroi la pămînt.

Din tainițele codrului țîșni o făptură neașteptată. Un demon al pădurilor. Era aproape gol, cu pielea neagră. Din chipul oacheș, ochii îi albeau mari, fascinanți. Dinții în gura lărgită a zîmbet îi sclipeau ca sideful. Breb își coborî repede privirile spre picioarele arătării: nu avea copite ca diavoli cu pulpe de țap ce se adăposteau odinioară prin scorburile. Ridică iar ochii: nu purta nici coarne ca dracul cel de amiază-zi. Voinic și tînăr, cu șale puternice, aducea la înfașurare aidoma cu omul, cu un flăcău. Și-a făcut pe urmă cruce. Arătarea nu s-a ascuns.

Năluca se repezi la Dumana, o luă de gît, o îmbrățișă lung, o sărută pe ochi, pe bot și îi încolăci grumazul cu o mînă. Cu cealaltă îi întinse un smoc de ierburi pe care vaca le luă cu lăcomie și îi anină de coarne o cunună împletită din flori. O mîngîie apoi lung și o scărpină sub gît, pe piept.

Se lăsă și el lîns de vacă pe față, pe păr. Apoi aplecîndu-se sub ea, tăbărit lacom, întocmai ca un vitel și începu să sugă cu ghiorțăituri de-a dreptul din ugerul trandafiriu.

Vaca își bolii ușor nava trupului, desfăcându-și picioarele ca să-i înlesnească suptul și întoarse capul mugind cu dragoste către sugar. Acesta se oprea din când în când și bătea cu fruntea ugerul, așa cum fac vițelii nemulțumiți. Apoi se pornea iar să sugă pe îndelete, cu opriri și legumiri.

Vaca aluneca din ce în ce într-o visare adâncă, nelămurită și totuși tresărea și întorcea iar capul nerăbdătoare.

În sfârșit, sugarul se sătură de lapte. Se ridică... Și sub ochii holbați de groază ai pădurarului, se schimbă din fiu în ibovnic. Cu mâinile-i negre începu niște mângieri meșteșugite, lungi dezmierdări întirziate printre coapsele animalului, între pulpele cu piele subțire și gîdilitoare, cu care atîta simțurile vitei. Vaca, supusă, cu ochii leșinați, începu să-și vâlureze trupul, să-și lăbărteze flancurile pline cu desfrînare, să mugească scurt și să gîfîie, ca o hetairă, pălită de voluptați neîngăduite. Găliganul, ca un faun aprins el însuși ca de o scîrnavă luxură, urcat pe un buștean lîngă dobitocul ieșit din fire, se pregătea, amant bestial, pentru fornicare.

Zguduitura din mintea lui Breb îi smuci deodată gîndurile către o amintire. Mai văzuse undeva fapta asta neagră. Demonul îi mai ieșise cîndva în cale. Unde? Cînd? Deodată răsufierea i se opri. Era unul din țigani rudari care venea cu linguri și vase de lemn în sat și urcau pînă la cantonul lui. Îl cunoștea după zîmbetul mîeros, după mlădierea și focul alb al ochilor.

Breb se ridică scurt în picioare. Pușca pusă la ochi își șovăi o clipă ținta între țigan și Dumana.

Cînd tună, vaca se clătină și căzu întîi cu capul în pămînt, unde stete așa cîteva clipe cu coarneaule înfipite în țărîină. Apoi se prăvăli și trupul, pe-o

rînă, bătînd pripit de cîteva ori din oblîncuri și acolo a rămas.

Cînd a două țevă a puștii se descărcă minioasă, nu se mai zărea printre trunchiurile ce primiră nevinovate plumbii decît umbrele unor salturi nebune, ce pieriră ca o vedenie.

Breb s-a întors tîrziu acasă. De întîmplarea cu vaca blestemată n-a pomenit niciodată nimic nimănui. N-a mîncat cîteva zile. A zăcut de jale sau de scîrbă. O silă cumplită i-a muncit multă vreme sufletul... Despre Dumana a lăsat să se creadă că au sfîșiat-o lupii... Și de lapte nu s-a mai atins în viața lui.

1947, febr. 27, joi

Buc.

orele 15,30—19

MISIUNE DE ÎNCREDERE

Pe atunci eram cel mai cu vază, dacă nu singurul chinotehnician din țară. Înființasem primul serviciu de cinematografie pe lângă Ministerul de Interne și nu pridideam comenzile de filme pe care mi le făceau autoritățile, de la cele mai anodine instalări și inaugurări pînă la cele mai ridicole banchete ori demonstrații ale vanităților publice.

Deși, pe lângă mulți rivali și concurenți, îmi făcusem și cîțiva ucenici, trebuia să supraveghez personal toată punerea în scenă, mai ales acolo unde apăreau personalitățile proeminente. Altfel, riscam să iasă vreunul strîmb sau pe planul al doilea și să mă încarc nu numai de nemulțumiri și reproșuri, dar să mi se taie modestele cheltuieli, cu care izbuteam să tirasc printr-o mie de greutate mica înjghebare, socotită de mulți ca parazitara. Cum eram însă un pasionat, bucuros că găsiseram un cîmp pentru desfășurarea activității mele cineastice pe aceste meleaguri, făceam pe dracul în patru să-i mulțumesc pe toți.

Îmi trebuiau însă mașini noi și perfecționate, personal priceput și mai ales bani. Pentru asta umblam

pe lângă președintele Consiliului de Miniștri ca pe lângă un ou cu zeamă, numai să-mi aprobe cererile, despre care ceilalți spuneau că sînt nebunești.

De altfel, și el părea că mă prețuia, aproape mă protejează.

Într-o zi fui chemat de urgență la cabinetul său.

— Dragul meu, mă înțîmpina el, după ce dete afară pe toți din birou, am nevoie de un serviciu de mare încredere.

Și mă pofti pe seaun.

Rămăsei bineînțeles în picioare, într-o poziție încordată, de supremă așteptare devotată, cu ochii ațintiți asupra lentilelor excelenței-sale, mari cît ochelarii cailor de la dric și înfipte în niște hulube negre, groase ca pe deget.

— Îmi trebuie, reluă el foarte confidențial, un film grandios.

Mă îmbătoșai, cu capabilitate, într-o și mai strașnică așteptare.

— Un film, urmă el, gîndindu-se, un film cu... cocoși de munte.

M-am ținut bine să nu tresar și să-mi schimonosesc astfel poziția serioasă în care mă fixasem.

— Am absolută nevoie, adică țara, înțelegi, pentru legăturile politice internaționale, de o anume persoană din înalta diplomatie mondială, care adoră vînațoarea de cocoși de munte.

Îndrăznii numai să zgîtesc și mai tare ochii...

— Filmul ce vei face la fața locului îmi va folosi, înțelegi, ca o nadă, să-l aduc la noi. Îl voi cîștiga sigur de partea noastră. Reușita însă atîrnă de dumneata.

Am pleostit umerii, copleșit de imensa răspundere ce cădea asupra lor, și am făcut gestul celei mai depline convingeri.

— Înțelegi ? repetă el insistent.

— Da, excelență, răspunsei ferm, căznindu-mă repede să-mi viu în fire și să-mi aduc aminte măcar ce sînt aia cocoși de munte.

— Pleci imediat. Voi da toate ordinele trebuitoare.

Și sună pe șeful de cabinet, poruncindu-i să vorbească numai decît la Ministerul de Interne, care să dea instrucții prefecților să-mi stea la dispoziție; cu directorul vînaților, să-mi asigure ajutorul trebuit; cu directorul C.F.R. să-mi puie la îndemînă oricîte vagoane aş cere... Eram copleșit.

— Nu cruți nimic, ca să iasă cît mai bine, mă încuraja el.

— Dar pentru cheltuieli, excelență...

— Ah, da... sigur, trebuie bani. Treci pe la casieria președinției și ia cu chitanță. Cît îți trebuie?

— Nu pot ști, răspunsei încurcat, n-am făcut socotelile...

— Asta nu te împiedică să pleci cît mai urgent. Scoți în contul ordonanței, care va ieși mai tîrziu, cîteva mii de lei... Și dacă nu-ți ajunge, telegrafiezi să ți se mai trimeată. Văzînd și făcînd...

Și însărcină pe șeful de cabinet să mă însoțească la casier, cu ordinul să-mi avanseze „un mic acout”.
Apoi mă concedie, scuturîndu-mi cu putere mîna, care mi se înmuiașe.

Dintre toți, directorul vînătoarei mă primi cel mai cu răceală.

— Te-ai încărcat, din prea mare ușurătate, cu o chestie din care nu știu cum ai să ieși.

— Ce era să fac?

— Trebuia să refuzi scurt. Unde să-ți găsesc eu cocoși de munte acum?

— Cum unde? făcui eu enervat. La munte, doar nu la șes!

— Dumneata nu știi că e sfîrșitul lui mai?

— Ba știu.

— Păi atunci, de unde naiba să ți-i mai scot?!

— Coccoșii ăștia migrează? Întrebai eu cu nevino-văție...

Directorul mă prîvi stupid.

— Ce, nici atîta nu știi? Și vrei încă să-i filmezi?...

— Mă rog, urmai eu ținîndu-mi cumpătul, pleacă sau rămîn în țară?

— Cine, domnule?

— Coccoșii d-tale. Sînt ca sitarii, numai în pasaj, sau băștinași?

Întrebările astea mî-au adus pe cap o întreagă lecție despre „cel mai superb și dificil vînat al Carpaților”, cum îi spunea directorul, care acum sfîrșise cu amorul — vînatul, nu directorul — ieșise adică din perioada de reproducere și se risipise prin tainițele codrilor.

— Nu-i nimic. Îl voi urmări și-l voi găsi, continuai eu să bravez. Dă-mi numai indicații unde sînt și cine mă poate ajuta să-i aflui...

După ce am trecut și pe la Ministerul de Interne, unde nu mi s-a făcut nici o greutate, am pornit.

Și astfel, din autoritate în autoritate, din prefectură în subprefectură, apoi dat din primărie în primărie, ca dintr-o mîna în alta, cu tren, cu căruță, calare, am ajuns în munte, călăuzit de trei vînători vestiți, însoțit de un ajutor al meu și slujit de șase pădurari cu brad la pâlării. Bagajele și merindele se bălăngăneau în urmă, încărcate pe cîțiva căișori de munte. Tîram după mine două trepiede cu mașinăriile de filmat și un morman de cutii cu pelicule. Țineam cu orice preț să fiu la înălțimea misiunii ce mi se încredințase. Și nu-mi păsa că lumea muntelui se crucea de rostul calabalcului meu.

Privind la bietele animale, care gîfăiau sub atîta fierărie, mă întrebam și eu ce-o să fac... Dar „văzînd

și făcînd“, îmi ziceam numaidecît, repetînd formula excelenței-sale.

Urcam o vale împîslită cu ceață, pe-o vreme buhoasă, fără pic de privesite. La București lăsasem aproape vară. Aici apucam din nou de coadă iarna îndărătnică, ce se tragea anevoie spre culmi. Mi-am arătat, se vede, în cuvinte prea tari nemulțumirea despre felul vrăjmaș în care mă primea muntele, că numaidecît un localnic mă puse la locul meu.

— Apoi și la noi a fost soare și frumos pînă mai ieri, și mă privi bănuitor, ca și cîmp mi-ar fi băgat vină că eu adusesem mizeria asta pe capul lor.

Am înghițit-o și m-am resemnat să urc tăcut, tîrîndu-mă în urma convoiului de munteni sprinteni.

Pe la jumătatea drumului ne-a apucat o întunecime deasă, un fel de pîclă, o beznă surdă, cîlpoasă și înecăcioasă, care ni se puse stavilă. A trebuit să ne oprim chiar în locul unde furăm prinși.

— Asta se cheamă „boaghie“, îmi lămuri cu un fel de mîndrie de gazdă una din călăuze. Are și muntele apucăturile lui, ce să-i faci... caută el să mă mîngîie. Da' trece !...

Auzeam întîia oară cuvîntul ăsta, boaghe, care nu mă consola deloc, nu atît de întîrziere, cît de frigul aspru și umezeala putredă ce mă pătrundeau pînă dincolo de piele. Ceața oarbă, tăiată cu fuioare de aburi albi, amestecată cu burhai de ploaie, repede schimbată în mazărice, ne încercui, nepătrunsă, din toate părțile. Nu se mai putea face un pas, nici înainte, nici înapoi, nici pe lături, unde pîneau prăpăstiile. Am stat robii ei mai bine de două ceasuri, pînă și-a ridicat negurile spre alte piscuri. Cînd a început să se zărească ușor, ca prin sită, am pornit. Dar pierdusem cărarea și ne-am rătăcit... Intrasem cu nasul în niște chianțuri cu păreții ca de sticlă, înalți pînă la cer, sub care ne învîrteam capii. Noroc

că a răsărit de nu știu unde un om al locului, care ne-a scos unul cîte unul, suierîndu-ne ca pe oi. Abia îi ghiceam năluca, mișcîndu-se uriașă prin ceața amoroasă, înaintea noastră.

Glasul lui ne-a călăuzit ca un clopot de turmă pînă am ieșit în drumul cel bun, apoi ne-a părăsit. După multe orbăcăieli cu alunecări și căzături, cînd dus de subțiori, cînd luat aproape în cîrcă (mi-era teamă călare), am ajuns noaptea la o casă de vînătoare, într-un munte vestit pentru bogăția lui în cocoși, unde am picat frînt.

Aici vremea cumplită s-a ținut scai, cu viscoliri de zăpadă izbită în obloane, de vînturile ce se învîrteceau dintr-o sută de părți deodată. Barometrul sta neclintit la furtună. După cîteva zile de morfoleală, privind culmile din ce în ce mai burzuluite, vînătorii s-au grăbit să mă părăsească. Prea eram păgubos ! Am rămas doar cu pădurarii, cu care izbutisem să mă înțeleg. Pricepuseră și ei că trebuie cu orice chip să trag în poză cocoșii, și mai ales să-i prinz făcînd renumitele lor jocuri și orații de nuntă. Dar tot mai zîmbeau, serioși, pe sub mustați, arătînd la aparatele mele.

— Păi dumneata cocoane, vrei să te apropii de ei cu fiarele astea ?

Și-mi explicau greutățile ce întîmpină un vînător hîrșit, tot atît de dibaci și mlădios ca rîsul și vulpea, să se furișeze pînă la cea mai simțitoare și bănuitoare pasăre.

Îndată ce norii s-au mai răzbunat și ne-am putut mișca, am început operația.

Și iată-mă, cu noaptea în cap, dibuînd orbenia pădurilor, cu bocancii smorcîind de apă și pantalonii learcă pînă dincolo de genunchi, pe urmele pădurarilor furișați printre trunchiuri, ascuțind urechile pentru vestitul cîntec al cocoșului sălbatec.

Aşa alte câteva zile în şir am tremurat somnoros, cutcrierînd zadarnic pînă sus la zadă, în preajma poienilor, unde poposeam cu aparatele descărcate, puse ca nişte tunuri în baterie. Un om rămînea acolo să muştruluiească bieţii cai, nu cumva să clinească, gata să-i înhaţe de bot şi să-i înăbuşe dacă ar fi avut chef să necheze. Încetul cu încetul, lumini vinete se prelingeau printre pletele brazilor şi nişte zori veştede se lasau cu amărăciune peste noi. Ziua se scula mahmură, zgîrcită de frig, şi trebuia să ne întoarcem... Ceasul cocoşilor trecuse iar şi ne uitam unii la alţii, privindu-ne cu milă nasurile zemoase şi ochii roşii de nesomn. Ce mai încoace şi încolo! Fie din pricina vremii, care se ţinea mereu îmbufnată, fie că le trecuse sorocul nuntelii, cocoşii nu se descopereau cu nici un chip.

Pînă la urmă, însoţitorii mei, trudiţi şi nemîncăţi, mai ales că fuseseră luaţi de rechiziţie, se cerură acasă, unii la slujbă, alţii la gospodărie...

După ce îi cinstii cu bani, le dădui drumul, ca şi ajutorului meu, un tînăr pipiriu, podidit de tot guturaiul din lume şi care nu mai sfîrşea cu strănuturile, pricină de spaimă să nu-mi sperie cocoşii.

Eu mă hotărîi, cu încăpăţinare, să rămîi. Chiar singur. Nu se putea să trădez încrederea premierului.

Pădurarii, milostivi, mi-au lăsat un cal şi m-au lepădat pe cealaltă latură a muntelui, la un tamazlic de vite, în grija unor boari aşezaţi pentru vîrat acolo. Şi în pragul unei dimineţi murdare ca o leşie, m-am trezit părăsit, uitîndu-mă lung după fericirii care coborau grăbiţi la cald, la mîncare şi odihnă.

Tamazlicul, aciuat sub o tarniţă veche, cuprindea peste o sută de vaci, cu taurii de reproducere. Ziua vitele se risipeau în munte, după mîncare, sub privegherea văcarilor. Seara se adunau în ocolul cuprinzător, împrejmuît cu lăturoaie de mesteacăn, legate

cu laţi puternici. Păstorii odihneau în slonuri de birne, printre care bătea vîntul şi unde te orbea fumul cu gust răşinos din vetrele fără hornuri, la care fierbeau ceaunurile cu mămăligă. Aveau cu ei şi câteva femei, unele de ajutor, altele venite cu vacile la taur.

Oamenii m-au primit cu uimire şi bunăvoinţă. S-au minunat mult de *armele* mele, credeau că aparatele sînt un fel de mitraliere de vînătoare. Şi la urmă s-au crucit şi mai abitir cînd au aflat la ce-mi slujeşc şi mai ales cînd au auzit de porunca stăpînirii care mă aducea la ei... Cum ei n-aveau de meserie vînatul, s-au sfătuit îndelung ce să facă cu mine. Cocoşi de munte, pe acolo, hotărît nu se găseau. Unul spunea că sălbătăciunile s-ar fi coborît mai jos, la bahne. Alţii că s-ar fi tras sus, spre smidă. Mulţi nici nu înţilniseră, oricît colindaseră coclaurii.

Într-o asemenea nedumerire, cel mai bătrîn, vătăful, îşi dete cu părerea să chem pe Berbecea, staroste-te tuturor vîtaţilor pădurii. Tot stă el geaba. Cei-lalţi săriră cu gura, certîndu-l. Cum să-l aducă pe nemernicul ăla între ei! Şi se iscă gîlceavă, la care se adăugară şi muierile, toate ţinînd partea necunoscutului, cu laude pentru priceperea şi iscusinţa lui.

Astfel, prin piroteala ce mă cuprinsese, înţelesei că pe tărîmurile acelea văcuia unul căruia îi plăcea să trăiască slobod, fără să-i pese de legile şi rînduielele obştii. Nu era însurat, dar la casa lui se oploşeau cîte trei-patru ibovnice deodată, care îl slujeau ca pe un paşă, cu credinţă şi cu bună înţelegere între ele, pînă le gonea maică-sa şi aducea altele. El nu muncea de loc. Femeile roboteau pentru el şi-i umpleau birlogul cu belşug de vite şi bunătăţi.

— Toţi îl huliţi şi-l pizmuiţi, îi înfruntă bătrînul, dar unul nu îndrăzniţi să vă legaţi de el. Şi aşa, femeile se întrec care de care să-i intre în voie. Nu

vedeți ? Urcă spre ocina lui din toate părțile, ca la Nedeia de pe Găina.

Văcarii tăceau, scuipînd cu dezgust în lături.

— Mai bine ai spune ca vacile la taurul nostru bălțat, cîrti un boar cărunț.

— Da, brava lui ! urmă să mormăie bătrînul. E mai înțelept decît noi, care ne punem capul sub piros-trii la biserică și facem zapis pe toată viața la primărie, cu o singură muiere, și aia rea. Țsta om... Strunește zece deodată !...

— Nu le strunește, păcătosule, îl repezi nevastă-sa, o femeie cît o ursoaică, ridicînd drugul cu care făcăluia mămăliga. Trag la el că trăiesc bine, găsesc și ele o mîngîiere... Le ține cu din de toate, că are, slava Domnului, berechet, nu ca tine...

Celelalte femei chicotiră, dîndu-și cu coatele.

În sfîrșit, sfatul moșului izbuti. Se căzu la învoială să se trimită după Berbecea, cu rugămintea să urce la tamazlîc unde un boier de la București îl poștește să-i fie călăuză în munte.

— Plătesc cît o cere, mă amestecai eu.

— Mă, să nu-i spui de vînătoare, nici să-i pome-nești de bani, că nu vine, rîndui bătrînul, hotărînd plecarea ștafetei, un băietandru cam găgauf, cu o gușă cît căpățîna bîtei în care se sprijinea.

M-am trîntit, zgribulit, pe un maldăr de cetină. Prin aromeala neliniștită a așteptării auzeam hăielile boarilor, clinchetele clopotelor de acioaie de la gîtul vitelor din ce în ce mai depărtate, cîntecul, ca un bocet, al femeilor.

Pe la prînz, gîjîitul se întoarce cu răspuns că „ne-ne-a Berbecea nu vrea să vie, zice că are treabă”...

— Mă, te-o fi pus naiba să-i spui Berbecea ! îl lua de scurt baciul.

— Îhî, făcu el nevinovat, dînd semn cu măciuca precum că așa fi spusese.

— Bată-te pîrdalnicul, păi tu nu știi că se mînie ? ! Și, întorcîndu-se spre mine : Asta-i o poreclă cu care l-au petecit oamenii. Se face foc cînd o aude.

— Berbecea ? N-are dreptate. E un nume foarte frumos, mă indignai eu, sîciit acum după atîtea piedici și necazuri de bîzdîcurile onomastice ale unui pădureț.

— Păi vezi că pe numele lui bun îl cheamă Bujor. Și, zîmbind cu înțeles, bătrînul adaose, căutînd spre tovarășii care îi întorceau spatele : oamenii îi zic așa fiindcă le berbecește muierele. Ia, niște proști !

N-am priceput mare lucru din vorba lui. Am cules atît că băiatul făcuse o boacăna, pe care eu nu trebuia să o repet.

Văcarii începeau acum să se risipească după treburi, nepăsători de împlinirea mea. Rămăsei dintr-o dată atît de singur și năpustit, neștiind încotro să apuc, că o femeie din cislă sări miloasă :

— Lasă, domnule, că te duc eu...

— Bine faci, Ileano. Caută tu de-l îndulcește pe Berbecea, o îndemnă, luînd-o nișel peste picior, bătrînul.

Dar femeia nu se sinchisi. Își isprăvisse treaba. Dăduse în seama cirezarilor vacile urcate la vărat și acum se întorcea acasă.

Am lăsat zălog la tîrla tamazlîcului — ca la o bază de operații — calul și tot tarhatul cu aparatele și am purces numaidecît cu femeia, o vădană isteată și guralivă, de la care, coborînd plaiurile, am aflat multe despre așezările din munte, despre ciobani și mai ales despre Bujor, cu care era din același sat.

Bujor, povestea ea, trăiește liniștit în gospodăria lui, fără să atîrne de cineva. Numai cît de maică-sa ascultă. Toată lumea cinstită îl îndrăgește și i se supune de bunăvoie, vitele, ca și albinele, fiarele, ca

și femeile. Fiindcă el nu aduce nici o vătămare nimănui.

După moartea năprasnică a lui taică-su, maică-sa îl hărăzise călugăriei și-l închinase, de copil, unui schit. Dar cum călugării îl țineau slugă la grajduri l-a scos și l-a adus acasă, pe care ea, ca să nu-și calce cuvântul dat lui Dumnezeu, a prefăcut-o într-un soi de schit. De aceea își găseau aici liman bietele femei, pentru care lumea scosese ponoase lui Bujor. Neveste oropsite de bărbați, bătrâne sărace și fără nici un sprijin, femei rămase de izbeliște urcau pentru orice nevoie la Bujoreanca. Aici erau ajutate, sfătuite, îmbunate. Cele care nu mai aveau unde se-ntoarce erau găzduite în una din chiliile casei, până își găseau un căpătii. Astfel că se aflau totdeauna trei-patru suflete în ocina Bujorenilor, care, în loc să sărăcească din pricina gurilor de adaos, dimpotrivă, sporea.

Ascultam ca la un basm. Și nu cercam nici măcar să-mi închipui cele ce auzeam. Lăsam să-mi zburânte vorbele femeii pe la urechi, călcând pe urmele ei ponorului cu repezișuri lunecoase. Ea se oprea ici-colo să rupă o creangă, ca s-o ajung din urmă. Cîteodată îndruga un cîntec scurt. Din toată ființa ei mărginită de sărăcie, ciuntită de văduvie, hărțuită de necazuri, țîșnea seva nebiruită a vieții, care parcă începu să mă învioreze și pe mine. De unde pășeam cu capul în pămînt, am prins a privi în sus și în lături. Coborîsem din norii și negurile ce rămîneau posomorîte înapoi... Călcam acum plaiuri limpezi și tăpșane mîngioase, cu iarbă mijind a lumină. Turla cerului de ceață se spargea ici-colo în ochiuri de majolică albăstră... Intram în altă lume. Către seară am tulit într-o rariște de fagi și, după ce am sărit un pîrleaz, ne-am lăsat într-o livadă împrejmuită. Nu-mi venea să cred ochilor. Zările serii sticleau printre trunchiuri

albe, spoite cu var, de meri și peri cu frunzișurile rotunjite. O cărare dulce cotea spre un umăr de deal, în luminișul căruia se adăposteau acareturile Bujorenilor.

Uimirea mea se schimbă aproape în zăpăceală. După atîtea zile de piclă și ploii, de zăcere pe jos prin coșare, de umblet prin zloată și frig, ieșisem pe cellalt tărîm? Ne-am oprit la marginea curții. Ne simțiseră clinii.

S-a ivit numaidecît o bătrînă arătoasă, în cucernic port muntenesc, și a întrebat cine sîntem. Ileana s-a repezit și i-a sărutat, smerită, mîna. Gazda s-a aplecat și i-a atins cu buzele fruntea,

Basmul cu Sfînta Vineri de pe tărîmul cellalt prindea să se înfiripe. După ce femeile au vorbit ceva, am fost poftit sus, în casa plină cu tronuri și lăzi acoperite cu teancuri de scoarțe și borangicuri, și bătrîna a trimis după ficioru-su.

Cînd s-a deschis ușa, ca printr-o minune au pătruns pieziș razele soarelui, pe care nu-l mai văzusem de săptămîni, și cu ele odată a intrat Bujor, dezvăluit de lumină. Am avut cîteva clipe o impresie de extraordinar, care m-a copleșit. S-ar putea explica prin ușoara exaltare ce-mi dase febra oboselii și a nemîncării. Mă simțeam aprins la obraz și mă scuturau fiori. Dar nici azi explicația asta nu mi-e de ajuns.

A fost ceva așa de neașteptat, că am căscat ochii mari și am înțepenit. Regizorul din mine rămăsese buimăcit. Niciodată n-aș fi visat o mai fericită realizare cinematografică pentru intrarea unui personaj extraordinar într-un film feeric ca ivirea tînarului. Pășea spre noi un erou solar, un fecior chipeș, înalt și mlădios, cu părul ineale curgîndu-i pe spate, cu brațe lungi în mînecele ieșind albe de sub minteanul animat pe umeri. Mijlocul subțire, încins de chimirul înste-

lat cu ținte strălucite, sublinia și mai mult statura lui, desăvârșit cumpanită între voinicie și frumusețe. Uitasem întâmplările mele. Așteptam să înceapă un basm și, ca într-o aiurare, mi se părea că trebuie să-l turnez. Căutam cu ochii aparatele.

— Dumnealui este jupînul despre care ți-a trimis baciul vorbă, mă înfațișă femeia, trăgîndu-se apoi sfioasă în umbră.

Flăcăul îmi ură bun venit și mă întrebă înții de sănătate. Nu se arăta prea bună...

Spusei că sînt trudit și m-a prins răceala. S-a grăbit să-mi ofere ospitalitate și să mă găzduiască noaptea la el. Despre celelalte aveam să vorbim a doua zi.

Cîteva ceșcuțe cu rachiu de cireșe sălbatece, o halcă de mămăligă fierbinte cu brînză și cîteva ouă fierte mă puseră din nou pe țîțîni. N-a mai fost nevoie de buruienile bătrînei, care au rămas neatinse.

A doua zi Bujor era poate mai chipeș și mai voinic decît muntenii ce întîlnisem pînă atunci, însă tot om, ca noi ceilalți. Avea chipul alb-rumen, prelung și tăiat în fiecare obraz de cîte o gropiță, preschimbate la zîmbet în cîte o ușoară cută, ce-i scotea și mai mult pe laturile feței puternicul cadru de mușchi ai fâlcilor. Ochii mari negri-verzi, tăiați ca niște matositate sub sprîncenele încondeiate pe sus, gura mică apărută de o mustață neagră și subțire, bărbia cărnoasă, modelată cu migală în jurul adîncăturii pușă ca un miez în alcătuirea ei, toate vorbeau de o bărbăție și o vîrtute neobișnuite. Dar mai presus de orice, din făptura lui se deslușea bunătate. Nu o bunătate moale, blajină, de rînd, ci o bunătate tare, aș zice de oțel. Am ieșit în curte. Și-a mîngîiat cîinii. Și-a alintat vitele pornite la pășune. A stăruit să se scoată de pe boturile vițelor botnițele țintuite în cuie, care-i împiedecau să sugă între mulsuri, și pe urmă

ne-am tras în stupina plină de zumzet, unde se scuturau de flori niște pomi întîrziati.

— Apoi eu te cunosc pe dumneata, începu el.

— De unde ? mă mirai.

— Din munte. De sub țurloaiele ielelor.

Nu pricepeam.

— Unde vă rătăciserăți acum o săptămînă. Eu v-am scos și v-am călăuzit.

M-am bucurat că nu-i eram străin de tot.

A priceput îndată ce vreau și s-a bucurat mult că nu vinez cu armele, ci numai cu uneltele de prins poze. El nu ucidea fiare și nu suferea nici pe alții să le hăituiască.

Învoiala s-a făcut ușor. Bujor se lega să bată cu mine muntele în căutarea cocoșilor, deși era prea tîrziu. Încăierările pentru împerechere trecuseră și găinile căzuseră la clocit. Dar ca să nu mă descurajeze cu desăvîrșire, nădăjduia că poate voi avea norocul să prind vreo bătaie întîrziată. Uneori, cocoșii tineri și cei slăbănogi, alungați de rivalii puternici, se trag la ascunzișuri. Mai tîrziu ies de strigă și ei găinile neîmperecheate, care, dornice de aventuri, aleargă la chemările lor aprinse. Aici mi-am arătat spaima ca vremea rea să nu ne prindă iar și să ne împiedece. El, privind muntele, acum limpede și senin ca un copil, m-a încredințat să n-am nici o grijă : cît voi umbla cu el, timpul are să se ție frumos. Și n-are cu nici un chip să se schimbe. M-a impresionat legămintul ăsta al lui... Și curios : nu m-am îndoit o clipă. Fără să mă întreb dacă prorocirea asta o făcea întemeiat pe misterioasa meteorologie a fiarelor și a oamenilor din nemijlocita atingere cu firea. Sau dacă se lega să săvîrșească chiar el, cu meșteșugurile lui, minunea pe care mi-o întindea cu simplitatea și siguranța cu care mi-ar fi făgăduit un pahar cu apă pe care o știa aflătoare sigur în fîntîna din grădină.

Nu s-a împotrivit să car cu mine aparatul cel mare, lăsat la tamazlîc, deși nu vedea cum am să mă apropii cu el de sălbătăciuni. Pentru asta m-a sfătuit să toc-mesc argată, pentru tot timpul cît o să colindăm muntele, pe femeia care mă adusesse. Ea să poarte calabalîcul și să ne aștepte seara la locurile de întîlnire. Să stea adică în preajma noastră, gata pentru orice ajutor.

Ileana a primit și a plecat chiuind de bucurie, cu o desagă doldora de merinde, cîteva plocade mișoase și sarica în spinare. Bujor i-a dat îndrumări să treacă întîi pe la tamazlîc, să ia calul meu cu aparatul și seara să ne adaste, cu o vatră de jar, la stîna unde ne-am dat întîlnire pentru popas. Noi am plecat mai tîrziu, cu ranițele ghiftuite de bunătați. Spre uimirea mea, amestecată cu părere de rău, flăcăul n-a luat cu el nici o armă. Și-a petrecut numai la brîu o teacă cu trei cuțite în ea și a luat în mînă baltagul... Eu n-aveam nici măcar revolver. Dar n-am zis nimic...

Bujor a pipăit cu plăcere mantaua mea de piele căptușită cu blană și botforii ziși impermeabili, cu copite groase de cauciuc. Și am plecat. După ce am urcat clina și am ieșit deasupra dealului, unde am lăsat spînzurat sub noi pe șapte văi cătunul, am pătruns întîi sub poale de codru domesticit, pus la rînduială de mina omului, de-a lungul căruia am urcat oblîncuri de plaiuri înverzite. Trebuia să ieșim sus pe coamă, ca să trecem peste șaua muntelui, de cealaltă parte, pe fața de către miazăzi, unde bătea soarele și unde se trag cocoșii cu haremurile lor, după semințe, muguri și gînganii timpurii.

Ca printr-o vrajă, vremea se îndulcise. Iarna, care mă prigonise pînă-atunci, pieri lepădînd pe funduri de vîgauni zdrențele-i albe. Numai în cîteva ceasuri am și intrat într-o nouă primăvară. Anul acela a rămas pentru mine de pomină: an cu două primăveri.

Călăuzit de Bujor, ziua colindam temeiurile codrilor cu luminișuri aurite, căutînd să stîrnim sălbătăciunile, ca să ne însemnăm culcușurile și bataliștile lor. Seara, Ileana, sosită pe alte cărări, ne întîmpina la o așezare mai dinainte hotărîtă. Pînă veneam noi, ea bătea cîteva pari, tăia maldăre de crengi pletoase și ne înjgheba o colibă în fața căreia pîlpîia focul. Tarhatul era gata descărcat, plocadele întinse, mămăliga fiartă. Popasul era ales înadins așa ca să putem ajunge curînd la o poieniță mărginită de molizi sau de mestece-ni, unde se strîng în murgul zorilor la zbenguială cocoșii. De cu seară făceam o recunoaștere și duceam acolo, așezînd cu mare grijă, aparatele pe trepied, gata să turnăm. Flăcăul dădea din cap, dar mă lăsa să fac. Ne culcam devreme, îmbrăcați, ca să ne sculam gata în temeiurile nopții și să ne strecurăm la pînditoare. Smulseam lui Bujor, neconținut tăcut, cîteva lămuriri. Cum se abate cocoșul pe o creangă, cu filfîtitul lui greoi. Cum cîntă sau mai mult bolborosește strigătul lui, modulat în trei stări, adică în trei feluri, tăiate de scurte opriri, ca de niște înecuri în gît cu sughituri, cînd te poți apropia nesimțit de sălbătăciunea pentru cîteva clipe surdă și oarbă.

Știam din ciute provocările între bărbați și pugilatul care urmează în fața galeriei de gănuși rînduite ca la o priveliște. N-am avut însă parte să văz și să prinz spectacolul. Cocoșii se domoliseră și-și vedeau numai de mîncare, risipiți prin tainițele pădurilor. Stîrneam ici-colo cîte o gănușă, speriam o ciută cu puilul împleticit între picioarele ei, atîrnat de uger. Descopeream grămăjoare de oase, cu coarne de țapi printre ele, rămășițe din ospețele iernatice ale lupilor.

După alte cîteva zile de zadarnică învîrteală, de pe o față pe alta a munților, m-am hotărît să renunț la misiunea de încredere și să mă întorc acasă.

Aici cineva dintre ascultători scăpă un căscat... Povestitorul se opri și ne privi încurcat.

— Mi se pare că v-am ostenit degeaba cu orbecăile mele după fabuloșii cocoși. Nu v-am spus nimic de seamă.

— Ba foarte pitorești zugrăviri ale muntelui, îl mângâiarăm.

— Lasă, știu eu, istorioara mea e ca o oală smălțuită pe dinafară, dar goală. Nimic înăuntru, nici o bucățică...

— După întâlnirea cu eroul tău, e drept, ne așteptam măcar la câteva isprăvi miraculoase.

— Dar încă eu ? ! După debutul senzational cu care Bujor intrase în aventura mea, credeam că muntele are să mi se aștearnă cu toate minunile lui la picioare. Căprioarele au să ne iasă înainte să-și spună păsurile, urșii au să ni se ploconească și să ne lingă mînile, iar cocoșii să se ție droaie după noi, ca guzganii după solomonarul cu cimpoiul fermecat.

Și ați văzut : nimic din toate astea. Magia lui Bujor se mărginea doar să ție deasupra mea, pe cer, toată ziua soare și toată noaptea stele. Și să încropească văzduhul atît cît să nu tremur de frig.

Dar și asta era foarte mult după infernul prin care trecusem. Și-i eram recunoscător, deși emul se păstra într-o rezervă neclintită. Nu era morocănos... Dar tăcea... Tăcea ca muntele, ca arborii, ca fiarele, care nu-și dau glas tainelor decît la timpuri sorocite.

Îl ispiteam mereu despre viața secretă a codrului, despre traiul adînc al vietăților, peste care, după spusa lumii, stăpînea ca un sălbatec împărat. El răspundea scurt. Cîteva vorbe neînsemnate. Cînd îl încolțeam, se făcea că-și leagă nojițele și rămînea în urmă. La vremea popasurilor avea obicei să piară. Se întorcea după un ceas lipsă, cu chipul strălucind de o liniște și o bucurie de dincolo de lume. Ileana

spunea că atunci înadins se sihăstrește de noi, ca să se închine. Ar fi avînd ici și colo copacii lui bătrîni, peșterile sfinte care-i slujesc de biserică... Atunci s-ar fi întîlnind și cu anume fiare, care-i aduc ștafete, un fel de vătăjei și ipistați ai codrului...

Bujor, cu toată îndărătnicia lui față de mine, urma să-și ție fagăduiala : soare și căldură... Ba începu să-mi scoată din pămînt și flori, pe care mi le culegea mănunchiuri femeia, mai puțin sfioasă cu mine... Înaintea lui Bujor însă se smerea ca înaintea unui sfînt și-l slujea acoperindu-și bărbia și mai ales gura cu un colț al basmalei trase peste obraz. Chip să nu-l atingă răsufierea ei de păcătoasă... Sau știu de ce ?

Într-o zi, în lipsa lui Bujor, se vede ostenită și ea de atîta alergătură, femeia îndrăzni să mă învețe :

— De ce nu-l rogi dumneata să-ți prinză, cum știe el, niște cocoși ? Să scăpăm odată de aici...

— Apoi poate ? făcui eu.

— Poate, cum nu ?... Ține acasă în cușcă sumedenie.

— Acasă ? N-am văzut. De ce nu mi i-ai arătat ?

— Le dase drumul. Că nu-i ține decît iarna.

— Or fi cocoși de la găinile maică-si, glumii.

— Da' de unde ! ? Sînt chiar de-i sălbateci. Cu mîndrețe de douăsprezece pene în coadă. Dar nu vrea el acum.

— Nu vrea ?

— Nu... Îi cruță. Nu crește în grajd și pui de ciută pînă îi face mărișori ?

— Îi prinde în cursă ? întrebai.

— Cursă ? Bujor ? Aș... Culege și oploșește tot șoiul de sălbătăciuni lepădate prin codru, pînă le întremează. Pe urmă le lasă slobode.

— Zi, alcătuie și el un fel de schit cu fiare nepuținicioase, ca maică-sa cu femei prăpădite, îmi dădui eu cu părerea.

— Bine zici, chiar schit, se bucură femeia de vorba mea.

Multă vreme n-a scăpat de un ursulet, găzduit câteva luni... Dihania se spurcase la hrană bună și la dragoste omenească. Da câte o raită prin bungeturi. Când i se ura pe acolo, se-ntorcea iar la bîrlogul lui Bujor. Îl cunoșteau cîinii, care nu-l mai lătrau. Parcă era fermecat.

— Și acum nu mai vine ?

— Nu... Pesemne că s-a împerecheat, și-a făcut casa lui și nu-l mai lasă nevasta.

— A cui ?

— Nevasta ursului...

Femeia spunea toate astea despre fiare cu firescul și încredințarea cu care ar fi vorbit despre niște oameni ai ei din sat, vecini gard în gard...

— E hărăzit, își încheie vorba.

Cum s-a arătat Bujor, i-am cerut să-mi prinză și mie niște cocoși, așa cum își agonisește, cînd vrea, pentru el...

— Am aflat eu despre farmecile și puterile dumitale, cercai să-l linguesc și să-i ațîț ambiția și vanitatea.

Îi scosei atunci ochii cu urșii și căprioarele cu care-mi împuiase capul Ileana. Omul se uită o clipă mustrător la ea.

— Nu e nici o vrajă, domnule.

— Nu e vrajă ? mă oțărîi. Cum se face că noi bătorim muntele de aproape trei săptămîni, fără să zărim picior de cocoș, cînd dumneata îi strîngi cu cîrdul în cuști ? Ai putea să-mi spui ?

— Foarte ușor. Iarna, cînd zăpada năpădește peste ei cît clăile, cocoșii rîcîie în nămeți, ca sobolii, gauri lungi în fundul cărora se ghemuiesc, așteptînd să treacă viscoalele... Mulți mor acolo de foame și frig,

ori îi mănîncă vulpile și rîșii, care știu să-i scormonească.

Cînd găsesc asemenea ascunzișuri, bag mîna adînc și-i scot, bietii de ei, amorțiți. Îi aduc atunci acasă, unde-i opresc pînă dă moina... Mai mult nu, că n-am ce face cu ei.

— Dar căprioarele ? strigai nemulțumit.

— Căprioarele ? Săracele ! Pui răzleți de mamele lor gonite de lupi, căpricri mursicați, ciute betege și lihnite de foame ! Fiarele trag la tine singure, ca la o scăpare. E de ajuns să le fluturi un smoc de fin proaspăt. Le domesticesc necazurile și asprimile vremii.

Ochii lui Bujor se înmuiaseră și limba se dezlegase la amintirea dramelor pădurii.

— Cînd nu le poți purta în brațe ori nu se mai țin pe picioare, urmă el vorbind ca despre altcineva, le pui pe-o nasălie cu tălpici de brad și le tîrăști pînă acasă. Nu se clintesc ! Cînd le ridici, își lasă botul rece în palma ta.

Și Bujor tăcu iar mîngîindu-și căciula scoasă, ca pe o berbecuță sălbatecă. Îl ascultam nedumerit, și din mintea mea se risipea iar ca un miraj mitul țesut în jurul lui.

În sfîrșit, hotărîsem plecarea...

În ultima noapte Bujor a făcut o supremă încercare. Am urcat sus, la pădurea de smidă. Alesesem pentru pîndă o poienită cu lăstar plăpînd de mesteacăn, în mijlocul căreia mai stăruia un molid bătrîn și râmuros. Mai înainte de a se simți zorile, ne-am strecurat prin bezele pădurii pînă acolo. Eu am rămas în margine, la aparate. Bujor s-a tîrît ca un șarpe pînă la trunchiul copacului, în care s-a topit, făcîndu-se una cu el. Nu-l mai puteam deosebi, oricît îmi ținteam ochii căsați în partea unde pierise. Și, deodată, din inima tăcerilor crunte, a început să răsune

cîntecul magic al cocoşului de munte. Pădurea l-a primit cu umire şi l-a trimis pînă departe în întunecimile ei adormite.

A doua, a treia oară, cîntecul şi-a repetat vraja după tot şartul, cu sughiţuri, bolboroseli, opreli şi la urmă cu ascuţit de lamă de coasă pe-o cute. Apoi s-a oprit.

Şi iată, un filfiit de umbre izbucni din lăstăriş şi se lăsă pe o creangă a copacului. Nu se vedea încă. Se năzărea mai mult. O pată neagră, mişcătoare se clătina pe zarea dintre două ramuri. Stafia păsării măiestre? Îmi îngheţase şi inima, şi răsufierea.

Totul înlemnise în preajma mea într-o crîncenă aşteptare.

După cîteva clipe umbra se umflă, se lungi parcă, şi slobozi la rîndul ei cîntecul. O dată, de două ori, de trei ori, îşi ascuţi gîtlejul ca o coasă dată pe piatră, şi nişte aripi nevăzute plesniră bătaioase... Dar încă nu puteam lua poze. Ar fi trebuit să aprind magnetiziu sau un puternic bec electric, şi la asta nu mă gîndisem. Credeam că spectacolul are să se prelungească pînă la lumina zilei. Cîntecul bătaios mai sună încă de cîteva ori. Fără răspuns.

Deasupra, stelele începeau să tremure, gata parcă să se scuture, şi un paienjeniş cenuşiu să se anine în bagdadia virfurilor de cetină. Lumina mocnea încă în coaja nopţii, gata să crape.

N-am mai putut răbda. Am făcut o mişcare nesăbuită. Fantoma păsării s-a dezlipit cu zgomot surd, a trecut cu fişit lung peste mine şi s-a stins departe în orbenia codrului.

Eram aţît de aţîntit în urmărirea ei, că Bujor, ieşit din trunchiul copacului, m-a speriat.

M-am supărat foc că-mi tănuise pînă atunci meşteşugul lui de a imita cîntecul cocoşului. L-am întrebat de ce? Nu mi-a dat nici un răspuns. M-am

întors, buzat, la şatră. Am crezut atunci spusele oamenilor şi cele ale Ilenii, că Bujor ştie multe din minunile codrului şi ale suflării lui, dar le ţine, jurat, sub lăcate şi peceti. Nu le putea destăinui mie, unui venetic.

Zorile se deşteptau grăbite. Iţe albe şi aurii se ţeseau printre ramuri, pretutindeni.

Am ridicat mofluz tabăra şi am plecat peste şaua muntelui, înapoi, la tamazlîc, unde lăsasem o parte din bagaje. Acolo trebuia să mă despart de Bujor.

Cînd am ieşit sus pe piscul chel, zorile se umflau albe, de jur împrejurul buzelor cerului, ca o spumă clocotită de lapte gata să dea în foc.

Am sosit înainte de prînzul mic. Vitele păşteau singure, răsirate pe oblîncul muntelui, pînă în codru, în paza unei acvile ce se rotea în azurul de deasupra lor. Ciobanii se strînseseră, cu mic, cu mare, jos, în găvanul tamazlîcului, în aşteptarea mămăligilor.

Ca să nu plec cu peliculele goale la Bucureşti, m-am hotărit repede, pînă se găteşte masa, să înfighebez un film cu boarii, coşarele aşezării şi priveliştea muntelui înflorit cu cirezile de vite, destul de pitoresc în cadrul solemn de piscuri alpine.

Tocmai hăisem ciobanii de pretutindeni în oborul stînei şi-i rînduiam trîmbă, rezemaţi în bîtele lustruite. Bujor, răznit de toţi, se trăsese la o parte, cît mai nebăgat în seamă. Nu primise să fie filmat şi aştepta doar clipa să ne despărţim. Scos din codrul lui, părea acum un om de rînd, neînsemnat, banal. Îl întreceau în glume şi cîntece ciobanii grămădiţi în jurul meu, nişte gălgani zdraveni şi spătoşi, care din cînd în cînd se mai uitau, dar de departe, chiorîş la el. Eu îl uitasem... Bujor, cu tăcerea şi modestia lui obişnuită, se micşora, se ştergea... Cînd, un ropot înăbuşit, ca de călăreţ depărtat, ni se zvoni în auz... Privirăm peste zaplazuri, spre înălţimi. Vitele pe po-

noare se opriseră scurt din păscut și ridicaseră, atîntite, capetele. Și, deodată, de după un sfîrc de pădure, se pîvîrni pe clină, la vale, un muget înfricoșător. Venea în goană turbată, cu coada bîzoi și coarneau fluturate, duduind sub ea pămîntul, o vită, repezită țintă spre noi. Văcarii se desfăcură, îngrijiați...

— Strechea... făcu unul

— Nu se poate streche la ceasul ăsta, băgă altul de seamă. Este altceva...

Vita într-adevăr se rostogolea ca o stîncă năprasnică, trecînd prin șirul celorlalte, care se adunau mînioase, cu coarneau boldite în pămînt, pufnind pe nări și gata să se înșire și ele după ea. Răcnetele și mugetele umpleau cazanul văii. Taurii mugeau ca la junghiere.

Deodată, un boar urcat pe-o buturugă strigă : „Ursul“. Toți se strînseră în fugă pe marginile oborului, la gurile coșarelor. Vita ajunse la cîțiva zeci de stînjeni. Se vedea bine, era o vacă voinică, albă, fugind înspăimîntată de moarte și căutînd scăpare la ciobani.

— Ursul ! răcni alt cioban.

Mă uitam să văd fiara gonind-o din urmă și stam încă în mijlocul bătăturii, cînd pe poarta ocolului, dată în lături, zbučni sub ochii noștri o arătare monstruoasă... Bujor, răsărit ca din pămînt lîngă mine, abia avu timp să mă tragă, îmbrîncindu-mă sub un coșar.

La început nu-mi dădeam seama, Alergau amestecate la un loc două dihanii. Cînd trecu ca fulgerul pe dinaintea mea, mă deslușii. Vaca ducea, înfipt în spatele ei, un urs uriaș. Cu ghearele labelor de dinainte, el prinsese grumazul, pe care-și plecase capul, cercînd mereu să-i muște gîtul. Dar capul ursului, amețit de goană și de zvîrcolirile victimei, nu se putea fixa. Vaca, de o voinicie extraordinară,

își scutura cerbicea încordată cu mușchi ca fierul și-i arunca mereu capul mătăhalei înapoi.

Slăbiciunea fiarei se mai tragea și din altceva. Ursul sărise asupra vitei ca un călăreț. Nu izbutea însă să se salte și să o încalece și cu labelle de dinapoi, ca să se lungească apoi întreg deasupra ei. Rămăsese astfel spînzurat, cu șalele atîrnînd slobode, smucite cînd într-o parte, cînd într-alta de opintirile vacii, care zvîrlea cît putea din picioarele de dindărăt, gata să se dea peste cap.

Totuși, dihania se ținea bine în labelle de dinainte, cu care încolăcise grumazul prăzii.

De toate astea ne-am dat seama pe urmă. Atunci nu se putea vedea decît o goană monstruoasă, din care ieșeau mugete și răcnete fioroase. Vaca făcuse un ocol în fața ochilor noștri, ca la o cursă de tauri, și-l începea pe al doilea. Nimeni nu îndrăznea să se cîntească. Ciobanii încremeniseră pe de lături și așteptau ca vita, venită după ajutor, să iasă iar pe poartă și să se ducă pe coclauri cu călărețul ei sălbatec în spinare.

În ramătul groaznic, o femeie țipă și începu să-și smulgă părul. Își cunoscuse vaca și porni a o boci, strigînd-o pe nume.

Atunci, deodată, Bujor țîșni de lîngă mine, făcu cîțiva pași înainte și închise repede poarta. La timp. Ca un torent furios, cirezile de vite năboiau furioase, cu coarneau întinse, să șarjeze ursul. Dacă s-ar fi prăvălit peste noi, ne făceau praf cu coșare cu tot. Oprit la poarta închisă, șivoiul lor se desfăcu în două, ne ochi pe lîngă zaplazuri și se scurse pe dinafară, duduind spre fundul văilor.

Vaca făcea acum al treilea ocol. Bujor o pîndea cu un par gros în mîini. Cînd sosi în dreptul lui, sări fulgeratic înainte și-i aruncă drugul între picioare. Vita se împiedecă și, poticnita, căzu, tirîn-

du-se în genunchi încă vreo cîțiva pași. Apoi lăsa botul în pămînt și rămase neclintită.

Bujor se trase doi pași la o parte și stete rezemat în baltag, așteptînd.

Vita urma să nu se miște. Sufla numai greu pe nările sîngerate praful pămîntului unde își plecase capul.

Ursul se dezmeticise. Își trase ghearele din grumazul ei și se ridică în două picioare. Era mai înalt ca un stat de om. Privi mai întîi în toate părțile, parcă s-ar fi gîndit să fugă. Dar își luă seama și, văzîndu-l pe Bujor, se năpusti cu furie asupra lui. Omul se dete un alt pas înapoi. Deodată, crescut pe vîrfurile picioarelor, ridică numai baltagul cu amîndouă mîinile, ca fulgerul, și cu un jenet adînc lovi fiara drept în creștet. O trosnitură, și ursul se pleoști, lăsîndu-se pe vine, cu labele întinse spre vrăjmaș, stînd așa atîrnat de baltagul înfipt în scăfirlic, ca un trunchi de toporul ce l-a doborît.

Oamenii urmau să se ție tot departe și priveau înlemnîți. Bujor, smucind toporișca din țeasta dihaniei, îi strigă să-l ajute.

Săriră toți și lungiră alături de vacă fiara. Era o ursoaică enormă, cu blana galbenă ca mierea.

— O s-o aștepte mult și bine puii, o cîină baciul pipăind-o.

— Are pui mici ? întrebai eu.

— Are...

— De unde știi ?

— Se cunoaște după sfîrcul țitelor supte din proaspăt. Vîna și ea pentru hrana alor ei...

Mă uitai adînc în ochii lui Bujor, care sta posomorît... El desluși mîhnirea din privirea mea.

— Dacă nu năvălea la mine, nu o ucideam, răspunse el tare gîndurilor mele. O lăsam să sară zaplazul și să se ducă în pace.

— De ce n-ai fugit la adăpost lîngă noi ?

— S-ar fi luat după mine și mă prindea din spate. Sau, și mai rău, sărea la altul... Și-apoi asta ce vină avea ?

Și-mi arată vaca trîntită, a cărei carne se zbătea ici-colo, în hartanele mursicate de colții și ghearele fiarei, cu femeia plîngînd îngenunchiată asupra ei.

Și, plecîndu-se, șterse de sînge baltagul pe blana ursoaicei, pe care mi-o dăruî. Am primit-o, nemîngîiat că, deși cu întreg arsenalul cineastic la îndemîna și în cea mai frumoasă lumină a zilei, am scăpat prilejul să turnez filmul capital al carierei mele, o vînătoare originală în Carpați. În loc de coșoi, să fi adus plocon premierului urși...

La despărțire am scos ceasornicul și l-am întins lui Bujor. El mi-a zîmbit și mi-a arătat soarele, înapoindu-mi darul... Mi-am dat seama că avea dreptate să-l refuze. Tot timpul cît umblasem împreună nu avusesem nici o clipă nevoie să mă folosesc de el... Rînduiala vremii se făcea după alte semne și învoieli. Și ceasornicul se opri, uitat în tainița buzunarului.

Cînd am sosit în sfîrșit la București, guvernul căzuse de mult. Fostul premier, protectorul meu, se afla în străinătate. Am alergat la minister. Fusesem dat afară pentru părăsirea nemotivată de serviciu și înlocuit cu cel mai înverșunat rival. Pe deasupra mi se imputa materialul ridicat fără forme și mi se cerea să restitui suma luată acot fără ordonanță justificativă. Am plătit tot, mi-am scuturat papucii, am părăsit cinematografia și am intrat în petrol. Pentru asta mă găsesc, dragii mei, între voi, își sfîrși spovedania inginerul Petcu, de la „Esența românească”, întinzînd a zecea oară paharul să i-l umplem.

Am uitat să vă spun, se-ntoarse el la poveste, după ce-l sorbi, că din chiar ceasul despărțirii de Bujor, vremea s-a încruntat grozav. S-a pornit un vifor cumplit, cu zăpadă schimbată întâi în lapoviță, apoi în ploaie, încât am ajuns jos în sat, unde m-a însoțit cu calul Ileana, degerat și murat pînă la piele.

— Știi ce ? îmi spuse ea pe drum. Se răzbună cerul și-și varsă dintr-o dată toate zăpezile și ploile pe care i le legase și de la care-l oprise pînă atunci Bujor.

Și nu mi-a fost de loc greu s-o cred.

Septembrie 1948

IN MIJLOCUL LUPILOR

Se vorbea despre vînatul mare și vînatările majore, din ce în ce mai părăsite la noi, deși munții sînt încă plini de urși uriași, cerbi falnici, misterioși tapi negri și mistreți primejdioși, dacă nu de lînceși și jderi.

— Doar bourul lipsește din vechea faună cinegetică a țării. Și e păcat, adause gazda, că nu l-am prăsit din nou, așa cum au făcut alte state.

— Eu o spun de mult, îl întări altul. Sîntem încă un colț al lumii unde pătimașii ar putea găsi mult mai ușor emoțiile tari și peripețiile vînatărilor grele, fără să mai fie nevoie să alerge pînă-n Africa și India.

Și conversația se învîlmășea în jurul decadentei acestei activități vitale și primordiale, vînatărea, cu care omul vine din fundul mileniilor de piatră, cînd a fost silit să dea singur lupta inegală cu ursul cavernelor și cu leul băstinaș. Dar mai ales cu elanul, cerbul impetuos al erelor primitive, mai primejdios decît toate fiarele la un loc.

Cineva întrebă despre elan... Gazda aduse numai decît albume cu reproduceri după desenele găsite

În peșteri, înfățișând minunate scene de vânătoare primitivă și cărți despre rolul și însemnătatea vânătoarei în preistorie. Stam toți plecați pe ele și începeam să înțelegem că lupta cu sălbătăciuni mult mai puternice decât noi ne-a silit, ca să le biruim, să ne preschimbăm în oameni.

Gazda ne lămurea cum pentru mâncare omul găsea destulă pradă mai slabă decât el, precum și toate roadele pământului. Dar împotriva leului, care năvălea peste el în cavernă, și a ursului, cu care intra în concurență pentru adăpost, ori a mamutului, care-l strivea, vânătoarea trebuia să se transforme în artă supremă, știință și magie totodată, tehnică și cultură, sacrificiu și încordare de energie, cu simulacre și ritualuri magice, desfășurate pe ariile altarelor, așa cum arată toate scenele zugrăvite în peșterile preistorice. Sau cum se mai practică la sălbăteci de azi.

— Ecouri de atunci, urmă el, mai răsună ici-colo în practicile magice și eresurile vânătorilor de la țară: glonțul descîntat, unsorile vrăjite, talismanele, zile faste și nefaste, precum și alte rînduiri ale vînatului, mergînd pînă la purificare. Adevăratul vînat nu fumează tutun și se ține de la rachiu, măcar cît umblă la vânătoare.

Dar cine se mai gîndește, oftă el, să adune pulberea acestei sfărîmate culturi în care se întrupa odinioară esența idealului omenesc...

Și gîndurile noastre, înfiorate, se întorceau înapoi pe pîrțile deschise de oamenii paleoliticului, la cavernele cu oase de urși și lei prohodite de magii clanului în incantații și vrăji.

După o mică tăcere, un magistrat, lăsînd cartea din mînă, ceru îngăduința să ne spuie o întîmplare de-a lui, căreia de-abia acum îi găsește rostul și îi înțelege legăturile.

— Eram, începu el, judecător de pace al unui ocol rural, într-un ținut deluros acoperit cu păduri fecio-relnice, la poalele munților. Ape furioase sfîșiaseră odinioară pămîntul și rîpi imense cu straturi culcate de humă vinată, vîrgată cu gresie albă, dau o impresie de arhaism și primitivitate tulburătoare. Nicăieri n-am mai văzut cer sfîșiat de apusuri mai adînci și mai misterioase, prin care se scurgea, galben, peste meleaguri încremenite în vechime, parcă sîngele melancolic al unor ere de mult încheiate în rostul lumii... Nu m-aș mira dacă găurile negre ce se deschideau în pereții malurilor nu erau guri de peșteri, pline de osemintele trecutului, ca cele din alburmele ce răsfoirăm. Ținutul stă încă bogat în vînat, mai ales lupi și vulpi, chiar jderi și rîși, dar nu mă interesa vînatul. Pe atunci nu mă gîndeam decât la cariera mea, cum să înaintez și să scap mai repede de acolo.

Începusem totuși să adun rudimente de drept popular și frînturi de obiceiul pămîntului, pentru un studiu pus la cale să-mi ție de urît.

Mă uimeau nu atît temenelele și frica cu care mă priveau oamenii. Cu astea ne întîmpinau pe toți cîți făceam parte din administrație. Și erau îndreptățite. Mînuiam și eu pedepsele. Mă impresiona altceva: un fel de evlavie, o venerație de altă esență cu care eram întîmpinat și de care colegii mei, medicul plaiului și subprefectul, nu se învredniceau. M-am lămurit însă curînd. Eu eram un mag. Judecătorul era pus mai presus decât ceilalți, investit cu puteri spirituale. Eu nu băteam, ca jandarmul sau ca pretorul. Nici nu smulgeam copii bolnavi din brațele mamelor, ca medicul, să-i trimit la spital. Eu aveam putere, ca judecător, cu un singur rînd de buchi scrise, să leg și să dezleg tot ce puneau la cale ceilalți, amenzi, contravenții, procese. Și cu o

iscălitură de-a mea puteam să spăl pe învinuit de toate păcatele pentru care era tîrît înaintea mea. Cum nu putea face popa, cu care satul, de altfel, avea cîrcote și judecăți.

Într-o zi am achitat un țaran învinuit că vînase fără permis de vînătoare, în sezon oprit și, pe deasupra, vînat interzis: o căprioară. Jandarmul îl prinsese tocmai cînd o jupuia.

Omul se apăra că n-o ucisese cu arma, nici n-o prinsese în cursă. Ci o scoșese din gura unor lupi care o încolțiseră. În adevăr, la cercetare nu s-au găsit găuri de gloanțe, ci numai urmele colților adînc infipți în gîtul prăzii și alte mursicături ale fiarelor.

Dar satul s-a arătat foarte nemulțumit de judecata mea. Cîțiva, pe care mi-i apropiasem, au îndrăznit să mi-o spuie. Omul mă înșelase. El vînase și trebuia pedepsit. Că nu s-au găsit urmele gloanțelor nu era nici o dovadă.

— Cum așa? i-am întrebat. Ați văzut doar toți grumazul căprioarei sfîrtecat de colții lupilor.

— Da, dar lupii au lucrat pe socoteala lui. El i-a pus.

— Cum să-i puie? mă mirai. Ce, lupii au ajuns pe la voi ciini de vînătoare?

— Așa e, cum spuneți dumneavoastră, întăriră ei. Fiarele stau în slujba lui, năimite. Alcargă și ucid vînatul din poruncă. Ba încă i-l aduc și la picioare. Altminteri, cum l-ar putea el scoate din gura haitei, dacă nu cu bunăvoia. Că altfel l-ar face fișii și pe el.

În adevăr, la proces eu nu mă gîndisem să întreb pe împricinat cum silise pe lupi să-i lase prada.

Am aflat cu acest prilej că omul meu era un mare vrăjitor de lupi, pe care îi supunea și-i folosea cu fermecele și magia lui, ca un stăpîn.

I se spunea Lupașul și era privit ca o urîciune a lumii. Asta m-a făcut curios și m-a îndemnat să-l

cercetez. Îmi putea fi prețios pentru îmbogățirea culegerii mele de datini populare și ca tip uman, ieșit din comun.

Trăia, ca un paria, afară din sat, pe coclauri, într-un fel de jumătate bojdeucă, jumătate peșteră scobită într-un mal argilos și sterp. N-avea nevastă, n-avea copil... nimic. Era singur ca un sihastru. Lumea spunea că în preajma lui nu suferă să viețuiască nici un dobitoc domestic, din cele ce se găsesc în gospodăriile oamenilor. Vitele și-ar lua lumea în cap, spăimîntate la vederea lui, și cîinii ar fugi de el urlînd.

În adevăr, nu m-a întîmpinat nici o vietate cînd am pătruns în bătătura lui... Sărăcie, mi-am zis, nu-i altceva. Doar cîteva găini rîcneau în nisip. L-am strigat. Abia a ieșit. Cînd m-a cunoscut s-a bucurat. Era un bătrîn verde, uscat, înalt și ciolanos, posomorît, dar cu o privire arzătoare, părul des căzut pe frunte și mîinile lățite, cu degete rășchirate ca niște labe. Chipul măsliniu și prelung, spînatec, abia țarcuit pe sub făței de o zgardă de barbă rară și țepoasă, avea ceva tainic, trist și totodată vehement în el.

Și am priceput de ce era spaima și hula satului, pentru ce toți îl urau și-l huiduiiau. După înfățișare se arăta ca un anormal. Un tip lombrozian. Umbra vorba că din trupul lui se resfiră un iz sălbatec și nimeni nu-i poate suferi nici mirosul, nici privirile. Cerca să-mi dau seama ce e adevărat din toate ponoasele cu care-l încarcă lumea, care-l învinuia de multe rele și nelegiuii, dar mai ales că trimete lupii înadins să facă stricăciuni în vitele gospodariilor. Ba uneori se prefăcea el însuși în lup și iese înaintea oamenilor să-i sfîșie.

Lupașul m-a primit stîngaci, dar cuviincios, fără mari plecăciuni, cu o demnitate și o stăpînire de

sine care m-au impresionat. M-am dat aproape de el. Se simțea în adevăr un miros tare. Nu știu dacă ați jupuit careva din dumneavoastră un șarpe. Ei bine, avea ca un iz arsenical, un miros usturat. Dar cred că asta venea de la o bundă de blană cu care era îmbrăcat și de la briul tot de blană ce-i strîngea mijlocul subțire de flăcău.

M-a poftit în spelunca lui. Pe vatră ardea focul și fierbea o oală cu niște buruieni. Lavița era așij-derea acoperită cu blăni și piei de fiară. Și pretutindenii blăni : de urși, de lupi, de căprioară.

L-am întrebat cu ce le-a vînat ? Mi-a răspuns că toate sînt vechi. Cea mai mare parte de la taică-su și moșu-său. Altele de cînd umbla și el, odinioară, ca toți vînătorii, cu pușca. Dar de cînd a îmbătrînit și nu mai poate ochi, s-a lăsat de vînat. Prinde din cînd în cînd în laț și la capcană cîte o vulpe năra-vită la orătării sau scoate și mai arareori de la lupi, cu ciomagul, cîte o pradă, cum s-a întîmplat cu căprioara pentru care fusese tîrît de dușmani la judecată. Dar trăiește tot mai greu pe cît îmbătrî-nește. Și tot mai slăbănogit, așteaptă să-l sfîșie în-tr-o zi fiarele și pe el.

M-am folosit de vorbirea lui despre fiare și i-am mărturisit fățiș că mă interesează mult legăturile lui cu sălbătaciunile, mai ales cu lupii. Pentru asta venisem. Omul m-a privit fără să clipească și a tăcut. L-am încredințat că vin din mare prietenie pentru el, nicidecum să-l spionez sau să-l ispitesc. Că mă îndeletnicesc și eu cu un soi de fermece și descîntece, cu care chem duhurile — făceam în adevăr spiritism... și l-am rugat să-mi destăinuie și mie din știința și puterile lui. S-a apărut că nu-i adevărată hula lumii, că nu știe și nu poate nimic mai deosebit decît ceilalți oameni. Dar că se pricepe să vorbească și să se înțeleagă cu lupii în limba lor.

- Cunoști graiul lupilor ? întrebai.
- Da, domnule. L-am deprins de mic copil.
- Cum și de la cine ?
- Întîi de la moșu-meu și de la tata, că îl știau și ei.
- Îl știau și ei ?
- Da... Moșu-meu și tata erau pădurari vechi. Trăiau numai în miezul codrilor și creșteau pe lîngă ei lupi, pe care îi prindeau de puiendri. Eu m-am născut și am crescut între căței de lup, cu care mîncam alături, cu care mă jucam și mă băteam în parte pînă veneau ai mei noaptea tîrziu de prin pustietăți. Uite și acum zgaibele lăsate de colții și ghearele lor.
- Și-și desfăcu brațele, niște cotoane păroase, nu-mai vine, gîlci și noduri.
- Și maică-ta ? îl întrebai.
- N-am avut mamă, răspunse el scurt.
- Dar nevasta ?
- Nevastă-mea e-o tufă scorburoasă din pădure... Am văzut că pe latura asta unde puneam degetul durea... Schimbai vorba.
- Și la ce foloseau alor dumitale lupii ?
- Le ținea de urît, răspunse cu zîmbet amar omul.
- Numai atît ?
- Ba le mai apărau bîrlogul de oameni și de sălbătaciuni.
- Urmai să-l privesc întrebător.
- Și uneori îi ajutau la vînat, întregi omul răspunsul la ancheta mea.
- Dar, urmă el, îndată ce creșteau mari și li se făcea de dragoste, rupeau lanțurile și fugeau înapoi în pădure, lepădîndu-se de prieteșugul nostru și de traiul bun.
- Vra să zică, vă erau ca un fel de cîini ?
- Tot sălbătaciuni, domnule. Nu se afla chip să-i domesticești de-a binelea. Tata era numai semne

și răni pe mâini și pe pulpe de mușcăturile lor. Trebuia întâi să-i îmbumbi de carne, ca să te apropii de ei, să-i mîngîi, ori să le scoți prada din fălci.

Din destăinuire în destăinuire, Luparul ajunsese să-mi făgăduiască să mă ia cu el într-o noapte potrivită și să-mi arate meșteșugul lui la lupi.

A ales noaptea Sfîntului Andrei, cînd lupii își primesc pentru tot anul merticul lor de prăzi. Fiecăruia i se sortește anume om, anume femeie ori copil, pe care are voie să-l mînințe. Atît! De vite și de alte prăzi nu li se ține socoteală. Au îngăduință oricîte. Numai în ceea ce privește omul, lupul trebuie să se mulțumească cu ceea ce i s-a dat tain. Era — și-mi notai pentru studiul meu — un fel de drept, o frîntură din vechea pravilă a vînaătorii primitive. L-am descusut și despre alte superstiții și eresuri: mi-a răspuns deschis și inteligent.

Și omul huiduit și hulit care sta în fața mea îmi inspira nu atît milă pentru singurătatea și părăsirea în care fusese alungat de societatea cu care nu se împăca, cît un intens interes pentru dîrzenia lui în lupta vieții și forța cu care biruise pînă atunci lumea dușmănoasă, oamenii care pentru el erau adevărate fiare.

La plecare a vrut să mă încarce cu o căciulă de ouă proaspete. Le-am refuzat. A scos repede dintr-o ladă cîteva piei de jder, o splendoare. Nu le-am primit. Și-a dat seama că nu umblu după plocoane și n-a stăruit.

A rămas înțeles că în ajun de Sfîntul Andrei trec eu pe la el. Nu vream să știe satul ce fac ca să se amestece în treburile mele. Pînă atunci mai erau vreo trei săptămîni. Nu pot spune că uitasem de înțînire. Dar interesul îmi scăzuse în atît, că pregetam să mai iau frigul în nas și să ies din casă. Alte griji mă hărțuiau. Îndeosebi așteptam un răspuns grabnic

de la București, de care atîrna trecerea mea în tribunal. Și o plecare acolo spre a grăbi mutarea mă preocupa mult, căci n-aveam pe cine lăsa cîteva zile în loc. Încît nu mai țineam nici o socoteală de ziua făgăduită Luparului.

Cînd, într-o noapte, m-am trezit în răcnetele și hăituirile satului și cu toți oamenii curții în picioare. Doi lupi pătrunseseră cu mare îndrăzneală pînă la reședința judecătorei, unde locuiam, și încercaseră să răsluiască un purcel al aprodului. Asta m-a hotărît să mă țin de cuvînt, și seara următoare, cu pușca în spate, m-am înființat la spelunca Luparului.

— Ți-am primit înștiințarea, fi strigai glumind. Ai făcut bine că mi-ai trimis-o, mă bătea gîndul să nu te mai necăjesc.

— Da' de unde, domnule, zîmbi el cu ochi aprinși, nici un necaz. Poftiți înăuntru pînă se luminează întunericul. Că trebuie să se arate luna.

Am intrat. La lumina opaițului am văzut atunci ceea ce nu băgasem de seamă înțîia oară. Pe pereții văruiți cu alb, chipuri mari și mici de lupi, de cerbi, vulpi și mistreți zugrăviți unii cu cărbune, alții cu humă roșie, în felurite înfățișări. Cîțiva alergînd, alții căzuți, mulți în atitudini nefirești, de pildă sculați în două picioare sau suiți în copaci rămuroși. Și în mijlocul acestor icoane, un om uriaș cu o bită enormă, cu care-i mîna parcă. Contururile lui treceau dincolo și se lungeau pe tavanul scund ca ale unei zeități protectoare.

Desenul era tras cu o siguranță și o dibăcie uimitoare, ca de un adevărat înzestrat.

— Copilării, zise omul urmărind cu neplăcere uimirea mea. Am căzut în mintea copiilor, și iarna, ca să-mi treacă de urît, mă joc cum mă jucam în coliba tatii.

Rotind ochii, zării pe vatră și prin colțuri alte chipuri de fiare plămuite din lut. Astea erau mai grosolane, ca cele ce se vînd prin bîlciuri... Unele se înfățișau șchioape, le lipsea cîte un picior, altele cu găuri în coaste, cu țepuse înfipite în obîncuri...

Am vrut să le cercetez mai de aproape. Dar Luparul mă împiedecă...

— Gata, domnule judecător, zise el solemn, sculat drept în fața mea și astupîndu-mi vederea. A ieșit luna și trebuie să mergem, că e depărticior.

A trebuit să las idolii de lut în pace și să-l urmez. Luase cu el numai o bită enormă. Era înfășurat într-o sariță de piei sălbatice, cred de lup, din care zbucnea nesuferitul miros usturat, de care acum era plin tot omul.

Am mers ca două ceasuri, cu ochuri, urcînd și coborînd dîmburi și gorgane, cînd spelbe, cînd încilcîte de păduri, pînă am ajuns într-un gurgui, care stăpînea văile. Gîndindu-mă bine, cred că nu ne-am dus prea departe, dar omul m-a ocolit în loc, ca să-și încurce ca fiarele urma. Sau știu eu... Însă acolo unde ne-am oprit stăpîneau o liniște, o pustietate și un ger de planetă moartă. Lumina ameteitoare a lunii, care făcea totul și mai fantastic, ne îmbăia, ne izola, înșingurîndu-ne parcă și mai mult de lume.

Luparul mi-a ajutat să mă urc într-un tufan crenuguros, unde înjghebase din cîtiva snopi de coceni un pătul între doi craci groși ai copacului. Apoi s-a suit și el, mai către vîrf.

Nu se clintea nimic în poleiul lunii, care lăcuia cu înghetul ei cuprinderea toată. Doar inima mea bătea neliniștită...

Deodată, din văzduhul de deasupra mea țîșni un plinset amar, o schelăitură jalnică, schimbată repede într-un urlet uriaș, lung, modulat, cu gîlgăituri... Dacă nu m-aș fi ținut repede și nu m-aș fi înțepenit

în crăcana copacului, aș fi căzut. Ridicai ochii. Omul, înălțat pe o creangă de care-și încolăcise brațele, ieșea afară din coroana copacului cu obrazul plecat asupra unui lucru pe care-l ținea cu amîndouă mîinile și din care scotea vaierele astea înfiorătoare. Tăcu cîteva minute, în care timp tăcerile își așteptau parcă urechile. Apoi începu iar luluiul straniu, ca o chemare dramatică, un soi de strigăt al pustietății și întrebare în același timp. Și melopeea tragică iar se ostoi, așteptînd.

De departe, o buciurare de bocet fi răspunse, fioroasă...

Omul iar sună. Și din alt colț al lumii alt urlet mai fiornic dete semne. Și repede se înțeți nu un dialog, ci, aș zice, un polilog, o îngînare sălbatecă între Luparul și nevăzutul ale cărui glasuri dure-roase se apropiau pe pași nesimțiți, trase de clamoarea tot mai înțepită a vrăjitorului.

Și dintr-o dată simții cu toate instinctele dezlănțuite o prezență. Cătai în jos: la tulpina tufanului o dihanie cu capul ridicat ne privea... Apoi numai-decît alt lup se strecură lîngă el, tăcut. Omul urma să cheme prelung și tînguitor zările, de unde primea răspunsuri tot mai lugubre, vaitături răsucite ca de viscol, recitative răgușite, hăituri sugrumate în gîtlejuri flămînde, asemeni țipetelor unei imense deznădejdi.

Curînd tufanul fu împresurat de un hăitic de cinci lupi, așezați în cerc, stînd în șezut ca la sfat, pe picioarele dindărăt. Cu gîturile încordate, cu ochii lucitori, ei scheunau ușor, printre dinți, cu gorgoane și înflorituri, pe diferite glasuri și tonuri, în bemoli și diezi, întreținîndu-se cu omul care acum își modula în ritmuri scurte, sincopate melopeea lui ca la o ananghie, de la gravul cavernos la catifelatul de

flaut, și acutul înfiorător al crimei ; jos se împleteau vocalizări sălbatece cu tăceri gânditoare.

Ce le spunea omul ? Le povestea ceva ? Îi certa ? Le făgăduia ? Împărțea prazi ? Că lupii, mereu cu gîtlejurile în sus, își schimbau între ei locurile, se țirau pe burtă, săreau în picioare, se porneau pe bocet, clănțăneau din dinți, dănțuind parcă așa cum le buciuma stăpînul. Cît a ținut reprezentăția aceasta ca de circ n-aș putea spune. Eram mai mult decît zăpăcit și amețit... Stam hipnotizat. Încremenisem cu mîinile încheștate pe o creangă și cu arma slobodă pe genunchi... Nu simțeam gerul, dar trebuie să-mi fi pătruns înghețul la oase, că eram țeapăn ca un turțur ; și m-am trezit... La mișcarea mea, pușca a pornit să cadă. Am vrut s-o prind, dar mă răsturnai de pe maldărul unde înțepenisem, și din cîteva rostogoliri am ajuns jos la rădăcina copacului, în ocolul fiarelor, cari în aceeași clipă toate se ridicară zbîrlite...

Dar mai înainte ca una din ele să iasă din cerc și să se arunce, Luparul își dăduse drumul din vîrf chiar în mijlocul lor, năvalnic, cu bîta ridicată ca un sceptu și cu un urlet spăimîntător.

Cum stam trîntit și-l priveam de jos în sus, mi s-a părut enorm, cu sarica înfoiată și cu căciula moțată acoperind luna, care-i făcea pe margini un cearcăn în jurul capului. Din ochii căscați îi zbugnea un fel de văpaie, ca și din mîinile întinse, mai ales din degete : un fel de materie fosforescentă, ca la licurici. Iar izul puternic, mirosul nesuferit de nimeni, și mai usturat, duhnea din el cu o tărie de neînvins.

Lupii încremeniseră. Omul băgă din nou gura — acum vedeam bine — într-o oală și începu repede să scoată niște sunete din ce în ce mai scurte, mai poruncitoare, ca niște gîfîituri, gîl_gîituri înăbușite de gîtlej sălbatec, la auzul cărora lupii, pleoștind cozile,

începură să se tragă înapoi și să lărgească lațul dimprejurul nostru...

— Urcă-te repede în tufan, îmi porunci încet Luparul, scoțînd pe jumătate botul din oala unde fierbeau ecurile urletelor.

Încercai să mă ridic, dar nu putui. Mă durea grozav o gleznă.

— Nu pot, gemui, mi-am rupt glezna.

Omul se apropie cu spatele de mine și se aplecă pe vine.

— Agață-te în cîrca mea, iute. Și se mogîldi, ca o moviliță, cît putu, ca să-l ajung și să-mi vie bine să-mi încolăcesc brațele de gîtul lui. Pe atunci eram încă subțirel și ușor.

Omul s-a ridicat cu mine în spinare, s-a scuturat ca să mă așeze bine de-a lungul spatelui său lat și a pornit cu mine în cîrcă, fără să înceteze sunetele vrăjite și polilogul cu fiarele care strîcaseră cercul și se strîngeau iar hăitic, cu dihania cea mare în frunte.

Am ridicat puțin picioarele, zgîrcind genunchii, ca să nu mi se țiească vîrfurile tălpilor de pămînt, să mă împiedic de pietre și rădăcini. Și stam acolo în spatele lui, trăgînd adînc în piept mirosul descîntat cu care biruia fiarele și căruia îi simțeam acum toată puterea magică. Mîinile lui urmau să împrăstie, mai ales din degete, văpaia fosforescentă, pe care o vedeam în față, cînd întindea și juca bîta către bestiile ce dau îndărăt pas cu pas și se trăgeau dinaintea lui.

După cîteva șovăiri, hăiticul se dete bătut... Cuth-păna magică era să nu curgă sînge. O singură picătură, de la om sau de la fiare, și vraja se spargea. Nimic n-ar mai fi oprit catastrofa. Dar Luparul izbutise...

Urlete din ce în ce mai depărtate, mai înăbușite de zăbranicul lunii și al tăcerii se pierdeau în tainele de dincolo de zarea noastră. Pe urmă nu mai știu... De emoție, de durere, cred că am leșinat, sau poate numai am adormit. Ceea ce știu e că m-am trezit în patul meu din odaia de culcare de la reședință. Era dimineață mare, și aprodul îmi adusese, ca de obicei, cafeaua la pat...

Cum se strecurase nesimțit omul cu mine în cârcă mi-a rămas o taină. Dacă n-ar fi fost durerea de la gleznă, aș fi fost convins că am visat...

Doctorul a constatat că era o simplă scrîntitură. A pus încheietura într-un bandaj strîns și am putut umbla cu piciorul în șoson și sprijinit în băț. Nu se putea să stau în pat, venise telegramă chiar în dimineața aceea să mă prezint imediat la București, pentru mutare. Mi-am strîns lucrurile și am plecat ca un nebun.

— Și Luparul ? întrebă gazda.

— Nu mai știu nimic. Am lăsat toate în urmă, fără să-mi întorc ochii sau gîndurile. Ajuns la București și intrat în marea carieră, a trebuit să mă fac eu însumi vrăjitor, de alt soi de fiare, de oamenii cu care am avut, cum știți, mult de luptat.

Dar discuția dumneavoastră despre vînătoarea magică mi-a improspătat toate emoțiile de atunci și m-a făcut să pătrund o parte din tainele ce s-au petrecut în mine.

— Ce crezi că era văpaia din ochii și din degetele omului ? întrebă cineva.

— Nu aș ști acum. Dar atunci și acolo, cum stam căzut în mijlocul fiarelor, cu toate instinctele treze și încordate, îmi amintesc că am făcut fără să vreau reflecția că văpaia aceea era toată voința omului exasperată de ananghie, tot fluidul magic strîns și condensat din ființa celui care făcea efortul extra-

ordinar să alunge primejdia... Fără această magie, am fi fost pierduți. Pe urmă nu m-am mai gîndit la asta, am uitat... Dar acum iar încep să pricep. Ca și în magia vechilor vînători, omul meu crescuse, se lărgise dincolo de el, de sălbătăciunea strîmtă a lui, ca să poată cuprinde și înțelege pe lup, să și-l asimileze. Numai cunoscîndu-l astfel, magic, putea să-l supună și să-l stăpînească. O formidabilă activitate în duh, pe care noi nu o mai putem săvîrși. Magul primitiv devenea prin asta arhetipul lupului, marele lup spiritual de dincolo, dinaintea căruia hăiticul de rînd se trage înfiorat, ca oamenii la apariția unui înger... Omul preistoric nu alerga după fiare, ci vîna primejdii, săgeta taine protivnice, întindea curse pentru probleme de existență...

— Exagerezi, președinte, îl întrerupse un prieten. Eu cred că văpaia omului dumitale era un fosfor oarecare, un putregai, cum face lemnul unor anume copaci, cu care el își îmbibase mîinile și obrazul, ca să ție în respect fiarele. Am citit undeva despre asta.

— Se poate, dar cu asta văpaia n-a fost mai puțin magică, încuviință povestitorul, mîngîindu-și încet glezna în care se deșteptase amintirea unor dureri adăpostite altădată, demult, acolo.

1947, mai 2, București

REVOLTA DOBITOACELOR

Limbile vremii alunecaseră de pe tăișul lustruit al baltagelor de piatră pe luciul paloșelor de bronz. Și omul nou intra în eră cu tot alaiul de animale îmblânzite după el.

Într-un amurg sălbatec de iarnă, el se întorcea necăjit de la pădure. Carul primitiv, cu roata otova dintr-o singură bucată de trunchi, se frânse într-un prăguș, și omul, ca să-l urnească, trebui să oste-nească o jumătate de zi.

Taurii înjuțați fluturau minioși capetele, bolovă-nind ochii cu ramurile de sînge în ei spre sulita cu care îi împungea asprul stăpîn.

Cîinele credincios se tîra sfios în urmă, schilodit și el în bătaie. Scăpase vînatul, care-l amăgise în-cercîndu-și urmele pe ponoare.

Și omul, vînat fără greș, venea cu arcul descordat, aducînd doar un vultur sagetat din văzduh.

El păsea crunt și morocănos, spărgînd cu călcîiul încălțăminte coaja noroiului amorțit de ger. În în-tinericul iscat odată cu ceața din pămînt, înfăți-șarea lui înspăimînta. O piele uriașă de leu îi învă-

luia trupul, așa încît capul fiarei încununa ca un coif fioros, cu colții rînjiți, capul omului. Nădragii largi, din blăni de fiară, și cizmele năprasnice, cu copite grele de aramă, îl creșteau și mai mult. Iar aripele moarte ale pasării filfiau, deschise, la fie-care pas în spatele uriașului, parcă ar fi fost crescute acolo pe umerii lui.

Cînd intră în ocolul unde își adăpostise familia, pe o măgură, sub cozorocul unei stînci, înnoptase.

Haita de cîini ai curții sări furioasă să-l sfîșie. Dar cunoscîndu-l, repede se trase, cu gudureli, înapoi. El însă tot avu timp să plesnească pe doi din ei cu piciorul, rostogolindu-i cît colo. Și schelălăielile lor umplură ograda.

Femeia ieși din bordei cu pruncul în brațe și ajută bărbatului să dejuge. Apoi oamenii se mistuiră în hrubă. Dobitoacele rămaseră afară singure, în noapte și ger, apărute de cîinii lihniți, împinși de foame mai degrabă să le sfîșie.

Crivățul se zburli și se umflă, șuierător balaur cu mii de limbi din care sufla venin de ger. Împinse de frică, de foame și frig, animalele se îngheșuiră una în alta, toate la un loc. Taurii cu grebenele îndurerate și șoldurile găurite de strămurarea cu bold de bronz în vîrf, oile jăfuite de lînă, berbecii cu coarnele frînte de bîtă, bivoli cu ceafa roasă, cîinii schiopătați de ciomăgeli. Toți asuprași, toți răzvră-țiți împotriva stăpînului. Tirania omului îi scosese din răbdări.

— Azi a fost mai crunt ca niciodată, spuse taurul negru, pe cînd cellalt soț îi lîngea milos grumazul.

— Ar trebui să-l iei în coarne și să-i verși mățele, zise bivolul ceacîr, sfredelindu-și cu limba nările.

— De ce n-o faci tu ? i-o-ntoarse taurul.

— Eu, vezi, am coarnele teșite.

— Atunci calcă-l în picioare și-l fă zob, cum zobeai odinioară, în sihlă, tigrii.

— Eu singur ? Acolo umblam turme întregi. Tuna pământul sub noi când porneam năvala.

— Numai cîinii pot să-l sfîșie, își dete cu părerea berbecul. Cînd rătăciți departe pe coclauri după vînat, săriți, voi zăvozilor, pe el, fiara cea mai aprigă. Eu, să am colți și gheare... făcu cu părere de rau încornoratul.

— Zadarnic mestecați voi toți în gură vorbe zadarnice ca paie. Cum să te atingi de el ? oftă cîinele. Voi nu vedeți că este vrăjit ? Știți ce putere are ?

— Ce ? Întrebară toate.

— La vînat, el apucă vulturul din nori și-l dărimă jos. Tîntește de departe iepurele, cale de-o poștă, și biata vietate rămîne acolo încremenită de moarte și îl așteaptă să vie s-o culeagă. Nu aleargă ca mine să-i iasă sufletul după vînat.

— Cum ? Își lungește mîna într-atît de sus, pînă la păsările cerului ? Întrebă o oaie, rumegînd cuvintele.

— Nu. Dar face ceva și mai neînchipuit. Cînd vrea, își dezlipește un deget de la mîini, pe care le încordează în chip ciudat. Și degetul, cu o unghie ascuțită de fier în vîrf, zboară cît ai clipi singur și apucă pasărea, pe care i-o aduce jos.

— Am văzut și noi, strigară toate, degetele astea vrăjite, lungi și cu cange în pisc. Are multe în tolba de la spate. Cu ele face semn și oprește pasărea în zbor.

— Apoi asta e vraja, lămurii cîinele. Își scoate și își schimbă degetele cînd vrea și cum poștește.

— Dar brațul ? se jălui taurul. Ați văzut cum și-l lungește, de te ajunge la zece stînjani depărtare... Ba și-l și deschiolează din cot ca să-l poată arunca de departe în tine. Vai de carnea ta dacă pumnul

brațului de adaos are piatră în el ! Și după ce te-a izbit de te-a amețit, își ia brațul de jos și îl pune la loc, rosti înfiorat taurul.

— Asta e puterea lui, urmă cîinele. El nu e ca noi, dintr-o bucată, încremenit o dată pentru totdeauna în el, turnat într-un calîp din care să nu mai poată ieși. Omul se schimbă și se mlădiază după nevoi.

L-am văzut odată, cînd era cald, cum s-a jupuit singur de piele. Eu asudam cu părul tot pe mine. El se răcorea în apă cu toată carnea de sub piele și păr afară, așa cum scosesem eu numai limba.

Micii, taurii și bivoli holbaseră ochii, minunați de povestirile lui, și cîinele, îngîmfat de ascultarea cu care se învrednicea, urmă :

— Odată am fost de față cînd și-a scos copitele.

— Copitele ? Cum se poate ? făcu un mînz naiv.

— Da, copitele, de la glezne în jos. Îi intrase în ele o pietricică și-l înglodea. Pe urmă și le-a pus la loc și nu s-a mai cunoscut de unde le lepădase. Cînd a fost să trecem o apă, și-a dezghiocat picioarele mai sus de genuchi, a pus pielea și carnea pe umăr, ca pe niște păstai, ca să nu se ude părul de pe ele. Iar dincolo, pe mal, s-a alcătuit din nou la loc.

Nu se poate magie mai mare. Să te faci și să te desfaci, să te rupi și să te dregi, să te lungești și să te scurtezi, dintr-o clipă într-alta, singur.

— Eu nu de brațul lui, care se smucește din cot și mă plesnește la zece stînjani depărtare, mă tem, zise taurul ceacîr, gros la piele. Pe mine altceva mă împiedecă. Fără să vrea, carnea se înfioară pe mine cînd mă apropii de el și mă face să-mi plec grumazul în fața lui : un miros uriaș, un iz de fiară domnitoare mă biruie. De ce crește oare blană de leu pe el ?

— Și-i filfîie aripi de vultur hrăpăreț pe umeri, behăi un miel prior. L-ați văzut astă-seară ?

— Magie și vrăjitorie, gemu dulce vaca. Uitați-vă. Mina femeii îmi ține loc de vițel. Când ugerul împovărat de lapte mă apasă, chem prelung. Și ea vine. Închid ochii și sînt fericită, închipuindu-mi puiul sub mine. Nu e asta magie? Ca să-l biruim ne trebuie vrăji mai puternice, fermece mai tari? Aș zice să întrebăm pe lup în pădure. El se pricepe.

— Deșteapto! lătra ogarul. Ți s-a făcut de jupuială pe vreo ripă?...

— Atunci cum să scăpăm de atîta greu și apăsare? Cum să-l răpunem? Nedreptatea lui necruțătoare nu ne sugrumă tot cît colții lupului?

Deodată ușa de birne se smulse pe neașteptate și în cîsla dobitoacelor răzvrătite căzu, pe cîteșipatru labe, pisica. Pe urmele ei curgeau ocările și blestemele femeii.

După ce se dezmetici din amețală, pisica începu grijulie să-și șteargă mustățile și să-și lingă blana, mînjite de smîntînă.

— Vai, ce cruzime, surioară! o boci oia.

— Pe sufletul meu dacă i-am greșit cu ceva! Aștia sînt oamenii. După ce ne jertfim viața pentru ei în lupta cu șoarecii, priviți acum cum ne aruncă.

— Ai căzut tocmai bine, muși taurul. Tu ești vrăjitoare iscusită. Prorocești cînd are să se schimbe vremea, spui cînd vin oaspeți și ai prietenie cu luna. Învață-ne și ne ajută cum să scăpăm de om. Cum l-am putea ucide? Că ne-am săturat de chinuri.

— Năvăliți asupra lui. Unul singur din voi numai, e de ajuns ca să-l faci praf și puzderii, roști pisica.

— Lesne de spus. Cum să-l faci, cînd este cît un munte și pe deasupra și vrăjitor? Pumnii lui, măciuci de fier, îi zboară din mînă și vin vîjîind, să te pocnească de la o poștă, se jefui bivolul.

— Și pe urmă carnea lui de leu are un iz fără împotrivire, se tîngui taurul.

— Și cine se poate uita în ochii lui țintă, fără să și-i plece pe ai săi numai decît? Are privirile totdeauna biruitoare.

— Vă înșelați, îi mîngîie pisica. Tăbărîți cu îndrăzneală pe el: e mai plăpînd ca un vițel. Vi-l dau în labe gol și fără apărare, chiar acum.

— Nu vă luați după ea, schelălăi dulăul. Unde l-a văzut ea plăpînd? Vă trage vicleana în capcană, să vă piarză.

— Tot rob mișel ai rămas. Veniți cu mine, miorlăi ea, scuipînd cîinele între ochi.

Vitele așteptau sfioase, îndoielnice, îndemnîndu-se fără hotărîre.

— Haideți numai cîteva pași, fricoșilor, îi certă ea. Aveți să vedeți cu ochii voștri.

Și, pornind înaintea cetei de răzvrățiți, pisica îi duse îndărătul bordeiului, unde șoarecii făcuseră cîteva găuri în perete.

— Puneți ochii și uitați-vă, îi îndemnă ea.

Cu toții, pe rînd, își potriviră, bivolul peruzeaua ochiului mare cît pumnul, capra gogonul ei de chihlimbar, taurul oul însîngerat al ochiului cu gălbenuș negru, porcul țandăra de geam afumat ascunsă în grăsimea obrazului... Cîinele, după ce privi cu ochii lui duioși de copil orfan, puse și bumbul umed al nasului și, la mirosul cunoscut al stăpînului, coada începu să i se miște bucuroasă.

Omul, la lumina chioară a unui opaiț, se dezbrăca pentru somn, zvîrlîndu-și una cîte una toate vrăjile de pe el.

Baltagul, brațul cel de adaos, zăcea jos, acum un biet ciot de lemn. Cizmele cu copite de centaur se pleostiseră, goale, ca două ciuperci uriașe, viermănoșite de ploi. Blana cu puteri de lei, coiful cu colții ascuțiți, neînsuflețite, dezumflate, spînzurau în cui, jumulte și găurite de molii.

Omul, ieșit din găoacea lor ca un pui golaș, se dea alb și plâpînd, cu carnea mirositoare a vițel de lapte. Capul rotund și mic, ca de miel slăbănog, se răsucea pe un gît fără vlagă. Grumazul taurului, pe lîngă el, era un trunchi de gorun pe lîngă o trestie.

Dobitoacele priveau aprinse. Cozile neastîmpărate băteau ca niște năpîrci pîntecele flămînde. Ochii se înflăcărau de ură și colții se rînjeau.

— Haideți, porunci pisica, curaj. Eu am să mă miorlăiesc la ușa pînă îmi vor deschide. Voi năvăliți toți după mine și-l sfișiati.

Deodată ciinele, așezîndu-și a doua oară ochiul la bortă, se trase înapoi spăimîntat și o luă la fugă. Celălalte dobitoace se grădăriră la gaură, priviră din nou și, îngrozite, o luară la sănătoasa, ascuțîndu-se.

Omul izbi două pietre, și din mînă țîșni deodată flacăra unui fulger ce înspăimînta animalele în nopțile de furtună. Lumina ajunsese din ce în ce mai puternică și-l îmbrăca tot într-un văzduh aprins, nesuferit ochilor de fiară. Deasupra lui, tavanul parcă se făcuse străveziu și se răsfrîngeau prin el stelele, iar o frîntură de soare veghea liniștită la căpătușul omului.

TAINA GORUNULUI

Nu vi se face cîteodată, iarna, celor ce aveți calorifer, dor de foc? De un foc de sobă, cu lemne care să pîlpîie și să trosnească în vîlvătai dionisiace?

Toate simțurile, îmbătate, se împărtășesc din viața arzătoare ce dănuie pe vatra deschisă. Auzul aromește în cîntecul buștenilor. Ochii se iluminează de fantasticul joc de salamandre al flăcărilor în rochii de mătase aprinsă. Pielea se îndulcește molcom la mîngîierile dogoarei. Și o aromă de molid amestecată cu puțin iz de fum îți bucură mirosul, aducîndu-i aminte, ca și gustului, despre bunătați de mult apuse, păstrăvi afumați, brînză în scoarță de brad, răchiu de ienupere...

Cînd mi se urăște cu căldură de cuptor de uscat prune a caloriferului, dau depeșă unui prieten, silvicultor, și, fără să mai aștept răspuns, iau trenul și urc defileul Oltului. La o haltă unde se îtesc oameni în alb și negru, mă așteaptă sania sau nadișanca, după împrejurări. Și chiar în aceeași seară mă prigoresc la o vatră uriașă, răsturnat în jîlțul cu dulamă de urs azvîrlită pe spătar.

Și din nou mă copleșește imaginea din copilărie, când soba albă, înaltă, zveltă, cu aripi lăuntrice de vâpaie, gura de pară și picioare de stâlpi fierbinți, îmi părea îngerul ocrotitor al casei, vărsînd binecuvîntările căldurii cerești peste noi...

Prietenul, după ce-și orînduiește treburile pe afară și împarte porunci pentru a doua zi, intră, noptatec, mirositor a proaspăt și a ger. Și ne apucă pe amîndoi, privind luminile focului, o strașnică partidă de tăcere, pe care nu o curmă decît vestirea cinei. Abia atunci, la al treilea pahărel de țuică fiartă, ni se desțelenesc graiurile și pornim la un taifas, de care, din cînd în cînd, cocoși gălăgioși își anină strigătele lor de carauale ale nopții...

Eu îl deschos despre viața codrilor copleșiți de zăpezi. El mă ispitește despre vraja orașului. Vorbim ca doi naivi becheri despre femei; ne amintim despre o încîntătoare călătorie în străinătate și sfîrșim regulat cu planuri pentru un nou voiaj — de data asta în India.

Nu ne mai văzusem de cîțiva ani și nu mai știam unul de altul, căci, ca buni amici, nu ne scriem, cînd de astă dată lipsa de păcură în calorifer m-a urcat în tren și m-a instalat iarăși în jilțul meu, oaspe pentru mai multă vreme al sobei cu gura plină de pară.

Chiar din prima noapte, prietenul s-a abătut de la obișnuitul protocol al taifasului și a intrat odată adînc și oarecum competent pentru ignoranța mea în ale arheologiei și preistoriei. M-a întreținut despre epocile pietrei, bronzului și fierului. Mi-a zugrăvit descoperirile de la Troia și Michene, cu măștile de aur ale atrizilor. Și a sfîrșit prin a mă întreba dacă am văzut coiful de aur de la Muzeul național de antichități. Bineînțeles, nu-l văzusem. Nici nu auzisem măcar despre el. Atunci a început să mă certe

despre lipsa de interes a așa-zișilor intelectuali pentru tot ce e vrednic de văzut și cercetat la noi. A vestejit tembelismul ăsta oriental la niște oameni care se pretind apuseni și altele multe... Eram nedumerit și consternat. Nu știam cu ce greșisem și unde vrea să ajungă amicul meu, care, furios, ieși și se înțoarce cu un vraf de gazete și reviste. În ele îmi arată fotografiile, descrierea amănunțită și povestea unui coif de aur găsit de un copil cu vitele pe niște pîrloage ale Prahovei. Mărturisesc că m-a interesat adînc și-mi părea rău că nu aflasem la vreme despre acest tezaur al pămîntului nostru. Prietenul nu s-a liniștit decît după ce i-am făgăduit că imediat ce sosesc în București, chiar de la gară, pornesc la muzeu și cer să vad „neprețuitul coif, exemplar extraordinar, cu care s-ar mîndri cel mai mare muzeu din lume”.

Și răcnete cocoșilor, vestind o tîrzie strajă a nopții, ne-au despărțit buni înțeleși.

A doua seară, însă, l-am încolțit eu cu întrebările. De unde știe atîta arheologie? De ce se interesează de tezaure, coifuri și alte odoare descoperite în pămînt? Cum de n-am aflat și eu pînă acum despre preocupările lui din acest domeniu?

Mi s-a destăinuit că întîmplarea cu copilul care a găsit coiful răscolise în el jînduri și rîvne pe care de mult le ținea înăbușite. Că el s-a visat multă vreme un astfel de norocos descoperitor de odoare, și l-am silit să se mărturisească precum urmează.

— Trebuie să-ți spun de la început că toată viața am fost un înverșunat căutător de comori. De mic copil am crezut în ele și le-am urmărit. M-am născut la țară, unde credința asta se sughe odată cu laptele. Doica, dacă, slugile, finii și vecinii, toți mi-au hrănit copilăria nu atît cu basme, cît cu realități, cu arătări topografice precise. În inima unor gorgane ce

străjuiau satul se ascundeau mari mituri, cu comorile lor. La rădăcinile multor pomi bătrâni zăcea îngropată câte-o poveste alături de o căldare cu galbeni. Toți le văzuseră jucând în ajun de zile mari, pălălăi verzi când e aur, flăcări roșii când e argint ori aramă. Toți, cu mic cu mare, le pîndeam, iscodindu-ne. Și nimeni nu se mira când a doua zi de Sfîntul Gheorghe sau de noaptea Învierii locurile bînuite erau înflore de găuri adînci. Asta aprindea și mai mult rîvnele.

Cînd un gospodar începea să-și ridice casă mare și prindea cheag, era pentru că găsise o comoară. Încît colindam de mic pe coclaurile satului, căutînd măcar urmele focului launtric, care pîrlește iarba în anu-mit chip, — numai căutătorilor de comori cunoscut.

De altfel, fiecare familie avea, moștenite, tainele și nădejile ei. Strămoșii popii ascunseseră în fundul prisăcii o puțină cu aur. Dascălul avea comoara bunicilor, pierdută într-o ripă. Tata însuși povestea că era copil cînd părinții lui și-au părăsit de frica răzmeriței gospodăria, îngropînd la rădăcina unor gutui o avere. La înapoiere, n-au mai știut locul și bogățiile au rămas zestre gliei. Pe atunci nu erau safeuri și bieții oameni, la nevoie, încredîtau banii și sculele lor prețioase pămîntului.

La vîrsta de zece ani, am fost pus în școli departe, la București, unde am făcut liceul. M-a dus tata. Cel dintîi lucru ce a făcut, după ce mi-a găsit gazdă, a fost un pelerinaj la muzeu, să-mi arate Cloșca cu puii de aur, care mi-a dat de altfel, atunci, o gro-zăvă decepție. Mă așteptam să-mi ia ochii o pasare măiastră cu doisprezece fofoloci de aur împrejur și n-am văzut decît niște cioburi de vase și cionturi de tăvi, e drept de aur și cu nestemate cît buricele de-
getelor... Dar pasiunea mi-a crescut mai înflăcărată. Era proba pipăită de ceea ce-ți poate dărui lutul, dacă ai noroc.

Abia așteptam vacanțele, să iau din nou, ca An-teu, atingerea cu pămîntul plin de surprize de aur... Acasă iar începeam să stau la pîndă, să colind gorganele, să cercetez rovinele, cînd singur, cînd cu cîte un flăcăiandru, care mi se destăinuia, cerînd luminile mele asupra unor prepusuluri ale lui.

Acum mă socoteam un cercetător priceput, cu o disciplină aproape științifică. Citisem pe Bolliac și pe Odobescu și pretindeam că sînt în stare să fac investigații metodice pe teren. Aveam un arsenal întreg de instrumente, în parte, adică cele originale, făurite de covaciul satului, după indicațiile mele. Mă mîndream îndeosebi cu colecția de sfredele de toate mărimile, cu care, înainte de a săpa, sondam mărun-taiele locului. Inventasem unul în jurul căruia se ră-suceau pînă în vîrful de oțel niște fire în legătură cu o baterie electrică. Ajunse în fund, ele trebuiau să dea de veste printr-o sonerie despre orice metal întîlnit cu care făceau contactul. Încercările nu mi-au izbu-tit și invenția a rămas ne brevetată.

Ce să-ți spun ? Am avut multe aventuri. Am mîncat numeroase păcăleli. Am alergat ca un smintit la vă-păile unor focuri mincinoase, aprinse cu petrol de sugubeții satului. Că dezgropam oase de cîine în loc de tezaure, nu era nimic. Găseam la adîncimi consi-derabile deoar o piatră bizară, cînd alții la un simplu arat propteau limba plugului într-o căldărușă cu bani. Asta însă nu mă descuraja deloc. Mă însufleșea ceea ce credeam eu pe atunci că e focul sacru al științei. Acum știu că era și este altceva. Veșnicele întrebări puse Soartei, Mitul norocului, deghizat pre-tutîndeni în jocul de cărți, în loterie, în comori. Nu ești gîndul în sine, ci cauți favoarea șansei, semnul unei alegeri și al unei predestinări, scris special pentru tine.

Am trecut, cum spun, prin multe peripeții și întâmplări neplăcute sau de-a dreptul grele. O dată însă era să mi se înfunde. Nu ieșisem încă din liceu și-mi petreceam vacanța mare acasă. Îmi alcătuisem o echipă din patru flăcăiandri, cu care scormoneam pretutindeni, ahțiat, cum îmi spuneam, nu de valoarea descoperișă, aur sau nestemate, ci de altceva mai presus, care în esență se reducea la cuvântul „noroc”.

Într-o noapte, și înadins alegeam pe cele mai întunecoase, ne-am strecurat afară din sat la gorganul cel mare. Hotărîsem săpături într-un punct unde după oarecare presupuneri ar fi putut fi o așezare trecătoare a barbarilor.

Săpam tinerește, de mai multe ceasuri, și izbutiserăm o groapă, care pe cît se adîncea, pe atît se îngusta. Lucram fără lumină. Ne înghesuim cîteșicinci în bezna de fund de mormînt, unde dădeam orbește unul peste altul. Cînd, deodată, simții o trosnitură în oasele capului; stele verzi îmi izbucniră înaintea ochilor și căzui trăsmit. Unul din tovarăși mă loviseră cu tîrnăcopul cînd mă plecam să cercetez pămîntul. Sîngele mă podidise din belșug. Copilandrii, înspăimîntați, m-au crezut mort și au luat-o la fugă, parăsindu-mă acolo. După o vreme, s-au gîndit să șteargă urmele isprăvii și, ca să nu se mai știe nimic, s-au întors să astupe groapa, aruncînd pămîntul scos peste mine. Noroc că în clipa cînd ei puneau mîinile pe lopeți am gemut. Unul mai îndrăzneț a sărit în ajutor și m-a scos. M-au tîrît apoi și m-au lăsat la poartă, după ce au bătut pînă au întăritat cîinii. Acolo m-au găsit ai mei, fără simțiri. După o zăcere îndelungată, cred cu friguri cerebrale, m-am înzdrăvenit. Dar a trebuit să jur tatii și mamei că n-am să mai umblu după comori; și că în loc de istorie și arheologie, pentru care mă pregăteam cu fervoare, am să învăț silvicultura... Și m-am ținut cu sfințenie

de jurămînt, înmormîntînd adînc toate visurile și speranțele.

Vezi însă că puteam să fiu și eu copilul norocos care a scormonit cu bîta de la vaci cel mai scump coif din lume...

Și cu toate că mi-am încheiat atunci cariera de arheolog, am trecut de curînd printr-o întâmplare care mi-a deșteptat toate veleitățile înăbușite. E singura dată cînd, fără voie, am făcut în adevăr o descoperire senzațională.

Iubesc pădurea cu patimă și ori de cîte ori intru în ea sînt alt om. Se deșteaptă în mine obscure sentimente de siguranță, de plinătate, de farmec real. Întîrziu de bunăvoie pe coclauri cu frînturi din codrii seculari de altădată, vestiți pentru haiducii care se ascundeau în ei cu teșcherelele pline de aur. Acum se adăpostesc, cruțați de mine, cîteva perechi de rîși, lîncșii meleagurilor noastre, și o familie de jderi cu pușca lor.

Într-o zi, astă-vară, mi-am lăsat brișca în paza pădurarilor și m-am afundat cît mai departe, în bungeturi, însoțit numai de Haiduc, un cîine credincios și viteaz. Ademenit de liniște și frumusețe, m-am lăsat jos la tulpina unui gorun falnic într-o polană răznită de lume, ca într-o baladă. Cîinele, care are un miros extraordinar, nu s-a așezat la picioarele mele, ci a început să dea tîrcoale trunchiului, mîrîind și pufăind înfundat.

O ghionoaie țîșni din scorbură copacului și prinse a ne certa în gura mare. Da, în felul ăsta, de veste pădurii întregi că niște venetici îi calcă tărîmurile. Ca s-o liniștesc, de dragul ei și al puilor, am chemat pe Haiduc... El, altădată atît de ascultător, s-a repezit și mai furios asupra trunchiului, sărind să-i zgîrie și să-i rîcie coaja. Din cînd în cînd, se oprea, mirosea atent, trăgea cu horecături, pe nas, rumegușul

răscolit de ghearele lui, și iar pornea să latre cu turbare. M-am sculat și, intrigat, l-am urmărit cu băgare de seamă... La rîndul lui, el a schimbat lătratul într-o schelălăitură, ca o implorare, și-și aținti ochii grăitori în ochii mei, vrînd aievea să-mi spuie ceva.

În acea clipă copacul falnic, crengile vînjoase, cîinele înnebunit de un mister mi-au adus aminte de întîmplarea din *Cărăbușul de aur* a lui Poe. Și ascultînd de îndemnuri nedeslușite, m-am apropiat să cercetez copacul. Cîinele s-a liniștit un timp și a așteptat să vadă rezultatul intervenției mele. Am bătut ușor cu baltagul în trunchi: suna a gol, deși încă verde, în putere, și cu coroana de jur împrejur cît o biserică. Am bătut din nou, mai tare, ca să-l fac să se cutremure din vîrf pînă-n rădăcină, și am pus numaidecît urechea... Pe lîngă vibrarea adîncă a lemnului, mi s-a părut că aud un sunet ca de zornăit înfundat.

Cîinele, încurajat, a început să latre iar și să muște din scoarța groasă cu solzi de crocodil. La acest nou asalt a zburat din cuib, înspăimîntat, și găitoiul, fără să se mai ia la harță. Eram nedumerit. El să fi făcut ciudatul zgomot de adineauri? Umblă vorba că neamul ăsta de păsări hoțomane fură lucruri strălucitoare, monede, giuvaeruri și alte odore, pe care le ascunde în cuiburile lor ca pe niște *porte-bonheur*-uri. Așa mă mîngîiam în copilărie de pierderea unei cruciulițe de aur pe care o purtam la gît.

Cîinele zărise acum în trunchi o scorbură, spre care se arunca în salturi furioase, fără să o poată ajunge.

Am vîrît atunci două degete în gură și am suierat voinicește semnalele învoite... Codrul le-a primit cu chiot, ca pe vremea hoților. Cîinele dintr-o dată a încremenit! Peste pușină vreme au sosit gîfîind pă-

durarii, nișel sfecliți de ce s-ar fi întîmplat. La vederea lor, cîinele a început să se dea și mai cu turbare, cerșindu-le din cînd în cînd cu privirile întoarse ajutor. Nici ei nu știau ce să creadă și se cruceau, cu căciulile în mîini. Le-am spus de părelnicul zgomot pe care l-a făcut trunchiul lovit de baltagul meu și ne-am învoit să batem cîteșitrei deodată gorunul misterios cu muchiile topoarelor și să ascultăm. Un zvon uscat ca de ușoare ciocănituri, amestecat în tremurul copacului, fu răspunsul.

M-am hotărît atunci să merg cu cercetările mai departe și, aprins de vechea îndîrjire, am poruncit pădurarilor să taie copacul. Dar cum? Nu mă înduram să-l dobor întreg, ci, mînat de năzuința cîinelui spre scorbură, am închipuit la început în coasta trunchiului un tancuș, o fereastră, cum se face în pepene ca să-i încerci miezul. Pentru asta însă nu aveam scule. Am scos la repezeală un cal din ham, și unul din pădurari a alergat călare în sat. S-a întors numaidecît cu burghie, sfredele și tot felul de ferăstraie.

După ce am mărginit în trunchi prin găuri una lîngă alta un pătrat mare cît se poate vîrî capul, am tăiat lemnul dintre ele cu ferăstrăul mic și am scos, hoștește, bucata de tulpină prin care să pătrundem în miezul scorburilor. Cu ochii nu se putea zări nimic. Unul din oameni a băgat cu îndrăzneală mîna. Dar o trase cu groază: dăduse de ceva rece, tăios, de care degetele se izbiseră ca de zăbrelele unei capcane. Acum cîinele înnebunise de-a binelea. Cu ochii roșii, cu coada umflată și spume la gură, sarea pînă aproape de ferăstruică și, înfigîndu-și colții feroși, își rănca gingiile. M-am frămîntat cîteva clipe și m-am hotărît să tai trunchiul pe la mijloc.

Pentru asta pădurarii s-au suit de au abătut întîi creangă cu creangă toată coroana. Altfel, s-ar

fi răsturnat peste noi gorunul întreg. Pe urmă ne-a fost lesne să lucrăm cum am vrut asupra trunchiului dezbrătat de toate caturile palatului său de ramuri. Asta a fost o muncă grea de un conac și mai bine. Numai niște inși iscușiți și de meserie ca pădurarii mei puteau să o îndeplinească.

După ce ne-am descurcat de crengărișul abătut jos, am trecut la operația asupra trunchiului propriu-zis. Era un trunchi gros și vînjos, cu fibre mari, vii și oțelite ca niște mușchi de atlet, care-l țineau viguros, neclintit și fără să-i pese de scorbură ce-i mîncase numai o parte din măduvă și de care parcă se vindecase. Trebuia să-l retezăm mai sus, dincolo de înălțimea unui stat de om. Am încropit o scară și, după o muncă de un ceas cu joagărul, am răsturnat partea de sus a trunchiului, cum ai ridica un capac înalt.

Oroare! În inima găunoasă a restului de trunchi rămas în picioare, ca într-o încăpere strîmtă, ședea drept, înțepenit de jur împrejur în pereții scorburii, un schelet omenesc...

Hîrca ieșea foarte ușor afară, deasupra nivelului tăieturii noastre. Dar mîinile, coșul pieptului, ciolanele coapselor se duceau misterioase în jos, către rădăcină, și se pierdeau afund, ca într-un sicriu sculat în picioare. Pădurarii, superstițioși, au început să dea înapoi... Eu mă înfierbîntasem... M-am suit pe scară și am încercat să trag scheletul afară. A fost cu neputință. Era încrustat în carapacea lui de lemn. Am rămas în mîini numai cu glava goală, pe care am pus-o la loc. Mi-am dat seama că trebuie să mă opresc aici. Nu aveam drept să merg mai înainte... Întîmplarea intra de acum în căderea autorităților.

A doua zi am venit cu procurorul și medicul legist. În fața lor, un lemnar a purces cu mare băgare de seamă la deschiderea trunchiului, pe care l-a

scos întîi din rădăcină. Falnicul gorun de ieri zăcea acum ca un coșciug întins pe iarbă. După ce s-ă determinat poziția osemintelor înăuntrul scorburii, s-a așezat trunchiul cu fața scheletului în sus. Apoi s-a tăiat și s-a ridicat, ca un capac, jumătatea de deasupra a trunchiului culcat. A rămas ca o copaie jumătatea de dedesubt, cu scheletul întreg culcat în ea... Atîrnau de el încă zdrențe dintr-o cămașă de cînepă... Cîteva petice de ȋtari mucezeau pe ciolanele genunchilor. Și niște poturi înflorați cu ibrișin roșu, aproape întregi, acopereau ȋurloaietele picioarelor. Fusesse o namilă de om. Cu capul pus la loc, oasele măsurau un metru și nouăzeci. Vertebrele tari se țineau ca trase prin sîrmă. Încheieturile țepene nu se clintiseră din ȋișini. Numai oscioarele degetelor de la mîini se scuturaseră ca niște muguri, împreună cu două verigi de alamă, inelele mortului. Cred că eu le desprinsesem cu loviturile de baltag și căderea lor prîcînise sunetul ciudat de la început. Sau poate mă înșel...

Labelle erau încă înfășcate de niște opinci uriașe, ale căror noiȋte de păr se încrucișau neatînse pe fluier în sus. Coșul pieptului, de o capacitate năprasnică, era întreg. Cîteva coaste din stînga purtau inscripȋiile unor tăieturi adînci prin care ceva ascuțit pătrunsese în adînc. Hîrca spunea și mai mult. Arcadele orbitare ieșite mult în afară înaintau ca niște pridvoare de os. Sub ele se adînceau cît niște pumni de copii găvanele ochilor, ce trebuie să fi fost extraordinar de mari. Dinȋii și măselele, intacte, rîdeau din smalȋul lor alb... De ceafa scăfîrliei atîrnau încă jurubite lungi de păr negru corb — rămășiȋă dintr-o bogată chică de bărbat. Ceea ce ȋzbea și mai mult, pe albeaȋa de fildeș vechi a oaselor, era un enorm chimir de piele neagră, care ȋnceaga mijlo-

cul scheletului. Un cuțit mare, cu plăsele de os, se mai ținea încă în el.

După ce medicul legist a cercetat, a măsurat și a luat note, s-a purces la deschiderea chimirului. Sătul tot holba ochii. Pădurarii aproape să leșine! Scăpasem din mâini comoara. Din încăperile dedalice ale șerparului au curs câțiva pumni de aur: galbeni, dubloni, poli, mahmudele și alte monede streine; câteva inele groase de aur cu peceti; niște cercei și puțini bani de aramă românești, care așezau întâmplarea cu suta de ani în urmă.

Pe atunci hoțea prin părțile locului banda vestitorilor Gogolea și Chiloman, ale căror singure nume băgau lumea în răcori. Dintr-o pricină oarecare, împărțeau de jaf sau zulie de femei, cele două căpetenii se certară și banda s-a împrăștiat fără urme. Se credea că trecuseră pentru totdeauna hotarul în Bulgaria. Acum taina se lămurea. Osemintele erau ale unuia din cei doi tâlhari care se înfruntaseră și unul căzuse. Rănit grav, el s-a tîrît și s-a prăbușit în gorunul încă de pe atunci gros ca un butoi. Poate că tâlharul chiar scobise și mărise scorbură, unde se ascundea de putere. Sleit de sângele scurs, de sete și de foame, el murise, înțepenit acolo.

Dar care din doi își lepădase oasele în tainița copacului? Gogolea ori Chiloman? Amîndoi fuseseră niște haidamaci, deopotrivă la statură și la înfățișare, amîndoi spătoși, amîndoi smoliți, cu chici și bărbi.

Atunci, un bătrînel îndrăzni să iasă un pas din gloată și să spuie:

— Căutați, domnilor, la mâini și la picioare. Că Gogolea — după cîte îmi spunea moșu-meu — avea cîte șase dește.

Medicul se plecă din nou asupra scheletului și cercetă osemintele numărînd...

Se găsiră cîte șase degete la fiecare mădular. Nu mai încăpea îndoială... Gogolea răsărea acum din mormîntul verde al gorunului, cu tot alaiul lui încruntat de poveste. El își găsisse odihna de veci în inima vie, cutremurată de vînturi a uriașului pădurii. Pe măsură ce vremea trecea, copacul creștea, își tămăduia racila și se închidea deasupra mortului. Iar el se afunda tot mai adînc în ascunzișul scorburii, care îl adopta, îl îmbrățișa tot mai strîns, îl rodea și-l mărunțea cu furnicile și toate gînganiile ei. Ploile i-au spălat oasele, vîntul i le-a înălbit. Umbrarul crengilor le răcorea vara. Gerurile iernii i le întărea și i le-a păstrat mai bine decît mucegaiul gropii. De o sută de ani îi cîntau în fiecare an cucii și-l slăveau privighetorile. Cine nu și-ar fi dorit un asemenea lăcaș de veci? Acum, copacul care trăsesse viața și-și lungise poate veleatul cu sângele ce i se scursese și carnea ce se moșoroise la rădăcină, pierise odată cu taina de aur și moarte ce i se furase. Și de data asta îmi părea rău ca de o profanare.

După încheierea cercetărilor, am cerut ca aminuire chimirul. Legistul m-a refuzat. Și a avut dreptate. Scheletul lui Gogolea, gătit cu chimirul lat de două palme și cu opincile uriașe sub poturii înflorați, face fala muzeului Morgii! Să te duci neapărat să-l vezi cînd ajungi la București!

Am făgăduit, firește, să fac vizită și lui Gogolea, după ce voi primi înștiințare că în sfîrșit caloriferul meu a început să dea căldură de cuptor de uscat prune. Parcă mi se făcuse dor de ea! În sobă focul murise.

1—5 ianuarie 1947

LIPITOAREA

E prin părțile noastre, sub munte, o misterioasă pasăre de noapte, i se spune lipitoare. Se arată rar și puțini au văzut-o. Văzut? Atât cât poți osebi dintr-o umbră ce alunecă, mută, prin străvezimea întunecului înstelat...

Pe mine, odinioară, pasărea asta m-a prigonit mult. Eram copilandru. Veneam, vara, de la școli acasă cu sufletul schingiuit de viața pe la gazde și mă confundam în basmul traiului slobod de la țară.

Îmi plăcea mai ales să hoinăresc nopțile cu pușca în spate pe streșinile satului, unde aveam, risipite pe muchi, câteva petice de vie și livezi.

Țineam după o poezie revărsată acolo la picioarele mele, de-a lungul văilor tremurate, pe care n-am mai ajuns-o de atunci niciodată.

Îmi deschideam inima lunii ca pe o carte de zodii asupra căreia stam ațintit să-mi surprind destihul, adică pe mine însumi. Un soi de narcisism naiv, dar tulburător, din care mă trezeam cu sufletul împăienjenit, de lunatec coborât de pe acoperișuri.

De la o vreme, tuturor acestor nostalgii și vrăji se adause năluca pasării. Dintr-o dată, o umbră cu aripile arcuite, ceva mai mare ca un lăstun, plutea deasupra mea, ca să se așeze la câțiva zeci de pași înaintea, în albia drumului, unde se făcea una cu întunecimea.

Acolo sta nevăzută, lipită de pământ, pînă mă apropiam gata s-o calc. Atunci se ridica fără zgomot, fără un filfiit, ca să se lase iarăși la câțiva pași, mai departe, de unde o sculam din nou. Astfel, mă însoțea cu o stăruință ciudată, petrecîndu-mă pînă în poartă.

Cîteodată se isca așa de tainic pe neașteptate, parcă s-ar fi desprins de undeva foarte aproape, din umbra mea, s-ar fi zis chiar din mine, o proiecție a mea.

La început n-am știut ce este și n-am băgat-o în seamă. N-auzisem despre asemenea vietate. Dar după cîteva nopți de tovarășie, n-aș putea spune că n-am simțit nimic. Nu teamă. O strîngere, o ușoară înfiorare, ca de orice necunoscut.

Cea dintîi pornire a fost să o iau la ochi cu pușca. Și nu m-am sfiit să trag. Eram ȋntaș bun, doboram lilieci, cu tot jocul lor întortocheat. Am pîndit-o cu arma ȋntinsă și degetul pe trăgaci, cînd scăpătată ca din praștie în văzduhul de dincolo de mine îmi sosea pe linia ochiului, apăsam. Suflul împușcăturii o zguduia, și umbra dată peste cap se rostogolea... Alergam s-o adun de jos, sigur că a căzut. Și în timp ce bîjbîiam cu minile prin țărîna, ea se înălța de sub mine, ca să se coboare iar ceva mai departe și să-mi jaloneze fără să-i pese drumul. Bubuiturile puștii n-o speriau, alicele treceau pe lîngă ea fără s-o atingă sau — știu eu — poate o străbăteau. Ajunsesem să cred că trag ȋntr-o năluca.

A trebuit să mă resemnez și s-o primesc soață de hoinăreală și reverie, deși nu pot spune că mă deprin-

sesem cu ea. Așteptam, nici eu nu știu în ce chip, un deznodământ care mi-ar fi adus scăparea.

De altfel, pasărea nu mă bântuia regulat. Alte nopți mă părăsea. Umblam atunci ușurat, fără umbra străină, lipită de mine. Apoi începea iar, din senin, să se țină umbră de umbra mea.

O presimțeam deodată în spate, de unde, zvârlită de o mână tainică, zvîcnea, punîndu-se o clipă între mine și stele, ca să se mistuie sub ochii și sub pașii mei.

Fără să fi crezut că e mare lucru, bănuiam totuși o taină. Firească poate pentru alții. Nedezlegarea ei pe mine mă ținea însă sub obsesia unei vrăji neprielnice. Mai cu seamă că ori de cîte ori cercam s-o dobor, mă simțeam deodată vlăguit, golit de viață, parcă împușcătura m-ar fi atins și pe mine. Mă clătinam cu o senzație de sfîrșeală: eram nevoit să mă sprijin, ca să-mi viu în fire. Cum nu vream să cred altceva, puneam asta pe seama loviturii ce-mi pricinuia arma prea încărcată, care îmi smucea din loc umărul pînă să mi-l amorțească. Mă hotărîi să schimb arma.

Aveam în casa de sus un perete întreg acoperit cu tot soiul de puști și pistoale, rînduite pe o scoarță verde atîrnată din tavan pînă în pămînt. Neam de ostași și vînători din moși-strămoși, fiecare generație le mînuie pe ale ei și le lăsase acolo, înșirate unele sub altele, ca niște inscripții.

Uneori mă culcam sub ele și le priveam de jos în sus, să citesc leaturile răsturnate, ca niște oseminte de fier și oțel. Lîngă mine și la îndămîină, pușcociul naiv cu care prigonisem în copilărie vrăbii și cio-cirlani. Alături, pușcuța dragă cu care plecasem în-ția oară după iepuri. Cît îi dezmierdasem odinioară patul din lemn roșu de cireș gătit în latura dreaptă

cu căpăcelul de alamă, unde se ascundea cutiuța cu provizii de capse!

Un șir mai sus stau armele franțuzești cu foc central. Deasupra lor spînzurau puștile tatii cu cîte două țevi, totdeauna încărcate, cu cocoășele grele și posomorite puse pe capse. Dincolo de ele, pierzîndu-se spre podină, sumedenie de unelte ucigașe, care de care mai vechi și mai ciudate. Sinețe zvelte și subțiratic de ale bunicilor, flinte haiducești cu buzele răsrînte în pîlnie, durde cîrne, groase și scurte, care se mînuiau pe crăcane, șuşanale turcești cu țilindrele pe laturi, în scobiturile cărora se așezau cremenele. Toate încrucișate cu pistoale arnăuțești bătute în argint și sîdefuri, bumbașire crunte, cornuri și ploști pentru iarba de pușcă, tasce și teșile pentru plumbi, săbii damaschinate, hangere corioate și iata-gane aprige.

În mijloc, tăindu-le curmeziș pe toate, o riflă uriașă, adusă de cine știe unde.

Acum însă nici una nu-mi era de folos. Am ales doar o carabină cu care mă exersasem la țintă fixă, un „Peabandy Martini“, înadins prefăcut de armurier pentru un glonț mic și subțire ca o viespe, în cămașa lui de alamă galbenă.

Într-o noapte cu lună plină, am prins-o în gura armei tocmai cînd se profila pe discul alb, ca o pată din lună, și am descărcat carabina în ea. Dacă ar fi fost cu adevărat, nu mai putea scăpa vie. O dată cu detunătura, am simțit o atît de ascuțită fulgerare, ca și cum glonțul s-ar fi izbit de astru și s-ar fi în-tors înapoi în mine. Cînd m-am dezmeticit a trebuit să mă tîrăsc pînă acasă. De atunci nu m-am mai încumetat s-o vînez. Umbra, din ce în ce mai încre-zătoare, se abătea lîngă mine gata să mă atingă.

Pînă atunci ținusem ascunsă legătura mea cu pa-sărea. Poate din orgoliu, să nu ridă lumea de spai-

mele mele. Poate mai degrabă dintr-un respect copilăresc pentru taina ce mă alesese. După asta însă m-am hotărât să întreb și pe alții, ca pentru o anchetă folclorică. Ai mei nu știau nimic. Oamenii din sat, cât de bătrâni, dau din umeri. Unul auzise despre lipitoare. Altul o văzuse când se întorsese târziu de la han. Cum la țară lumea trudită se culcă de vreme, cine mai avea timp de ciudățeniile povestite de alde pierde-nopți că le filfție pe la ureche! Le erau de ajuns strigoi, stafiile și celelalte arătări cunoscută ca să-și mai adauge încă o năzareală de copil.

Cine mi-a putut spune unele, puține, deslușiri au fost flăcăii dați în dragoste cu fete și cei cu ibovnice. Pasărea le ținea și lor uneori de urât. Dar nu știau despre ea mai mult. Nici unde are cuib, nici ce mănîncă, nici unde stă iarna. Doar atît, că penele-i sînt în fața umbrei, că n-are glas, că iese numai noaptea, umblă totdeauna singură, desperecheată și nu stă niciodată pe cracă; ori jos pe pămînt, ori alunecînd în văzduh. Că-ți pîndește calea și nu te mai slăbește, ținîndu-se lipcă de tine, asta nu este nici un semn rău. E numai un nărav al ei. Un fel de joc de-a v-ați ascunselea. Pesemne că îi sînt dragi anume oameni. Pasărea nu avea nici o legendă.

Unul mi-a povestit mai mult: o întîmplare care nu m-a dumerit, dar mi-a stîrnit închipuirea pînă la emoție și m-a pus pe gînduri.

Omul se ducea la o ibovnică, femeie măritată în alt sat. Se avuseseră dragi de copii. Dar cît flăcăul lipsise la armată, pe fată o daseră cu sila după altul. Acum se doreau cu arzime toată ziua și abia așteptau să se întîlnească noaptea, cînd nevasta își adormea bărbatul cu buruieni, ca să poată ieși la omul drag.

Într-o noapte, cînd mergea întins acolo, i s-a ivit în drum lipitoarea, jucăușă înaintea lui, ca o călăuză.

La o răspîntie pasărea a lăsat șoseaua și s-a abătut pe un drumeag lăturalnic în stînga. Flăcăul a vrut să-și vadă înainte de cale. Umbra s-a întors, i-a căzut la picioare și iar a oblicit la stînga. Asta de atît de multe ori, cu o încăpăținare atît de îndrîjită, că, aproape vrăjit, el a părăsit drumul și s-a luat fără voie după ea. Pasărea l-a dus săltîndu-i înaintea pînă la o moară părăsită. Ajunși acolo în ograda goală, umbra a pierit. Dar chiar aproape de poartă s-a împiedecat aproape să cadă de un trup. Cînd s-a aplecat să cerceteze, era femeia la care se ducea. Adormise acolo plînsă și pustie. Pîrită de neamuri, bărbatul aflase de dragostea lor, o bătuse de moarte și o alungase în toiul nopții. Amețită, cu mințile luate, ea fugise, se rătăcise și căzuse de spaimă și oboseală, nici ea nu știa cum, în curtea morii. Atunci, deznădăjduită, se zbuciumase cu inima, cu gîndurile, cu toată ființa spre el, chemîndu-l s-o scape, și o minune i-l adusese.

Trecusem astfel cîteva veri și toamne, bîntuite de pasărea tainică. Mă cumpăneam acum între adolescență și tinerețe. Simțeam și mai adînc farmecul nopții, parcă aș fi fost plămădit din aceeași esență cu ea. Nu mă sfiam de beznele ei luminate, care mă împresurau din toate părțile. Ele dădeau prilej să răsuflă dorurilor romantice de vis și singurătate, tes-cuite acolo la oraș, adînc în mine. Eram alcătuit întreg numai din așteptări. Un soi de speranță crepusculară, de sub orizontul vieții, îmi mijeaa ca o misterioasă vestitoare de auroră. Nu s-a desfășurat niciodată pînă la lumina învoaltă a dimineții. Totuși, m-a făcut să gust toate îmbătăririle presimțirii.

Într-o noapte pornisem colindarea pe furtună. Bătea austrul și norii alergau cu coarnele în lună, o doborau, o luau în picioare și o călcau pînă rămînea

numai pândări priintre copitele lor învolburate... De ajuns să pot umbla și să zăresc pasărea care m-a întâmpinat de cum am ieșit pe poartă, măsurându-mi calea. De data asta umbra își schimbase jocul. În loc să mi se aștearnă ca de obicei în față, acum se ridica dinaintea mea, trecea înapoi peste mine, lăsându-se în urmă. S-a țesut astfel fără răgaz, de zeci de ori, cu o insistență atât de învierșunată, că m-am oprit. Prea trecea ca o săgeată arătătoare trasă în văzduh de mîna nevăzută, parcă înadins făcînd semn spre îndărăt. M-am supus aprigului ei îndemn și m-am întors, luînd drumul înapoi. N-aveam de altfel nici o țintă. Am ieșit afară din sat cu pasărea, țîșnindu-mi acum, pas cu pas, înainte. Ciurdele de nori, alungate de vînt, se risipiseră și o lumină îndoielnică împăienjenea întinderile, schimonosind contururile, strîmbînd perspectivele. Am mers astfel grăbit cîțiva kilometri pustii, numai în tovărășia umbrei. Cine mă chema cu atîta arzime? N-aveam iubită, și totuși pasărea mă călăuzea, ca și cum un suflet în cumpănă cumplită mă striga la el... Tocmai treceam podul peste Valea-Seacă.

Deodată, în depărtare mi s-a părut ceva, un trunchi lungit. Îțelea păsării se întetise. M-am apropiat. Trînit cu fața în sus, un om zăcea în mijlocul drumului. I se deosebeau cămașa albă, trunchiul voinic, mîinile răstignite în lături, picioarele cu genunchii îndoiți. La cîțiva stînji, un cal, cu șaua pe el, ronțaia iarbă pe marginea șanțului. Cînd m-a simțit a întors capul și a nechezat bucuros. Dam să cred că e un bețiv și mă pregăteam să-l ocolesc, cînd am văzut deslușit cum pasărea s-a coborît pe trupul dezbrăcat și i s-a așezat pe latura stîngă. S-a lipit acolo, pată închisă pe albul cămășii... Eram în toată firea și tare de înger, dar m-am înfiorat. Cînd am sosit lîngă om,

pasărea se strecură și se făcu nevăzută în el. Un interes teribil mă cuprinsese: nu m-am putut stăpîni, m-am aplecat și am îngenuncheat să văd pe unde. În stînga se deschidea o rană mare, căscată ca o gură, care ducea adînc, ca în fundul unei mine, în inimă... Cînd pasărea pătrunse acolo, rănitul s-a mișcat, a suspinat greu și a căscat ochii, alte găuri funebre scobite în chipul înnegrit. Apoi se închiseră la loc. Umbra păsării se ivise iar. Ieșise din el? Cum am zărit-o, am știut, fără să mă gîndesc, că omul își dase sufletul. Obrajii i se scofilcîră, gura i se îngropă între dinți, pieptul i se dezumflă și căzu cu un horecîit prelung, care răsufală pe vrana rânii cu bolboroseli de sînge amestecat cu bășici de aer.

Cum priveam îngrozit, m-a spintecat deodată un fulger de amintire: o trăire atât de în adînc și așa de fantastic de repede, încît, înainte de a o prinde, s-a și stins, o și uitasem. Toată cazna de a o aduce înapoi a fost zadarnică. Privea pe moart? Pe mine? Fusesse un amestec atât de strîns și tainic, că nu era chip să-l dezbin. Lăsase numai în urmă o diră arsă, cum lasă în inima pomilor trăsnetul.

Mi se alungase însă spaima. Mă părăsise pînă și uimirea. Mă năvălea un sentiment straniu de amestec intim, de participare tainică la drama desfășurată. Ca și cînd aș fi venit înadins să privesc ceea ce aș fi știut că se întîmplase, că mă aștepta și mi se înfățișa acolo: un om, necunoscut și misterios, care mă chemase să-și dea duhul, în miezul nopții, în mîinile mele. Urmăream dîrele, reconstituiaam cu interes lupta, după frămîntarea rămasă în țărîna răscolită și vinzolirea în jurul unei pete mari de sînge, pe care pămîntul încă nu-l supsese. Cheagul crunt răsfrîngea lumina stelelor, ca o nestemată roșie. Contemplam mortul cu liniștea cu care m-aș fi privit pe mine

Într-o oglindă vrăjită. Am stat așa îndelung, așteptînd să treacă un drumeț. Umbra de lăstun pribeag, încă neogoită, ca un suflet rătăcit în preajma leșului, cînd jos, cînd în văzduh. Deodată, ca și cum și-ar fi schimbat gîndul, și-a luat alt zbor, pe sus, și s-a pierdut. Pleca să cheme pe altul? Greșise vestindu-mă pe mine? Pilda ei m-a dezmeticit și m-am smuls din vraja mortului.

Înainte de plecare m-am uitat cu băgare de seamă de jur împrejur, ca să-mi însemn bine locul. Nu se afla nimic. Nici piatră, nici copac, pămîntul gol cît cuprindeam cu ochii. Roibul pierise. Plecase în cîmp după iarbă mai bună. Știam, aici, în marginea drumului, pe dreapta, o cruce veche lîngă niște puieti de salcîmi. Am căutat-o înadins. N-am găsit-o. Omorul se întîmplase deci departe de ea? Singură, în depărtare, silueta parapetului de la pod, după care puteam socoti distanța crucii, și asta mă încurca. Am intrat în șanț să caut un bolovan. Aici zăceau zvîrlite o haină de tîrgoveț și o pălărie... Ce mi-a venit? Am rupt iute cîteva fire de pelin și le-am pus mănunchi la capul mortului. Rămas în mîini, izul lor amar m-a întărit. Am alergat acasă. Am strigat omul din curte. Am sculat pe tata, care la început credea că aiurez. Pe urmă nu s-a învoit să se amestece decît dacă merge și primarul. Nu vrea să intre în cine știe ce bucluc. A trebuit să aștept pînă a înhămat caii la brișcă. Apoi am ocolit jumătate satul. Primarul, un bătrîn verde și neobosit, deși trecut de optzeci de ani, era sfătuitorul și cîrmuitorul satului. Nu se făcea nimic fără el. Nouă ne venea rudă apropiată, un fel de moș... Acum, îngreuiat de somn, nu pricepea ce vrem și ne-a întîrziat mult. Cînd s-a urcat morocănos în leagănul învelit cu velințe, aburea murgul zorilor.

Fixasem în minte locul întîmplării la cîteva aruncături de suliță, dincolo de podul Văii-Seci. N-am scos pînă acolo nici unul o vorbă. Gîndurile ne goneau în rînd cu caii. Ne-a trezit hurelul scîndurilor jucînd deodată sub roți. Soseam. De atîta ațintire încordată a privirilor, ne dureau ochii. Nu se vedea nimic. Trecusem de locul arătat. Am întors brișca și am mînat înapoi la pod. Unii priveam pe dreapta, alții pe stînga. Nu descopeream nimic. Drumul gol, șanțurile slobode. Nici urmă de mort, nici picior de cal. Primarul căuta la mine mînios. Tata, îngrijat, lăsa biciușca și-și trecu mîna peste fruntea mea, nu cumva să am friguri. Ardeam. La pod am sărit jos, ceilalți după mine, și am luat la cercetat postața de cale unde părăsisem mortul.

După o bucată de drum m-am oprit. Însoțitorii m-au ajuns. Rămăsesem zgîit, cu gura căscată și tremuram. În praful drumului zăcea smocul de pelin, încă proaspăt. Încolo, nici urmă de frămîntare. Colbul lucea neted, ușor umezit de rouă. Mortul și calul pieriseră. Sîngele dispăruse. Am rîcîit să văd dacă nu cumva fusese acoperit și înăbușit cu pămînt. Tărîna se descoperea curată. Am alergat la șanț să aduc haina și pălăria... Se mistuiseră și ele. Se vedeau numai pașii mei, limpezi, ocol prin pulbere în jurul pelinului... Ieșit din minți, am început să urlu:

— L-au luat... au venit și l-au ridicat... era aici... uite pelinul pe care i l-am pus la căpății.

Și smulsei de jos tulpinele amare... Eram atît de schimbat, așa de smintit, că tata mă apucă în brațe, să mă potolească, și-mi apăsa capul la pieptul lui, unde mă zbăteam bîguind. Mă liniștii repede și-mi venii în fire. Înțelesei că trebuia să mă stăpînesc, dacă vream să mă asculte. Și mă sforțai să-i fac să mă creadă.

Începuî să le povestesc din nou cele ce văzusem. Pe măsură ce vorbeam, primarul se frământa prins de neastîmpăr. Am zugrăvit, aprins, cu amănunte pe care atunci nu le văzusem și care acum îmi veneau în minte, scornite nici eu nu știu de unde, chipul oacheș al mortului, nasul subțire și drept, ochii —cînd i-a căscat pentru ultima oară — albaștri, mustața neagră, cu sfîrcurile ușor aduse în sus, urechea dreaptă cu o toartă de cercei, cizmele cu potcoave, un ceasornic de argint prins cu un lîncuț de brîu, o tașcă de piele legată cu o curelușă de după gît.

— A, țipai, îi lipsea un deget.

Bătrînul se grămădi spre mine, înspăimîntat.

— De la care mîna ?

— De la stînga, strigai cu glas strein.

Știam bine că de la mîna stîngă. Ne oprirăm o clipă și tăcurăm, ajunși pe marginea unei prăpastii...

— El era... Aidoma !... răsuflă primarul greu, și se clătină, gata să se prăbușească.

— Vezi că era ! răcnii. Unde-i acum ? Cine l-a ridicat ?

Tata, galben, în zorile ce se ridicaseră împurpurate, mă privea năuc, parcă mă implora să tac, să sfîrșesc...

— Trebuie să-l căutăm, țipam eu și nu-i slăbeam.

Aprig, cercam să-i tîrăsc pe cîmp.

— Nu, băiete... se împotrivi bătrînul. Ceea ce ți s-a arătat...

Se opri însă lovit de un gînd.

— Stai, se întoarse el, de ce ai pus buruienile astea la capul lui ?

— Ca să rămîie un semn. Nu se afla nimic * lîngă el.

— Nu era crucea ? și-mi arată spre marginea drumului.

Crucea veche, pe care o căutasem cu de-amănuntul cîteva ceasuri mai înainte, sta acum întreagă în dreptul mînunchiului pe care îl aruncasem la capul mortului.

— Cine a pus-o la loc ? bîlbîii încremenit. Astănoapte nu era.

— Nu era cînd s-a petrecut întîmplarea, căreia tu nu i-ai văzut decît stafia... Pentru asta n-ai găsit-o. Dar trebuie să ne liniștim, hotărî el. Altfel ne ieșim din minți.

Și, apucîndu-mă de mîna, ne traserăm, cu tata năucit după noi, pe marginea șanțului, lîngă crucea pe care o pipăiam să nu fie o amăgire.

După ce-și culese și-și așeză gîndurile, bătrînul ne povesti în frînturi cum vedenia mea zugrăvea o întîmplare petrecută aidoma, cu șazeci și ceva de ani mai înainte, cînd îl găsiseră pe bunicul meu ucis chiar în locul acela.

— Tu nu-ți mai aduci aminte că erai mititel, lămuri el pe tata. Pentru amintirea morții lui năprasnice copiii ridicaseră la capul lui crucea. Mie mi se năzărise omorul săvîrșit înainte de așezarea pietrei. Și se plecă adînc să-mi cerceteze chipul.

— Leit el, murmură tulburat.

— Leit cine ?

— Bunică-tu... Sufletul nehotărît te-a chemat să te vadă. Sînt locuri bînuite, urmă, unde duhurile nedestramate se întorc uneori în vedenii, și întîmplările se zămislesc iar din aburii nopții...

Îl ascultam aiurit. Citisem și eu despre fantome bînuitoare și clișee păstrate în arhivele veșniciei, de unde revin la răstimpuri să se închege.

Dar de astă dată știam bine că este altceva. Trăisem o întîmplare din o altă viață a mea ? Eu fusesem ne-

cunoscutul ucis odinioară pe drumurile nopții? Printr-o obscură simetrie, pasărea care se țesuse între el și mine era aceeași atunci ca și acum, a lui și a mea, una și aceeași, peste timpuri și locuri, nemuritoare?

Cine ridicase stăvilarele timpului și-i dase drumul să curgă înapoi?

Și mă simții deodată că nu sînt decît un strigoi.

Ianuarie 1949, București

ULTIMUL BEREVOI

Plouase mult cu sînge și yremile veneau roșii și-nvolburate. În turbureala prefacerilor, marii vînători, ahotnici de primejdiile fără folos, urcători să prigonească fiarele pînă-n rărunchii munților, pic-riseră. Băstinașilor li se ridicase și cea din urmă țeavă de pușcă, orice gioarsă de pistol. Și în vâl-mășeala începutului de leat, bestiile se înmulțiseră nestingherite.

Munții mișunau de sălbătăciuni. Lupi bezmetici bîntuiau stînele, urșii dau buzna peste cirezi. Treceau prin ciomegele boarilor, umflau juncanii și plecau fără măcar o bună ziua.

În lipsa armelor, de sub troianul leaturilor, practici străvechi, meșteșuguri primitive de apărare începeau să scoată capul.

Mai ales că se adăogau și alte grozăvii. Prin ceturile piscurilor se arătau vedenii fantastice. Umbre de uriași călcau pe babilonii de nori puhavi. Din negurile oarbe, năboind noianuri pe văi, se desfăceau deodată pale ce cotopeau turmele, ameteau ciobanii, și, urcînd înapoi, luau cu ele, pradă, două-trei vite rătăcite.

Pînă la urmă, duhurile trebuiau chemate în ajutor și puterile oculte puse în mișcare.

Șapte sate de sub brîul Sturului se sfătuiau îngrijorate, vînturîndu-și amintirile.

De sus, de la vîrat, veneau neconținut vești tot mai rele. Nu trecea o săptămînă să nu se fure o junice, să nu fie sfîrtecat un bou. Se alesese îndeosebi o bală de urs jăcman, dedulcit la carne, care băgase în boale pe cirezari. Asta era cu adevărat Necuratul. Mirosea cursele, ocolea capcanele, se strecura nevăzut și țîșnea, parcă da cu bobii, tocmai cînd nimeni nu se aștepta. Îi brodea pe toți ori pe ceață, ori la masă, ori la somn. El înfășca tacticos vita și pleca cu ea pe coclauri, sub nasul ciobanilor prostiți, urmărit cu alai de hăieli și lătrături neputincioase.

Dinspre partea ăstuia ar fi avut de furcă chiar boierii de la București, darmite un păstor, cît de neînfricat, cu bîta goală.

Trebuia altfel și altceva. Ca la o mare cumpănă, se scormoniră straturile de oameni vechi, se prefiră bordeiele cu moșnegi, pînă ce într-un corn de cătun uitat s-a scornit un unchiăș fără ani, fără nume, în mințile căruiau stăruiau bătrînele solomonii. Nu mai avea de-a face aproape cu nimeni. Hărțuit de popi, prigonit de învățatori, tîrît de doftori pe la judecăți, ajuns de hula tineretului, ca să scape, se-ngropase de viu în hobaia asta, unde, lepădîndu-și numele, trăia sihăstrit, cu cîteva oi, o vacă și-un cîrd de găini la un loc. Își tănuia cu mare grijă meșteșugul.

Puținii cari-l mai cunoșteau îi ziceau „moșul cu căciulă împletită.”

Atîta știau despre el, că, vară-iarnă, poartă un fel de scufă țuguiață, împletită gros din fire de lînă, ca un ciorap lucrat în iglițe.

— Am moștenit-o din moși-strămoși, răspundea el cui îl poreclea Căciulă-împletită. Altădată, cînd m-am pomenit eu, numai oamenii de seamă purtau așa ceva. Acum am rămas singur cu cîntea asta.

Și își îndesa cușma năzdrăvană ca o za mlădioasă, fără să știe că la obîrșia ei sta căciula sacră peste care preoții păgîni, străvechii magi, își așezau ca peste o căptușeală mitrele și regii coroanele. Era vestita cușmă a căciulașilor, semnul oamenilor liberi și de neam, din care se alegeau cîrmuitorii noroadelor de rînd.

Solia îl află trebăluind și-l înconjură umilită.

Bătrînul, încredințat că s-a întors roata și i-a venit vremea, a ascultat plîngerile și ieși din găoacea cumînteniei. Vechea trufie că știe și poate îl umplu iar. Și, fără să mai cugete cît și cum, se făgădui pe loc să curețe muntele de spurcăciuni. Vraștoria îi era ca o înaltă boierie plină de îndatoriri. Închinarea smeritei gloate, căzută cu rugăciuni s-o ajute și s-o scape, îl investea c-o autoritate de mult mornită în el.

Și, dintr-o dată, în locul lui se ivi alt om. Schimbarea se petrecu pe neașteptate, în văzul oamenilor, ca o transfigurare. Ochii spălăciți întineriră, albastrul lor slei bătut iar în oțelie întunecat. Obrajii se rumeniră, chipul i se netezi. Scutură cușma, și pletele cărunte i se revărsară pe grumaz. Trupul gubav i se îndreptă și un piept voinic ieși înaintea, ca un ceardac deasupra brîului.

Puteri adînc tescuite îi zbucniră în priviri, în gesturi, în glas. Și din uscățivul unchiăș năpîrlî un stăpîn tare pe poruncile lui, cerînd supunere și ascultare.

În fața lui oamenii uimiți începură să clipească și fără să vrea să-și ferească ochii. Însuflețirea îl aprinsese într-atît, că parcă dogorea din el ceva fierbinte.

Înfățișarea asta nu ținu mult. Se potoli și se stinse. Sătenii, sfioși, îl ispitiră ce le-ar pretinde, temători să nu le ceară sufletele.

— Nimic, răspunse el. A întrebat numai cîți văcari sînt la cirezi.

— Șapte.

— Bine, a mormăit. Îi mai trebuie. Dar are să-și aleagă el ajutoarele.

— Muieri sînt acolo ?

— Nici una.

— Și asta e bine. Nici să nu cuteze vreuna să suie cît o fi el acolo.

Ca un stăpîn a dat apoi drumul oamenilor, care îl părăsiră îndoielnici : dacă nu ia bani, nu face lucru de ispravă. El s-a apucat să-și vază de treburi. A cotrobăit în bordei, și-a aninat de umăr o traistă înțesată cu meremeturile lui, și-a înfipt la brîu fluierul, a trecut la spate ca o dășagă cimpoiul cu două țevi. Și a pornit.

S-a abătut doar la niște case răzlețe, a strigat, a vorbit cu cîte cineva prin gard. Apoi și-a văzut de drum.

La un ceas în urma lui, o făptură înfocolită să n-o cunoască nimeni a ieșit tiptil și, ferită, a apucat calea muntelui. La alt ceas, s-a furișat o alta, luînd alte cărări. Cum le orînduise unchiașul, ca să nu știe una de alta și să nu se întîlnească. Fiecare primise osebite porunci pentru locurile de așteptare, unde să se găsească cînd i-o căuta.

* Sosirea vrăciului a scos tamazlîcul din amorteală.

Întîia treabă a fost să stingă focul tîrlei, foc nou, aprins cu amnar ori chibrit.

A atîțat vechiul foc, focul viu, singurul care are trecere la duhuri. Scînteia, care-l zămislește ca pe un copil, trebuie să țîșnească, samîntă vie, dintr-o sfîrlează de lemn tare, frecată într-o gaurică scobită în alt lemn mai slab.

După asta s-a îngrijit să adune toate lucrurile și uneltele de fier sau orice soi de metal din gospodăria tîrlei, topoare, cuțite, căldări. Pînă și pirostriile le-a ridicat. Laptele se înfierbînta acum pe vetre cu cotloane de piatră și numai în ciubăre de lemn. A scos tălăncile de la gîtul vitelor. Le-a lăsat acioaiele : în plămada lor intră argintul îndeletnic vrăjilor. A despoiat oamenii de bricege și amnare, le-a scos chimirele cu capse de alama, inelele din degete. Unuia aproape i-a sfîșiat sfîrcul urechii ca să-i tragă cerceul înțepenit acolo de maică-sa cînd îl născuse, ca să-i trăiască. Pe toate le-a dosit departe, într-o văgăună, sub un morman de bolovani năruți.

Lumea muntelui se-ntorcea înapoi la era lemnului și la vîrsta pietrei.

Pe urmă s-a luat de păstori. Niște măgădăi, răi și leneși, ca mai toată lumea de acum.

Ziua întreagă ar fi mîncat și ar fi dormit, cu gîndurile numai la muierile din sat, pentru care uneori își părăseau slujba. Nerușinați și nesupuși, învrăbiți între ei, cu mare caznă unchiașul i-a putut aduce la ascultare ca să-și înjghebeze vrăjile cu ei.

La început au primit în glumă să intre în planurile moșului, ca un prilej de petrecere și joc, fără să crează și fără să să pătrundă de însemnătatea lucrului. Pînă la urmă, puterile vrăjitorului i-a înfrînt și i-a înmuiat cît să alcătuiască un singur trup și un singur suflet, supuși ca un stog de oaste la poruncile lui. După ce i-a lăiat, i-a ghilit și le-a dat primeneli, a început un soi de inițiere cu fiecare

îns în parte. Omul a fost dăscălit în taină ce să facă, cum să se poarte. Trebuia să se păstreze curat, să nu ocărască, să nu pomenească pe diavol, să nu se atingă de rachiul și de tutun, să nu se pîngărească cumva cu vreo vită. Și, mai presus de toate, să rămîie mut. Orice s-ar întîmpla, să nu scoată o vorbă tot timpul cît intră în trîmba vrăjilor.

În răstimpuri culegea buruieni și rădăcini de pe coclauri, iarbă cu smei, brîncă de urs, turta lupului. Din ele plămădi băutura vrăjită care dă vîrtute și cheazăuiește biruința. Și-o strînse într-o cadă pitită după ușa slonului.

Cînd a fost gata, i-a întrulocat pe toți și a făcut cîteva probe, închipuind cum avea să se desfășoare rînduiala solomoniei.

Dar parcă era un făcut: niciodată ursul nu pricinuisese atîtea stricăciuni ca în vremea cît moșul s-a îndeletnicit cu punerile lui la cale. S-ar fi crezut că fiara știa ce o așteaptă și își lua rămas bun de la cirezi.

Într-o noapte fără lună prielnică ursului, unchișul a dat drumul tainelor. A intrat pe întuneric în slonul de vâlătuci, unde nimeni nu avusese îngăduință să mai calce. Ciobanii mînceau și dormeau pe-afară. Acolo a ațîtat focul mocnit pe vatră în stînga. Lipită pe peretele din fund al odăii, alcătuisse pe ascuns o iesle acoperită cu o piele de vită albă sub care mișca ceva. Bătrînul se abătu de uclui mai bine pielea peste lada ieslei și o potrivea cu coarnele în afară.

Apoi ieși să aducă pe rînd, cîte unul-unul, pe cei șapte boari, care i se supuneau tăcuți. Ei se rînduiau muți, trei de o parte și trei de alta a ușii, ca două aripi în laturile celui de al șaptelea, vîtaful, rămas în mijlocul lor.

La un semn, flăcăii se răsuciră pe călcîie și își înfipseră ciomegele drepte de-a lungul pereților. Apoi se-ntoarseră la loc și se culcară, fiecare în dreptul bîtei din spatele lui. Lungiți la pămînt, făceau acum o jumătate de cerc, cu deschiderea spre ieslea din fund, strejuiți ca de niște sulite de cele șapte ciomege.

Din țarc pătrundeau sforăituri de vite neliniștite. Un clopot de la grumazul unei vaci dete ca o alarmă. Fiorul sunetului căzut în umbra albă a cirezilor le cutreieră în cercuri de clinchete tot mai largi. Și toate acioaiele scuturate răsunară afară în noapte.

Înăuntru focul atipise. Ciobanii se prefăceau că dorm greu, cu gemete și sforăieli. Solomonarul cu căciula împletită în cap deschisese în picioare. Pe ușa deschisă spre stelele ce clipceau în gura ei se strecură în patru labe, cu ragazuri și luări aminte, o matahală neagră. Călca parcă pe tălpi nesimțite de pîslă. Ocoli spre dreapta, se prelinse tiptil pe lîngă arcul de oameni culcați și se furișă spre iesle. Acolo, sculată, întinse labelle și se aruncă hrăpăreată. Deodată, de sub pielea zvîrcolită ieșiră mugete spăimîntate. Văcarii, treziți, se ridicară întîi în șezut și se frecară buimaci la ochi. Focul se întezi. Vraciul turnă peste el o amestecătură care-l făcu să sară în vîlvătaii sperioase. O dată cu el săriră și păstorii în picioare. Dihania, descoperită, cercă să se traga înapoi. Se cunoștea că e un om îmbrăcat într-o blană de urs, ca într-o manta trasă pe mîneci. Căpățîna fiarei i se sprijinea cu colții rînjiți în creștet. Obrazul, în jos, îi era acoperit de-o mască neagră.

Unchișul trase fluierul din brîu și începu un cîntec. Boarii se strînseră horă în jurul jivinei. Lăsară ciomegele neatînse. Țineau în mîini numai cîte o trestie. Și porniră într-un joc săltat. Învîruiți toți în jurul ursului, lărgeau ori strîmtau roata după

riumul fluierului. Înaintau îndrăzneți spre fiară și numaidecît se dau speriați înapoi. Sălbătăciunea, în mijloc, se repezea pe rînd la fiecare. Păstorul atacat o lovea cu trestia, care se rupea. Jocul magic era ca ursul să nu fie încă biruit de om. Și fiara aprigă nu numai că se apăra, dar trecea prin bățul fraged, se da la ciobani și izbutea chiar să apuce pe cîte unul cu ghearele labelor în care-și virise mîinile. Ursul avea voie să sfîșie cu adevărat, ceea ce și făcea. Pe cînd păstorii trebuiau doar să se ferească. Trestiiile lor neputincioase închipuiau bîtele încă nedescîntate. Din pulpa unuia începu să curgă sînge. În brațul altuia musti o zgîrietură adîncă. Din pricina asta, omul ascuns în blana ursului trebuia să rămîie necunoscut. Altfel, l-ar fi urmărit răzburările jos în sat.

Sîngele fu semnul pentru sfîrșitul jocului. Capul cu căciulă împletită se ridică de pe fluier. Hora se sparse. Boarii, trași spre ușă, o luară la fugă, lăsînd ciomegele la locul lor. Lupta cu oamenii nedescîntați se isprăvisc. Ursul biruitor privi trufaș în toate părțile, muși fioros, mirosi urmele fugarilor și ieși afară după ei.

Vraciul aruncă pe foc o altă plămadă de unt cu mirodenii, grămădind pe jar, maldăre, coji uscate de mestecan și cetină, care pîrîiră luminoase și zbucniră ca focurile de artificii în vîlvătaii.

Împresurat de scînteii, unchiașul chemă în ajutor duhul marelui taur al muntelui, bătrînul arhitaure, străbunul celor de azi, care să dea tăria lui urmașilor.

În acest timp matahala neagră intră din nou în odaie. Ridică trufașă capul, se scutură, porni de-a bușilea, se apropie cu îndrăzneală de iesle și puse gheara. De sub pielea tainică zbucniră iar mugetele spăimîntate. La auzul lor, năvăliră de-aferă șapte dihanii încornorate, înfășurate în uriașe pici de vită.

Sase purtau smocuri de iarbă la cingători și copitele le bălăngăneau pe laturi. La orice mișcare, cozile băteau vîzduhul. Celui de al șaptelea, cel mai voinic, îi atîrna sub pîntece mădularul de taur, un drug de lemn vopsit roșu. Două gHEME negre jucau aninate de el.

La intrare se adăpară ca niște vite, sorbind pe rînd din găleata cu fiertura magică, trei de-o parte, trei de alta, cu buhaiul în fruntea lor gata de luptă.

Moșul zvîrlise în flăcări smocuri de păr de urs și lup, care vindecă spaimetele și dă inimă bărbată. Sfîrși descîntecul, duse la gură gîtlejurile cimpoiului, și o gilgitură sălbatecă țîșni ca la îndemnul unui alt Orfeu. Fiarele, încremenite pînă atunci, se mișcară, și dansul magic se desfăcu. Taurul înainta scurmînd și boncăluind. Celelalte dihanii se țineau pe laturile lui. Ursul, ca și înțîia dată, vru să se tragă spre ușă. Dar cioporul vitelor magice îl atacară vîrtos. Ciurda furioasă îl încolți ritmic, din toate părțile, și îl viri în mijlocul ei. Roata, cînd lărgită, cînd sugrumată, îl hărțuia cu mugete sincopate, după cum o cîrmuia unchiașul din gușile cimpoiului umflat și dezumflat pe rînd.

Ursul răcnea, împuns de coarne, lovit de copite, azvîrlit în toate colțurile, hăituit de cercul monstros sculat asupra lui.

Cînd cimpoiul tăcu, taurul înfipse coarnele în șalele fiarei și ursul se trînti la pămînt. De sub blană, omul măscuit ieși pe brînci, și într-o clipă se mistui pe ușă. Rămase în mijloc pielea uriașă, inertă, cu labele răsăcărate, baltă neagră în lumina schimbătoare a flăcărilor neadormite.

Împrejurul trofeului se încinse acum alt joc, săr-bătoresc. Vitelă închipuite călcău în pas de dans hoitul jivinei, se-ntorceau îndărăt peste ea, defilau în fața ei, schimbau locurile și o împungeau ritmic,

plecînd capul, ca într-o adîncă metanie, cu coarneau pînă-n pămînt... Se deşirară apoi să alerge zăpăind în jurul odăii, ca iar să se-ntoarcă şi să se strîngă pe fiară, s-o piseze cu tăpile, în mugete şi orăcăieli biruitoare.

În cele din urmă, taurul ridică în coarne blana şi o zvîrli la picioarele vrăjitorului.

Oamenii gîfiau, ameţiţi de învîrtituri, de salturi şi de băutura vrăjită.

Moşul îi opri. Supuşi, ei se rînduiră din nou. Cei şase, în cerc, dar de data asta întorşi cu spatele spre iesle. Al şaptelea, taurul care dusesese lupta şi răpusese ursul, rămase între ei, cu faţa către iesle misterioasă.

Moşul le dete un scurt răgaz, în care culese măciucele de pe lîngă pereţi, le făcu mănunchi şi le rezemă de uşă. Apoi începu alt cîntec, o chemare duioasă.

Taurul se desprinsese dintre soţii nemişaţi, adu-mecă văzduhul şi mugii lung. Din iesle îi răspunseră alte mugete lîncede. Fînul se zvîrcoli, şi din el rîşni o închipuire de junică albă, o femeie învăluită în vîlnice şi maramă, cu chipul ascuns de un horbot de mireasă. În spate îi filfîia pielea de vită sub care aşteptase nevăzută. Două corniţe ca luna nouă îi luceau pe cap.

În odaie se lăsase un fum amestecător, cu miros greu de păr ars, amestecat cu iz sălbatec de piei crude, de sînge şi de sexualitate, cum se strînge în inter-nate, în cazărmi sau în chiliile unor călugări.

Vrăjitorul schimbă repede doina într-un cîntec de nuntă, şi cimpoiul ţurului bucuros. Taurul şi ju-nicea înaintară, se opriră unul în faţa celui-lalt, • întinseră grumazele, se alăturară. El o alintă, o linse pe gît cu dezmierdare.

Focul se stinse brusc. Junicea, sperioasă, ieşi în goană prin ştirbitura lăsată în cerc de taurul care se luă mugind după ea şi pieriră în noaptea de afară. În fugă, el culese în braţe mănunchiul de bîte sprijinite de uşă şi le luă cu el.

Rînduiala era ca taurul biruitor să se împreune cu juncana mîntuită, undeva pe coclauri, unde un-chiaşul le pregătise patul. Împerecherea se făcea tot muteşte şi tainic. După care se despărteau îndată şi pentru totdeauna. Nu era îngăduit nici unuia dintre ei să-şi lapede pielea de vită, nici masca sub care se ascunsese. Femeia rămînea necunoscută, ca şi bărbatul care fusese urs. Moartea aştepta pe cel ce-ar fi căutat să le descopere taina.

În culcuşul de nuntă, taurul aşeză cele şapte bîte ale păstorilor, ele să se învîrtozeze ca mădularul taurului gonitor. Pruncul zămislit avea să fie mare ucigător de fiare, ursit să nu-l atingă colţ şi gheară.

Cei şase, istoviţi, îşi deshămară pieile, desfăcură capetele din chingile coarnelor şi aţipiră, neştiutori de pricina pentru care-i părăsise vataful şi de rolul ce împlineşte mai departe taurul. Fiecare nu cu-noştea decît ceea ce-l privea şi cît îi învăţase moşul, care pierise de lîngă ei odată cu perechea şi-i în-cuiase în slon.

Cînd murgul zorilor bătea la uşă şi în ţarc vacile mugeau chemînd mulsoarea, vraciul se ivi însoţit de vataful ciobanilor cu braţul încărcat de măciucile descîntate.

În strigătele lor, cei şase se deşteptară cu greu. — Hai sus, grăi unchiaşul, dîndu-le dezlegare să vorbească; numai diavolii şi boierii se scoală tîrziu. Oamenii buni se scoală, ca îngerii, de dimineată, să pornească la treburi.

Cel din urmă act al ceremonialului se săvîrşi apoi afară, la lumina zilei, în chiot de bucurie.

Văcarii își primiră din mîna vracului bîtele descîntate frecate cu unsoare magică. Fiecare și-o înălța pe rînd în pîlpîirile dimineții, care se răsfîrgeau în lemnul lucios ca-ntr-o făclie. Apoi o zbuciuma în brațul întins spre cele patru zări, închina cu ea muntele, amenința negurile și tăbăra să o pocnească în blana ursului, întinsă pe pămînt.

Rămînea acum ca duhul și tăria taurului să fie trecute aievea într-un buhai adevărat. Văcarii intrară între vite. Unii ridicau bîrnele țarcului, alții le mînară cu strigăte. Ele se alegeau singure. Puihoiul boilor și sterpelor se răspîndi în pășune. Mulgătoarele se rînduiau în altă parte.

După arătările unchiașului, taurul cel mai voinic fu scos cu mare anevoie din cireadă și răznit de lături împreună cu o ciurdă de șase vaci albe, despărțite de viței și cu ugerile nemulse, doldora de lapte. Cîrdul, alungat cu hăieli și ciomege, fu abătut spre o vale gîtuită și împins în albia ce urca drept în munte, unde se înfunda într-un circ larg împrejmuit cu perete de stînci. Acolo — nici apă, nici iarbă. Numai bolovani rostogoliți într-o matcă seacă repezită spre cer.

Cele șapte vite, nedumerite, hăituite din toate părțile, intrară furioase în capcană și se înfundară. Întoarse cu capetele spre oamenii care le prigoneau, ele mugiră spre grosul turmei din care se răsluiseră.

Îndată, la sugrumătura de jos a văii, unde albia măsura abia cîțiva pași lărgime, moșul înfipse la iuteală un par, pe care înfășurase mai dinainte blana de urs, cu coiful căpăținei în vîrful țepeii și labele lăbărțate pe două crăcane întinse amenințător spre pîlcul vitelor încremenite.

Ca să treacă jos, la adăpat, la mîncare, ele trebuiau să înfrunte ursul care le zăgăzuia drumul

spre tîrlă. Boarii urcați pe stînci le priveau de pe laturile creștelor.

Vitele surghiunite se domoliră. Stătură multă vreme în picioare, nemișcate.

Apoi vacile se culcară, cu ugerile înfierbîntate pe pietrele umede răcorite de rouă. De departe, păreau niște stane albe care ar rumega singurătățile. Ședeau tihnite ca-ntr-un alt țarc și așteptau să fie scoase după rînduiala de toate zilele la mulsoare.

Numai buhaiul rămăsese drept și căuta neliniștit în josul văii, pîndind primejdia. Nu se mai vedeau oamenii. Rămăsese momîia singură. Se-ntoarse năbădăios și răcni de cîteva ori spre fundul cu ziduri de seninări ca sticla. Ecouri întăritate îi răspunseră. Ocoli domol aria temniței, mirosi pufnind steiurile lunecoase, trase pe nări văzduhul înălțimii, flutură spre azur ca spre un dușman coarnele. Apoi bolovani ochii cu rămurele sîngeroase în albuș, la un vultur ce se roti îndelung deasupra, în cercuri din ce în ce mai coborîte, să se încredințeze dacă nu sînt stîrvuri.

Vremea trecea.

Sau vîntul nu sufla să ducă iz de urs sub nasul buhaiului, ori blana prea veche își istovise miroasele.

Un boar merse pe creastă pînă în spatele văii și dete vînt unor bolovani, care se rostogoliră detunînd pe pereți și săltară pînă-n spinarea dobitoacelor, doar le-or urni.

Aromite, ele nu se mișcară. Nu pricepeau ce se-ntîmpla. Ciobanul conțeni. Dacă ar fi urmat înainte, pietrele ce răbufneau sîrind departe puteau să le strivească.

Unchiașul alergă la alte șiretlicuri: jos, în gura văii, începură să răsune mugete provocatoare. Vra-

ciul ținea între genunchi o putinică astupată cu o piele întinsă peste gură, în care sta înfipt un moț de coadă de cal. Când omul trecea degetele unse peste smocul lunecos, putinica scotea muget tânguios de vițel flămînd sau răget bătaios de buhai, după cum o mînuia mîna meștera.

Vacile, ciulite, se sculară. Taurul înaintă puțin, întinse grumazul, ascultă cu ochii la momîia neclintită și se întoarce la loc. Pricepuse amăgeala. Nu se prindea de el gluma.

După prînz, ciobanii, adunați la gura văii, cu toate cirezile întrulocate, se porniră pe hăieli, cu chioțe, chemări, pocnete de bice, așa cum fac cînd strîng ciurdele de pe coclauri. Huietele se ciocneau și se încrucișau de pereții tuturor văilor, care clo-coteau înnebunite ca la o mare bătaie.

Asta făcu doar ca pîlcul încăpățînat să se tragă și mai în fund.

Dar bătrînul avea răbdare. Știa că foamea și setea biruie orice. La amiază, ciurda întemnițată se mișcă de la sine. Al doilea soroc al mulsorii venea să amintească vacilor mîna mîngîioasă a cirezarilor care le ușura ugerile dureroase. Jos se auzea clopotele cirezilor și mugete line de viței chemîndu-și mamele. Taurii slobozi răgeau spre tovarășul lipsă. Cioporul se urni încet, în cumpăt, spre strunga unde dihania le zăvora ieșirea. Coborîșul îl începura înții vacile, înteețe de foame. Taurul rămas înapoi răgea năbădăios, cu vâpăi în ochi, spre boarul rămas de caraulă pe creastă.

Vacile ajunseră pînă-n mijlocul albiei, se opriră o clipă, țintiră matahala, apoi, fără șovăire, se năpustiră îndărăt, înconjurară buhaiul ocrotitor, arătînd parcă, întoarce, cu ochii holbați, încotro este primejdia. Îndemnat de spaima soațelor, el porni falnic, coborî un petec spre ursul nemișcat, scoase

un răcnet din fundul bojogilor, trase sforăitor pe nări, scurmă cu copita, boncălui provocător, fluturîndu-și gușa atîrnată sub bărbie ca un drapel, înălță grumazul și privi la vrăjmaș. Acesta nu primea provocarea. Sta ca un trunchi mort. Buhaiul scoase iar răcnetul de luptă, își spori furiile rîcînd pietre, își zburli coama, clătina coarnele, își zvîrli pe spinare coada mînioasă. Momîia rămînea, înainte, țeapănă.

Așa de cîteva ori.

Taurul, nedumerit, se întoarce la vacile lui și se puse de-a curmezișul lor, la veghe. Nimic nu-l mai clinti. Sta numai gata să apere soațele de sub paza lui. Să vie vrăjmașul la el.

Trebuiau încercate alte mijloace.

O vacă gonitoare, în călduri, mînată pînă în spațele ursului, mugi dornică de buhai. Miresmele ei gîdilară nările taurilor din cirezi, care-i răspunseră.

Cel de sus rămase nepăsător la momeli. Zbîrcea doar pielea umedă a botului cu nări umflate și refeca buza de sus, scoțînd afară dinții lați într-un rînjet sinistru.

Vrednicia lui se cerea de-acum stîrnită de băutura descîntată din care se adăpaseră noaptea taurul războinic cu luptătorii lui.

Unchiașul, îndrăzneț, își îndesă căciula-mpletită, se strecură printre stînci, urcă mai sus de urs cu găleata plină și o lăsă pe neașteptate în văzul taurului. Pînă ce acesta, încremenit de furie, să-și vie în fire, din două salturi moșul pierise.

Buhaiul însetat și răgușit de-atîta zbierăt trebuia, după socoteala vrăjitorului, să bea apa vrăjită, care să-i deștepte vitejia, să-i spulbere prudența și să-l hotărăscă la atac.

Dacă se năpustea peste momie și o dărîma călîcînd-o în picioare, taurul nu avea să mai dea nici-

odată îndărăt, ori de, cîte ori ursul adevărat îi va ieşi în cale. Se va năpusti în el fără teamă. E legea neclintită a vrăjii.

Şi unchiuşul cu paznicii aşteptau de la băutura descîntată ceea ce nu izbutiseră cu nici una din celelalte încercări.

Taurul înaintă cu paşi cumpătaţi pînă lîngă vas. Îl cercetă bănuitor, îl pufui zgomotos, apoi povîrni gîtul vînjos, ca şi cum ar bea, şi cu colţul unui corn îl azvîrli, dintr-o smucitură, de stînci. Doagele, puzderii zburară ca nişte fulgi în toate părţile, şi zeama ploaia din văzduh în picături mari peste pietrele arse, unde se zvîntă într-o clipă. Rămase numai mirosul greu, aţîţător.

Şi taurul îndărătnic se întoarse şi mai încruntat la vaci.

Se apropia seara. Toate tertipurile fuseseră sleite. Nu mai era nimic de făcut. Ciobanii priveau descumpăniţi pe vrăjitor şi aşteptau îngrijoraţi.

El se posomorîse. Tînu cîtăva vreme ochii în pămînt. Apoi, cătînd sprijin, îi ridică spre piscuri.

Aspru, muntele îl privea cu neîndurare din toate tăişurile lui sîngerate de luminile apusului. În limpezimea-i fioroasă vrăjitorul desluşi o poruncă. O certare?

Greşise ceva? Porni să se cerceteze. Subţindu-se ca o lumină pe găurică unei chei, pătrunse pînă în cele mai ascunse ale lui. Meşteşugul îl moştenise din neam în neam, o dată cu pizma şi ura lumii, urse tuturor cîţi ridică măcar un creştet deasupra ei.

Uitase ceva? Coborî la taică-su, Berevoi cel tînăr, vestit vraci şi descîntător, care pentru multele-i pîre grămădite asupra-i, că leagă ploile, ia mana vitelor şi pune cuţit duşmanilor, fusese nevoit să pribegască în Ardeal, unde se şi prăpădise.

Sărise o datină? Ajunse la bunică-su, Berevoi cel Mare, meşter zodier şi cetitor în stele, căruia îi slujeau spiriduşi închişi în sticlă, ucis de vodă fiindcă prorocise domnia unui boier, ceea ce mai tîrziu s-a şi izbîndit.

Călcase vreo rînduială? Alunecă mai departe. Pe dîra lăsată de arderile vechiului duh se afundă în adîncul pomenirilor şi sosi pe funia neamului la moşi-strămoşi.

Se abătuse de la vreo îndatorire? Şi în apriga-i pornire, clătina din somn străbunii cu căciuli aşijderi împletite, din care odinioară cei mai viteji se aruncau singuri, cu piepturile goale, în sulite, să ducă de vii veste la zei despre năpastele căzute asupra neamului. Ce uitase? Ce nu împlinise?

Dar Berevoii din veac, toţi mucenici ai vrăjitoriei, trecură trişti, fără să-i răspundă. Şi durerea lor îi spintecă sufletul.

Atunci, ca nişte porţi, negurile lăuntrice se dădură într-o parte. Şi deodată se arată marele taur de odinioară: Nu amăgit de o momîie, ci cu coarnele roşite de sînge. Apoi i se înfăţişă ursul tragic de odinioară, care murea împuns, lăsîndu-i taina: Magia se istovise în om. Puterile ei se strămutaseră în fier şi în oţel. Muntele aştepta vînători cu arme înfricoşate, nu un unchiuş întîrziat în coada veacului. Şi toţi îl chemau acolo, la ei.

Negurile lăuntrice se alcătuiră la loc.

Se trezi. Acum ştia. Taurul magic vrea bărbăţie adevărată, protivnic viu, nu o sperietoare. Se uită împrejur. Ciurdarii îl părăseau. Ciracului care întrupase pe urs îi dăduse drumul. Rămînea el.

Pravila vrăjitoriei îl oprea să se amestece între fiare. El trebuia numai ca un stăpîn, de sus, să le cîrmuiască soarta. Dar acum nu-l mai putea nimic împiedica. Se simţea liber ca şi cum i-ar fi căzut

zeci de lanțuri de la mâini și picioare, pe care le trîrise pînă atunci.

Înseninat, ieși din nou de după stînci. Se măsură cu muntele și pași hotărît, de-a dreptul la simulacru. Scoase repede blana ursului din par, o îmbracă pe mîneci și cu mare îndrăzneală se ivi deasupra strîmtorii, în văzul văii, unde se opri. Taurul îl zărise. Se-ntoarse numai în loc, se arcui pe toate încheieturile, îndoi ușor genunchii de dinainte, își cocoșă spinarea, încovoie grumazul și, nemișcat, puse ochii lui răi, de diavol, țintă în dihanie.

Se scuseră așa cîteva minute. Unchiașul urma să stea neclintit. Taurul scutură capul, ca și cum ar fi alungat o părere, și iar își înmuie mîniile sinistre în priviri. Doar coada îi bătea ca un șarpe coapsele pînă la șolduri. Și arcurile genunchilor stau mereu încordate.

Mosul, nemulțumit, înaintă încă un pas în patru labe. Apoi îndrîjit de moliciunea vitei, se saltă de cîteva ori întreg, răcni ca ursul, filfii labele întinse. Taurul, fremătător, se ghemui și mai mult în el însuși, gata să zbugnească. Vraciul coborî de-a-ndaratele cei cîțiva pași, ajunse la par și se rezemă cu spatele de el: urs liniștit, sculat să privească fagurul uriaș al muntelui din care se prelingea lumina ca o miere de piatră.

Și așteptă.

Dar taurul nu se clinti. Rămase lipit de turma lui.

Omul se frămîntă puțin în blana grea, își întrebă duhul adîncurilor și se hotărî. Muntele de data asta îi zîmbea cu îndemn și încuviințare. Potolit, începu să dezbrace pielea fără să părăsească din ochi taurul, o lepădă la picioare și rămase așa, cu mîinile în lături, răstignit de spetezele lemnului.

Ciobanii din dosul steiurilor încremeniseră. Nu-mai ochii le jucau de la om la taur și îndărăt. Groaza

le înghetase strigătele în gîtlejuri. Ce așteaptă? Ce vrea moșul? Vraciul visa cu gîndurile sus. Și zăbovea. Era oare adevărat că magia murise? Și în om, și în fiare? Poate. Dar cu orice chip vraja de acum, cea din urmă, se cerea împlinită. Taurul trebuia să biruie cu orice preț. Apoi va pieri și el, vraci de prisos, cu magia odată.

Își încordă puterile, își aținti vrerea și porni alt descîntec. Nu cu fum, nici cu glas... Ci cu mintea, înfiptă de-a dreptul între coarnele buhaiului, fără mijlocitor între ei.

Și iar se-aprinse în el ceva, care dogorî în afară. Aproape lucea. Taurul gemu ușor. Vraciul se stinse. Și unchiașul din el porni din nou să se depene. Era vina lui că nu'izbutea?

Iată, stă gata să dea seama și să plătească ceea ce i se cere. Va duce însă, de viu, acolo unde trebuie, solie despre toate cîte nu se mai ajung, cîte lipsesc, cîte s-au pierdut, jălbar al celor părăsiți aci, jos pe lume.

Și, luînd blana, o făcu mototol și o zvîrli cu putere în taur, ale cărui coarne îl ispiteau ca două vîrfuri de lănci.

Fiara nu mai răbdă.

Scăpără ca un fulger peste cei cîțiva stînjeni, spulberă blana în picioare, ajunse omul, îl prinse și, orăcîind îngrozitor, îl ridică în sulile coarnelor și începu să se coboare cu el vijelios.

Ciurda furioasă și-a dezlănțuit puhoiul după el. Într-o clipă, alaiul a ieșit buluc din matca văii, duduind nebunește pe padină. Acolo unchiașul s-a desprins din înaltul coarnelor și a căzut în pășune. Peste el a trecut cu tropote zăporul cirezilor stîrnite la omor, alergînd după frunțaș.

Talazurile vîlmășagului s-au oprit din iureș de parte, abia la marginile prăpastiei.

Acolo taurul a filfiit într-un corn căciula împletită smulsă din capul vrăjitorului, arătînd-o cu fală muntelui, ca să se ştie că de acum înainte nimeni nu-i mai poate sta împotrivă.

Şi, măreţ, buciuma din beregata-i de oţel în tuspătru zări, că el, taurul Sturului, a răpus fiara cea mai grozavă, pe omul-urs, cel din urmă apărător al vitelor, pe ultimul Berevoi.

1949 octombrie 27, Bucureşti

CIORBĂ DE BOLOVAN

Nu era casă în cătunul Flămînzii-Vechi unde să nu auzi, din zori, scîncete.

— Mamă... mi-e foame.

— Rabdă şi tu pînă vine tat-tu de la rîjniţă.

— Cînd vine ?

— Ia, mai acuşi... Aduce o traistă de mălai.

— Nu-mi place, că nu-i mălai... Ştiu eu, e coajă de copac măcinată.

În altă parte tot aşa :

— Mamă... dă-mi să mănînc.

— Ia şi tu de colo un bulz de unt şi umple-ţi bîrdanul. Uite ce gras e.

Şi, spunînd aşa, femeia dumica nişte cocoloaşe vinete.

— Nu mănînc, că nu e unt, miorlăia plodul. E humă din mal. Am văz't eu cînd a adus surata.

Şi copilaşii se agătau, lihnîţi, de poalele gospodinilor amarite. Barbaţii mai toţi erau plecaţi în lume după munci, ori duşi la curtea boierului, de parte, în comuna nouă. După alunecarea coastelor nemilostiv despădurite şi prăvălirea bătrînei aşezări de pe ele, Flămînzii fuseseră strămutaţi jos în

șes și se chemau altfel. Sus nu rămăsese decît cui-barul bătrîn, un pîlc de cocioabe, agățate de rîpele argiloase spintecate de crăpături adînci, gata să fugă și ele la vale, numite Iude, de pe numele vînzătorului.

Într-o zi din astea plină de plînsete și văicăreli, se abătui în sîtcul proptit un strein. A intrat din dimineață neoprit în bătaura neîmprejmuită a celei dintîi case din marginea de răsărit și a înaintat nebăgat de seamă pînă lîngă prispa unde guîtau de foame o ciotcă de prunci. Acolo a stat încremenit pînă ce l-a văzut femeia, care l-a întrebat arțăgoasă :

— Da 'mneata ce vrei ?

El a dat bună ziua... Muierea i-a răspuns „bună”, dar răstit, c-un sfert de gură. Micuții, speriați, au tăcut și s-au lipit strîns de maica lor. Abia atunci o javră răpănoasă s-a sculat și și-a adus aminte că trebuie să latre. Dar după două hămăieli leșinate, s-a lăsat păgubaș, a dat bucuros din coadă și s-a culcat la loc.

Omul a băgat de seamă acreala primirii și, tulburat, se mîhni.

— Iartă-mă, spuse el cu părere de rău. Dacă era poartă la curte, băteam în ea... și nu intram pînă ce nu primeam învoire... Dar am văzut vrainstea...

— Au fost și gard și poartă, i-o întoarse cu amărăciune nevasta. Dar a trebuit să le ardem, că am petrecut ierni grele... Da ce poștești 'mneata ?

Și chipul i se oțărî.

— Umblu de mult. Viu de departe. Am isprăvit mîrîndeale. N-aș putea găsi aci puțină mîncare ? Sînt ostenit și flămînd.

Și, vorbindu-i astfel, o privea țintă.

Femeia nu plecă ochii. Rîse numai, cu venin.

— Păi dacă ești flămînd, 'mneata crezi că trebuie numaidecît să mîncîci ?

— Atunci ce să fac ?

— Să rabzi ca noi toți de-aiți. În sărăcia noastră cerșetorii n-au ce căuta. Și mai ales n-au ce găsi... Du-te jos la boier și întinde mîna, că ăla are, cu toate că nu dă : ba poate de-ai !

Și-i întoarse spatele, lăsîndu-l caraghios. Streinul nu se dăde bătut. Din ce în ce mai sîrînit, colindă ogradă de ogradă, rugîndu-se de ospetie. Peste tot îl întîmpinau, dușmănoase, sărăcia, jalea și amarul. De pretutindeni îl alunga deznădejdea. Din cîteva locuri fu gonit cu vorbe urite, ca un milog păcătos, deși nu avea înfașurarea : nu se tînguia, nu întindea mîna. Cereea nu pomană, ci omenie.

Părea un bărbat în putere, deși uscățiv și subțiratic, de înălțime mijlocie, cu chipul smead, prelung și trist. Purta barbă castanie, părul lung, cu cărare la mijloc, dat călugărește pe spate. Curat îmbrăcat, într-un soi de zeghe lungă, ca un anteriu, de aba țărănească, albă ; în picioare cu niște iminei răscoiți, prin vîrfurile cărora îi ieșeau degetele. Ce izbea însă la el, aproape te înfricoșau, erau ochii, mari, adînci, de culoarea alunei prăjite. Și triști, triști, de toată tristetea satului ăstuia, strînsă acolo la un loc, în ei.

Cu aceeași îndrăzneală cuviință omul a intrat și a ieșit, pe rînd, dintr-o sărăcie într-alta și mai lucie, privind, ascultînd cu băgare de seamă, iscodind, culegînd cu aceeași neistovită plecăciune, ca și cum ar fi primit milostenie, tot ce i se zvîrlea : înfruntări, plîngerii, răbufneli, sudalme și blesteme. Astfel încărcat cu ele, a colindat întreg cîtunul. Toți erau necăjiți, flămînzi, așteptînd cu mîinile în sîn, nici ei nu știau pe cine și ce. Unii înjurau pe Dumnezeu,

alții ocărau pe diavol, băgau vină soartei, își bleșteau viața.

Așa, din jale în jale, din scrișnet în scrișnet, a ajuns pînă la cea din urmă cocioabă din marginea de apus a satului. Aci, bătătura și mai pustie, ograda mai părăginită, restriștea și mai neîmpăcată. Nu l-a dat în știre nici măcar coteiul nelipsit din nici o gospodărie, oricît de oropsită. Nimeni nu i-a ieșit înaintea.

El a pășit domol pînă la prispa scundă, unde descoperi trei copilași culcați pe un maldăr de buruieni. S-a așezat lîngă ei. Unul, mai mărișor, l-a simțit și s-a ridicat. Nu dormeau, zăceau. Galbeni, sfrijiti, doar piele și os, cu burți umflate, mîini și picioare subțiate ca fusele, numai ochii mari, înfrigurați mai erau de ei.

— Ce faceți voi aici, prichindeilor? Întrebă prietenos streinul, cercînd să le biruie sălbătăcirea și să-i mîngîie pe păr. Ei se apărau ca de niște loviri.

— Hai, răspundeți.

— Așteptăm pe nenea, răsuflă cel mai mărișor.

— Unde s-a dus?

— Să culeagă bolbotine...

— Ba nu, să aducă lut, spuse adevărul mijlociul.

— Și voi vă hrăniți cu humă?

Și călătorului îi dete lacrimile.

— Iha...

— Vă place?

— Tu... Deloc, tuștuiră toți trei deodată. Nu-i bun.

— Atunci de ce-l mîncăți?

— De foame. Dacă n-avem altceva...

— Dar maica voastră unde este?

— La biserică.

— Unde? Tocmai jos în comună? Că aici la voi văz că n-aveți biserică.

— Iha, lîngă curtea boierului, că a noastră cică a fugit la vale de mult, întări mărișorul.

— Ce caută? Că azi nu e sărbătoare? Cum se-nfură să vă lase singuri și nemîncăți?

— Stă mereu acolo. Nu mai vine acasă, se plînsa mezinul.

— Are vreo treabă? Ce lucrează de întîrzie atît?

— Nu lucrează... A rămas în groapă, spuse mijlociul.

— A murit, îl lămuri, simplu, cel care pricepea mai multe...

— A murit? Și un oftat umplu pieptul streinului. Dar tatăl vostru... Și așteptă cu inima strînsă.

— N-avem...

Tocmai atunci iată că se-ntoarse frăținul cel mare, un băiețel ca de șapte-opt ani. Slab, costeliv, despuiat de la brîu în sus, în jos numai cu niște izmene hărtănite, încinse cu o sfoară peste pîtece... Ochii lui negri se țintiră aspriți în călătorul strein.

— Geaba mai vii și 'mneata, o luă el înaintea. N-a mai rămas nimic. A luat pricictorul tot: toale, boarfe, blide, cămașile și fota mamei. A zis că ne dă afară și ne vinde casa dacă nu plătim.

— Datorii? Și omul coborî parcă rușinat pleoapele.

— Ihă... Cică la stat, din vechi. Așa că 'mneata, geaba...

— Nu... nu... Eu n-am venit pentru asta, se apăără omul scuturîndu-se înfiorat.

— Dar pentru ce? Întrebă copilul bănuitor.

— Să mă odihnesc puțin. Sînt un drumeț trudit și flămînd. N-ai tu ceva merinde? Ți le plătesc. Și-l învălui într-o privire plină de mîngîieri.

Copilul, întristat și mai mult, răspuse:

— N-am nimic decît humă, și puse lîngă om un calp de lut vînat-lucios.

— Ia și 'mneata, îl îndemnă. Ține de soame. Ochii streinului iar se înmuiară în lacrimi. Până acum toți ceilalți la ușa cărora bătuse nici măcar la pământul ăsta cu înfățișare unsuroasă nu-l pof-tiseră. Copiii se porneau să ducă la gură.

— Stați... Nu mâncați. Zvirliti-l jos, le strigă el spăimântat. Aruncați-l.

— Nu se poate... Ce o să îmbucăm? făcu grav cel mare.

— Ce-o să mâncați? Ia să cercăm noi altceva, se învioră streinul, și un zîmbet îi auri chipul mîhnit. Copilul nu înțelegea.

— Altceva?

— Da, adică să facem alt soi de bucate...

Mititeii căsară gurile la el, parcă să li le umple... Mărișorul se întunecase și mai rău. Călătorul băga de seamă asta.

— Cum te cheamă? îl întrebă mîngios.

— Iliuță... răspunse băiețelul fără bunăvoință.

— Iliuță, ți-ar place ție o ciorbă?

— Ciorbă? cu ce! Și se strîmbă de rîs, ca de o glumă.

— Cu ce? Cu bolovan. Ciorbă de pietroi. Ai auzit vreodată?

— Tu. Nu știu.

— Am să-ți arăt eu. E mai bună mult decît huma voastră... Ai un pietroi p-aici?

— Un pietroi? Și copilul se ncruntă.

— Da nu trebuie prea mare, numai alb și curat.

— Ia lasă-mă, badiță, în pace. Și glasul lui înciudat se muie a plîns.

— Nu te las, stăruie blajin drumețul, că d-aia am venit.

— 'Mneatale ți arde de glume... da' noi... și vru să se-ntoarcă la huma de-alături.

— Deloc, mititelule. Uite colo... Și streinul merse cîțiva pași și ridică de pe bățatură un bolovan cît doi pumni.

— Asta ne face treaba, spuse el, netezind și mîngîind piatra. Bine că nu vi l-a luat și pe ăsta pîrcă-labul. Acum adu apă să-l spălăm și să-l punem la fier.

Copilul nu se mișcă. Sta supărat, mușcîndu-și buzele. Așa că tot călătorul trebui să scoată singur apă din fîntînă și să limpezească piatra de pămînt.

— Acum, adu-mi un tuci ori o căldare mai mare... și niște pirostrie, să așezăm mîncarea la foc.

Iliuță se-mbontase. Dar ceilalți trei plozi nu mai puteau de bucurie și începură să strige:

— Ciolbă, ciolbă! Nene, vlem ciolbă!

— Hai, voi alergați să-mi aduceți vreascuri pentru foc, îi rîndui streinul. Să fiți degrabă aici cu trei crosnii cît voi de mari. Iar tu, Iliuță, să-mi scoți din pămînt, de unde-i ști, tuciul sau mai bine un ceaun cît mai încăpător.

— Cît de male, atîta... țipau prichindeii, sărind împrejurul frăținului.

— Noi nu avem, că ni l-a luat.

— Știu... mi-ai spus. Îmi pare tare rău. Dar aleargă și fă rost de la vecini. Roagă-te de ei. Spune-le că e vorba de o ciorbă minunată, care o să vă sature pe toți.

— Cum pe toți? Le dai și altora? îl luă peste picior băiatul.

— De bună seamă, se făgădui omul. La toți cîți vor veni să mănînce, chiar dacă n-ar cere. Că o să iasă multă... berechet.

Iliuță se scărpină în ceafă și șovăia. Asta o auzise el într-o poveste, de la maica-sa. Dar cei trei îl în-cleștaseră și-l hărțuiau plîngînd și tîtîndu-l spre ve-cini.

— Hai, nene, la țata Ilina, că are tuci...

Băiețelul porni, întorcînd capul înapoi, să vadă ce face omul care i se părea că ori nu este în toate mințile, ori că era vreun păcălici... Acesta, liniștit, se apucase să strîngă găteje din ogradă și să le clădească morman.

Și numaidecît copiii fură înapoi cu vecina din stînga.

— 'Mnealui e, țăță Ilină, făcu Iliuță arătîndu-l oarecum batjocoritor. Cică vrea un tuci mare să fiarbă în el o ciorbă de bolovan. Și rîse trist.

— Nu mi-ai adus vasul? Păi ce treabă-i asta, Iliuță? În loc de trei blide cu fiertură, am să-ți dau numai două.

— Da ce vrei 'mneata să faci cu tuciul? se amestecă cu ifos Ilină.

— A... se uimi streinul, ca și cînd abia acum, cînd o aude, bagă de seamă că la ciorba lui s-a adaos și o femeie. Sînt bucuros că ai venit dumneata. Am cu cine mă-nțelege. Am să gătesc, zise el, ridicînd ochii luminoși la ea, am să gătesc o ciorbă să se ducă pomina.

— Păi așa, cu apă chioară? îl înfruntă muierca.

— Asta-i taina mea... Și-i surse. Ai să vezi și să te încredințezi pe urmă. Acum aleargă numai și vino cît mai repede cu ceaulul, că, uite, se apropie prînzul și mititeilor le e foame.

Și, spunînd asta, înălță ochii plini de rugăciuni la cer.

Femeia se codea, crucindu-se.

— Lasă, că ai să te minunezi cînd îi gusta-o. Deocamdată ascultă și întoarce-te cît ai clipi, că am grabă. Soarele e sus și s-a pus în dreptul pîntecelor acestor copilași. Nu uita pirostriile, strigă el după femeie. Iliuță, du-te de-i ajută să le care.

Ileana porni cu gînd să n-asculte. Dar n-o răbda inima și se-ntoarse cu lucrurile cerute. Streinul se

bucură și o bătu mulțumit pe umăr, făgăduindu-i și ei tot trei străchini de ciorbă. Și, cu îndrăzneală, o îndemnă:

— Ia pune, rogu-te, mîna și umple dumneata tuciul cu apă, pînă ațîț cu focul și așez pirostriile. Dar vezi, spală-l întîi bine...

Apoi scoase o cutiuță la care copiii zgîră ochii, hîrșcui un bețisor pe-o latură a ei și dete foc crăngilor. Cu ajutorul Ilinii potrive tuciul sub flăcările ce pîlpăiau vesele, ca și copiii ce țopăiau voioși în preajma lor.

Pe urmă, încet, cu multă băgare de seamă și evlavie, ca și cînd ar fi săvîrșit o mare taină, lăsă binișor pietroiul în apa din vas. Și înălțînd ochii se rugă din nou la cer.

Femeia și copilașii priveau uimiți...

— Ei, dar numai cu asta treaba nu e isprăvită, ci abia începută. Mi-ar trebui și o țîră de sare... N-ai tu pe undeva, Iliuță?

— Ba parcă, și alergă în casă, de unde ieși cu o ulcică plină. Asta ne-a lăsat-o, grăi el, întinzîndu-i-o.

— Bravo! Ia tu că un pumn și aruncă în apă... Așa... Și acum rugați-vă împreună cu mine...

Omul îngenunche acolo, în bățura stearpă, îngemănă mîinile și spuse tare *Tatăl nostru*. Mititeii la fel, după el. Numai femeia deodată se împotrivi. Dar, repede biruită, se alătură și ea...

— Acum mi-ar mai trebui niște ceapă, grăi omul, sculîndu-se înseninat.

— Ceapă? De unde? Și parcă toți se speriară.

— Nu multă, îi potoli el. Cam vreo zece-douăsprezece căpățîni. Ce zici, Iliuță?

Iliuță n-avea.

— Dumneata, lele Ilină, nu găsești acasă? o ispită cu un surîs ademenitor vrăjitorul. Cît de puțină. Ia vezi, scormonește în pod. Sau stai să-ți spun eu

unde ai pus-o : Caută sus pe corlată în stînga. Ți-a rămas uitată de astă-iarnă.

Femeia încremeni. Ascunsese în adevăr acolo, pentru orice întîmplare, un pumn de ceapă veche, dar aproape o uitase. Îi venea greu s-o strice acum pentru gustul unui strein. Dar intrată în horă și dintr-un îndemn de dincolo de ea, se urni, șovăind. Se întoarse totuși cu cîteva cepe scorjite în poală.

— Începe să fie bine, se veseli bucătarul. Ia cură-ță-le tot dumneata, că te pricepi mai bine. Taie-le în cîte patru și zvîrle-le peste bolovan. Dau gust bun, deși chiar numai zema neaoșă de piatră nu e de le-pădat.

Femeia, prinsă de puterea pătrunzătoare a streinului, ascultă și săvîrși întocmai.

El își suflecă mințile și acum se căznea cu un cuțitaș de buzunar să cioplească dintr-o scîndurică un fel de lopețică, o lingură cu care să mestece fier-tura. Ochii lui Prislea sclipiră și se lipiră de bricea-gul miraculos ca de un magnet.

— Ei, începutul a fost într-adevăr bun, glăsui dru-mețul, și să mulțumim lui Dumnezeu. Dar ar fi și mai bine dacă am avea și niște cartofi... Ce zici tu, Iliuță ?

Dar, spunînd astea, bătea în Ilinca.

Iliuță smuci din umeri a tagadă : de unde cartofi ? Nici Ilinca n-avea. Îi isprăvisse de mult și nu mai vă-zuse în ochi, darmite în gură, de-o lună.

Streinul o privea înșă stăruitor, parcă scormonin-du-i toate mințile... Și femeia își aminti că vecina din stînga, verișoara Anica, mai avea. Într-un suflet alergă la ea, să-i spuie nemaipomenita întîmplare, cu unul care, venit din toată lumea, s-a abătut la alde • Vlad și zice că poate să scoată ciorbă din pietroaie.

Vecina dete fuga să vadă și ea minunea. Privi, puse mîna la gură a mirare, clăti din cap și trebui

să recunoască, ce-i drept, că ceva fierbe în tuci și aburii încep a mirosi bine.

— Numai puțini cartofi îmi trebuie, o înhăță strei-nul în mreaja privirilor lui fără împotrivire. Nu te mai socoti, vecinico. Ai să mănînci o fiertură cum n-ai gustat nici la maica dumneata cînd erai fată. Hai, dă fuguța, rogu-te, pentru copilașii ăștia și ai dumitale, cu care te poftesc să vii numaidecît.

Verișoara Anica, mai de milă, mai de silă, se în-duplecă și alergă acasă ca să aducă un șorț de car-tofi. Îi ținea îngropați, la păstru, pentru cine știe ce nevoie. Acum, la o asemenea neașteptată întîm-plare, se îndură să scormone în comoară, ca să ajute și ea la împlinirea isprăvii. De coada ei se țineau bîzîind doi copilași.

Streinul, din ce în ce mai la îndemînă, îndatoră, c-un zîmbet, chiar pe darnica Anică să curețe leguma. Și-i întinse cuțitașul :

— Mîna dumitale are să facă ciorba mai dulce, grăi el, laudînd-o.

Anica roși, dar nu se codi. Spălă, jupui de coajă buburuzii și-i azvîrli în tuciul care bolborosi, spu-megînd.

— Auziți cum se bucură pietroiul și mulțumește, spuse el voios.

Copiii se ridicară în vîrful picioarelor, să vadă și mai bine bucuria bolovanului.

— În alte părți se cheamă barabule, luă vorba omul, ca să spargă puțin încordarea așteptării. Sînt ținuturi unde li se spune picioci... și rămase pe gîn-duri.

— 'Mneata se vede că ai umblat mult, îi băgă de seamă Ilinca. Cu ce fel de nevoi ?

Streinul nu-i răspunse.

— Noi ne-am dat la vorbă, o-ntoarse el, și am uitat de ciorbă. Nișcă slănină dacă am avea, ar fi

lucru mare. Nu de altceva : dar piatra, oricât de minunată, se cere oarecum nițel unsă.

Slănină ? se cruciră ceilalți... Cine oare s-ar găsi să aibă asemenea avuție în golăteaa asta din Flămînzii ? Și Ilina se frămînta sub privirile răscolitoare ale streinului, care n-o slăbeau din îndemnuri.

— A, stați, nepoată-mea, Balașa lui Tontea... A tăiat astă primăvară porcul, care începuse să boalească. Îl aveau de furat. Cum sînt zgîrciți, că-și mănîncă de sub unghie și n-a dat nimănui măcar o așchie de șorici, cred că mai au pitite cîteva curele de slănină. Trebuie să ajute și ea la cazna asta a dumitale sfîrși femeia, gîfîind de-așa vorbă.

— Ajut-o dumneata să le găsească, o rîndui, șaguiind, omul. Și dacă zice că n-are, adu-i aminte că le ține agățate în pod, la gura cubelii... Sfătuieste-o să le mute, că la noapte i le mănîncă pisicile.

— Lasă, că i le scot eu...

Și, voioasă de slujba ce poate face drumețului, femeia porni ca o vijelie peste zece case, pînă la Balașa. În drum scorni toate nevestele de la cele nouă gospodării prin fața căroro alerga învolburată.

— Vîno, soro, să vezi ce n-ai fi crezut niciodată.

— Ce ?... Ce ?...

— Ciorbă de bolovan, spunea ea cu fală, pătrunsă acum pînă-n măduva sufletului de încrederea în omul minunat.

— Cum, fa ? Ce, ești ne bună ?

— Zău, să-mi saie ochii dacă mint ! Și o pornea iar la goană.

— Unde, fa ?

— La alde Vlad în bătătură, zvîrlea ea răspuns peste cap.

— Veniți și voi. Și gonea ca un crainic împărătesc cu o mare veste.

Balașa tocmai se văita că n-are ce da copiilor de mîncare.

— Hoo și voi, că nu v-o fi mas as-noapte șoarecii în burtă... Îi certa ea.

— Dacă nu șoarecii, măcar limbricii, gîfîi în obrazul Balașii Ilina, năvălind peste ea. Hai, scoate slămina și vino cu ei acolo. Mîncăm toți fiertură de pietroi alb, că iese un cazan plin.

Auzind de pietroi alb, Balașa crezu că e vorba de vreo pasăre și ciuli urechile...

— Mai trebuie numai o halcă de slănină...

— Slănină ? se vaietă păcătoasa... De unde ?

— Din pod. Tu mai ai de astă-primăvară, mi-a spus mie omul, că ăla știe toate. O ții la cubea... Are sa ți-o fure motanul...

— Aveam, începu asta, da, să vezi, am mîncat-o, și cu ce-am mai împărțit, s-a isprăvit...

— Nu mai minți, că ăla știe ce spune. Taie o felie mai măricică, ia copiii de mîna și hai. N-ai văzut și n-ai să mai vezi minune ca asta !

— Și cine o face ? se muie Balașa, cu gîndul la cine știe ce orătanie care s-ar chema pietroi alb...

— Un ăla, un strein. Un vraci...

Zgîrcita, ispitită, scoasă din țîțîni de făgăduiala ciorbei, se urcă și dezlegă slăninuța cea mai mică, adună plozii și porni fuga la întrecere cu mătușa-sa. Pe cale li se alăturară și celelalte gospodine cu copii, cu cățel, dar fără purcel, căci Flămînzii-Vechi nu mai avea nici unul. Iar sătenii de jos, învegheați, și-i țineau bine, încuiați în cotețe.

Cîrduț năvăli tocmai cînd bucatarul mesteca mai vîrtos în ceaun.

— Uite, slămina, strigă biruitoare Ilina, împingînd pe Balașa, care, șovăitoare acum, bălăngănea cu oarecare părere de rău darul.

— Să trăiești ! ți mulțumi streinul, luîndu-i-o repede din mîna. E chiar prea multă pentru o singură fiertură.

Și o tăie în două. Femeia vru să-și ia jumătatea înapoi acasă. Dar omul îi zîmbi împăciuitor, înșenîndu-și chipul trist și întinse peste mîna ei lungită bucată.

— Ține, Iliuță, du-o în casă și pune-o bine pentru mîine.

Acum ciorba fierbea în clocote. Slănina tăiată mărunt de stăpîna ei, cum rînduise călătorul — ajuns gazdă — se topi în unda înspumată, care da să se reverse bogată peste buzele vasului... Dar bucătarul se aținea și sufla în ea cît putea, ajutat de copii, mestecînd-o cu lingura s-o împingă înapoi.

Era într-adevăr un om minunat, aproape măreț, cum sta așa îmbujorat de căldura aburilor, de plăcerea de a sluji o mîncare bună flămînzilor, înfășurînd într-o privire duioasă liota lihnită dimprejurul său.

— Ei, acum e acum ! făcu el, ridicînd ochii înțîi la cer și apoi coborîndu-i roată spre cei de jos. Să nu ne înecăm tocmai la mal... Ca să dea și mai mult gust, bolovanul are nevoie de puțin pătrunjel, o mîna de mărar, niște leuștean, vreo cîtiva morcovi amestecați cu țelină, chiar un ardei, doi. Cine are pe-acasă ? Că bolovanul chiar acum își lasă zeama dințîi... Ia uitați-l.

Și cu lopețica făurită de el se căznea să scoată la vedere, pentru îndemn, pietroiul înfierbîntat, care luci deodată alb și nălucitor cît un gogon de ciolan de la genunchiul unui bour.

Goșpodinele se grămădiră curioase. O bunătate de aromă zbucnea valuri-valuri cu aburii deodată. Copiii nu mai putură răbda și chirăiră, începînd să ceară.

— Nu te mai canoni cu scîndurica ceea, grăi o femeie, privindu-l cum scăpa mereu bolovanul greu din lopețica neîncăpătoare.

— Uite, ți-am adus polonicul nostru. Și-i întinse un linguroi cît un găvan.

— Bine făcuși, o laudă omul, bucurîndu-se că au început și femeile, de la ele, să se dea pe brazdă. Hai să potolim deocamdată pușorii ăștia. Dați-mi un blid. Și lor puneți-le în mîna cîte o lingură, porunci el, numărînd puța ce se aținea ațrnată de toate gesturile lui.

— Dumneavoastră celelalte, urmă el, alergați să-mi aduceți ce vă cerui. Ba mai adăugați și cîtiva postîrnaci, un bostan, și mai ales o poală de boabe de porumb. Nimic nu se potrivește mai bine la pietroiul fiert ca popușoiul.

— Încet, încet, să nu vă opăriți, striga rînduind copilașii care tăbărau pe blidul umplut. Suflați mai înțîi... Iliuță, lele Ilino, vedeți de ei, să nu se încece...

Și aplecîndu-se pînă la gurile lor lacome, se sătura parcă el mai înțîi.

— Ei, cum este ciorba ? ți cercă el vesel.

— Bună, bună, țipa puța, preferînd cu lingurile adîncul strachinei, ca să pescuiască din fund cartofii.

Muieretul dimprejur murea de poftă. Una, însărcinată, vru să ia lingura din mîna unui copil al ei, ca măcar să guste. Mititelul zbucni în urlete.

— Cei mari la urmă. Este pentru toată lumea, le chivernisea omul, ca o gazdă bună.

— Șița e borțoașă și a poftit, cerură iertare pentru ea celelalte.

— Atunci se schimbă socoteala. Și el întinse femeii căucul plin cu zeamă, privind-o mulțumit.

— Mai ia unul și pentru cel din pîntece, și-i umplu a doua oară blidul.

Acum soseau gospodinele plecate după bunăta-
țile pretinse de necunoscutul bucătar : mănunchiuri
de buruieni mirositoare, cimbru, mînătarci și drele,
precum și alte soiuri de legume uscate, scotocite din
cine știe ce colțuri... O ploaie de grăunțe se varsă
în ceaunul tainic, peste pietroiul miraculos. Toate
fură amestecate, învîrtite, vînturate acolo, în cloco-
tul neîntrerupt al fierturii, sub care focul pîlpîia
necurmat, hrănit cu vreascuri.

Gloata, îmbătăta de foame, de așteptare, de bucu-
ria copiilor, se înveselise și ea.

Tocmai atunci picară și cîțiva bărbați, ursuzi că
nu-și găsiseră muierile acasă, flămînzi și necăjiți că
logofătul de la curte nu le dase nici bani, nici mălai.
Ba îi mai scosese datori cu munci viitoare. Se strîn-
seră și ei, oricît de neîncredători, în preajma ciorbei
de basm, unii cu gurile căscate, alții cu nările lăr-
gite, și de uimire și ca să le umple aburii gustoși, ce
se împrăstiau și dau de veste în tot satul despre ne-
maipomenitul ospăț. Așa ceva nu-și închipuiseră nici
ei, cît de umblați pe la tîrguri și prin lume : ciorbă
de bolovan. Adevărat, nu minciună. Sta acolo, sub
nasul lor, gogeamite pietroiul, pe care ospătarul îl
tot sălta din fund pînă-n fața undeî înșpumate. Și
ce zeamă gustoasă ! Cu nimica toată... Căci nici una
din neveste nu ținea să mărturisească adaosul pus de
fiecare la bolovan, nu atît de teamă să nu le certe
bărbații pentru risipă, cît să nu știrbească din mă-
reția minunii.

După ce au fierit și porumbul și celelalte bunătați
mai tîrzielnice adăugate, gazda a poruncit să se caute
o scîndură lungă sau, niște fețe de ușa de la vreun
coșar, blide și linguri. A dat pentru asta fuga tot
satul și s-a strîns de două ori pe cît era nevoie. Ilina
a întins scîndura în chip de masă în mijlocul băta-
turii și pe ea a semănat strachinile, pe care streinul

le-a umplut ca la pomană. Apoi a pofuit la mîncare
lumea toată. Și s-au așezat cu mic cu mare, ca la
ei acasă. Stînd tot timpul în picioare și alergător
neconținut de colo pînă colo unde era nevoie, strei-
nul a slujit pe fiecare cum se cuvine, ajutat de
Ilina, care nu se îndura acum să-l lase cu toată bă-
taia de cap în spinare. Ea avea să mănînce la urmă.
Amîndoi se simțeau sătui numai de bucuria ce le
umplea inima că-i văd pe toți strînși la o hrană bună.

După ce-și ostoiră foamea, unul mai guraliv în-
trebă despre taina cum se săvîrșise minunea. Din
apă goală cu un pietroi în ea, cum se poate scoate
o ciorbă atît de gustoasă ?

— Numai la nunta din Cana s-a mai petrecut așa
ceva, îl lămuri firososul satului, un bătrîn cam în-
gîmfat. Dar acolo a fost Cristos, care a prefăcut apa
în vin. Și asta a făcut-o repede, cît ai clipi din ochi.
Vezi, n-a aprins foc, ca aici, își urmă el cuvîntul.
E mai ușor să fierbi chiar un pietroi. În cîteva cea-
suri de clocote, tot scoți ceva din el, musai trebuie
să lase zeama.

Și, sătui, începeau să micșoreze meritul și cauza
streinului, care-i privea trist. Nu se gîndeau nici
măcar să-i mulțumească, așa, c-o vorbă.

— Oricît, se întoarse altul, oftînd, bine ar fi să
avem în fiecare zi cîte un praznic ca ăsta ! Și în-
tinse strachina să i-o mai umple o dată.

— Dacă vrei, prinse cu însufletire călătorul firul,
așa are să fie totdeauna, ba chiar și mai bine, vă dau
eu cheazășie. Ceaunul și pietroiul rămîn aici, ale-
tuturor. Mîine se rînduiește altcineva în locul meu,
de pildă, lelea Ilina, să strîngă legumele care să dea
gust zemei de bolovan. Dar pe deasupra lor și mai
mult decît toate bunătațile aduse de dumneavoastră,
are să facă minuni, cum a făcut și azi, dragostea

celor ce se strîng ca să se ajute singuri și unul pe altul, cu puțînul pe care-l are fiecare...

Astfel, aflară și bărbații că steinul umblase după căpătat, tot ca un milog. Numai că în loc să mănînce el ceea ce strînsese, li-l împărțise tot lor. Se chema că făcuse cu șoalda.

— Păi, vra să zică, n-a fost bolovanul gol? Ciorba era făcută cu bucatele noastre? Asta nu mai e de nici o mirare... Așa ceva știe și Baba Chioara.

Oamenii se sculau nemulțumiți, cîrtitori, ca și cînd ar fi fost înșelați. Ei cereau minune neaoșă, nu de asta omenească.

— Bine că nu ți-ai dat copilul să-l taie bucăți și să-l fiarbă în ciorbă ca să-i dea mai mare gust... repezi Nastase pe nevastă-sa, care îl păgubise doar cu un șirag de zbîrciogii viermănoși...

Zadarnic se căznea streinul să-i lumineze că aici pe pămînt e și mai mare minunea să înmănunchezi toate dragostele la un loc și să faci din ele o singură putere biruitoare peste necazuri și sărăcii. Oamenii nu socoteau minune decît numai dacă bolovanul gol ar fi scos ciorba care-i săturase. Și muierile începeau să le dea dreptate. Așa era, fiertura tot cu leguma lor o făcuse...

Călătorul începu iar să le vorbească despre iubire și milă, să le spună pilde despre tăriile bunătății și lepădării de sine, despre vîrtutea întrajutorării și jertfirii.

Dar oamenilor vorbele le intrau pe-o ureche, ca să le iasă pe cealaltă...

Femeile întrulocate deoparte îl priveau ca dezmeticite dintr-o vrajă și nu mai pricepeau. Doar Ilina vădana era numai ochi și urechi.

— Ia uitați-vă, spunea una, care parcă acum îl descoperea înții, ia uitați-vă ce urîtenie de om: ciupit de vărsat, cu nasul cît o pătlăgică, pe deasupra și chiomb. Parcă-i Ion al Saftel... Ptiu!...

— Unde-l gășiți tu ciugulit de vărsat? o îndrepta alta. Nu vezi că are nasul ascuțit ca o custură și gîtul strîmb? Aduce mai degrabă cu Neculai al Marandei.

— Voi ați chiorît de tot! le muștră o nevastă mai isteată. Cu hălăciuga aia de păr încleșcit în cap și cu mustățile țepoase, e leit bărbatul Kivei cînd vine beat din comună.

— Ba e chiar Păcală... le îndreptă o surată, nu-l vedeți? cu gura lăbărtată a rîs pînă la urechi și dinții zîmbați, cum ni-l povestea mama. O fi trecut acum și pe la noi să ne facă pozna cu ciorba... ne-a păcălit, precum văzurați...

— Fugiți de aici, fa nebunelor! se vîra o tinerică. Voi nu vedeți ce chip alb are, și ce mustăcioară răsu-cită? E leit feciorul boierului cînd urcă după iepuri.

— Și te vînează pe tine... o sfichiui vecina. Din-spre partea mea, urmă ea, pote să fie cum o fi, eu știu că am mîncat bine, numai c-un mănunchi de cimbru... Da nu e tocmai cum spuneți voi: așa, cu gușa mare cît un cimpoi și cocoșat, seamănă mai curînd cu răposatul Ghiboldan, văcarul boierului, cînd da drumul cirezii pe coclauri...

Ilina le auzea fără să vrea și nu-și găsea astîmpăr. Cum de-l vedea fiecare altfel? Cîte înfățișări avea? Pentru ce necunoscutul, de la început și pînă la sfîrșit, fusese și era același bărbat blajin și trist, plin de bunătate, cu chip cuvios alungit cu barba castanie, cu părul ales cu cărare la mijloc... Și ochii adînci și mîngîioși ca două lumini înserate... Și ea nu se dumirea... Îl cunoștea de undeva și nu știa de unde să-l ia. Și se zbuciuma să-și aducă aminte. Îl văzuse de cîteva ori. Dar unde? În vis! În copilărie! La o durere mare?

Tocmai o femeie îl asemuia cu ȝiganul buzat care se abătea din cînd în cînd să le spoiască ȝingirile, cînd Ilina, ȝtepată ca de streche, se smulse dintre ele și, pălită de-un gînd cutremurător, o rupse de fugă, croindu-și drum de-a dreptul peste rîpi, să ajungă cît mai repede în comună. I-a trebuit, chiar așa, mai bine de un ceas și s-a năpustit spre biserică. Nu mai călcase acolo de cînd își ȝngropase bărbatul și copii.

Era după amiază tîrziu, zi de lucru, și sfințitul locaș ȝncuiat. Îi dete ocol, se ȝnvîrti primprejur... Nimeni... Să caute pe paracliser ? Sta în cellalt capăt al comunei. Și apoi, ce să-i spuie ? Cum, să-i ceară cheia ? Popa, dacă se ducea la el, ar fi luat-o la goană, ca pe o nebună. Se ȝntoar-se și zgîlții din nou cu deznădejde mînerul ivărului ȝnvolt în chip de floare de fier. Nici ea nu știa ce face. Dinăuntru se zvoniră pași. Broasca scrișni. În ușa crăpată cît să iasă un ȝns, se ivi, cu o cheie uriașă în mîini, un bătrînel scundac, dar verde și vioi, cu barba albă, scurtă, capul mare peleag acoperit aproape ȝntreg de tichia unei chelii de sub care zbucneau două smocuri de păr sur și creț în cele două tîmple. Era ȝmbrăcat cu o giubea albastră în cute, lungă pînă-n pămînt, de sub poalele căreia ieșeau picioarele goale.

Ilina se dete la o parte să-l lase să treacă.

— Domnul este tot sus la voi ? o ȝntrebă el pripit, parcă mînios.

Femeia, uluită, nu pricepu, se fîstici, și pînă să dea vreun răspuns, bătrînelul, bodogănind : „Iar trebuie acum să alerg după el, să-l strîng de pe drumuri“, se și pornise cu pași repezi la deal, lăcînd-o în prag.

Ea intră, rătutită, zănatică, ȝnaintă ȝmpleticindu-se prin amurgul tainic boltit peste ȝncăpere, ajunse lîngă altar și căzu în genunchi. O vreme nu cuteză

să ridice ochii. Nu se gîndi măcar să se roage, nu mai avea obicei, uitase. Pe urmă își aminti pentru ce venise : căuta lacomă în șirul de chipuri ȝntunecate ce-i sta dinainte pe tîmpla ȝcoana ȝmpărătească a Mintuitorului. Privirile îi alergau nehotărîte, pînă se opriră ȝntepenite pe lemnul cu chipul cunoscut. Era el, streinul poposit de dimineață la ei, în Flămînzii-Vechi.

La ȝnceput șters, tremurat, jucînd în cadru ca și cînd atunci sosise și se potrivea la loc, pînă ce ajunse să se limpezească și să lumineze, deși nici o candelă nu-i ardea ȝnainte.

Era el... Îi suridea blînd din zugrăveala mohorîtă. O uimire fericită se vărsă deodată peste ȝntreaga ființă a bieteii păcătoase. Nu se ȝnșelase : aidoma, același bărbat, cu ochii mari căprui, plini de toată tristețea satului ei, același obraz firav, supt, ȝmplinit de bărbuta castanie, aceeași frunte puternică, lată ca o temelie a capului ȝmpărătesc, ȝmpodobit de frumosul păr bogat, cu cărare la mijloc. Nu-și lepădase nici anteriul cu care urcase la ei, haina de aba albă, peste care își zvîrlise acum un fel de giulgiu roșu și albastru. Numai atît, că în stînga pieptului, în locul țîței, se deschidea o cămară adîncă, aprinsă de-o lumină nemaivăzută și de o mireasmă nemai-simțită : inima lui atotcuprinzătoare. Și în toată biserica se făcu amiază mare. El îi ȝntindea cu dreapta binecuvîntarea : „Luați și mîncăți“, ca acolo sus... Ilina îl sorbea cu privirile și cu sufletul îl mîncea fără să se sature. Era El... Se ȝnvrednicise să-l slujească, ea cea dintîi, și să-l cunoască... La gîndul ȝsta o trufie îi umflă ființa strîmtată de nevoi... Ajutase Domnului... Dar numai-decît chipul Mintuitorului păli, se șterse și peste el, în locul lui, se ȝnfiripă altcineva. Femeia căscă gura, zgîi ochii : Cristos se schimbase în Ion al Saftei, de la ei din cătun, care-i zîmbi din

obrazul lui ciuruit de vărsat. Asta ținu cât ai clipi. Și Ion coborî lin în inima de lumină a lui Isus, care-l opri în camera ei de rai. Cadra nu rămase goală. Alt ins se rîndui fulgeratic în loc: din icoana strălucită îi surîdea Neculai al Marandei. Il cunoscuseră după nasul adus în custură și gîtul strîmb, pentru că și el să alunece lîngă Ion... În locul lui se ivi bărbatul Kivei, cu părul hălăciugă neagră și mustățile țepi de mistreț, dar și acesta, al treilea, îi făcu semn și se prelinse alături de ceilalți în sînul dulce al izbăvitorului. Urmară, rînd pe rînd, peste chipul Domnului înlocuit o clipă de fiecare, țiganul buzat care le lipea căldările, numaidecît feciorul frumos al boierului, boierul însuși, popa cu fuiorul alb al bărbii, Ghiboșdan, văcarul, cu cimpoiul gușii revărsat afară din cămașă, ca să le ia fără veste locul verișoarei Balășă, mătușa Dobra, Iliuță, ea însăși, Ilina, mai vie decît în ciobul oglinzii în care se uita cîteodată acasă, satul tot cu mic cu mare se perindă în chipul Domnului, ca să se așeze toți, neamestecați, dar înfrățiți în uriașa încăpere a inimii lui. Vra să zică, își spunea Ilina, slujind pe Cristos, ea slujise pe toți aceștia, care, descoperirea ea cu mirare mare, se aflau în el, îl alcătuiau... Se slujise încă și pe ea... Dar mulțitudinea Mîntuitorului nu se oprea aici. Veniră să-l umple morții. Se perindară bărbatul ei, zănatăcit de sărăcie, copiii, gălbejiți de boală, tat-su, istovit de lipsuri, maică-sa, jupuită de pelagră, surori, mătuși, moși, cunoscuți și necunoscuți, necăjiți, și obișduiți, bogați ori săraci, n-a lipsit unul. Nici măcar Păcală, alcatuit aieva din ochiul chiomb și dinții zîmbați, lărgindu-și șoltic gura la urechi peste chipul dumnezeiesc prins dedesubt. Fiecare la rînd i-a făcut un semn de fericire, desprins din fața Mîntuitorului, rămasă fundal, și, strămutat numaidecît în inima fără de fund care cuprindea în lăcașul ei tot norodul

ăsta, și-l aduna ocrotitoare să-l mîngîie, să-l sature și să-l odihnească.

În înțelegerea îngustă a Ilinei se destupa o vrană. Știa acum, fără să priceapă, cum că în Cristos este lumea toată, cea de pe pămînt și de sub pămînt, toată de la începutul la sfîrșitul veacului, fără să-l schimbe, fără să-l adaoge, fără să-i poată coplesi nemăsurata, străluminata lui înălțime și adîncime.

Toropită, năucită de greutatea prea repede, uriașei descoperiri, Ilina își pierduse cunoștința... zăcea somn greu... Cît?...

Cînd se trezi...

— Scoal', domnule, că e amiază...

Cineva o zgîlția de umăr... Pe Ilina?

— Nu... Pe mine. Amicul Sava sta alături de pat, și mă privea.

— De-un ceas aștept și mă uit la tine... Bîgui, dai din mîini, din picioare, te zbați... Ești lac de sudoare. Mi-a fost milă și te-am deșteptat.

Eu mă dezmeticeam anevoie.

— Ce visai?

Nu i-am spus... Am bolmojit ceva și am tăcut.

Adormisem în gînd cu subiectul povestirii ce purcesesem să scriu și care mi se desfășurase în vis pînă în locul unde mi-a tăiat-o el, fără vreme.

Treaz, n-am mai putut nici pînă astăzi închea sfîrșitul. Cu nici un chip.

Am întors-o pe Ilina în sat, unde după plecarea streinului, se pornise vrăjbă mare. Oamenii se băteau pentru pietroi și ceaun, cine să le ia acasă, în stăpînire, numai pentru el... Abia cu grele stăruințe i-a împăcat femeia și a putut duce mai departe lucrarea călătorului.

Sfârșit leșinat, romantic, nu mi-a plăcut... Am înfiripat altul: Bătrînul cu cheia se întoarce în biserică, aducînd înapoi pe dumnezeiescul fugăr, pe care-l lămurește chemînd la sfat și pe Ioan al *Apo-calipsei* că nu mai este timpul lui. El trebuie să dea locul și puterea lui Anticrist, rînduit să preia dominația lumii acesteia.

— Și cu femeia de aci ce facem? întrebă Ioan.

— Lăsați-o să plece, sfătui bătrînul chelar. N-au s-o crează, orice ar spune. Și cu cît le-o grăi mai adevărate cu atît mai nebună au s-o socoată.

Ca răul să-și aibă biruința lui.

Și adevărat, în Flămînzii-Vechi, Ilina găsește un zdrahonț înalt, voinic, îmbrăcat în manta soldățească, încălțat cu cizme ferecate, cu chip smolit și sănătos, încărcat de o mustață groasă, sub șapca păstrată neconținut în cap.

Cît ai clipi, el izbutește să înmănuncheze toate urile clocite în oameni și să-i asmută asupra boierului și bogătanilor din comună, jos... Arestează,ucid, ard, prigonesc și se așază — deplin stăpînitori el în conaș, tovarășii în gospodăriile golite.

Ilina, legată, este tîrîită și închisă într-un coșar, unde așteaptă să fie împușcată. Dar fuge și izbutește să scape din pîrjolul bisericii icoana Mîntuitorului.

Sfârșit și mai lamentabil, cu desăvîrșire împotriva duhului povestirii. L-am aruncat în foc.

Am înjghebat un al treilea.

Ilina, de spaimă sau din tainica iconomie a Orînduitorului tuturor, amuțește. Cînd vine acasă, nu poate destăinui satului nimic din descoperirile ei... Și ea își reia mai departe viața, alături de oamenii rămași să-și ducă înainte crucile chinurilor răscum-părătoare.

Scîrbit, l-am rupt și pe ceta bucățele...

Am închipuit un al patrulea... Cu Ilina găsită moartă în biserica încuiată... N-am mai știut însă ce să fac cu satul?

Și pe urmă altele și altele, sarbede sau boacăne... Pe toate cîte le-am încercat le-am aruncat... nici unul nu s-a potrivit. Toate erau cîrpeală, petece. Și nici un alt vis nu mi-a adus adevărata dezlegare.

Și cu toate că am iertat pe amicul păgubitor, nu mă pot mîngîia că am pierdut singura încheiere, cea descoperită, nu cea închipuită.

Acum m-am resemnat, nu mai caut. Poate nici nu este pe lumea asta !

1953—1954, 15 iunie, București

SAKUNTALA

SAKUNTALA

Mă întremam anevoie dintr-o boală grea, și medicii stăruiau să schimb aerul. Mi-am adus atunci aminte de vârul Dionis, care stăpânea o moșie pe plaiurile Buzăului, cu câțiva munți ohavnici plini de turme; și am plecat la el.

Nu mai călcasem acolo din copilărie, când petreceam verile la bunic. Dar cu Dionis fusesem foarte legat cît își făcuse studiile la București. Pe urmă el plecase în streinătate, trecuse pe la Paris, se satornicise câțiva ani la Oxford și se întorsese un perfect gentleman, nițel înstreinat poate și mai ales cum trăsnet. Dar și acum ne îmbrățișam cu duioșie cînd treburile îl aduceau tot mai rar în capitală. El niciodată nu lipsea să mă poștească la birlogul lui, unde se închisese după ce-i murise părinții, și mai cu seamă după ce făcuse o „tristă experiență”, cum spunea el căsătoriei.

Așa că, fără să-l mai vestesc, m-am suit dimineaa în tren, și la scăpătatul soarelui, după ce am urcat toată albia Buzăului, proptită cu speteze de munți albaștri în fund, eram la capătul călătoriei, cu toate umbrele copilăriei abătute asupra mea.

Odinioară nu era cale ferată. Drumul ăsta îl făceam cu trăsura și încîntarea nu mai avea sfîrșit. Plecam de jos, dintre maluri căptușite cu cătușnic și crivine argintii, șerpuiam printre mături păduroase, suiam dealurile îmbrăcate în pometuri, ajungeam la munți, ne strecuram prin chei de stînci, ne dam jos ca să ușurăm caii la coaste, poposeam în piscul pripoarelor să răsuflăm și să ne umplem ochii de priveliștea ce izbucnea deodată în perspectiva zecilor de caturi ale munților, unde mă așteptau răsfățul bunicilor, libertatea să mă cațăr în pomi, să mă scald în voie, să călăresc, dar mai ales să umblu cu pușca prin păduri.

Acum trenul luase locul șoselei vrăjite, și asta mă întrista ca o îmbătrînire a mea și a locurilor.

Cei câțiva kilometri de la gara terminus pînă în sat i-am făcut pe jos, în tovărășia gospodărilor coborîți o dată cu mine, din care unii își aminteau încă de tata și mă ajutără să duc bagajele.

Curînd, orizontul amurgului se strîmătă. Intram sub pîntenul muntelui, și noaptea tăbăra, cînd, rămas singur, băteam în porțile conacului. Am așteptat îndelung, pînă ce un slugoi, stîrnit de hărmălaia cîinilor, s-a îndurat să iasă, bănuitor — boierul nu era acasă.

A trebuit să stăruiesc, oarecum amenințător, ca să-mi dea drumul și să mă ducă la polașile argaților. Aici, dada Sia, bătrîna doică a lui Dionis, care ne dădăcise copilăria, după ce m-a udat cu toate lacrimile economisite pînă atunci, m-a urcat în casă și m-a găzduit chiar în odaia lui Dionis, singura unde se afla un pat și se putea dormi. Toate celelalte erau pustii. Ca să scape de fosta lui soție, el azvîrlise tot, mobile, scoarțe, rufărie și nu mai vruse să mai puie nimic la loc.

Și bătrîna, povestindu-mi astea, se căina cu mîna pe inimă.

— Dar Dionis unde-i ?

Ea dete drumul unui alt rînd de lacrimi.

— Cu Dionis e rău. Are să-mi spuie a doua zi. Acum sînt obosit. Trebuie să mă culc.

Îmi sări inima. E bolnav în vreun spital ? Sau chiar mort și eu n-am știut ?

— Nu, nu. Dar poate că ar fi fost mai bine.

Și ieși, după ce îmi închină pe rînd pernele și așternutul.

Lipsa lui Dionis și jalea dadei mă speriaseră. Ce putea fi ? Mă plimbai cîțva timp cercetător prin odaia simplă ca o chilie, ca și cînd aș fi căutat acolo taina, urmărit de umbra pe care mi-o arunca pe pereții văruiți pîlpîiala gazornitei. Apoi mă trîntii mîhnit pe pat. Venisem după bucurii, ca un copil momit ; și găseam altceva. Întinsei mîna pe măsuta de alături spre cana cu apă și nimerii o carte. Era *Sakuntala*, în traducere englezească. Prilej bun să-mi plictisesc ochii și să ademenesc somnul. Citisem de mult deplorabila tîlmăcire a lui Coșbuc. Dar acum, în englezește, poemul fremăta de o frăgezime, de o puritate, de o noblețe covîrșitoare.

Și, deodată vrăjit, am uitat de mine, de neplăceri, de misteriosul Dionis. M-am adîncit în poienile și bungeturile Indiei, am trăit în tovarășia fecioarelor sacre, am sfătuit cu brahmanii, am plîns cu eroii și am triumfat cu zeii. N-am lăsat cartea din mîna pînă n-am cetit-o toată. M-am întors apoi și i-am mișălit începutul. Îndeosebi reproducerea unei miniaturi înfățișînd o fată de o frumusețe fericitoare, cu ochii mari codați în sombrul oval al chipului, pe grumazul ce aluneca amețitor spre sîinii ce siluiau despicătura veșmîntului, ieșind ca doi nuferi în limanul pieptului. Privirile-mi ațîțate de intensitatea reveriei o

măriră ca niște lentile pînă-ntr-atît, că o văzui aieva înaintînd spre mine, unduindu-și coapselē, zîmbitoare sub zarea vîlului galben ce-o înfășura.

Am adormit tîrziu, cu cartea sub căpătîi.

Splendoarea ei m-a urmat dincolo, în somn. Și m-am deșteptat fericit. Cum am deschis ochii, am pipăit cartea și ca un fur am vîrît-o în buzunarul hainei atîrnate de scaun.

Dimineața, bătrîna a intrat de cîteva ori în vîrfurile picioarelor. Ca să amîn văicările ei și veștile rele, m-am prefăcut că dorm. Dar, ghiontit de foame, a trebuit să mă îmbrac și să ies în pridvor, unde dada mă aștepta cu mîncarea.

Am aflat cu ușurare că Dionis era sănătos, dar se înhăitase cu o laie de țigani în tabăra cărora trăiește fără să mai știe de nimeni și de nimic.

— De cînd ?

— Din primăvară. A căzut în mrejele unei țigănci care i-a sucit mințile. Meșteră în vrăji, îl tîrăște de coada ei, ca pe un cîine, zi-noapte.

Nu mi-l puteam închipui pe ursuzul meu văr în ipostaza de adorator în patru labe și rîsei.

— Trebuie să fie altceva, dadă. Lasă, că o descurc eu.

— Fermece, maică... Și unde pui că țiganka îl alungă cît colo. Nu-l primește. Dar el, tot mai smintit, dă buzna. S-a făcut de ocară în toată lumea. Să-l vezi, nu-l mai cunoști. E la fel de soios și zdrențaros ca zavrăgii cu care s-a-ncîrdășit.

Am lăsat-o să se bocească și la urmă am potolit-o cu :

— Fii pe pace, dadă, că-l dezbar eu. De-aia am venit.

— Să-ți ajute Dumnezeu ! Am să-ți dau și eu de la mine să-i duci niște descîntece „pe-ntoarsă“, să i le strecoari în sîn. Și bătrîna se mulcomi ca un copil.

— Unde este ?

Era sus în munte, la șatrele unor țigani. Piaza-rea îi adusese la curte să le vînză, pentru mîngal, crîngăria rămasă pe urma tăierii unei păduri. Dionis urcase cu ei, văzuse țigancă și nu se mai dezlipise de acolo, erau mai bine de trei luni. Jos la curte treburile mergeau anapoda. Fără el, livezile se părăgineau. Vitele mureau, fînul putrezea necosit, slugile furau, morile mergeau tot mai rău. El habar n-avea. Trimitea numai după mîncare și mai ales după bani, cu porunci să se vîndă la repezeală de-a dreptul din pomi rodul prunilor și al merilor, lîna adunată în magazii, brînzeturile strînse-n beciuri, stîngenii de lemn din ogradă, pînă și porumbul din hambare, toată agonisita unei gospodării boierești. Șatra, nesătulă, se cerea îmbuibată cu porcii și păsările curții și mai ales cu rachiul din buți, pe care argații îl cărau cu balercile sus.

În adevăr, sărăcia și neorînduiala de pe moșie, paragina acareturilor, zăticneala treburilor care tocmai acum se cereau mai în toi dovedeau spusele bătrînei.

Nu știam ce să cred și ce să fac. Stam în cumpeni. Să mă urc și să cad pe neașteptate ? Mi-era teamă să nu dau peste un nebun de la care te poți aștepta la orice. Să-l vestesc numai că am sosit, ca nu cumva să-l stingheresc în situația delicată în care se afla ? Sau să-l trezesc la îndatoririle de gazdă cuviincioasă, poftindu-l să coboare jos ?

Pustiul gospodăriei, amarul dadei mă înclină spre hotărîrea din urmă. Era un chip de a-l aduce acasă și a-l da cu capul de realități pe acest copil risipitor, fugit, dacă aș fi dat crezare poveștilor, cu o tabără de țigani.

A doua zi de cu noapte, un om cu doi cai încărcăți de merinde pleca ducînd hoinarului răvaș de la mine.

Ca un ușor șfichi, îi alăturam un petec de hirtie și un cîrîmpei de creion, pentru răspuns. Ștafeta făcea pînă la el o zi întreaga. Odinhea o alta, și a treia seară se întorcea cu cîteva rînduri, prin care Dionis își cerea iertare, rugîndu-mă să urc eu la el. Are să-mi încredințeze atîtea ! Am să-i fac cu asta o bucurie nespasă și mult bine. Simțea nevoia mea și parcă mă presimțise. Mă îmbrățișa frățește și mă aștepta negreșit. Atît ! Nici un cuvînt despre casă, despre dadă, despre avutul lui.

Ce era să fac ? De milă, minții și, prefăcîndu-mă că citesc pe scrisoare, îngărmam bătrînei cîteva întrebări despre treburile gospodăriei, cu făgăduieli că se va înapoia curînd.

— Îl aduc eu, dadă, strigai vesel, ridicînd ochii de pe răvașul mîncinos.

Și pînă să-mi trag mîna rușinat, mi-o acoperi cu sărutări.

Vremea pînă la plecare mi-am trecut-o cu tristețe și gînduri. Nemerisem rău. Umblam abătut și, în loc de plăcere, culegeam, oriunde mă întorceam, numai amărăciuni. Puțin a lipsit să nu mă întorc la București. Mila pentru bătrîna Sia sau inerția, fatalitatea m-au oprit. Ca să înfrîng ispita, pînă la urmă m-am închis în odaie și am citit tot timpul.

*

La capul săptămînei, urcam călare, între doi saci cu merinde, cărările de-a curmezișul plaiurilor și pe-nnoptate poposeam în brațele lui Dionis. Mă așteptam să vad, în mijlocul unei gloate de vagabonzi hămesiți și nespălați, o haimana jerpelită și prăpădită, ca cea din evanghelie. Dimpotrivă. De data asta risipitorul se înfățișa ca un om în toată firea, voinic, curat, ba chiar elegant în veșmîntul lui sportiv, lucid

și destul de vesel, ca să-mi împrăstie închipuirile urite. M-a dus aproape pe sus pînă la un cort cît o movilă. Înăuntru luminau lampadare înalte pe picioare de sfeșnice. O masă în mijloc și scaune din lăptosii nestrujite de brad invitau la ospetie. Mirosea frumos a munte, a rășină, a iarbă strivită și a aburi de mămăliguță fierbinte! Mi-a dat caș proaspăt și jîntiță dulce, după care mă înnebuneam în copilărie. M-a îmbiat cu mezecuri și fripturi. N-am avut timp să vorbim. Eu înfulecam. El mă privea bucuros. Pe urmă am aprins țigările și i-am dat răgaz să se reculeagă, deși nu părea deloc tulburat. Am așteptat cu teamă și curiozitate să se ivească țigancă, sau măcar să dea un semn, să iscodească prin perdelele ușii... Și mă stîngheream singur de stînghereala ce le-o pricinuiam îndrăgostiților. Nu s-a arătat nimeni. Și după ce am sfîrșit de fumat și ne-am făcut toaleta la un lighean cu toate dichisurile, ne-am culcat numaidecît în paturile clădite din fin moale ca lina, cetini mlădioase cu șart rînduite în chip de droturi și plocade mișoase pe deasupra. Și m-am cufundat în puful unui somn adînc.

Dimineața, mă așteptam să găsesc înșirați pe călcîie pe toți dancii și puradeii șatrei. Nici tipenie de sălaș țigănesc. Padina se întindea slobodă și limpede în razele soarelui, ca o undă nemîșcată de smarald, cu corabia cortului nostru ancorată în mijloc. Dionis, în șort, mă aștepta să mă ducă la o vîlcea, unde suvițele unor izvoare se adunau într-o adîncătură, ca o cadă, căptușită cu lespezi. Nu lipsea nimic din confortul unei băi. După baie am făcut exerciții în pielea goală și ne-am întins pe cearșafurile albe, la soare. Pe mine nu m-a lăsat decît un minut, cu ceasul în mînă, apoi m-a învălit. El, bronzat și puternic ca un atlet, a stat mult, dedat cu totul voluptății masajului ce-i făceau razele soarelui. Eram uluit și

n-am îndrăznit să-l tulbur cu întrebări. Mă linișteam: un asemenea ins nu putea sta căzut în mrejele unei țigănci. Sau scăpase.

Îmbrăcîndu-se, mi-a luat-o el înainte. Era fericit că venisem. Prilej să mă vîre în cura lui de aer, mîncare, mișcare, somn și vînațoare, din care, dacă ies teafăr — și zîmbi — am să rămîn înzdrăvenit pentru toată viața. Și, încolăcîndu-mă cu brațul drept pe după mijloc, mă ridică, biruitor:

— Ești ușor ca o pană. O să am de furcă pînă ce te-oi face om!

Începeam să mă simt umilit. Și, bizateric ome-nească, o nemulțumire, un fel de dezamăgire prinsese să mă umple că gaseam un alt Dionis decît cel pe care-l scornisem.

Căutam o epavă romantică, un decăzut simpatie, un rățacit pitoresc, cu barba și părul încîlcite, cu hainele sfîșiate, ars de o patimă unică, în lanțurile unei neîndurate, dar sălbatec de frumoase magiciene. Și mă primea în cadrul celui mai confortabil camping ce s-ar fi putut instala în vîrfurile muntelui, un gentleman sportiv, elegant — costum alpin și bocanci de ultima modă — cu obraz ras ca-n palmă, cu părul ondulat dat pe spate, fricționat cu cea mai fină apă de colonie. Și pe deasupra voios, cu nervii sănătoși și aere de superioritate...

La înapoiere am băgat de seamă umbrarul de brad unde ne aștepta pe măsuta așternută cu o față albă cafeaua cu lapte și prăjiturile. Dintr-un bordei de alături răsări o arătare de care nu mi-aș fi putut închipui că aș putea-o întîlni aici. Ne întîmpină cu o reverență și un „Guten Morgen” spus pe-o voce pițigăiată — o ființă slabă, lungă și deșirată, parc-ar fi umblat pe papainoage, îmbrăcată în negru, cu mîini delicate ieșite mult din manșetele

prea scurte și labe uriașe în niște botfori spăimîntători. O gălălie gata s-o ia vîntul, înfiptă pe două găurele albastre cu un țîmburuș roșu dedesubt, închipuia pe acest maș omenesc capul, cățarat în vârful unui vrej ce se pretindea gît.

Dionis mi-l prezintă serios: *Herr Kalchentrauer*, sau *Calcăntraur*, cum îi spune tot muntele. Și-mi istorisi între patru ochi, cu haz, povestea lui. Un sas din Brașov, strașnic cofetar, și pe deasupra, în orele libere, artist fotograf, care, slab de piept, urca în fiecare vară la munte să-și facă cura de aer, pe la stîni. Aici lua tot soiul de fotografii pitorești, pe care le desfăcea apoi în librării. Dionis avusese norocul să puie mîna pe el și-l folosea în toate chipurile, artelnic, bucătar, valet, majordom, secretar și fotograf particular. Era neîntrecut în cozonaci și mai ales în indiene. Își adusese, să-l ajute, și nepoata, o fetiță spalăcită, care stropolea grijiulie împrejurul nostru în fusta-i înflorată și șorțisor alb prins de piept. Dionis întreabă ce-avem la masă. I se aduse lista; meniul era copleșitor.

— De unde ingrediente? întrebai uimit.

— A, ușor. Se aduce totul de la Brașov sau de la București. Funcționează un serviciu special de curieri de două ori, altă dată de trei ori pe săptămîină, pentru toate cele de trebuință, cărnuri, trufandale, vinuri. De gheață nu e nevoie. Cel mai bun frigider este vîgauna de unde țîșnește izvorul, închisă cu două clape de lemn, să nu intre sălbătăciunile la provizii. În privința asta sasul era genial.

Începeam să înțeleg de ce se stoarce cu atîta nemilostivire moșia și unde merg banii trimiși de dada: cheltuieli nesăbuite — mîncare și lux. Cortul era îmbrăcat pe dinăuntru cu un alt cort de o gază verde, subțire, ca pînza de păianjen, ce cădea în falduri la intrare și-l apăra de muște și țîțari. Pe jos, numai

covoare scumpe, ca la un emir. Mă socoteam oarecum păcălit și crăpam de necaz că ascultasem spusele bătrînei. Nici patimă, nici vrajă. Astea cel puțin ar fi scuzat totul.

Dar era numai, dusă la paroxism, anglomaniia de totdeauna a vărului meu, excentric și original de cînd îl cunoșteam. Sau, mai bine zis, țieneala lui. Și mă întrebam ce i le-o fi împins pînă într-atît?

Se uită la ceas, sucind mîna — mai era pînă la masă. Îmi propuse să mergem la stîna apropiată, pe celălalt oblînc al muntelui, unde am trecut pe o brînă verde, spînzurată ca un ceardac deasupra prăpastiilor. Oile albe, risipite ca niște bolovani mișcători, pășteau departe pajiștea alpină, sub oblăduirea cîinilor, care au încetat din lătrat de cum l-au cunoscut pe Dionis. Ciobanii se mișcară spre noi. De sub mormanele căciulilor și saricilor, ca de sub niște troiane, răzbătura trei zăplani, cu bîte ferecate în alămuri scînteietoare. Vărul meu mi-i înfațișă ceremonios.

Săbăilă, o namilă miștoasă, strînsă peste mijloc într-un chimir negru îmbumbat cu ținte argintii. Chipul smolit, vrînd să zîmbească, se încrunță la noi ca la lupi, între niște mustăți vînjoase, arse de soare.

Doardă, geamănul celui dintîi, cu două șchioape mai înalt și mai trunches; și Cîrloman, care, mai pădureț și mai amarnic, sta îndărătul lor, cu obrazul drept ferit pe căpățîna măciucii, doar nu i s-o băga de seamă felia de falcă luată de o gheară de urs, pe unde, ca printr-o scorbură rînjită, în locul jumătății de mustață smulsă, se vedeau albind oasele gurii.

Din cîteștrei, îmbrăcați în cămăși scortoase argăsite în zer, ca să nu prindă gînganii, se respira un iz iute-acriu de brînzeturi dospite, cu care nu m-am deprins ușor.

Aștia, cum am înțeles, erau cei mai de aproape tovarăși ai lui Dionis, pentru vînătoarea de urși și garda lui personală. Noaptea dormeau cu schimbul, câte doi, în bordeiul lor de lângă cort. La turmă rămîneau scutarul cu flăcăiandrii și dulăii.

Dionis a primit raport amănunțit despre cele din urmă mișcări ale fiarelor în munte, despre un ciopor de ciute mînat de alte primejdii spre vale, s-a interesat de perechea de jderi oploșită în anume cotlon, a dat porunci să se arunce bulgări de sare pe coclauri, a însemnat unde să se așeze capcanele pentru lupi și a rînduit pentru a doua zi, în zori, o vînătoare de iepuri. Deși vînatul oprit, ținea să mă ospăteze cu civet și, întorcîndu-se spre mine :

— Tu nu ai de unde ști : carnea iepurelui de munte are cu totul alt gust decît al semenilor de la șes. E mult mai fragedă, fiindcă vînatul nu alcargă ca în cîmpie, și mai aromată din pricina hranei, flora de munte.

Îl ascultam și nu mă puteam dumiri de unde atîta seninătate și detașare la un îndrăgostit. Și încă nenorocit.

La înapoiere, sasul ne-a primit cu masa întinsă. Bucatele, desăvîrșite, s-au perindat cu șart, ca de pe lista celui mai ales restaurant. Patru soiuri de vin ne-au prefăcut pe rînd paharele în pietre scumpe. Dionis, tot timpul dispus, a mîncat, a băut, a glumit cu mine, cu Kalch, cu fetița. A făcut la urmă un mic semn către prăjituri și a spus ceva pe nemțește. Sasul s-a înclinat, cu înțeles în priviri.

Îngreuiți de mîncare, am intrat, după îndemnul lui Dionis, la culcare. Descumpănit, primeam fără împotrivire tot ce propunea, așteptînd dacă nu de la el, măcar de la împrejurări o lămurire pe care eu mă încăpățînam să nu o cer, socotind asta o înjosire. De la el trebuia să pornească destăinuirile, așa cum

îmi scrisese. Și, jignit, așteptam. Tocmai cu mine se găsea să facă acum pe grozavul, măslîindu-și patimile sub calmul și destinderea unui șef de stat în vacanță ? Parcă nu l-aș fi cunoscut ca pe veșnicul torturat al vieții, mare neînfrînat lăuntric, agitat tot timpul pînă la exasperarea lui și a celor dinprejur. Și dintr-o dată echilibrul ăsta ! Stăpînirea și nepăsarea asta biruitoare ! De ce se travestește ? Pentru mine sau pentru el ? Căci toate faptele, părăsirea casei, paragina gospodăriei, jaful moșiei, cheltuielile nebunești, risipa merindelor cărate cu sacii, sub ochii mei, îl dezmințeau. Chiar cu cîteva clipe mai înainte văzusem ieșind din bordeiul bucătarului, doi băiețași, cumpănind pe umeri cobilițele încărcate cu coșuri grele și în mîini cu alte panere, pline toate cu bunătăți. Urmarea schimbului de priviri dintre Dionis și bucătar. Și încotro luau drumul ?

Aștat de cafea și tutun, am adormit urziu, în minte cu ghemul ăsta indigest de jumătate gînduri, jumătate sentimente pe care somnul nu mi l-a misuit. M-am deșteptat tot cu el în minte. Și am stat mult cu ochii în baldachinul de vâl verde al cortului, numărîndu-i cutele, fără să mă potolesc.

La ieșire am găsit pe Dionis jucînd tenis cu nepoata sasului, care acum ajunsese *Fräulein* Lotte. Kalchentrauer întinsese o plasă și se uita încîntat cum partenerii pocneau în cadență mingile. Dionis s-a oprit și mi-a întins curtenitor racheta. Fetița aștepta fremătătoare. Am refuzat pretextînd că e prea mult soare. M-am mulțumit să trec sub umbrar și să le zîmbesc stupid ori de cîte ori scăpau mingile și se întorceau spre mine cu grija că mă plictisesc. După sfîrșitul partidei s-a servit ceaiul. Un ceai aromat, care mi-a umplut nările de deliciu. Am întrebat uimit „ce marcă” ?

— „Darjelling“, mi-a răspuns mândru ca de cine știe ce ispravă. „Darjelling“, de-a dreptul din India.

Și ceru să se aducă pachetul cu plumburile și blazoanele originale. Am sorbit și am mâncat cu nesațiu din toate, *cugluf*, *feuilletage*, dulceturi, ascultând îndelunga prelegere a lui Dionis asupra diferitelor ceremonii ale ceaiului în Japonia, în China, în Anglia, în Rusia. Mi-a vorbit despre cartea lui Okakura-Kakuzo, acea pravilă a bontonului, a bunelor maniere și a educației prin eticheta ceaiului, pe care se tăgăduia s-o traduca. Nu desluseam ce vrea. Își bătea capul să facă timpul cât mai alunecos, să nu mă agăț de ceva serios și stînjinator pentru el? Sau cu adevărat aveam în față un ins sănătos, fără nici o altă preocupare decât tihna? Și, iritat, mă încărcam de ciudă și amărăciune.

Ne-am sculat apoi. Soarele se pleca. Răcoarea viorie a serii îndemna la mișcare. Am urcat tăcuți un pisc din apropiere. În uriașa privesc lumina nu se stinge, agonizând în asfințit ca la București. Cobora marea ca de pe un tron și intra treptat, tîrîndu-și trena, în imensitățile sumbre de sub orizontul de aur în matricea originală. În urmă, multă vreme cerul fi păstra amintirea.

A doua zi dimineața dormeam, când Dionis intră să-mi înfățișeze iepurii. Făcu gură mare împotriva leneviei mele; înțelesese să mă menajeze în zori, când plecase la vînat. Dar așa, să nu mă trezesc pînă la prînzul mic?

— Ai scăpat, domnul meu, baia de soare, mă apostrofă el. Acum razele, minioase pe trîndavi, ți-ar arde pielea ca fierul roșu. Scoal' să mergi măcar la scaldă și la exercițiile de care nu te scutesc cît ai să stai în sanatoriul meu. Vreau să te înzdrăvesc cît mai repede, ca să te iau la mistreți și la urși.

Și, vorbind, își schimbă straietele, luă valiza și ieși întinzîndu-mi săculețul cu rînduicelile mele.

Nu-mi plăcea tutela asta și aerul de superioritate aici chiar în glumă. Urmărindu-l, hotărîm să nu-l mai cruț. Să-l atac chiar azi și să-l dezumflu: țineam firul. Seara, cînd ne întorsesem de la plimbare, sosise iar de la conac sluga. Cei doi cai gîstiau sub sacii doldora și sub cîteva balerci pline. Cum m-a văzut omul, care mă cunoștea de la curte, mi-a ieșit înainte. Îmi aducea vorbă de la dada, care mă întreba dacă mai e vreo nădejde. Am profitat că vărul rămăsese în urmă cu ciobanii și am iscodit bătînd cu mîna:

— Ce aduci aici?

— Mălai, cartofi, fasole, pește sărat.

— Dar aici?

— Rachiu și oțet.

Ori, să-l fi tăiat bucați, și sasul nu ar fi pus mămăligă pe masă. Dar încă rachiu și oțet de prune! Prea erau vulgare.

— Și pentru cine merindele astea? Pentru ciobani?

Omul scuipe cu scîrbă în lături, uitîndu-se în partea de unde se apropia stăpînul, și-mi șopti:

— Aș! Ia, pentru ciorile pucioase din vale, și se urni greoi spre bordeie.

Toate astea le rumegam dimineața, urmărindu-l pe Dionis, hotărît pentru bătalie. Dar ritualul băii, disciplina gimnasticii, religia sorirei, cu obligația să te lași cît mai moale, să te predai acțiunii soarelui ca să te stoarcă de sudori m-au oprit să-l stînjenesc.

La cafeaua cu lapte înșă, între două briose, ce se rupeau fișii ca mătasea, l-am înhățat.

— Dar ce este cu țigani tăi de nu se arată?

— Te interesează țiganii ? făcu el, ridicînd cu nevinovăție privirile-i limpezi spre mine.

— Foarte mult. Mai ales cei de care te ocupi tu cu atîta osîrdie, adăugai răutăcios.

— N-am știut, se apără el netulburat, și strigă sasului : Adu te rog albumele.

Kalchentrauer înfățișă numaidecît cîteva ceasloave cu sute de vederi din șatre și împrejurimi, țigani bătrîni cu lulele-n dinți, țigănci pe vine cu ghiocul, bătrîne vrăjitoare întinzînd cărțile, fete cu lațele împănate de bănuți, danci bătîndu-se în apă, puradei călări pe măgăruși, tot pitorescul ieftin și convențional care sare în ochi amatorilor fotografi. Le-am răsfoit fără interes : frumoasa țigăncă a lui Dionis nu figura ; aș fi ghicit-o dintr-o mie, fără greș. Închisei albumele și, uitîndu-mă țintă în ochii lui :

— Astea nu-mi spun nimic. Vreau mai mult.

— Mai mult ? Am în cort o întreagă bibliotecă despre ei, istorie, gramatică, limbă, viață, etnografie și folclor. Cunoști cartea lui Vaillant ?

Și vru din nou să cheme valetul. Îl oprii.

— Nu mă interesează asta, i-am tăiat-o scurt, cu un zîmbet strîmb, care însemna : nu mă păcălești tu așa ușor.

— Atunci ?

— Vreau să-i văd în carne și-n oase, dacă tot mai sînt pe aici, cum mi s-a spus. Și iar îl străpunsei cu ochii.

— Ții să-i studiezi și tu ? cercă să mă ironizeze.

— Nu. Să-i cunosc numai, de curiozitate. Am aflat că tu te ocupi și te interesezi mult de ei și, cum am mare stimă de opiniile tale, mi-ar părea rău să scap prilejul de a cunoaște o șatră, avîndu-te pe tine duca e maestro al acestei comedii... Și, ca să dreg

puțin nuanța de luare peste picior : ai întîlnit țigani în Anglia ? Știu că englezii sau, mi se pare, americanii fac mare caz de ei.

— Nu. Aștia sînt cei dinții cu care am avut de-a face.

— Sînt în adevăr simpatîci ?

El stete pe gînduri cîteva clipe și tuguie buzele.

— Cred că nu sînt făcuți să-ți placă. Dar, dacă ții, e lesne. Renunțăm la somn și îndată după masă coborîm la ei. Sau, știi ce ? se răzgîndi el. Decît să coborîm cu stomacurile pline, mai bine să plecăm chiar acum și să mîncăm jos în tabără.

— Cu țiganii împreună ? făcu speriat.

— De ce nu ? Dau un banchet în cinstea ta. Ai să culegi dintr-o dată și direct cele mai autentice impresii.

Și, fără să mai aștepte, dăte poruncă ca cei doi oameni să vie în urma noastră, purtînd coșurile cu daruri și merinde în cinstea sosirii mele.

— Cîteva panere mai ușoare ducem și noi, se adresă el mie. Știi ce pui ? făcu către sas, care se înclină. Nu uita pachetele sosite ieri.

În felul acesta neașteptat de simplu, duelul pe care-l închipuiam lung și-l bănuiam anevoios, cu violenții și fente, atacuri înverșunate și apărări disperate, luă sfîrșit. Mă ascuțisem și mă fandasem degeaba.

Am schimbat repede numai haina, și după un ceas de zburdă voioasă, aproape amețitoare, scurtînd din loc în loc poteca prea cu multe cotituri și ocoluri, în salturi de-a dreptul peste ponoare, am ajuns pe un genunchi de piatră al muntelui. Adînc sub noi se scobea găvanul unei văi cu pereții cocliți de păduri.

Acolo în fund, cîmbarită pe o palmă de senin verde,
o grămăjoară de pete cenușii și fumuri subțirice.
— Șatrele, îmi arată Dionis, și-mi întinse luneta.

Tabăra fu dintr-o dată pentru mine o descoperire unică.

Strînsesem atît urît în timpul boalei, sporit de plictiselile de la moșia lui Dionis și de perspectivele anostei discipline cu care mă încătușase, că viața slobodă, neașteptatul pestriț, mișuna veselă, larma oamenilor fără treabă, ciorovăiala femeilor, pulsul ciocanelor, răgetul măgarilor, orăcăiala țăncilor, cîntecele, țipetele, neorînduiala mi-au mers drept la inimă și m-au fermecat.

Am simțit cu umilință că nu eram făcut pentru existența măreată, dar aspră și austeră a piscurilor. Îmi trebuiau plăcerile mărunte, înghesuie, dar calde, ale văii în aroma măduvei de brad, îmbalsămată de fumul domestic. Aflam că nu sînt vultur. Eram o cioară.

Înainte chiar să ne simtă coteii, ne-au zărit de departe puradeii, împrăștiți prin zmeurișul costiselor. În cîteva clipe a izbucnit un alai care creștea cu cît ne apropiam. Liota neagră și despuiată ne-a dus numai în urale, tumb, roata în mîini și tot soiul de exhibiții în cinstea barosanului. Dionis le-a zvrilit bani, peste care cei mai sprinteni se aruncau cu burțile. Peste aceștia năvăleau ca muștele și se trînteau ceilalți, și păruiala se isca. Rămîneau astfel semănate în urma noastră vîrtejuri bîzîitoare de țigănuși încăierați. Deodată, zurba se potolea, dan-cii se descăierau, lăsau prada, și tîmbălăul entuziast alerga iar după noi.

La marginea taberei ne-a ieșit înainte cîrdul țigăncușelor goale, altele abia cu un petec dinainte, numai ochi și dinți albi în obrazele oacheșe, cu sîinii ușor însemnați de cercuri mai umflate pe pielea lucioasă, cu trupuri costelive pe pulpe lungi de dansatoare. Ele ne-au prăznuit voioase cu cîntece țigănești, țopăind și pocnind din palme. Lor le-am dăruit zaharicale în toate fețele.

După ele au venit fetele și femeile în cămăși lungi, despicate în față pînă la brîu, pe unde ieșeau slobozi ciorchinii negri ai țîțelor. Unele purtau prunci prinși ca lipitorile de piepturile vlăguite. Ele au urat frumos bun venit stăpînului, care spunea fiecareia pe nume. Lor le-a împărțit din coșulețul lui mărgel, cercei, inele, ace de păr, panglicuțe, barișe, basmale, în culori aprinse și tot soiul de alte găteii care luau ochii.

Și parada se desfășură înaintînd în urletele poșidicului, chihotirile codanelor, care se răsuceau ca niște derviși, cu mîinile în sus, pline de caramelle, în rîsetele fetelor, ciorovăiala femeilor smulgîndu-și darurile și în zăpăielile javrelor, pînă la șatre. Țiganiii trîndăveau cu demnitate, pufuind din lulele, și priveau potcovitul unui cal. Făurarul, un băiețandru, de dragul larmei, bătea nouă lovituri în nicovală pentru una singură în fierul înroșit. Dalcăucii dimprejur, goi pînă la cingătoare, îl îmbărbătau cu strigăte ori de cîte ori izbutea să apuce piciorul mîrtoagei și să potrivească potcoava înfierbîntată pe copita care sfîrșia cu miros de os pîrlit.

La vederea darurilor cu care se făceau ceilalți fluturîndu-le, se însuflețiră și țiganiii și se ridicară înaintea noastră. Lor le aduceam tutun și pipe, țigări și ciubuce, tabacheri înflorate și pungei de pastrat mahorca.

De pretutindeni, din ușile corturilor, din buruieni și tihării, pe unde ședeau tolăniți la umbră, țiganiți îșineau așa cum îi prinsesem, numai cu câte o mîneacă trasă și cu brîiele tîrîș după ei. Bucuria ce le sticlea în ochi se pierdea în bărbile încîlcite, încît obrazii le rămîneau tot închiși și amenințatori. Îndată se iscă vîtaful, un țigan arătos, îmbrăcat pe de-a-ntregul, cu căciula peste plete și biciul în mînă, făcînd pe grozavul. Se răstea mînios, ocăra, se repezea în gloata-nghesuită. Cu cîteva vorbe, Dionis l-a potolit. Și ne-am mișcat cu tot bulucul spre inima sălașului.

Șatrele-ntr-un peș ședeau revărsate pe o curătura proaspătă de tapșan verde, cu cîțiva brazi uriași, cruțați, în picioare și sumedenie de trunchiuri tăiate, din care curgeau gramezi de rășină. Peste tot, vetre stinse, grămezi de cărbuni și cenușă, topoare stricate, unelte zvîrlite, vase aruncate, hîrburi și cioburi împrăstiate, zdrențe, hîrtii risipite, mormane de oase și scîrne semănate la care rodeau cîinii, lîngă rufe și stambe, otrepe și zdrențe, întinse pe iarbă, alături de covețile în care orăcăiau pruncii uitați acolo, mișcînd din mîini și picioare ca niște cărăbuși negri căzuți pe spate, în paza godacilor, care îi rămău ca pe niște copăi cu gunoi.

În ramătul acesta universal am străbătut încet, cu popasuri pe la anume corturi, tabăra și ne-am îndreptat spre capătul de sus al poienii. În strungăreața dintre doi brazi împlețiți deasupra se adăpostea un cort mare, la fel cu al lui Dionis. Doar că intrarea era apărată de șiraguri de mărgеле colorate, dese și lungi pînă în pămînt, alcătuiind o perdea ce se despica și se alcătua numaidecît la loc cu clinchet sticlos. Pe lavița de-afară ne aștepta un bătrîn înalt și impunător, cu plete și barbă albe, sprîncelele stufoase lăsate peste ochii mari, rotunzi, cu

albușul enorm, niște ochi vii și însuflețiți, încrustați în chipul liniștit ca două vietăți de sine stătătoare. Peste stracle de cînepă încinse cu brîu verde și cioareci muntenesți strînși pe pulpe, moșneagul purta o zeghe lungă de aba înflorată cu găietan roșu și în dreapta ținea toiagul cu cinci noduri al bulibășiei.

Era judele Stanciu, cîrmuitorul liotei.

Dionis i-a întins mîna și i-a dăruit cîteva clondire cu vinars și sliboviță. Ochii celorlalți scînteiau de jînd.

Bătrînul, în picioare, a poruncit să ne aducă două jilturi și ne-a poftit jos. El s-a așezat la loc pe laviță. În fața noastră s-a vărsat norodul la umbra rariștii.

O viermuială tărcată, de copii în hîrjoană, de codane zbenguitoare, de muieri cu prunci în spate, de babe cocîrjate, de flăcăi puși pe trîntă și bărbați așezați turcește sau tologiți ca după cine știe ce osteneală, care goi, care jumătate despuiați, unii cu tunici soldărești și chipie, alții cu surtuțe tîrgovețe, un amestec de fuste vîrgate, basmale roșii ori albastre, fote și ii țipătoare, toți flecărînd, strigînd, țipînd, gîlcevînd, ocărînd, bolborosînd într-o libertate nețăr-murită, ca într-un bălci înfiripat sub ochii noștri. Numai vîtaful, aruncat de colo-colo, cu biciul ne-folositor pe mînă, se istovea zadarnic, neștiind ce să mai facă.

Cît ai clipi, a răsărit din pămînt, cu dibla hîrbuită sub bărbie, un balaoacheș bocciu, cu joben în cap și papuci în picioare, urmat de țambalagiul surd și mut, mîncat de vărsatul mare, care purta cu ifos pe burta ieșită-nainte instrumentul ce chelălăia ca un cîine schilodit în bătai, și s-au apropiat cu ploconeli să ne facă o cîntare. Dionis, cu un bacșiș, i-a abătut spre haraimanul care atît aștepta. La cele dintîi scîrîteli, puzderia de ființe neorînduite și încîlcite în

toate felurile, ca o pilitură de fier la apropierea magnetului, se așază în forme rînduite, se împleti în lanțuri armonice.

Flăcări prinseră de umeri și brîie țigăncile care săriseră la joc. Vîrstnicii și femeile cu fuste lungi, ardelenesti nu se lăsară mai prejos, și pămîntul frământat sub ei începu să miroasă a iarbă crudă și a lămîiță strivită. Împrejur, dancii, holbați, luau lecții, priyind la picioarele dăntuitorilor, și încercau să facă la fel.

La o poruncă a bulibașei, căruia Dionis îi șoptise ceva, se aprinseră focuri, și din coșurile aduse de băieții noștri ieșiră pulpe de oaie, ciozvirte de berbec, hartane de pasăre, mușchi și coaste de porc, brînzeturi, pîini și alte bunătați, împreună cu respectivele sule de rachiu. Alți țigani se repeziră la căruțe, unde îndată răsunară cîrșeli răgușite și cotcodăceli spăimîntate. Curînd, toate găinile ciordite se pârpileau în frigări. A fost un ospăț neașteptat, din care ne-am înfruptat și noi, așezați în capul trimbei de oameni înșiruiți de o parte și de alta a unor pînzeturi întinse pe pajiște.

Deși mă uluise amestecul de bazar pestriț, ițeala scînteietoare de colori, mișuna de piei despuiate, tîr-gul de grumazi descoperiți, sîinii goi și slobози sub pieptarul salbelor galbene, pulpele suvelcate ale fetelor, nurii dezveliți ai femeilor răsturnate pe jos, dansurile dezmațate, pozele nerușinate, căutam totuși să găsesc pe cea care vrăjise mințile lui Dionis și nu o aflam. Nu putea fi nici galeșă cu ochii genoși și pîntecul armonios de baiadera, nici nurlia cu trupul violoncel de abanos, nici arzuia cu sîinii dur-dulii și buturii coapselor neastîmpărate ca niște șerpi, nici alméea mlădie de alături, cu umerii bucălați, cu carnea patinată și sîinii patetici; nici nubiana sfruntată ce-și lăfăia țitele împungace cu sfîrcurile

boite în rumenele la fel cu buzele. Nici șoptiră cu miezul ochilor galben, care se strecurase cu ghiocul pînă la noi, gătita în ilic roșu, scurt, de sub care șalele de tuci șlefuit, frumos șanțuite, ca la o torsă antică, alunecau dîrdăuș amețitor, spre rotunzimile buclor. Nici molateca din față, cu priviri vulpeșe și piepții cărnoși buluciți sus spre gura polcuței, strînsă pe mijloc în copci gata să plesnească și care se marghiolea spre noi alintîndu-și boiul pe șoldurile vicleșe.

Spionam fiece cută, cercetam orice zîmbet, însemnam cea mai ușoară încruntare ori lumină pe chipul lui Dionis. Pe toate le privea cu o rece bunăvoință și le alunga. Ele se abăteau numaidecît, înlăturate din ochii și preocupările lui, așintite aiurea.

Sătui de zarvă, ne-am depărtat spre fundul văii, unde ne-am dat într-o rîină pe velințe moi, cu Stanciul alături. După noi s-a luat, ca o cățea greoaie, lăbărtată de prea mult fătat, cu țite fleșcăite atîrnînd aproape de pămînt, Kiva, vrăjitoarea lăii. Și aici eram dezamăgit. Ea dezmințea tipul clasic de babă încovrigată pe picioare sfrijite ca fusele... Mă așteptam la un chip de smochină neagră, ponosită, din zbîrciturile căreia să iasă lama unui cosor coclit și să frigă doi ochi răutăcioși de viperă, fără pleoape. Kiva, dimpotrivă, era o baldiră groasă, butucănoasă, cîrnă, cu fața rotundă slinoasă și pătată ca o lună mîncată de vîrcolaci, dar cu o expresie de bunăvoință și înțelegere omenească. De pe șoldurile revărsate ca niște perne în lături, de pe tîrna umflată a pîntecului bîrdăhănos și de pe fundul de baniță al tîr-tuței, fustele, urcate ca pe niște coviltire, cădeau în cascadă peste picioarele umflate, și, curios, părul frumos pieptănat, cu cărare în mijloc, bătea în roșu. Tip de codoasă!... Numai ochii o dau de gol. Ochi rotunzi de bufniță care scrutează umbrele și văd în

beznă... Iar minile mici, cu degete delicate și ner-voase, îi destăinuiau toate iscusințele.

A făcut o temenea și a așteptat. Dionis i-a trimis semn spre mine. Ea și-a sumes cuvîncios fusta și s-a așezat grecește în fața mea, și-a scos din sân cărțile soioase. A început apoi să le amestece, boscorodindu-le fără să mă slăbească o clipă din ochii străpungători înfipti în fruntea, în ochii, în obrazul meu. Curînd i-am simțit arzînd dincolo de oasele țestei. Și, sfios, m-am supus ca unor jefuitori.

De trei ori a întins cărțile misterioase, de trei ori le-a strîns nemulțumită și a dat să plece.

— Ce e ? a întrebat Dionis.

— Nu cade bine.

— Spune totuși, o îndemnă el, vărul meu e tare. Nu crede și nu se sperie.

— E mai moale ca aluatul de colaci, replică ea. Și o să fie curînd pus în cuptor fierbinte. Ce-o să arză... Vai de inima lui !

Eu ascultam amorțit.

— Mai cearcă o dată, o rugă Dionis. Poate se schimbă.

Ghicioarea își ră înă o dată cărțile, acum în alt chip, în cruce, le acoperi cu altele puse peste ele cu fața în jos, le împereche, le suflă, le desfăcu le dezbatu și pe urmă mă privi aspru.

— Primejdie mare, de slăbiciune în inimă și tulbureală la cap.

— Asta a fost ? întreabă vărul meu.

— Nu. O să se întimple acuș, curînd, pe drum de seară.

• Bătrînul jude mă privea cercetător.

— Scăparea-i la un crai de tobă, proroci Kiva, rîdînd ochii de pe cărți și uitîndu-se la Dionis. Un crai

de tobă care se aține cu brațele pline de dragoste. Și adause cîteva cuvinte pe țigănește.

— Ce spune ?

— Spune că aș face bine să te trimet acasă la părinți, chiar acum, îmi talmăci el deschis.

Și-ntoarsă spre mine :

— Dacă nu-l ascuți și nu te supui, nu te mai scoli.

Și plecă fără altă vorbă. Bătrînul, obosit, se urni spre cort. Dionis se luă după ea.

— Mă duc s-o îmbunez, îmi șopti el... așteaptă-mă aici.

Rămas singur, i-am văzut, în aromeala ce mă cuprinsese, cum au stat mult de vorbă călcînd în sus și în jos, peste umbrele lungite ale brazilor. Cînd s-a întors, l-am întrebat dacă a cerut țigăncii lămuriri. Ce i se arătase de nu a putut să destăinuie fața cu mine ?

— Are o preștiință extraordinară, începu el. Dar de astă dată sper că a amestecat planurile. Ceea ce a văzut se referă la trecut, la boala ta. N-am nici o altă explicație. Și nu mi-ar plăcea de loc să fie altfel. adaoase ca pentru sine, îngrijorat.

— Dar ai vorbit mult cu ea, observai eu.

— Despre altele, răspunse el pe gînduri. De altfel, ea nu-și mai amintește nimic din nalucile ce i se fac cît stă cu mințile ațintite asupra semnelor din cărțile desfăcute. Cum le strînge, se șterg toate ca un vis uitat la deșteptare. Ghicioarea este o unealtă pasivă. Puterile ei încep cînd se prefăce în vrăjitoare, îmi lămurii el.

Vinzoleala se potolise. Țiganii, îmbuibăți, pleaseră la șatre. Poiana sta arsă, imputită, ruinată ca după o răzmeriță, pingărită de toate rămășițele necurate ale bairamului, lăsate pe seama muștelor și altor gînganii. Țigăncile tembele nu adunaseră nici măcar vasele, pe care cîinii, după ce le linseseră,

le întorceau cu fundul în sus. Pajiștea, unde miro-
sise a lămâiță, duhnea acum a seu de oaie învâlmă-
șită cu duhoare de sudori...

Și m-a cuprins indignarea. Nu m-am mai stăpînit.
Am dat drumul unei aspre muștrări în obrazul lui
Dionis. Pentru risipa fără milă a atîtor bogății asu-
pra unor netrebnici, pe cari, lingușindu-i, îi strică
și mai rău, pentru oropsirea moșiei, pentru jalea
dădci, pentru decăderea lui... Ajunsese prada unor
șnapani care îl exploatau, bătîndu-și joc de el. Și
el se lăsa jăcmanit, nădăjduind ce? I-am făcut întreg
procesul pe care i-l ridica gospodăria părăduită.
Pledai cu elocvență contra lui plîngerea pămîntului
și vitelor, a codrilor și a oamenilor părăsiți, tră-
dați, vînduți de el.

El a ascultat cuminte tot rechizitoriul, fără un
semn de supărare sau măcar de nerăbdare. A tăcut,
serios, ațîtit, privindu-mă tot timpul. A trebuit să
tac. Consumasem toată ciuda strînsă, și el nu-mi
alimenta verva, nu mă stîrnea cu nimic.

— Mîine pui să se instaleze un joc de golf. Nimic
nu astîmpără mai mult toanele. Tenisul e prea ușu-
ratec, și de vînațoare nu ești încă gata, fu tot răs-
pusul și apărarea lui.

I-am întors mînios spatele.

— Acum trebuie să plecăm, înainte de asfințit,
să urcăm pe lumină. Și mă smuci de haină. Apoi o
luă liniștit spre cortul lui Stanciu, pentru rămas bun.

Dar la cotitura de sub poalele pădurii se iviră din
umbră două femei. Dionis, întîi gata să se repeadă,
încrămeni. L-am privit lacom. Numai pe el. Ceva
îmi spunea că acolo este esențialul. Îi simțeam în
mușchii încordați pînă la plesnire, ca în mine însumi,
tot freamătul și întreaga lui frînare. Mă miram că
nu scrișnește ca un oțel strîns scurt. Numai sîngele
nu și l-a putut stăpîni. Roșăța biruise smoleala

obrazului și, năvălitoare, strălumina prin pielîța ră-
masă neclintită. Tîmplele băteau ca două aripi țin-
tuite.

Am intuit, adică am știut fără caznă, dintr-o dată,
totul. În el, ca în oglindă, fără să mă întorc, măsu-
ram înapoia mea minunea așteptată, frumusețea
care-și trimetea către el crainicii de departe. Emoția
lui mă prinse ca o contagiune subită. Și, pierdut, am
început să tremur pentru el.

— Rada, gemu Dionis, și-i așinu calea.

La strigătul lui, ieși Stanciu. Eu întorsei capul.
Venea, calcînd poiana, prin mijirea serii, fecioara
sacră din miniatura indiană. Aidoma. Același mers
modulat în cîntec, aceeași statură cu formele pure,
aceeași mîndră gingașie, pletele cu reflexe albastre
încadrînd sombrul oval al chipului covîrșit de ochii
magici, sîinii înfloriți pe negrul liman al pieptului,
și mai ales sub borangicul galben al veșmîntului,
coapsele străvazute ca două zeițe misterioase, pe
umerii gemeni cu chiupul tainic al pîntecului.

— Sakuntala, strigai spăimîntat și, fără să știu
ce fac, îmi pipăii buzunarul.

— Cartea e în haina cealaltă. Dar nu mai ai nevoie
de ea. Autorul e depășit...

Dionis își cîștigase cumpătul și la rîndul lui mă
cîtea ușor ca pe un abecedar.

— Norocul sau nenorocul, urmă el, îți dăruiește,
aici, aieveau, tot ce e searbădă închipuire în poem.
Iată pe prietena Sakuntalei și pe sihastrul, tatăl ei
adoptiv. Și-mi arată pe Stanciu, care, cu barba albă,
zeghea lungă și toiagul noduros, lua înfățișare de
brahman.

Înțepenisem năuc, cu gura căscată, cu răsufierea
taiată și tremuram. Nu trupește. Îmi tremura duhul,
stihia alcătuitoare. Vedenia stărui cîteva clipe, apoi
se prelinse printre clinchetele sticloase ale mărge-

lelor. M-aș fi frecat la ochi. Dar Dionis nu-mi dete răgaz. Mă împinse înăuntru.

Zăpăcit, nu știu cum am nimerit un scaun, în care m-am lăsat moale...

Și m-am trezit în lumina unor lampadare cu abajururi trandafirii. Rătăcisem pe altă lume, din care ieșeam cu un crâmpei de versuri.

...se pleacă și culege

din nisipul vremii aurul etern...

și nu știu: mi le spuneam numai mie, în minte, sau le blăguiam tare?

Cît timp trecuse? Ajunsesem la camping? Îmi încordai ochii. Eram într-un alt cort necunoscut, mai încăpător și mult mai bogat împodobit. Priveam strein bagdadia de mătase galbenă, plisată în cute dese și lungi, în formă de soare. Apoi deosebiu sipeul din colț, încrustat cu sidefuri. Distinsei divanurile îmbrăcate cu chilimuri, jilțuri acoperite cu blănuri; pardoseala de covoare groase cît niște min-dire. Începeam acum să văd limpede. În fața mea, bătrînul pufăia pașnic, așezat turcește jos pe un plocad. Dionis, lîngă mine, mă cerceta nemilos, cu o curiozitate ascuțită, s-ar fi spus cu o bucurie drăcească.

Rușinat, m-am dezmeticit de-a binelea. Știam acum. Mă aflam în cortul lui Stanciu. Eram singuri numai noi trei. Răsuflam înviorat. Sakuntala fusese o nălucire. Mincasem mult, mă surescitasem și nu-mi făcusem siesta.

S-a tăcut îndelung. O tăcere voluptuoasă, în care mă odihneam ca după o trudă titanică.

Primul cuvînt mi-a detunat ca o pușcă în ureche. Dionis mă întreba cum mă simt.

— Bine. Excelent. Dacă vrei, putem pleca.

— Nu încă. Trebuie să vie Kiva cu un răspuns.

Nu mă interesa. Ardeam după alt răspuns. Mă întorsei la gîndurile streine de unde mă rupsesem. Cine se pleca și alegea din nisipul vremii? Și cum? Nu aveam pe cine să-ntreb. Mă uitam, căutam în golul lăuntric. De ce nu este nimeni? Atunci, și acolo, am făcut, autentic și pentru unica oară, experiența acută a sufletului. Nu de-a dreptul. Simțindu-i lipsa. În tot acest timp cred că Dionis și Stanciu vorbeau. Nu-i auzeam. M-am deșteptat într-un haraiman de glasuri întăritate. Afară răsunau strigăte, țipete, înjurături, chemări furioase, ocări. Un țigănuș țîșni, gîfîind, printre șiragurile sonore.

— L-a prins pă Florea. Să bat pă el...

Și o zbughi înapoi, să nu scape spectacolul. Mi-am închipuit un hoț. Judele s-a ridicat. Mie nu-mi păsa și vream să rămîi pe loc. Dionis, care sărise cel dintîi la ușă, lăsă pe Stanciu să iasă și mă tîrî apoi cu el.

Afară valea era încă poleită de pulberea amurgului înîrziat. Năvala lărmuitoare de oameni furioși se oprise în fața cortului și înconjură o roată de țigani. În mijloc, un ins mai înalt se apăra, cu capul, cu picioarele, cu spatele și umerii, cu șezutul, de alții tăbăriți pe el, care săreau să-i smulgă ceva din brațele strînse la piept. Vătaful se șteia cu biciul doar prin latura copiilor. Nu îndrăznea să intre în viespar. La glasul lui Stanciu, brațele se pogorîră. Harța se potoli, vătaful prinse curaj și pocni cu harapnicul în ei, despărțindu-i. Se alese de o parte țiganul atacat cu vreo cîțiva sprijinitori și de alta vălmașagul vrăjmașilor gălăgioși. Stanciu, cu toiagul ridicat, porunci scurt ceva pe țigănește. Biruitorul se desprinse, înaintînd cu brațele strînse pe ceva întunecos. Lucru furat, mă gîndii.

— Intră în cort, îi spuse Dionis, și-i făcu loc la ușă.

El rămase afară pînă ce gloata gîlcevitoare se risipi spre satre, minată dindărat cu biciul. În tabără pîlpăiau pe vetre aprinse ochiuri vesele de foc.

Eu vream să plecăm. Dionis mă luă înăuntru cu sila. Vinovatul ținea la piept un pui de urs. Spăimîntat, ursulețul ascundea capul în subțioara flăcăului.

— L-am adus pe Florea...

Și povesti cum îl scosese din mîinile golanilor care-l furaseră și alergase cu el aici. Nu era deci el hoțul...

— Trebuia să-l lași, îl certă Dionis. S-a făcut mare și nu mai are rost aici. Acum ține-l la tine. Mîine îl dai meșterului ursar.

Țiganul asculta nedumerit, cu o cută de nesupunere între sprîncenele groase.

— Dar Rada ce are să zică? se întoarse el spre jude.

— Rada?...

Și, pînă să isprăvească Dionis vorba, din fundul cortului se ivi ca o furtună, fulgerîndu-și frumusețea, Sakuntala. Ajunse lîngă noi.

— Florea... strigă ea... Puiul ghemuit în brațele țiganului îi sări la piept și o prinse duios cu labela de grumaz. Fata se întoarse să fugă.

De data asta mi-am încărcat voința cu toate puterile ca să rămîn întreg, și aici, pe loc, ca să dezleg întîmplările.

Dionis, ieșit în drumul fetei, vru iar s-o oprească.

— Rada, roști el încet, te aștept de-un ceas. Pentru tine am întîrziat.

Dar Sakuntala făcu un pas în lături, și în locul ei, de după ea, rămase Kiva, mîngîindu-l cu ochii ei văzători prin beznă.

— E mîhnită și ostenită, săraca. Iart-o, stăpîne. A alergat toată ziua prin pădure.

Prin nu știu ce sfortare, îmi împărții în zece prezența de spirit și-mi multiplicai luciditatea. Cu aceeași ochi și în același timp vedeam cortul întreg și fiecare parte a lui. Slăveam pe Sakuntala, urmăream alintul ursulețului cocoloșit. Spionam pe Dionis, cercetam pe jude, studiam pe Kiva, luam semnalmentele țiganului, care mîntuise puiul, țineam din scurt calea fetei, să văd pe unde a răsărit în cort și unde are să piară iar, atent la fiecare gest, la orice vorbă. Pe toate le-am înregistrat și le-am sintetizat deodată. În fundalul cortului se mișcă o perdea nevăzută pînă atunci. Prin despicătura ei se iveau pe rînd două capete speriate. Peste ele năvăli și se făcu nevăzută Sakuntala. Dionis frînase din nou. Drept, înghețat de rece, întindea un bacșiș țiganului care adusese ursul și porunceam să-i aibă de grijă. Kiva îl clocea cu privirile și-l răsplătea cu zîmbete pline de făgăduințe.

— Ți-o aduc eu pe puica împlînzită... îi șopti.

Bătrînul, încovoiat sub rafala ce trecuse, sta posomorît, fără nici o autoritate. Puterea se împărțea între Dionis și Sakuntala. Acul cumpenei îl mișca Kiva.

Mă întorsei în mine. Mîinile-mi, stîrnite spre vis și profeție, sparseră cortul și alergară pe zeci de perspective deschise afară, în lumea unde fericirea se amesteca de-a valma cu chinurile.

Din acest tablou, ce amenința să rămîie multă vreme neschimbat, cu fiecare din noi înclieat pe locul și în gestul în care-l prinsese ieșirea Sakuntalei, ca într-un film oprit în loc de-o pană a motorului, ne-au scos brusc ciobanii. Înnoptase. Îngrijăți că nu mai veneam, ei ne ieșeau înainte cu facile să ne călăuzească. Nu era lună. Sus, cerul, deasupra văii, pulsa cînd scînteieri, cînd întunecimi, ca o inimă prin care curgea sîngele nopții cu globulele stelelor.

Ne-am luat rămas bun și am urcat prapoarele înapoi. Masalalele înălțate de mîini sombre scoteau pe rînd din beznă, odată cu stoluri de umbre zburate de pe poteci, mesteceni albi și brazi negri, huidume ale nopții cu mișună de fosnete și șoapte. De departe, din vechimea codrilor, hohotele voinicești ale huhurezilor clocoteau în mine ca niște imnuri fantastice. Un gust de viață, vie, nebună, o beție telurică mă împingea numai spre prăpăstiile ce mărgineau cărarea. Ca un demoniac, m-aș fi tăvălit pe pămînt. m-aș fi dat de-a dura pe rîpi, m-aș fi rostogolit în văi. Știam ceva, și încă nu dezlegasem ceea ce știu. Țineam ceva, și încă nu mi se deschideau pumnii de peste ceea ce încleștasem...

*...se pleacă și alege
din nisipul vremii...*

Mă plecam și culegeam stropii aprinși de rășină, căzuți din torțe, care-mi frigeau degetele. Bîjbîiam după flori și apucam petale de umbre pieritoare ori nemeream spini.

Ajunși la cort, nu l-am slăbit pe Dionis pînă nu mi-a spus istoria cu ursul. Deși fără chef, el s-a învoit.

Cineva, un țigán necunoscut, dăruise Radei...

— Sakuntalei, îndreptai.

— Spune-i cum vrei, consimți el, îi dăruise pe ascuns un pui de urs, neîntărcat. Ea îl botezase Florea, îl crescuse cu lapte, cu fragi și zmeură, cu miere sălbatecă. Îl purta numai în brațe, îl ducea în cîrcă, îl legăna, îl culca într-o albiuță, ca pe un prunc, lînga ea. Slăbiciune de care vreau s-o dezbar, zise Dionis.

- — De ce? sării, Sakuntala nu creștea un pui de căprioară? Puteai cel mult să-i dai și tu unul. Mi se pare că ești mai degrabă gelos.

Dionis zîmbi.

— Nu-i asta. Florea crescuse, se făcuse mare și nu mai putea mîncă degeaba. După legea urșilor și a țiganilor, trebuia să învețe să joace. Dacă mai trece vreme, ea rămîne cu o fiară sălbatecă în spinare.

Băgai de seamă în tonul lui Dionis oarecare ranchiună. Îl sîcîia dragostea fetei pentru animal.

— Rada însă nu se învoia, urmă el. Ținea să-l cruțe de asprimea lecțiilor, de bătaii, de cărbunii aprinși.

— Cărbuni aprinși?

— În sfîrșit, nu importă mijloacele de care se folosesc ursarii.

— Cînd e vorba de puiul Sakuntalei, importă mult, făcui furios.

Dionis se uită pieziș.

— Poate că ai și tu dreptate. Dar vezi, pentru tăbără ea nu e decît Rada, fata adoptivă a lui Stanciu, și trebuie să se supuié rînduicilor... mai ales că toți o pizmuiesc, aproape o urască.

— Nu mă îndoiesc, și mă înfierbîntai. Au pentru ce s-o urască. Nu e din rasa lor. Nu ți-a trecut prin cap că a fost furată de țigani cînd era mică?

— Și dacă m-aș fi gîndit, cu ce mi-ar fi înaintat asta treburile? spuse nepăsător Dionis. Și așa, ca țigancă, și încă situația ei este foarte grea.

Aflai astfel că aproape toată tabăra îi este împotrivă. Afară de cele două prietene și de cîțiva flăcăi, cumpărați de el, care îi țin partea, ceilalți vor s-o tăvălească în cenușa șatrei. S-o mărite după cîne știe ce țigán scîrnăv. Să-i terfelească frumusețea cu munci istovitoare, să-i încovoieie mîndria sub poveri. S-o vîndă, s-o speculeze ca pe-o marfă. Bătălia pentru puiul de urs era de fapt bătălia ei. Ursul era un simbol.

— De ce nu-i iei apărarea?

— I-o iau în felul ăsta. Jertfind ursul, zvîrlindu-l pradă gloatei, o scap pe ea, pînă pot să-mi împlinesc planul. Rada a făcut greșeală neascultîndu-mă... *îi trimisesem vorbă...*

— Cum, făcui uimit, i-ai trimes vorbă ?

— Prin Kiva.

— N-ai vorbit tu cu ea ?

— Nu. De multă vreme. I-am trimes vorbă să dea puiul meșterului ursar. Și Rada, în loc să se supuie, a fugit cu ursul în fundul pădurii.

— De ce a fugit ?

— Ca să-l părăsească mai bine, acolo slobod, decît să-l dea în mîinile țiganilor.

— Cînd s-a întîmplat asta ?

— Chiar azi.

— Pentru asta nu am văzut-o în tabără și a lipsit de la petrecere ? întrebai.

— Chiar dacă ar fi fost aici, nu s-ar fi arătat. Stă tot timpul închisă în cort și nu pătrunde nimeni la ea, spuse întunecat Dionis.

— Bine face, mă bucurai. Prin urmare, cînd am văzut-o se întorcea din pădure, unde lăsase puiul. Atunci puiul ce căuta la țigan în brațe dacă-l părăsise acolo ?

— Ursul s-a luat înapoi după fete, mirosindu-le urma, și s-a întors aproape cu ele odată în tabără, unde l-au prins țiganii. Abia l-a scos Ciocîrdel din ghearele lor.

Aflai astfel numele mîntuitorului și-l fixai cu simpatie în minte.

Înapoierea ursulețului la stăpîna lui mă emoționă. Strînsei brațele ca și cum l-aș fi avut acolo, la piept. Îl vedeam aievea pustiș și spăimîntat, uitîndu-se în toate părțile și pornind cu mersul lui șoldiu. Apoi cum rătăcit, scormonea cu botul, pe jos, urmele dragi.

Cînd le pierdea, ridica rugător capul și adulmeca întrebînd văzduhul. Și iar pornea cu bărbăție.

— Fiara e mai credincioasă ca omul... gîndii tare. Bravo ! Îl iau sub ocrotirea mea de azi înainte, țipai exaltat. Și mai ales o iau pe Sakuntala. Văd că tu ai părăsit-o.

— Bine. Asta de mîine, spuse Dionis grav. Am să te las să încerci și tu o experiență, dar tot pe socoteala mea. Și-și adînci privirile în ochii mei. Nu mă clătina. Acum trebuie să ne culcăm, căută el să mă potolească. E foarte tîrziu. Și se îndreptă spre pat.

— Apropo, îl întorsei. Știi tu de unde sînt versurile astea :

...se pleacă și culege

din nisipul vremii aurul etern... ?

— De nicăieri. Din capul tău. La fel îmi vin și mie. Dar le alung acum. Și zîmbea cu amărăciune. Cunosc meteahna. Am să-ți dau înainte de a te vîrî în așternut un calmant. Altfel, ai să te zvîrcolești toată noaptea. O știu din proprie experiență. Versuri înseamnă delir.

Și topi cîteva pastile în paharul cu apă.

— Doză forte, mă preveni.

Băui tot, cu nepăsare. Bravam orice. Avusesem o zi grea, dar aurul covîrșise nisipul din ea.

✱

M-am sculat tîrziu. Aflai cu surprindere că Dionis plecase din zori cu ciobanii în munte. Se iviseră urși stricători. Nu se știa cît are să întîrzie. Nu-mi păsa. Abia scăpam dimineța de corvoada apei reci și scâlâmbăielile mădurelor. Dionis mă schingiua, și rîsei, ca ursarii care deprind puii să joace.

Am mâncat cafeaua cu lapte singur. Calcăntaur m-a slujit mîhnit.

— N-o să vi se urască ?

— Nu. Am să cobor la șatre, spusei, cu o logică și o simplitate ca și cînd m-aș fi așteptat la asta și aș fi pus-o la cale de cînd lumea.

Mă uitai la ceas. Era opt.

— Veniți la masă ? Și glasul sasului se pițigăi rău.

— Sigur.

Și am luat poteca spre vale. M-a întîmpinat ca ieri alaiul dancilor, m-au sărbătorit țigănușele. Nu le aduceam nici un soi de bunătați. Le-am împărțit toți banii mărunți cîți aveam la mine. Țiganii m-au primit mai cu răceală. Nu s-au omorît cu firea în cinstea mea. L-am căutat pe Ciocîrdel și pe băieții care mînuiseră ursulețul. Am bătut prietenește mîna și i-am spus să-mi povestească totul, cu de-amănuntul. N-aveau nici o treabă. Am colindat cu ei tabăra. Ne-am dus la ocolul căruțelor, niște harabale înalte, pline cu tot tarhatul și zestrea taberei, gata să pornească oricînd în lume. Așa cum ședeau, cu hulubele întinse, mi-au plăcut mult. Dormea în ele nostalgia călătoriilor. Și m-aș fi mutat bucuros într-una, dacă nu m-aș fi temut de murdăria zdrențelor și cotroațelor înghesuite acolo, în care scurmau cîteva găini și cînta un cocoș cocoțat pe-un teanc soios de perini. Am vizitat apoi pe Stanciu, care ne-a primit în cort și ne-a cinstit cu vinars. Tovarășii și-au lins buzele. L-am întrebat pe bătrîn despre urs. Nu mai părăsea genunchii fetei. M-am interesat de Sakuntala. Nu se putea arăta. Era încă obosită. Aventura de ieri o tulburase mult. Nu mai aveam ce vorbi. Am ieșit și m-am înhăitat cu cîrdul copiilor. Din fragă în fragă, din rug în rug, am urcat coastele cu meste-căniș ce închideau pe laturi valea. Am zăbovit în zmeurișuri, ne-am încălzit în mureturi pînă pe la

mijlocul muntelui, de unde începeau pădurile. Cînd am coborît la șatră, era ceasul doua după-amiază. Copiii mă părăsiseră de mult, alungați de foame. O liniște caldă, aromitoare zăcea peste tabăra culcușită în poiana văii. Nu aveam nici un gust să urc la camping, pentru bucatele lui Calcăntaur, oricît de faimoase ar fi fost. Singur, rătăcit printre corturi, m-am împiedecat de picioarele goale ale țiganilor întinși la somn, m-am încurcat în fustele țigancilor trîntite la umbră, am sărit peste albiuțele cu prunci și am ieșit sus în rariște. Începusem oarecum să simt singurătatea. Nu apăsătoare. Răscolitoare mai mult. Mi-era lene și sete. Mă întrebam, văzîndu-mă singuratec, de ce nu s-a entuziasmat tabăra de prezența mea. Simplu și omenesc : nu le adusesem daruri. Dar așteptam băietanii lui Dionis cu tîrnele pe cobilițe și panerele pline cu prăjiturile lui Kalchentrauer. Astea au să-mi crească acțiunile. Poate am norocul să strecor Sakuntalei coșulețul cu bunătați. Nu simteam altă nevoie decît s-o văd. Mă mulțumeam însă și numai să mă știu în preajma ei, în atingere cu cei care trăiesc lîngă ea : ca în lanțul electric, cînd și al o sutălea ins primește comotia scînteii descărcate în cel ce atinge firele.

M-am învîrtit mult făr' de rost, cu ochii în pămînt. Căutam aurul etern. Nemulțumit, m-am trîntit pe iarbă. Cînd mă morfoleam mai rău s-a ivit Kiva. S-a așezat lîngă mine dragăstoasă și mieroasă. M-a cerțat de ce n-am tras de-a dreptul la ea. Se putea să stau așa răznit și strein ? Și m-a luat la șatra ei. Mîna și punga lui Dionis se cunoșteau și aici, în divanul curat, acoperit cu scoarțe, în mobilele românești. Și mai ales în mirosul de apă de colonie, favorită lui. M-a culeat, mi-a dat apă rece, mi-a descîntat și mi-a spus de la capăt povestea Sakuntalei, de cînd o născuse maică-sa, soră mai mică a judei Stanciu,

moartă după facere într-un spital de oraș. De-aia Sakuntala rămăsese streină. Nu o primise ea, moașa taberei, pe mâinile ei și n-o înfățișase țiganilor așa plină de mîzga caznelor neînmuiată încă în apa rece, cum e datina. Din spital au luat-o la sat niște rude, unde crescuse în casă gospodărească, departe de viața nomazilor. Aici cunoscuse și se jucase cu copii de rumâni, de la care luase alte obiceiuri. Cînd ajunsese mare o ceruse Stanciu și o adoptase.

— De-aia nu   neagră ca țigăncile  i bate mai mult a rum nic , încheie Kiva.

— Dar tatăl ?

— Aci e-aci... Maică-sa gre ise, n-a vrut nici odată să spuie cu cine. Fata a rămas copil din flori.

— Cine i-a pus numele ?

— Acolo-n spital, moa ele  i doftorii. Rada, după numele moartei.

— Dar dacă o fi fost schimbată din gre eal  ?  i sării în sus.

— Cum ? se holbă Kiva.

— S-a dat țiganilor copilul altei femei. Se  nt mpl .

— Fugi, boierule, nu mai glumi ! M-am dus chiar eu de am văzut-o, cum a făcut-o. E a noastră  i n-o dăm din m n , se o  r  baragladina.

Basmul Radei m-a legănat  i mi-a dat de lucru închipuirii pînă t rziu. Am crescut-o în g nd, am legănat-o, am urmărit-o umbl nd de-a bu ile, am primit-o în bra e c nd a făcut cei dintîi pa i, am m ng iat-o  i am bătut p m ntul c nd a căzut  i s-a lovit, i-am cioplit papu i, i-am împletit codi e, i-am cumpărat primele rochi e  i cei dintîi boto ei. Pe urmă tot eu m-am sf  iat cu pl nsete acolo-n sat  i am dat-o l ii, care mi-a purtat-o cu du m nie p n  a urcat-o aici, la Dionis.

Am deschis ochii.

—  i cum de-a ie it at t de frumoasă ?

— De vrăjile mele, că era slabă  i sfrijită ca o rum n  c nd a venit...

—  i acum ce g nde te, ce face ?

— Stă în cort  i așteaptă.

— Ce așteaptă ?

— Ursita ei de aur.

Iar mă  nt mpina cuv ntul aur. Acum nu g ndit de mine, spus de altcineva... Fără să vreau, mă plecai să-l culeg... Strălucea ceva jos pe velin  ...  l ridicai.

— A, cercelul fetei, strigă Kiva.

— Al cui ?

— Al Radei.

— Ziceai că nu iese din cort.

— Numai la mine. Vine cu prietenele ei să le ghi-cesc, să le desc nt.

O bucurie stranie mă pătrunse. Stam pe locul unde odihnise ea. Țineam în m n  cercelul ei, ca  i cum a  fi m ng iat urcehea care-l purtase, bucele care-l aco-pereau. Sării nebun.

— Hai s  i-l ducem !

— Nu se poate, maică, vrei să te urască ? Rada nu prime te pe nimeni la ea.

— Nici pe Dionis ?

— Mai ales.

— Niciodată ?

— Neam.

— De ce ?

— Dacă ai intra matală, ar da buzna peste ea to i țiganii odată. Numai a a  i st p nim.  i cu greu.

I-am cerut să-mi arate măcar cum locuie te. Cu mo neagul la un loc ? Singură ?

De unde răsărise c nd   i fulgerase frumusețea în umbrele cortului ?

S-a  nvويت.  i am plecat am ndoi. Am făcut ocolul sălașului  i am ie it în dosul a ez rii lui Stanciu.

Spatele cortului se prelungea într-o anexă mai joasă, fără deschidere, înfundată. Vechea șatră țiganească din care Rada nu voise să se mute.

— Și intrarea ? întrebai.

— Numai prin cortul lui Stanciu, de care se lipise și unde răspunde.

— Prin perdeaua de șiraguri ?

— Pe acolo. De peretele din fund al cortului e ascunsă gura șatrei care a rămas a Radei. Dai la o parte cerga și intri la ea.

Pricepeam : era altarul, dincolo de tâmplă, sfânta sfintelor.

— Ce-mi ceri să mă bagi la ea ? spusei repede.

— Viața, răspunse pe loc țiganka.

— Na. Ia-o ! Și mă trântii jos.

— Ho, domolește-te, flăcăule, făcu ea râzînd, că mai ai de pățimit multe. Parcă ești un noaten prins înții la ham. Se pune-n șezut și nu vrea să mai tragă. Hai mai bine să te duci acasă.

Acasă ? Nu mai mă trăgea nimic într-acolo. Ce mă aștepta altceva decît urîtul ? Gămălia de cap a sasului cu picioare de elefant. Tenisul *Fräulein*-ei Lotte. Vîntul obișnuit al nopții peste platouri, cu suier aspru deasupra campingului, pe care-l clatină ca pe-o ciupercă viermănoasă ; frigul din cort. Aici cel puțin văzduhul e cald și liniștit. Cerul astupă oala vaili ca un capac de azur, și ne lasă astfel răsuflarea slobodă. Kiva mă privea întrebătoare.

— Mai stau.

— Înnoptează.

— Nu-i nimic. Vin ciobanii cu facle și mă iau...

Și m-am coborît iar la șalăș. Tabăra se înviorase. Focurile scînteiau voioase. Puradeii curgeau de prețutindeni și se adunau scîncind de foame. Țigăncușe zburdalnice se-ntorceau cu cofe pline de fragi și zmeură, cu care a doua zi coborau la tîrguri. Fetele

treceau cu donițele pe cap la izvor. Muierile mesteceau mămăligile aburoase, plecate pe pirostriile încinse. Babele veneau șonticăind cu coșuri de vreascuri în spate. Țiganii cîntau. Măgarii zbierau, purceii guîtau. Cîinii chelălăiau, zburătoriți cu rețeveie de la oale. Zarva se molcomea. Zgomotele, rîsetele, chemările, din ce în ce mai potolite, mai slabe, țeseau peste tabără o plasă domestică, o învăluiau într-o rețea care o izola, o ocrotea de restul lumii și al marilor destine... Seara se lăsa încet, aromitoare, și ne împînzea, maramă galbenă cu miros de brad amestecat cu fum casnic. Dădui cu mîna prin păr și-l simții jilav de rouă. După ce m-am plimbat și am tras adînc toate izurile amurgului din tabără, am ajuns iar la Kiva. Mă aștepta să mă dădăcească grijulie. Ciocîrdel cu prietenii se alăturară de noi. Am vorbit iar despre fiare, de urși magici care fură fete, de țigani care se prefac cîte un ceas pe noapte în lupi, de vulpi care cîteodată dau buzna peste tine și sînt fete vrăjite. Timpul trecea nesimțit. Se făcuse noapte. Și nimeni nu venea pentru mine de la camping. Mi-am adus aminte că ciobanii îl însoțeau pe Dionis. Kalchentrauer nu iese după apusul soarelui din bordei. N-avea cine să coboare. Așteptam zadarnic. N-aș putea jura că nu dorisem asta. În fundul sufletului meu eram hotărît de la început să rămîn. Numai că hotărîrea nu ieșise deasupra. Acum, că aveam pricină și motive :

— Rămîn la tine, Kiva, în noaptea asta. Dorm afară, în fîn.

— Rămîi, maică... Cît vrei... Dar nu afară... În cortul meu, care e de acum al matali. Te așteaptă. Și mă privi ca pe un copil bun.

Am mîncat brînză cu mămăliguță fierbinte, un pumn de fragi și zmeură. Și m-am culcat îmbrăcat.

Dar mai ales, lucru mare, fără să mă spăl pe dinți. Mi-am clătit doar gura cu o bardacă de apă.

Țigani s-au sculat tot ca mine, târziu. M-am pieptănat cu degetele trecute prin păr și m-am lincăit puțin cu apă rece pe obraji. Am ieșit în tabără. Dimineața era o seară răsturnată. Aceleași guițeli ale rîmătorilor și răgete ale măgarilor tăiate de oracolele de vreme bună ale cocoșilor. Aceleași scîncete ale copiilor cerînd mîncare, aceeași iuțeală a muierilor la apă și a babelor după vreascuri. Doar că țigăncușele, în loc să vie, plecau cu coșurile după zmeură. Iar împînzela de fum amestecat cu iz de rășină, în loc să se întunece, se lumina din ce în ce. Gogoșa de liniște în care se culcase tabăra se spărgea, și sălașul intra iar pe tărîmul lumii... Roua, în loc să cadă fragedă, se zvînta.

Mă deșteptasem dispus și cu foame. Am întrebat pe Kiva ce are de mîncare. Vream să orînduiesc și eu un banchet obștesc. Bineînțeles, nu în proporțiile celui dat de Dionis. Și mă interesau rezervele taberei.

Tabăra nu mai avea aproape nimic. Totul se risipise în praznicul de pomină de alaltăieri.

Bine. Să așteptăm pînă vin oamenii de la camping cu merinde.

Am trecut ziua în același chip. Cu copiii la zmeură, dînd tîrcoale cortului Radei, de palavre cu Ciocîrdel și prietenii lui. Am admirat și mai pasionat împletirea amurgului peste sălaș și am adormit sub oblăduirea Kivei, cu flori de dragoste la cap.

A doua zi am aflat că oamenii cu merinde nu se arătaseră. Țigani începeau să flămînzească. De loc brînză. Nici un fir de mălai. De carne, nici vorbă. Pînă acum boierul Dionis avusese de grijă să nu le

lipsească nimic. Toți mă înconjurau îngrijorați. Kiva mă sprijinea.

— Ce vreți de la dumnealui, nebunilor? Ce, e părintele vostru? Duceți-vă la jude.

— Nu, Kivo. Au dreptate. I-am luat sub ocrotirea mea și m-am legat să-i chivernisesc. Cheamă vătăful.

— Vătaful? Păi ce poate nepricopsitul ăla?

— Să plece numaidecît la cort să aducă mîncarea mea de la Calcăntaur și merindele sosite de la conac. Îi fac răvaș să i se dea tot ce se găsește în bordeie.

— Nu se poate, boierule. Țigani n-au îngăduința să urce acolo.

— Unde acolo?

— La cortul stăpînului.

— N-au voie la Dionis?

— Nu... Nu pot trece peste semnele puse de dumnealui în drum. Pîndarii veghează zi-noapte și trag. Așa sînt poruncile.

Aflai cu uimire că Dionis întărcuise cu strășnicie tabăra. Nimeni nu îndrăznea să treacă anume hotare statornicite.

— N-are cine duce de la voi un bilet lui Calcăntaur?

— N-are. Decît matală.

M-am plimbat prin tabăra flămînzită. Țigani scuturau traistele goale de mălai, întorceau covețile de făină cu fundul în sus. Cereau unul de la altul, întindeau doi-trei de-un codru de mămăligă rece, de-un ciolan rămas cu puțină carne pe el.

— Ne-a părăsit boierul, părintele nostru, se olecăiau. Și numai putoarea e de vină.

Întrebai cine-i putoarea.

Era Rada. Țigani o urau că se împotriva stăpînului și nu vrea să se uite la el.

Am făgăduit tare, în auzul taberei, că am să aduc numaidecît belșugul și i-am rugat să se potolească. Mă bucuram că am bun prilej să răscumpăr liniștea Sakuntalei în schimbul câtorva saci cu mălai. Am urcat repede la Stanciu, să mă încredințez de adevărata stare și să mă sfătuiesc.

Bătrînul mă ascultă serios. Nu știa nimic.

Trimese după vataf. Acesta dete lămuriri și întări totul. Era adevărat că nu se mai găseau deloc merinde și tabăra amenința să flămînzească.

— Dacă nu vine hrană azi-mîine, trebuie musai să ridicăm șatrele și să plecăm, noi după munci, ți-găncile la ghicit și furat, copiii la cerșit, sffrși vataful în larma liotei ce ne înconjură.

Starostele făcu semn de liniște.

Mai avea la el în păstrare cîtiva saci de mălai, o puțină de caș, cîteva coșuri de brad cu brînză, o duzină de ouă. Să se ia în tabără. Mi-era ciudă și nu știam cum să-l opresc. Mi se părea că jăfuiește pe Rada.

Oricum, se găsisse o dezlegare, pentru prea scurtă vreme. Luai cîrmuirea în mîini și, alături de vataf, de Ciocîrdel și alți tovarăși, chivernisii rațiile, socotii, împărții. Și furios urcai sus.

Aici, altă surpriză. Nici un pic de-ale mîncării. Kalchentrauer închisese bucatăria. Rezervele se sfîrșiseră, consumate de ospățul de mai ieri, cînd, după porunca lui Dionis, se cărase totul la tabără. Doar pentru mine de s-ar găsi un ou, două și un colț de franzelă scăpate din gurile căpcaunilor. Sasul nu putea suferi pe țigani. Și gămălia de cap i se micșorase parcă de ciudă și grija. N-avea nici el ce mîncă. Pe fetița o trimesese acasă. Și nu știa ce să facă. Să plece și el? Aștepta ordinele mele.

— Ce-a spus Dionis cînd a plecat?

— Să ascult de dumneavoastră.

— Bine. Trimetă și cumpără de la Brașov, cum făceai cînd era Dionis. Dar nu trufandale. Să se aducă mălai, cartofi, mezeluri, ouă.

— Da, dar cum? Și sasul se văita că n-avea bani. Vărul meu, sculat cu noaptea-n cap și luat la repezeală, uitase să-i lase de cheltuială.

— Te cobori și iei pe credit. Doar te cunosc negustorii din Brașov.

Îl cunoșteau, dar nu prea-l luau în serios. Și mai ales alimente în cantități așa de mari, cine o să-i dea pe datorie?

— Iei din leafa dumitale. Ți-o dăm înapoi numaidecît.

— Nu mi-a plătit-o încă domnul.

— Atunci ține. Și mă scormonii jenat în portofel, de unde scoase cîteva hîrtii mici. Sasul se uita cu neîncredere la ele.

— Nu ajung decît pentru o zi.

— Nici nu trebuie mai mult. Pînă mîine vine tot ce trebuie. Și mă interesai de omul rînduit să urce de la conac mana moșiei.

Ar fi trebuit să sosească de ieri seara. Îl aștepta în seara asta. Nu știa de ce întîrziază.

— Dar poștiți în cort să vă odihniți. Vă fac o omletă. Trebuie să vă fie foame.

Îi poruncii să nu strice ouale. Să le puie într-un coș, împreună cu tot ce se mai găsește, făină, unt, zahăr, orez. Le iau jos...

— Domnul nu doarme la noi?

— Nu. Vino cu mine la stîna.

Sasul ceru iertare că nu mă poate însoți. Este în ceartă cu ciobanii neciopliți și obraznici, care fac după capul lor.

Am plecat singur în goană la stîna, să rechiziționez tot ce s-o afla acolo, brînză, mălaiul și ceapa păstorilor. Să pun să taie cîteva oi.

Cînd am ajuns, m-a întîmpinat scutarul. Nu mă cunoștea. M-a lăsat să mă mănînce cîinii. Am răcnit, am urlat la el. Nu s-a sinchisit. Turma nu era a lui Dionis. Oile veneau de strînsură, date la păscut de oamenii satelor din vale. Boierul își luase cu vîrf și-ndesat brînză cuvenită pentru chiria muntelui. Iar din a oamenilor el nu putea vinde. Ce putea era să se desfacă de cîteva oi sterpe de-ale lui.

— Cît ceri ?

Mi-a pretinst fără rușine pe-o singură oaie cît n-aveam în toate buzunarele. Dam dreptate sasului. I-am cerut oile pe datorie.

— Îți aduc banii cînd vine domnul Dionis.

— Nțiu... a tuștuit el printre dinți, și mi-a întors spatele, părăsindu-mă în plata dulăilor.

Noroc că era un măgădău spătos și c-o bîta cu moaca cît doi pumni, altfel m-aș fi luat la bătaie cu el. M-am întors cu coada-ntre picioare la Kalchen-trauer.

— Dacă vine sluga de la moșie trimete-o numai-decît cu sacii jos... chiar noaptea. Nu-l lași să mai descarge aici.

— Da, domnule, făcu el ploconindu-se. Atunci nu vă mai aștept diseară ? Nu aprind ? și vru să plece la bordei, urîndu-mi ziua bună.

— Și coșul ?

— A, da, coșul...

Se învîrți în loc, scotoci tot bordeiul, ca să puie cu părere de rău, într-o paporniță, cîteva ouă, niște coji de pîine, o legătură de ceapă și un boț de brînză.

— Puțin unt ? Nișel mălai ?

N-avea. Cu ce-mi dase, îl jăfuiam, după spusa lui, de tot ce se mai găsea și-l lăsam nemîncat. Nu-l credeam, bineînțeles, dar n-aveam cum să-l controlez. Nu era de vină el. Blestemam neglijența lui

Dionis. Am să-i fac, cînd s-o întoarce, un hai să nu-l mai uite.

Am coborît înainte de amiază la tabără și am dat Kivei ploconul sărac. Țiganii erau molcomiți cu ce li se cuvenise din partea judei. Deși obosit, nu-mi găseam locul. Nervii îmi zbîrnieau de mînie. Ca să-i potolesc, m-am apucat de treabă. Am spart lemne Kivei, care gîfîia ciopîrșind cu toporul cîteva așchii de butuc. I-am cărat apă. Plecat pe vine, am suflat în foc pînă mi-a lipsit răsufletul, fără teamă că-mi lăbărtez genunchii pantalonilor. Eu am mîncat tot numai fragi și zmeură. Apoi iar am plecat la țiganii mei, cu care mă legam tot mai adînc. Siesta mi-am petrecut-o cu flăcări și fetele, strînși la umbră. Mi-au cîntat bocetele miresei moarte, descîntecul de urs, am învățat cîteva vorbe și înjurături țigănești. Pe urmă am trecut la covăcie. Am lovit cu barosul, ceea ce mi-a făcut enormă plăcere, într-un fier înroșit, pînă ce mi-a sărit o scînteie în ochi. Ochiul se roși îndată, umflat și lăcrămos ca de bețiv. Kiva m-a spălat cu apă de pelin, care l-a înveninat și mai rău. Am căutat mușeșel. La înălțimea aceea nu creșteau decît margarete.

După amiază, cu batista udă peste ochiul beteag, am vizitat iar pe Stanciu, oarecum protocolar să mă interesez de urs, de Rada. Am dat iar tîrcoale cortului, cotiturii unde mă întîmpinase sub poalele pădurii, vedenia. Kiva mă patrona cu dragoste. Deodată a ieșit o fată, însoțitoarea Radei. A alergat la vrăjitoare fără să mă vază pe mine. Cînd m-a descoperit, a dat să fugă. Kiva a oprit-o, a domesticit-o cu cîteva vorbe și m-a lăsat cu ea. O țigancă ochioasă, grozav de sprîncenată. Se uita speriată după Kiva, care o părăsea, în același timp curioasă la străinul lîngă care i se poruncise să rămîie. Nu ajunsesem încă să samăn bine a țigan. Cu laude și lingușeli, am

căutat s-o câștig de partea mea. Ea era ochii și urechile, pe care Rada, ascunsă ca melcul în cort, și le trimitea afară. Și acești ochi alunecară pe inelul cu boabă de rubine ce aveam de la mama. L-am scos și i l-am strecurat în deget. Urechile se deschideau, bucuroase de cercei, piepteni pentru părul ei frumos, panglici. I-am făgăduit un comaș de mătase verde. Dinții străluciră toți într-un zîmbet. Inelul era arvuna și chezașia tuturor. Mi-a spus că o cheamă Lina. Primea bucuroasă să ducă Radei vorbă de la mine că veghez asupra ei și asupra ursului. Prietenia s-a pecetluit cu legământul să ne întâlnim măcar o dată pe zi, în anume ceas și loc, pentru schimb de vești. Fericit, nu băgam în seamă puiendrii de țigan ce spionau scoțind capetele din tufișuri. Seara am trecut-o la șezătoare. Fetele m-au primit bucuroase. În coșnița lui Calcăntaur găsisem câțiva pumni de boabe. La limbile unui foc pîrîitor de coji de mesteacăn le-am prefăcut în floricele și cocoșei, care săreau din tigaie în poalele scurte ale țigăncilor. Tîrziu, după jocuri, snoave și povești, ne-am despărțit, înțelegi pentru altă petrecere cît mai apropiată, cînd să le aduc bunătăți de care trimetea barosanul. Trebuia cu orice preț să-l ajung dacă nu-l puteam întrece pe Dionis. Și mă rodeam : cum ?

Am nimerit ușor cortul Kivei. Toată noaptea am visat numai cai încărcăți cu saci de merinde și balerci de rachiu. M-am trezit vesel. Kiva mi-a tălmăcit visul : cai albi, veste bună... și, așa nespălat, am alergat în tabără. Nu sosise nimic. Sălașul flămînzea. Am pornit iar sus. Sluga de la moșie nu sosise. Kalchentrauer plecase la Brașov. Bordeiul, în-cuiat cu lacăt. Cortul, în paza unui prostănac, care nu m-a lăsat să intru. Nu știam de unde mai ieșise și asta. Ar fi trebuit să mă bat cu el ca să-mi iau schimburi. L-am lăsat dracului și am plecat. N-am

tras la tabără, am ocolit-o, să nu afle țiganii că n-am făcut nici o ispravă, și m-am strecurat pe de lături. Se apropia vremea prînzului. Kiva m-a înfruptat cu cîteva ciuperci fripte și m-am săturat tot cu zmeură. Am trimes-o după Ciocîrdel și m-am sfătuit îndelung cu el. Disperat, plănuiam un furtișag și la nevoie un atac cu silnicie asupra stînei. Vream să agonisesc mîncare și să mă răzbun pe scutar. Se chema că pe urmă, cînd s-or limpezi lucrurile, va să plătesc tot ce-am șterpelit. Am chibzuit cum să rășluim două-trei oi, pe care să le abatem spre banda țiganilor ascunși pe aproape. Cîteodată, turmele pasc și noaptea la lumina lunii. Nu mai încăpea vorba : dacă răzbim pînă la stîna, punem mîna pe sacii cu mălai și pe burdufele cu brînză. Pentru asta, unul din noi trebuia să încerce la deal de stîna, unde să întărite cîinii și să tragă pe ciobani. Ceilalți să ne strecurăm pe din vale la oile rămase fără păzitori, să înhațăm cîteva și, dacă găsim drumul slobod, să intrăm și să jăcmănim bordeiul. Punerea asta la cale ne legam s-o înfăptuim a doua noapte, dacă nici în seara asta nu sosea omul de la moșie.

La amiază m-am întâlnit furiș cu Lina. Îmi aducea vești despre Florea. Rada se simțea mai întremată. Îmi mulțumea de cerceul găsit și-mi trimetea vorbă să mă feresc de anume țigani. Făgăduia să vie și ea la o întîlnire. Cînd am auzit asta, că o să-mi aducă pe Sakuntala, m-am plecat să-i sărut mîna. Țiganca s-a-nroșit pînă-n albul ochilor și a fugit speriată. Seara nu s-a mai arătat. Am luat iar pe Kiva și am intrat la Stanciu, să dezbatem problema aprovizionării. Ne apropiam repede de fundul traistelor. Judelui nu i-am spus de hoția plănuită. S-a hotărît că dacă nici în noaptea asta nu sosește sluga de la conac, a doua zi să plece un gonaci cu bilet de la mine către dada Sia. Ștafetă l-am ales pe Ciocîrdel. Și,

acolo pe loc, scrisei un fel de ordin rugăciune către bătrîna dădacă : Să trimeată numaidecît oameni cu doi și chiar trei cai cu poveri întreite ca pînă acum, ca să ne despăgubim de cele pierdute. Dionis, care e bolnav și nu poate scrii, ținea s-o înștiințeze că e foarte supărat de neorînduilele întîmplăte în trimeterea merindelor. Nu cumva omul le dusese în altă parte ? Să se bage bine de seamă de acum înainte și să supravegheze cu strășnicie și mai ales să nu se mai întîrzieze. Sfirșeam cu făgăduiala că ne întoarcem curînd. Noaptea m-am pîrpălit flămînd și îngrijorat.

În zori eram la tabără. Nici picior de slugă de la moșie. Ciocîrdel plecase în goană la conac. Ziua se arăta proastă. Țiganii frigeau ciuperci și tocău bureți, într-o lîncezeală mohorîtă. Dancii, cu arcuri și praștii, prigoneau țările și ghionoaiele, alergau veverițele codate, să le mînînce.

Am urcat din nou sus. Kalchentrauer m-a întîmpinat trist. Țîrguise prea puțin cu banii mei. Pe datorie nu putuse cîpăta nimic. Am vîrît mîna în buzunar. Aveam un extraplat de platină dăruit de tata la bacalaureat. Vream să i-l dau să-l vîndă, ca să cumpere mălai și cartofi. Ceasul, nicăieri. M-am pipăit, răspăit. Mi se fusese ori îl pierdusem. Biruit, am scos cele din urmă hîrtii de cîte o sută și i le-am întins. Sasul m-a privit cu milă și mi-a dat o felie de pîine cu unt, aduse de el de acasă. Pe urmă m-a poftit în cort, să mă schimbe de rufe și să-mi curețe hainele terfelite. N-am primit. La ce bun ? Am înhățat sacul, nu m-am îndurat să-i las măcar o mînă de mălai, și m-am coborît cu povara în spate, learcă de sudoare. Doborît de oboseală, am căzut de cîteva ori. Nu m-am uitat că mi-am rupt pantalonii în genunchi și mi-am spart ghețele în bolovani. Duceam mîncare Sakuntalei. Abia după amiază

am ajuns și am depus la picioarele lui Stanciu, haraci, sacul. Am fost răsplătit : Lina mi-a făcut semn s-o aștept la locul de întîlnire. Rada îmi mulțumea și se ruga de iertare că nu se poate arăta... Dar cît de curînd are să iasă și ea.

Seara, ardeam. Mă durea capul și-mi zvîcneau toate mădulele. Dar eram mulțumit că scosesem hrana pe încă alte cîteva zile.

În zori, un nou cîrmei de versuri m-a deșteptat, cîntîndu-mi în minte : „Să ispășim în bucurie păcatele nemuritoare...”

„Semn bun, mi-am spus ; ispășim în bucurie”, și am intrat în tabără. Aici, dezastru. Țiganul se înapoiase cu vestea că dada Sia era bolnavă la pat și nu putuse pătrunde la ea. Despre cai aflate că fuseseră vînduți. Sluga însărcinată cu aprovizionarea campingului plecase. Pe el îl luaseră ai curții la goană cu ciomegele și-l amenințaseră că dacă se mai arată pe acolo îl trimite la primărie să-l închiză.

Nu mai rămînea decît să duc la bun sfîrșit hoția. Ziua mi-am trecut-o împărțind rolurile, închipuind atacul într-un fel de repetiție generală. Țiganilor le luceau ochii de bucurie. În capul bandei recrutate, m-am strecurat de cu seară sub stîna și ne-am desfăcut în două, ocolind tîrla. La vremea somnului de-al doilea, am țîșnit din două locuri opuse. Dar toată strategia noastră a căzut baltă. Ciobanii nu dormeau și nu s-au clintit din loc, parcă i-ar fi înștiințat cineva. Au rămas în stîna, cu cîinii de jur împrejurul ocolului și oile ciotcă în staul. Văile au răsunat pînă în ziua de chiotele și de focurile lor de pușcă. Nimeni nu s-a putut apropia. Abia ne-am tras ca

lupii hărțuiți spre negura văgăunilor, de unde ne-am întors în tabără spre zori.

Dimineața toată am zăcut în cort. Kiva m-a îngrijit, m-a tras cu untdelemn, mi-a dat să beau bucurieni... Mi-ar fi trebuit mai degrabă mâncare bună. Amintirea sasului mi-a venit odată cu un fel de apă în gură și lehamete de la stomac și m-am tîrît c-o nouă nădejde sus. Kalch găsise în cort cîteva cutii de conserve și de pesmeți. L-am pus să desfacă una și am mîncat-o ca un găman singur, acolo pe loc. Pe celelalte le-am confiscat pentru Rada și Kiva. Încercam un demers grav. Mi-am luat inima-n dinți și am apelat la Kalchentrauer pentru un împrumut de cîteva mii de lei. Cu lacrimile-n ochi, s-a văitat, s-a jurat că n-are.

— Poate găsești acasă, la vecini ori cunoscuți, cu dobînzi mari, îl rugai.

Nu crede. Dar are să încerce, să caute. Am intrat atunci în cort și am adunat hainele bune cu care venisem, o valiză cu cămăși noi, alte rufe scumpe, ciorapii, pantofii. Adăugam un *portfeuille* din piele de crocodil cu colțare groase de platină și monogramă de aur — o raritate — aparatul de ras englezesc din cel mai curat argint, cu ascuțitoarea lui originală, precum și alte mărunțisuri. I le-am dat să le ducă la vînzare și l-am expediat imediat la Brașov. Eu m-am coborît cu cartofii tîrguiți din ultimii bani. Cum nici un țigan nu îndrăznea să urce la camping, nici chiar alături de mine, a fost nevoie să car eu singur suta de kilograme, în cinci dăți, pînă la jumătatea văii — unde așteptau flămînzii. Kalchentrauer și prostovanul — singurii rămași sus — se luptau cu geamantanul și valizele ce luau drumul Brașovului: Nătărăul, pe care-l rugasem să-mi ajute, și

mă refuzase, se întorcea din cînd în cînd, de departe, lăsa jos povara și murea de ris privindu-mă cum mergeam de-a bușilea cu sacul în spate. Dar liota era iar mîntuită, măcar pentru cîteva zile. Sălașul rămînea pe loc... Biruiam din nou pe cei care cereau plecarea și înjurau pe Stanciu că numai de hatîrul lui Dionis ține tabăra acum vara în munte, cînd țigani se cuvenea să cutreiere țara plină de poame și grîne coapte, unde pe o muncă de nimica pînă și copiii cîștiga mîncare și bani. Prunele se coc, porumbul face țintă, iar ei se usucă și putrezesc în gaura asta...

Ziua mi-am trecut-o iar între țigani cu chiverniseala. Cu prilejul ăsta am văzut chipuri noi, obraze necunoscute, adause celor vechi. O șatră de rudari începuse în marginea pădurii să scobească în trunchiuri albe de plută groase cît butia albiu largi ca niște bărci. Alții lucrau linguri, furci și tocătoare. Mirosea a lemn proaspăt și viu. Așchiile fîșiau dulce. Talajii se desfăceau lin ca panglicile de atlas. Nu m-am putut opri să nu mă culc în ele. Într-o șatră alăturată se pripășise o familie de spoitori, îmbrăcați — și țigani și țigăncile — cu șalvari largi, înnodeți pe gleznă. Bărbații purtau în cap cialmale, ca niște plăcînți de cîrpă. Trecuseră de peste Dunăre și vorbeau turcește. I-am privit cum cositoaresc tingirile sclipitoare ca argintul. În cazanele adînci intrau femeile cu picioarele, învîrtindu-se în ele ca niște paiate. Am întîlnit un ursar încins peste mijloc cu lanț de fier. Am aflat astfel că tabăra nu numai se primenea, dar creștea necontenit.

Dionis statornicise legături cu alte șatre și lăi, de la care soseau și la care plecau mereu țigani. Un

fel de schimb între tabere... Unii se duceau după treburi și furtișaguri. Alții se întorceau din aventuri și isprăvi. Toți jărcăniți, slabi, flămânzi, hăituiți de jandarmi. Trebuiau adăpostiți, ascunși, săturați. Mă hotărâsem să le fac o catagrafie.

Am trecut așa multe zile și nopți istovitoare. Sototeala lor am ținut-o pînă la a cincea, a șasea. Pe urmă le-am pierdut șirul. Au intrat una în alta, pînă s-au amestecat și s-au făcut o masă cenușie, nisipul vremii cu aurul din el...

Hărțuit numai între camping, de unde nu venea nimic, și între tabără, unde se înghițea tot, mă ogărisem și mă zdrențuisem de nu mă mai cunoșteam nici eu singur. Kiva se uita la mine cu milă și cerca să mă mai repare. Nu primeam. Era zadarnic. Nu mai aveam cămașă. Cea de pe mine, sfîșiată, de necurmată întinsoare și putrezită de sudori, se ținea numai în guler și-n piepții dubli. Haina, cu care dormeam noaptea, ajunsese o janghină, pe care n-ar fi primit-o nici un țigan care s-ar fi respectat. Pantalonii, hărtăniți, se cereau peteciți în punctele esențiale. Nu mă răsesem de săptămîni, și o barbă urtă, roșcată, încălecată de mustățile căzute pe oală, îmi mînjea obraji. Părul mare nu ajunsese încă chica împlinită țigănească, zvîrlită pe spate, ci se lăsa în lațe murdare pe gîtul scofîlcit, dinții se simțeau nefericiți și duceau dorul periei. Și totuși, nu vream să știu de nimic altceva decît de Rada și de hrănirea taberei. Un spirit nou mă însuflețea. Parcă ar fi sălășluit în mine un altul. Nu molful, astîmpăratul, nepracticul și fricosul de pînă ieri, incapabil de hotărîre și acțiune. Acum luam asupra mea sarcini și răspunderi, care presupuneau puteri și voință din-

colo mult de ale mele. Unde le găseam? Mă puneam de-a curmezișul împrejurărilor, mă războiam cu oamenii, porunceam, chibzuam, chiverniseam, aprig, neobosit, plin de noi resurse și de veșnic curaj. Kiva se uita gales la mine și spunea:

— Cum semeni cu Dionis! și se vedea din glas că-l iubea.

Asta mă supăra.

— Dionis v-a părăsit, îi aruncam în obraz.

— I-ai luat matala locul, rîdea ea. Te zbați și te chinui cum se zbătea el, nebunul, la început...

Și, ciudat, în tot acest timp n-am simțit lipsa lui Dionis, nu l-am dorit, sufletește, nu-l așteptam, se ștersese din viața mea. Nu trăiau decît grijile lui pentru sălaș și dragostea pentru Rada, acum ale mele. Eram fericit să văd pe Lina și să înnod lanțul pînă la Sakuntala. Prețul pe care-l plăteam pentru asta îl găseam încă prea mic.

Acum ajunsesem să cunosc și eu pe toți țiganii din sălaș, le spuneam pe nume, le împărtășeam nevoile, pătimeam cu ei, și mi-era drag să-i ajut, încît nu mă deosebeam nici pe dinafară, nici launtric de ei. Numai că toate grijile lor trebuia să le port, numai eu în spate. Ca niște copii, ei habar nu aveau și nu se pricepeau. Dar o nădejde dincolo de orice nădejde mă sprijinea. Și zelul îmi sporise.

Trecuseră multe zile de zbătaie. După spusele Linei, legătura nevăzută cu Rada se strîngea din ce în ce. Kiva îmi prorocea o bucurie apropiată, care se și adevăra.

Într-o dimineață, tabăra s-a sculat în plină răzmeriță. Florea pierise. O tăietură în peretele cortului dovedea că hoțul se strecurase noaptea și-l fu-

rase. Mi se spuse că Rada își frînge mîinile și nimeni n-o poate opri din plînsese. Kiva își sleia zadarnic fermecele și trecerea. Stanciu se învîrtea neputincios. Lina se strecură la mine pe neașteptate cu vestea că Rada vrea numaidecît să mă vadă în taină. Numai în mine singur își punea nădejdea. Am crezut că leșin. Kiva m-a lăiat, mi-a tuns hălăciuga părului și-a bărbii, m-a curățat și m-a cîrpit cît a putut. Cu două ceasuri înainte de soroc, așteptam tremurînd într-o poiană din pădure. Iat-o. Am avut puterea să stau în loc pînă s-a așezat lîngă mine. E drept că pentru stăpînirea asta am avut pildă pe Dionis, de care, fulgerător, mi-am adus aminte. Parcă el m-a oprit de la orice gest nesăbuit. Sakuntala era și mai frumoasă decît întîi. Frumusețea, ca și dumnezeirea, nu poate fi spusă, nici zugrăvită. Nu pot fi definite prin ceea ce sînt, ci prin ceea ce nu sînt. Prin negativele lor. Sakuntala nu era o frumusețe anume, ci frumusețea în sine și toată la un loc. Nu o frumusețe de nuri și drăgănele risipite în chip, împrăștiate pe trup, ci o frumusețe strînsă, densă, concentrată toată în fiecare parte, în orice mădular. Nu o frumusețe împlătoare, ci una cu tîlc, o frumusețe cu destin. Minunea era pielea, nu neagră, ci de aur brun, bătuînd ușor către tîmple în ivoriu trandafiriu.

Nu putea sta mult. Era pîndită de zeci de ochi pizmași. Totuși, i-am respirat adînc izul trupului. Nu mirosea a țigancă, mă pricepeam bine. Împrăștiată o aromă de azimă de grîu curat, doaptă din proaspăt.

Să-i scap ursul din mîinile răpitorilor care aveau să-l chinuiască. Să n-o las — atît m-a rugat, și fugi.

*...să ispășim în bucurie păcatele nemuritoare
Frumusețea este oare unul din ele? Slavă ei
dacă o ispășim bucurîndu-ne...*

...Iar versuri, iar delir...

Am rămas acolo cu nesațiu, nemișcat, pînă seara. Abia tîrziu m-am uitat împrejur. Mă găseam într-o poieniță la capătul de jos al unei prăpastii ce se desfăcea tocmai de sus, din culme. Pe prăvălișul ei îngust se rostogolise în primăvară, pînă jos, o avalanșă de troiene ce stăruiau tari ca niște stînci albe într-o spumă de zăpadă. Numaidecît, de sub buza valului de nea, începeau să mijească florile înghețului, ghiociei bălani, dediței friguroși, clopoței palizi, apoi treptat, coborînd cîțiva pași, păscuțe, gălbenele, mierea ursului, ciuboțecele-cucului, pe urmă, numaidecît alături, florile verii, anemone, miozotissălbatec, bujori de munte, arnica, încondeind un curcubeu floral ce înmănunchea în el cele două anotimpuri îngemănate deodată pentru ea.

Seara am colindat șatră cu șatră pe urmele unor țigani lipsă. Meșterul ursar se culcase. Cu toată golănia, făgăduii o răsplată împărătească cui mi-o aduce întîi veste despre urs. Kiva ispitise toată tabăra. Ici-colo ieșea la iveală cîte un semn. Viața mi se încordase pînă lîngă moarte. Spiritul îmi bătea ca pulsul unui alergător în întrecere. Treceam prima probă din marele examen în fața Sakuntalei. Pe la ceasurile zece din noapte, Ciocîrdel m-a scos din chingile așteptării. Se întorsese unul din copoi. Un danci strecurat cu vicleșug pe dîra răpitorilor îi adulmecase într-un cotlon, departe. Acolo se pregătea, după șart, dresarea puilului. În fruntea a trei flăcăi înarmați cu bîte și șpăngi, ne-am strecurat

nesimțiți pînă acolo. Descult, să nu fac zgomot, gol pînă la brîu să nu agăț crângile cu haina, m-am tulpilat după un trunchi dezbinat în două tulpine, pe unde puteam scoate capul. Pe fața unui partal de pămînt larg cît o arie, sticlea un strat gros de cărbuni aprinși. Alături, stau așezați turcește meșterul ursar, care la inspecția mea se prefăcuse că doarme, și doi dălcăuci. Jur împrejur, șase țigănuși așteptau nerăbdători în pieile goale, cu ciomege în mîini. I-am lăsat întîi să vadă ce fac. Eram curios să cunosc și această îndeletnicire țigănească. Curînd, un al patrulea aduse ursulețul într-un braț. Cu mîna cealaltă îi turna dintr-un clondir o băutură pe gît. Ceea ce din cînd în cînd își făcea și lui. Puiul se scutura, dar înghițea. Un miros tare de rachiu mă ajunsese. Am priceput. Animalul trebuia îmbătat ca să fie și mai lesne supus. Poate fiindcă trecuse vîrsta. Era prea mare. Unul din țigani se sculă și curăța de jar aria ca pe o vatră de copt turtă. Încercă pe urmă cu dosul palmei fierbințelea pămîntului unde puiul trebuia ținut cu tălpile, cît să-l frigă bine, să-l silească să sară și să deprindă jocul. Meșterul scoase din tașcă o sulă și o puse în mormanul de cărbuni la înroșit. Apoi își desfăcu de peste mijloc un lanț de fier cu care era încins. Se pregătea să-i puie belciugul în nas, după ce-i găurea muștiucul cu sula. Uneltele zăngăneau ușor în mîinile lui. Cei șase țigănuși despuiți se porniră să cînte, să sară și să se învîrtească în jurul vetrei, aidoma unor urși sculați pe ciomege, dînd astfel pildă și îndemn puiului zăpăcit de larmă și rachiu. Acum chiar meșterul încercă vatra. Încă era prea încinsă. Trecu praftorița peste ea. Mai trebuia așteptat. Pînă atunci, ca să

îndemne pe danci la joc și cîntare, el mîngîie cu buricul degetelor în răspar pielea tamburinei, care mugea ușor ca o ursoaică de dorul puiului.

În sfîrșit, trase sula, o vîntură de cîteva ori în aer, o suflă, o încercă repede cu degetul muiat în scuipat și o dete unui tovarăș în mîna. Ursulețul își bălăbănea capul amețit și de abia sta în picioare. Meșterul porunci să se arunce vreascuri pe focul de alături. Era nevoie de pălălaie mare, la lumina căreia să împungă botul fiarei. Flăcările dăntuiră și ele. Țiganul se ridică sinistru, apucă puiul între picioare, cu fața spre el, și-i ridică botul. Un tovarăș îi înclăștă pe la spate capul în mîinile-i vîrtoase. Dăntuiala, descîntecele, pocnetele de ciomege în pămînt, hora dimprejurul ursulețului se dezlănțuiră. Mîna cu instrumentul de împuns se ridică, amenințătoare, lanțul cu inelul ce trebuia petrecut prin gaura sîngeroasă zurui în mîinile ajutorului. Atunci am năvălit. Unii au risipit cu bîtele și picioarele focul care lumina operația. Alții au lovit pe meșter și pe complici. Eu i-am smuls puiul. A fost un atac fulgerător. Într-o clipă vrăjmașii spăimîntați s-au mistuit. Or fi crezut că au sărit pe ei diavolii. După miezul nopții eram în cortul Kivei, cu ursulețul adormit la piept. Băgase drăgăstos labele de dinainte în sînul meu. Din cînd în cînd, mormăia și își înfiora blana de culoarea fagurului ars. Fără să vadă ceva. Kiva l-a dus stăpînei. În zori Florea se odihnea pe genunchii Radei, ca și cînd n-ar fi lipsit niciodată. Tabăra nu trebuia să știe altceva decît că puiul se întorsese singur. Dacă se afla de silnicia făcută ursului, fata ar fi fost și mai mult urîtă. Eu mi-aș fi pierdut popularitatea.

Isprava asta mi-a dăruit o răsplată zeiască. În după-amiaza următoare Kiva mi-a descoperit o arcană neștiută de pădure cu un iezer limpede ascuns în tufişuri. Dudaie de bălării şi snopi de arnică uriaşă cu ochi de floarea-soarelui îl străjuiau de toate părţile. Cuibărit acolo după povaţa ei, am aşteptat nevăzută. Curînd, foşnete de frunze călcate mi-au trezit auzul. Ciute la adăpat? Pe malul din faţă, Sakuntala, cu însoţitoarele. Se dezbrăca apărută de cele două fete. Şi-a lepădat întîi ca o mireasă vălul. Sperioasă, s-a îndoit de mijloc şi şi-a scos pe rînd călţunii. Apoi s-a dezbrăcat de cămaşa care i s-a aşternut la picioare. Şi, goală, cu braţele îşi acoperi sîni, coborînd mîinile alăturate peste cuiburile tainice ale pîntecelui. Încet intra în propria-i imagine, ce-i surîdea răsfrîntă din cleştarul pe care-l încercă întîi cu vîrfurile picioarelor.

Am trăit deodată fiorul pulpelor încercuite de răcoare, sfiala coapselor cuprinse de cutremurul înghetă al undelor, pe urmă spaima rece a cufundării. A rămas numai capul, plutind ca un lotus albastru... Prietenele o aşteptau cu pînza albă în care mi-o răpiră vederii. Am prins doar gogonul de caisă aurie al călcîiului.

Revelaţia Sakuntalei m-a împins la noi îndrăzneţi. Cu doi măgăruşi de căpăstru, am urcat la camping. Am ales singur ce se afla mai scump acolo, îndeosebi covoare, cu care am încărcat vitele, şi l-am pornit pe Kalchentrauer să le prefacă la Braşov în mîncare şi băutură. Oamenii mei duceau dorul rachiului.

Cu toate strădaniile; tabăra se tîra prin zile din ce în ce mai grele: Țigarii trimiși să ciordească rare-cori se întorceau cu cîteva găini, cu un purcel răpă-

nos ori o curcă bolnavă. Şi atunci le mînceau pe ascuns, numai ei. De cele mai multe ori, însă, veneau bătuți, numai vînatăi şi cucuie, fără căciuli şi cu chicile smulse. Pînă la urmă, am pus să se taie un măgar bătrîn şi beteag. Carnea lui a mai ostit cîteva zile foametea. Se cerea însă o soluţie radicală. Am luat hotărîrea eroică. Să cobor eu la sat cu căruţa, să înfrunt pe dada şi argăţimea nesupusă a conacului. La nevoie, să smulg cu jăpca, în numele lui Dionis, sau să fur din curte merindele.

N-o făcusem pînă atunci de ruşine, dar acum nu mai aveam încotro. Toate celelalte putinţe se istoriseră.

Dar n-ajungea numai atît. Sub această scoartă strivitoare a foametei, care ar fi trebuit să o astîmpere şi să o înfrăţească, tabăra era necontenit răscolită de certuri şi zavistii.

Rivalităţi colcăiau de la şatră la şatiă, îndeosebi gelozia. Mereu alergam să potolesc şi să împac Țigarii. Ca nişte copii, nu puteau ţine o taină, nu erau în stare să păstreze o confidenţă. Spuneau tot, se pîrau, îşi proclamau infamiile. La cea mai mică neînţelegere, pentru cel mai neînsemnat conflict, azvîrleau unul în altul cu învinuiri de adultere, violuri, incest, cum îşi aruncau cu bolovani.

În ajunul plecării rînduisem să mă culc de vreme. Mă sculam a doua zi în zori. Mă întinsei pe pat. Deodată, izbucniră Țipete ascuțite, urmate de hui-duieli, alergături şi bușituri... şi mă trezii cu o Țigană buzna în brațele mele s-o scap. Gonacii o ajunseră. Bărbat-su păstra încă între degete o şuviță de păr smulă de la femeie, ce i se smucise din mîini, şi laia gîlcevitoare mă împresură.

Țiganul își învinuia muierea că se ținea cu altul.

— Ai prins-o tu ? Acum 'ziua ? îl înfrunții.

— Nu. Mi-a spus-o Catrina.

Asta râdea. Mă întorsei spre ea.

— Atunci, ai văzut-o tu cu ochii tăi ?

— Să-ți sară ochii dacă m-ai văzut tu ? țipa păcătoasa.

— Nu mi-ai arătat tu, și martora numi o parte a trupului, și nu m-ai pus tu să te ung, că te ustură ?

Și, mai-nainte s-o pot opri, ea se repezi și smulse de pe vinovată, din baierile șubrede, treanța de cămașă cu poale de fustă. Femeia rămase în pielea goală. Șalele, bucle, coapsele erau acoperite de urzicături, albe, ridicate cât podul palmei, și învenitate pe pielea aprinsă.

— N-a băgat de seamă hândrălaul, striga ea, și a trîntit-o în urzici. I-a bășicat rușinea. Se scărpină ca de rîie cînd a venit s-o ung cu untdelemn, s-o aline.

La destăinuirea asta, laia vălura învrăjbită. Rudele pîrîtei se pregăteau de bătaie.

Păcătoasa se trîntise jos și, ghemuită ca un arici, căuta să se acopere cu brațele, cu mîinile, cu coapsele strînse una-n alta. Stam mai încurcat decît Cristos în fața gloatei dezlănțuite și așteptam înspirația.

Kiva îmi șopti să trimet după ibovnic. Doi dălcăuci mi-l aduseseră îndată ; un țîngău spăimîntat, gata să mărturisească tot. Nu i-am dat timp. L-am năpustit în cort și în cîteva clipe găsi dezlegarea. Am chemat înăuntru pe bărbat și cîți martori au încăput, bineînțeles cu Catrina în frunte, și în fața lor am despuiat pe pîrît. Nici un semn de

vinovăție pe el. Pielea curată, neatinsă pe tot trupul. Biruitor, îl sucii și-l învîrtii ca pe un manechin sub nasul țiganilor, năuciți de judecata mea mai dreaptă decît a lui Solomon.

— Atunci urzicăturile muierii ? îndrăzni încornoratul.

— Să-ți spuie ea. O fi alunecat după vreascuri într-o groapă cu urzici. Sau cine știe ce altă nevoie. Întreab-o acasă. Dovada că e nevinovată ți-am arătat-o.

Și cu asta îi astupai îndoielile. Țiganca se îmbrăcase. Ochii de diavol îi luceau a glumă. Se repezi la bărbat, îl încolăci cu brațele, se lipi de el și-l porni victorioasă la șatră.

Eu am rămas tulburat. Gîndul că a doua zi aveam să jefuiesc conacul, să înșel pe dada nu-mi da pace. Kiva, grijulie, mi-a dat să beau o fiertură de buruieni liniștitoare. Urmării un timp cum filtrul zdrobește în mine, una după alta, împotrivirile și adormii.

★

M-am deșteptat a doua zi la prînz. Cineva mă mîngîia ușor pe frunte — Dionis. Am dat să mă scol. Atîrna de mine o moleșeală nebiruită. M-am trîntit la loc, cu credința că visez. Auzii cum cere termosul. Deschisei iar ochii. El mi-l duse la gură. Și sorbii cu deliciu o înghițitură, apoi alta de cafea fierbinte. Mă ridicai într-un cot. Pe așternut, o risipă de briose care se rupseră fișii, ca mătasea. Pricomigdalele amărui izbutiră să mă trezească de-a binelea. Se întorsese Dionis.

Și o liniște, o uitare, un abandon desăvîrșit mă cuprinseseră. Ca în copilărie, cînd isprăveam școala

și luam vacanță. Unde erau griile? Necazurile? Le lepădasem. Mă îmbrăcam în hainele mele, pe care le dasem lui Kalchentrauer să le vîndă. Mi le întindea acum Dionis una câte una, ajutîndu-mă. Îmi pipăii buzunarul cu *Sakuntala*, și între sîcoarțele ei descîntecul de desfăcut al dadei.

La brațul lui Dionis, am străbătut tabăra în aclamațiile țiganilor, cu chipurile luminate de bucurie. În mijlocul sălașului, băieții noștri descărcau sacii cu mălai, coșulețele cu cîrnuri, burdufele cu brînză, papornitele cu pește. Cornul abundenței se vărsa iar peste valea oropsită. Toată încordarea mi se prăbușise. Mă întorceam la convalescența mea. N-am mai găsit puteri nici măcar să urc pe picioare la camping. Am suit călare.

Acolo am găsit cu uimire în jurul cortului nostru întinse alte două șatre.

— Pentru cine? întrebai.

— Așteptăm oaspeți de seamă.

Și am intrat din nou, fără murmur, în cura de supralimentare, aer și repaos a lui Dionis. Mă cercețam curios. Unde era *Sakuntala*? O știam undeva. A, da. Se micșorase. Intrase la loc în miniatura indiană din cartea păstrată în buzunar. Golul lăuntric, negru și straniu, ducea spre alte tărîmuri. Parcă mi s-ar fi făcut o operație și s-ar fi despărțit din mine partea de creier care le cuprinsese. Ființau în altă parte... și ceea ce găseam mai ciudat e că mi-era tot-una. O indiferență obosită mă împiedeca să mă întorc înapoi, la ele... Mă bucuram moale de regăsirea mea și nu doream nici o lămurire.

Totuși, Dionis mi-o dete... O noapte, toată, l-am ascultat, incredințat că eu, cel care-l aud, sînt nebunul.

Mi-a mărturisit că-l clătinașe mult mustrarea mea de după ospăț. Cu tot cumpătul ce-și ținuse, hoiărise să se verifice din nou. Prin mine, însă, martor. Tulburarea ce mă cuprinsese la apariția Radei i-a dictat planul. Mă va trece cît îi va sta în putință prin aceleași stări în care fusese pus el. Și nu i-a fost greu să mă îmbrîncească în aceleași condiții în care îl tîrîse tabăra și se zbătuse mai bine de trei luni. Dacă în împrejurările identice reacțiile mele erau aproape aceleași, el avea dreptate, din nou dreptate. Și nu s-a înșelat. Experiența a avut îndoit efect, și el — dublă mulțumire.

— Cum experiența?

— Te-am urmărit și te-am cîrmuit tot timpul.

— Tu? de la vînătoare?

— Nu. Din tabără. Am stat tot timpul ascuns în spatele tău și te-am studiat.

— Și eu am fost un cobai? Inoculat cu dragoste? Injectat cu nebunie?

— Nu. Tu ai fost un alt eu. Al doilea Dionis, care-și reedita o parte a vieții, ca să mă verific și corectez. Îl priveam aiurit.

— Aici e satisfacția mea. Întîi m-am justificat în ochii tăi și, aș zice, ai lumii, pentru tot ceea ce voi socotiți că e o nebunie, o decădere. Ai simțit și tu ce fericire se găsește în decăderea asta. Te-ai tîrît în pulbere ca s-o ajungi și s-o atingi.

Al doilea, m-am îndreptățit pe mine, din nou, repetînd de data asta mai strîns și mai intens, sintetic, în tine și prin tine, frumusețea, adevărul, temeinicia pasiunii mele. Tu mi-ai trecut-o iarăși sub ochi, prin suflet, în creier. Și nu m-am rușinat deloc de ea. Dimpotrivă. Am aplaudat la tot ce ai făcut tu, adică ce-am lucrat prin tine...

— Atunci eu ?

— Tu ? Nu-ți dai seama acum că tot ce simțeai era străin ? Gîndește-te bine. Cercetează-te. Nu deslușești că ai făptuit toate numai în numele meu ? Aveai delegație de la mine, mandat.

— Am fost numai mandatarul tău ? și băgam de seamă că vorbeam la trecut.

— Sigur, dragostea a fost mereu a mea, a mea neconținut Rada. Durerile, chinurile, zbătăile, bucuriile, fericirea, strecurate prin tine, sînt tot ale mele acum... Le-am cules ceas cu ceas, zi de zi din tine. Eram acolo, în tine, la pîndă. Nu mă simțeai uneori ? Ți-a fost tot timpul ăsta dor de mine ?

— Nu.

— Vezi ? Fiindcă eram veșnic prezent. Ale lui Dionis erau grijile ce purtai, ale lui poverile ce duceai. Ale mele piedicile peste care săreai, ca să ajungi la Rada. Acum ți le ridic. Le iau înapoi. Și te restitui pe tine ție însuși, o dată cu lucrurile. Și îmi arată : Iată colo pe masă portfeiul. În colț geamantanul, valizele. Privește pe toaletă aparatul de ras. Uite-ți hainele, cămașile. Ai găsit în vestă ceasornicul ? Caută-l, că se află acolo. Numai inelul l-am lăsat Linei. Nu m-am îndurat să-i fac inimă rea.

— Și Lina era în slujba ta ?

Dionis făcu semn cu capul că da.

— Atunci tu ai pus la cale foametea ?

— Eu, tot. Ți-am tăiat toate resursele, cum mi se tăiaseră și mie, după ce am rămas, pentru Rada, în tabără. De ce n-ai rămas la camping ? M-ai fi dat peste cap.

Nu-i răspunsei. Urmăi să-l întreb :

— Și ceilalți știau despre asta ?

— Cei din tabără, nu, afară de Kiva, la care am stat ascuns.

— Kiva m-a găzduit pe mine.

— În bordei, alături, am stat eu. Te vedeam, adică mă vedeam în locul tău, zilnic, de zeci de ori.

— Și Stanciu ? Rada ? Ciocîrdel ?

— Nu știau nimic. Toți, în cap cu tine, ați fost pasivii. Unelte în mîinile mele, ajutat de Kiva.

— Dar Kalchentrauer ?

— El da ! Mi-e prea devotat. S-a purtat cum ai constatat, admirabil. Îi era milă de tine, dar nu m-a trădat.

— Atunci alungarea de la stîna ? Refuzul dadei ?

— Poruncite de mine.

— Pentru ce mi le-ai ridicat mie stavile ? Tu din partea asta nu ai întîmpinat piedici. Tu ai avut și turmele, și moșia la dispoziție, pradă pasiunii tale.

— Toamă, am vrut să văd ce făceam dacă nu le-aș fi avut. Tu mi-ai arătat pînă unde aș fi mers. Sînt mulțumit.

— Nu sînt eu, fi întorsei cu amărăciune.

— Iartă-mă, se rugă el... Am forțat puțin condițiile și am concentrat experiența, ca să grăbesc rezultatul și să-ți cruț trupul plîpînd. Duhul, trebuie să recunosc, ți-e tare. Mă gîndeam la toate, și de toate mă dezlegam.

— Și furtul ursului ? întrebai în cele din urmă.

— Însenare. Kiva îl dase. Tăietura în peretele cortului am făcut-o ca să cază bănuielele asupra unor hoți.

— Și baia Sakuntalei ?

— O răsplată care s-a răsfrint tot asupra mea. Și chipul i se luminează într-o undă de delicii.

— Erai și tu ascuns acolo ?

— Poate. Dar ochii tăi mi-ar fi fost de ajuns.

Și mi-a făcut teoria Dybukului și a altor povești mistice, la care am ascultat cu gura căscată. Eu nu fusesem nimic. Poate pământul. El semănase și recoltase totul.

Și mi-a ținut o lungă lecție asupra personalității omenești. Noi sintem, spunea el, un polip, o colonie de stări psihologice, mai mult sau mai puțin complexe. Fiecare din ele alcătuiesc o personalitate. De obicei una, câteodată două pun stăpînire, cu rîndul, peste celelalte înghesuite la fund. Uneori se strecoară, paraziti dinafară, alta străină, care le exploatează ca un tiran, cum a fost cazul tău. Necunoscătorii au botezat asta maladii ale personalității.

— Atunci ce se alege și ce rămîne adevărat din noi ?

— Persoana, răspunse el, esența cu care venim și cu care plecăm, după ce lepădăm toate înfățișările, hainele sub care ne-am perindat în viață. Personalitate de copil, de băiat, de om matur. Personalitate de bătrîn. Persoana noastră și le făurește, le crește, le dezbracă, le schimbă, le pierde.

— Atunci persoana ? întrebai.

— Da, ea stă neschimbată, neatinsă, orice i s-ar întîmpla, inviolabilă. Personalitatea e pielea șarpei care se leapădă. Dar cine a ajuns la persoană a ieșit din lumea înfățișărilor. A ajuns la cea statornică.

Știam lucrurile astea. Le citisem. Să le fi trăit oare de data asta ?

— Și eu mi-am schimbat personalitatea ? Îl întrebai liniștit.

— În tot acest timp ai simțit vreo urmă de gelozie împotriva mea, cum ar fi fost firesc dacă iubeai tu cel adevărat ?

A trebuit să mărturisesc că nici măcar nu mă atinsese umbra unui asemenea sentiment.

— Și acum ? mă întrebă, plecat asupra mea. Cerceazează-te adînc, mă provocă el.

Adevărul era că acum nimic nu mă mai chema în tabără. Ca și cum Sakuntala rămăsese departe, în urmă, adormită ca o Ariadnă pe țărături pustii. I-o mărturisii și-l rugai să-mi dea lămuriri.

— Asta numai Kiva ar putea-o. Ea este cu compartimentul farmecelor și al magiei. Ea te vrăjise.

— Și tu ?

— Eu ? Eu am banii. Cumpăr. Cumpăr oamenii, puterea, dragostea. Voi cumpăra și pe Sakuntala.

— S-o cumperi ?

— Da.

Nu știam. Aflai că la țigani părinții își vînd fetele. Bărbații trebuie să le cumpere. Cu bani și daruri scumpe. Numai așa le capătă de neveste.

— Acum după ce ai trecut prin încercare și ai dat examen strălucit, îți se cade să auzi destăinuirea la care rîvneai cînd ai sosit.

Și-mi povesti drama iubirii lui. Zguduirea ce-i pricinuisese întîlnirea Radei fusese hotărîtoare. Tocmai citise cartea pe care o găsisem și eu. Cînd a văzut-o, a avut aceeași halucinantă viziune, ca și mine, că întîlnește pe Sakuntala, fecioara sacră. Cele două prietene, bătrînul jude repetau aievea, actualizau vechea dramă a lui Kalidassa. Pădurea primăvăratecă, țiganii pitorești, întregeau cadrul ; și, fără șovăire, s-a statornicit în sălaș. El, ursuzul, misoginul,

egoistul, a devenit dintr-o dată altul. A intuit pînă în adînc puterile iubirii, ale devotamentului, ale jertfei de sine. Ca s-o cîştige, s-a coborît pînă la ea și s-a făcut țigan. Greșeală. N-a izbutit decît s-o îndepărteze. Ba poate chiar să se facă urît. Fata l-a respins, hotărîtă. Mai mult. S-a închis în cort și n-a vrut să mai iasă. Atunci s-a amestecat Kiva, care i-a sărit în ajutor. Țiganca i-a deschis ochii că dacă nu e la mijloc inima, nu se întorc așa mințile unei muieri, mai ales țigancă. Trebuie să se facă iar boier, s-o amețească, s-o biruie cu daruri, lux și bogății.

Asta i-a adus aminte de aventura Sakuntalei și l-a izbit asemănarea cu pasiunea lui. Pe Sakuntala o cucerise un rege, un erou. Avea dreptate Kiva.

Din țigan s-a prefăcut deci în stăpîn. S-a mutat sus în munte și s-a izolat. Și-a alcătuit campingul fabulos. Și-a schimbat viața, și-a călit voința, bucată cu bucată, și-a lucrat altă personalitate. A dăruit Radei un cort strălucit. Ea l-a refuzat. E cortul în care locuiește Stanciu. A urmat apoi să respingă tot ce-i trimetea. Atunci el a început să reverse harul, mărinimia și protecția lui asupra taberei. Și-a făcut cu asta un nume și o publicitate care în orice clipă trebuia să sune în urechile iubitei. Și-a cîștigat acolo prieteni, a agonisit devotamente, a cumpărat oameni.

— De ce nu lași țiganii să se apropie de cort ?

— Cum aș mai fi altfel stăpîn, rege, dacă ar pătrunde oricine și oricînd la mine ? Dacă m-aș fi lăsat văzut, pipăit, furat. Așa, însă, cu cît mai sus și mai inaccesibil, cu atît închipuirile lor mă împodobesc și mă slăvesc. Și toate, toate ajung și se scutură ca un polen rodnic asupra Sakuntalei.

— Dar cum te-ai putut înfrîna să nu o mai vezi ? Să nu stai lîngă ea ?

— Iubirea mi-a dat stăpînirea de sine. Și ca să-mi ștelesc nervii, să-mi înfrîng slăbiciunile, am practicat disciplina de care fugi tu.

— Și unde ai să ajungi ? Rada nici cu asta nu te iubește. Am văzut. Nu consimte să te primească, nu vrea să-ți vorbească.

— Nu te-a primit pe tine ? Îmi tăie el repede vorba.

— Pe mine ? Unde ?

— În pădure. Nu ți-a vorbit ție ? Mi-e de ajuns, fiindcă tu erai Dionis în ochii ei, în ai taberei, în ai tuturor.

— Atunci de ce ți se împotrivesște ?

— Fiindcă e habotnică. Nu se învoiește să-mi fie amantă. Vrea soție.

— Nu știam asta. Nevastă ? Ți-a spus ?

— I-a spus Kivei.

— Și ?

— Și zilele astea o cer lui Stanciu.

— Te însori cu ea ?

— Fac nuntă țigănească, în codru.

Pentru asta îmi povesti cum prin mijlocirea Kivei fusese adoptat fiu de căpetenia unor puternice lăi din Ungaria, un voievod, vlăstar din vechiul duce Mihai, sub care țiganii intraseră pe la 1450 în răsaritul Europei.

L-am ispiit asupra ceremoniei adopției. N-a vrut să-mi spuie decît că a stat în genunchi în fața tatălui, între doi martori bătrîni, și a înjunghiat un berbec alb, din sîngele căruia s-au împărtășit toți. Pe urmă a împărțit tuturor daruri, s-au ținut ospețe.

Acum aștepta să sosească chiar a doua zi părintele

adoptiv, starostele Mihaly, să ceară de la judele Stanciu, pentru el, mîna Radei. Pentru ungur și suita lui erau pregătite șatrele de adaos din camping.

— Cum ai izbutit să îndupleci pe Mihaly ? Cred că ți-au trebuit bani mulți, îl cîinam.

— Deloc. L-am cumpărat cu altceva mai ispiti-tor, grandios... și Dionis mă privi radios. Nu ghicești ?

— Nu.

— I-am supus un plan pentru reorganizarea ve-chiului regat al țiganilor din lume, cu el ocîrmuitor.

— Rege ? strigai.

— N-ai auzit ? Uite colo studii și lucrări. Te poți documenta. Voievodul Mihaly, foarte inteligent și cultivat, are unele hrisoave inedite de-o valoare și un interes excepțional pentru istorie, care, date în vileag, vor face senzație. De ce mă privești neîn-crezător ? Pînă acum cîțiva ani țiganii din Spania, Franța, Italia, chiar și din Scoția, se întîlneau undeva pe țărmul Gasconiei să-și aleagă regele și regina. Cred că și acum se mai țin faimoasele lor adunări naționale, un fel de bîlciuri, în care se schimbă ști-rile, întîmplările, hotărîrile și planurile din întreaga lume a romilor.

— Asta unde ?

— Tot acolo. Sînt însă tainice. Bineînțeles, acum cu voi lucra nu în ascuns și romantic, ci fațîș, politic și diplomatic.

Și-mi destăinui cum se bizuie pe sprijinul și in-fluența prietenilor din Anglia și de la Liga Nați-u-nilor ca să dea și țiganilor o patrie.

— Ești Mesia țiganilor, glumii.

• — Nu, de-abia Moise. Triburile trebuiesc unite, omologate lăile, plămădită limba, epurate moră-vurile, înnobilat neamul.

— Himere... îndrăznii.

— Te înșeli. Cum chestiunea mă privește personal, deoarece sînt unicul moștenitor al lui Mihaly și co-piii mei vor veni la succesiune, n-am să mă dau îna-poi de la nimic să scot din praf și uitare vechile drep-turi și capitulații ale țiganilor, consfințite în diplome, edicte și privilegii de împărații germani și regii un-guri. Încît gătește-te de nuntă, sfîrși el. Spune ce să ți se mai aducă. După căsătorie plec și te las pe tine ocîrmuitor peste șatră și peste moșie. Și mă sărută.

A doua zi la prînz oaspeții soseau călări. Zece ba-rosani cu chipuri smolite, tăiate de mustați întinse pînă la urechi, cu pălării înalte, zise clopuri, min-tene cu brandemburguri, pantaloni albi strînși pe coapse și cu cizme cu crețuri. Dionis cu mine i-am primit ceremonios, le-am strîns mîinile și i-am poftit în cort, unde le-am servit un frustuc din slănină în boia iute, mezeluri și rachiu vinars. Apoi i-am risipit pentru întîia odihnă pe la corturile lor. Pe Mihaly l-am instalat singur. El mă impresionează cu adevărat. Un cap mare, frumos strujit în oase boltite, chipul brăzdat, parcă obrajii i-ar fi fost crestați cu cuțitul, ceea ce-i dădea o expresie de vitejie, fruntea dreaptă, suită, ochii cafenii, ușor boboșați, mari, cu pleoapele de sus carnoase și falcos. În plină bărbă-ție, voinic și mlădios, cu bărbia îndrăzneată, avea un aer de mărire, putere și inteligență.

Masa a fost demnă de un ministru din diplomatie, și Dionis și-a meritat laudele.

După amiază am coborât cu caii de dîrlogi la tabără. De data asta drumul și tabăra nu mi-au mai spus nimic. Nici măcar de oboseală nu mi-a bătut inima. Droaia de țigani ne-a primit cu urlete din guri, din buciume, din trompete. Bîzliau cobze, țîrliuau țitere, clămpăneau țambale, fonfăiau armonice, guîtau dible. De unde ieșise atît duium de artiști? Eu nu-i știam ai sălașului. La oarecare depărtare de marginea taberei, oaspeții au încălecat, cu Dionis la dreapta voievodului Mihaly, pe un cal negru, darul părintesc. Călăreții s-au oprit în fața cîrtului bulibașiei. Noi toți, trîmbă după ei. Stanciu i-a primit în picioare, înconjurat de vîtaf și de cîțiva barosani ai lui cuviincios îmbrăcați. Am fost poștiți în cort pentru o gustare răcoritoare. Ceremonia cererii s-a făcut tot afară.

Pe două jîlturi alăturate, acoperite cu blănuri, Mihaly și Stanciu. Am băgat de seamă că voievodul își schimbase straiele. Pe cap pusese o căciuliță roșie, ca o tichie, cu un surguci de nestemate străjuît de un mănunchi de fulgi de cocor. Peste conteșul negru cu brandemburguri roșii, încins cu chingă scumpă, de care atîrna o spadă, îmbrăcase pe umeri o zeghe lungă, albă, răsfrîntă, ca să se vadă căptușeala roșie. În picioare trăsese botfori roșii. În mîna ținea toiag cu nouă noduri. La dreapta lui, în picioare, ca o aripă, sta Dionis, în costum alpin. În stînga trebuia să se așeze Rada. Baronii lui Mihaly, oamenii judelui, se înghesuiau pe de lături. Tabăra toată, pe poiana din față. Rada întîrzia. Judele bătu din palme. Kiva s-a înfăpîșat gătită, i-a șoptit ceva la ureche și a intrat în cort. A ieșit numaidecît cu

Rada între cele două druște. Frumusețea, înalta ei smerenie, grația mîndră au izbit pe toți. Baronii au aclamat-o cu urale. Ea a trecut de a sărutat pe rînd mîna tatălui ei și pe a lui Mihaly. Deodată, a căzut în genunchi în fața voievodului și a bolborosit ceva pe țigănește, cu fruntea în pămînt, apoi s-a întins leșinată. Dionis a rămas teapăn, cu capul sus, cu privirile peste gloată, dincolo, departe. Mihaly și-a sucit încruntat o mustață și a făcut semn suratelor, care au ridicat-o și au dus-o în cort. Ce se întîmpla? Rada strigase că nu vrea să se mărite. Și se ruga să n-o dea cu sila... Mai bine se omoară. Dar ceremonia nu s-a stricat, s-a amînat numai pînă ce fata și-a venit în fire. Cererea se făcea de trei ori. Dacă și a treia oară peșita refuza, era pedepsită. Trebuia să fie bătută cu harapnicul peste pielea goală, în fața taberei, fără milă. Legea o cerea. După puțină așteptare, însoțitoarele au scos-o iar de subțiori. A doua oară Rada, de data asta în fața lui Dionis, căzu în genunchi și-l imploră pe țigănește. Dionis stătu neclintit. Atunci ea ridică ochii și mîinile spre el și-i strigă românește:

— Stăpîne mare și bun, iartă-mă, nu mă sili să-ți sfîșii inima.

— Sfîșie-o, porunci el.

— Mi-e milă și de tine și de mine, se vaită ea.

— Nu-ți fie, spune.

— Află că nu-ți sînt vrednică de soție. M-am iubit cu altul.

— Nu-i nimic.

— Îl iubesc.

— Ai să-l uiți. Te fac domniță.

— Am un copil cu el.

Toți încremeniră. Dionis urmă netulburat, ca o mașină.

— Unde ?

— În pădure.

Dialogul se desfășura dramatic, într-o tăcere înfiorătoare. Ungurii nu înțelegeau. Priveau când la Stanciu, când la Dionis.

— Unde este copilul ?

— Jos în sat, la niște neamuri.

— Cine mai știe ?

— Numai Kiva. Ea l-a dat să-l crească.

— Și ibovnicul ?

— În pușcărie. Pentru un cal.

Era atîta măreție în umilința ei dureroasă, atîta putere în sinceritatea spovedaniei, că m-au podidit lacrimile. Nu mă mai putui stăpîni și strigai către Dionis să se oprească. M-am apropiat de el și l-am luat deoparte.

— Tu nu vezi că destinul se cere împlinit pînă la capăt ? Te urmărește fără cruțare.

— Cum ? gemu el stăpînit.

— În analogia întîmplărilor Radei cu ale Sakuntalei. Are un copil, ca și aceea. Las-o. Dă-o soartei.

— Și eu ?

— Tu ai fost țigan, apoi rege. Acum trebuie să devii zeu.

— Zeu ?... gemu el iar.

— Dăruiește-i Sakuntalei, cum a făcut zeul Indra în drama indicată, dăruiește-i bărbatul și copilul. Mîntuiește-o de biciuire și de surghiun.

— Eu cum rămîn ?

— Tu nu rămîi. Tu te ridici deasupra stăpînilor. Părăsește personalitatea de acum.

Mă asculta și se frămînta neguros. Demoniacul din el sta gata să crape scoarța sub care-l înăbușise, să z bucnească, cum z bucnesc gazele din pămînt, gata să se aprindă.

— Mărinimia ta va salva ideea regenerării neamului căruia te-ai dedicat. Vei rămîne numai al lui, gîndește-te.

Dionis se întoarse la loc. Chipul lui luase măreție, putere. Porunci să vie Kiva. Țiganka, la îndemnul lui, mărturisî, tînguindu-se, adevărul. Rada se iubise cu un țigan străin, pe care-l cunoscuse cît trăise jos în sat, o urmărise în tabără, o ademenise și o lăsase grea. Pentru asta ea a stat un an și mai mult ascunsă numai în cort. Mulțimea asculta clătînată, cu mîinile la gură.

— Și bătrînul ?

— Bătrînul nu băga de seamă. Veșmintele largi ascundeau păcatul. Copilul, un băiat, se născuse în taină, pe mîinile ei. Acum e la neamuri într-un sat din Olt.

— Și ibovnicul ?

— Un țigan, hoț de cai. Sosea nesimțit numai noaptea. Știa cum se fură iepele din grajd și țigăncile proaste din șatre.

La auzul insultei, Rada ridică o clipă capul de pe pămînt.

— Și tu ce păzeai ?

— Eu păzeam zodiile și te pîndeam pe tine, boierule.

— Unde mă pîndei ?

— În cărți. Cădeai cu zăbavă. Și te arătai, fără bătă. De-aia ți-am pus ulcica, să te-aduc mai degrabă. Uite-așa m-așineam să te prinzi. Și-și deschise brațele capcană.

— Fără să mă știi ?
 — Fără.
 — Și cine-a luat copilul ?
 — El, tat-su. A dăruit Radei puiul de urs și i-a pus numele pruncului, Florea.
 — De la el îl avea ?
 — De la el.
 — Mie de ce nu mi-ai spus ?
 — Nu era nevoie. Luptam cu farmece să le treacă furia dragostei.
 — Nu i-ai codoșit tu ?
 — Nu eu. Dumnezeu și dragostea, fu răspunsul neașteptat al țigăncii. Numai pentru tine, boierule, m-am făcut codoașa Radei. Când o afla Lione, mă taie.
 — Leonte îl cheamă ?
 — Da.
 — Și ți-e frică ?
 — Nu mi-e frică. Dar te-am iubit pe tine și pe Rada și m-am așezat între voi cu bunăvoia și înțelegerea. Nu s-a putut.
 — Și cu Leonte ce-ai avut ?
 — Numai ură. Am vrut s-o dezbar. Ce-o aștepta ? Pușcăria, ca pe el. Cu tine ne cădea împărăția în poală. Și Kiva începu să se căineze, înăbușită de plînsese.
 — Să-i aduci copilul, o îndemnă el blînd. În trei zile să fii cu el aici.
 — Sînt mîine.
 Pe măsură ce întreba și primea răspunsurile, Dionis se liniștea și fața i se lumina. Ceilalți așteptau așintiiți la el. Urmă o tăcere ca o reculegere a tuturor. Se auzea numai bocetul Kivei. Rada sta neclintită la picioarele judecătorilor.

— Bine, hotărî Dionis. Rada este iertată. Să se mărite cu Leonte. Îi cunună voievodul Mihaly, pe care-l rog să amîie plecarea. Și spuse aceeași hotărîre pe țigănește. Zestrea pe care o aduceam judei Stanciu o dăruiesc bărbatului Radei, să-și răscum-pere nevasta. Peste trei zile ne găsim tot aici, la nuntă. Pînă atunci întoarceți-vă la șatre.

Și a poruncit însoțitoarelor să ridice pe Rada și s-o ducă. Ea s-a înălțat, clătînată între cele două prietene, și s-a îndreptat umilă să-i sărute mîna. Dionis i-a făcut semn aspru să se depărteze. Ea s-a supus.

Înăuntru s-a ținut un scurt sfat. Dionis a lămurit lui Mihaly împlinirea. Voievodul, emoționat, i-a îmbrățișat și i-a spus că s-a purtat întocmai ca un fiu al lui adevărat, vlăstar de stăpînitor, și i-a mulțumit pentru această dovadă. Primea să rămîie pentru nunta Radei, dar cerea grabă. Țiganul trebuia deci scos cu orice chip, cît mai repede, din temniță. Kiva fu chemată din nou... Știa că Leonte, învinuit de hoție, se afla în prevenție, nejudecat încă.

— Unde ?

— La București, unde fusese prins.

— Cum putea fi găsit ?

— Are frați și tovarăși, care au umblat să-l scape. Dar n-au putut.

Îndată doi țigani au plecat după firul dat de Kiva să găsească neamurile hoțului și în două zile să fie cu ele la București, la adresa dată de Dionis, pe care o să-l găsească acolo. Îi așteaptă ! Și sfatul s-a sfîrșit. Șiragurile de mărgelă sunară pe umerii lați ai voievodului și alaiul porni. Oaspeții urcară din nou la camping, unde s-au așezat. Dionis a pornit numai decît la București. Eu am rămas gazdă. Am regretat mult că nu știam ungurește, să mă întrețin de-a dreptul cu Mihaly. Noroc cu Kalchentrauer, care ne tâlmăcea pe amîndoi în nemțește, limbă pe care voie-

vodul o înțelegea puțin și eu de loc. Astfel că n-am putut face politică și înalta diplomatie.

A treia zi dimineață Dionis sosi. Aducea cu el pe Lionte. Prin avocați cu trecere, intervenții la magistrați și o sumă mare drept cauciune, scosese pe țigan. Un ins înalt, arătos, aproape frumos, cioplit numai în oase și mușchi. Așa cum se înfățișa, curățit, primenit, cu un zăbun castaniu-închis pe umeri, aducea cu artistul Demetriad în rolul lui Răzvan. Sau mai degrabă cu fantele de ghindă din vechile cărți de joc: chip întunecos, ochi păcurii, falci late cu unghiurile puternice, bărbie despărțită în două felii rotunde ca două mere și fruntea îngustă ascunsă de o cușmă lăsată într-o parte pe trei cute ale unui burduf de armonică. Deștept și orgolios, a deprins numaidecât cum să se poarte.

După amiază am coborât. Stanciu ne aștepta ca și întâia oară. Solemnitatea s-a desfășurat de data asta netulburată între țiganii curioși. Doar câțiva mîrliau împotriva veneticului.

Cererea a făcut-o Mihaly. Stanciu a împreunat mîinile înșurătelor. La picioarele bătrînului sta descărcată zestrea răscumpărării: zeci de trîmbe de pînză țesută de dada și femeile ei ca să se îmbrace toți țiganii în ele pentru nuntă, maldăre de scoarțe, haine, saci doldora de merinde. La urmă, jucînd din frîc, două perechi de cai frumoși, o teleguță și două vaci în pripoane. Stanciu s-a dat mulțumit și a lovit ușor pe umeri cu toiagul pe ginere: semn că poate să-și ia nevasta la șatra lui. De la camping sosiseră fripturi reci, drugi de salam, calupuri de slănină, buturi de șuncă, cozonaci, prăjituri și vinațuri. În tabără și pe poiană au ars zeci de focuri sub pirostrie pentru

fierc cărniuri. Au clocotit ciorbe, s-au învîrit mămăligi la cujbe, berbeci la crăcane. Pastramă și cîrnată sfîrșiau de-a dreptul pe cărbuni. Scînduri lungi întinse umpleau țapșanul, cu bliduri și linguri rînduite de-a lungul lor. Țigănci gătite alergau de colo-colo. Țigani înfingeau în stîlpi masalale să lumineze ospașul noaptea, ațîrnau felinare, așezau opaițe.

Rada, pe jîlt, alături de țiganul ei, era acum o țigancă frumoasă, cu un copil de gît.

Tot interesul se concentrase în Dionis, zeul care înfăptuise minunea. Sta liniștit și împărțea porunci de pe urmă. Kiva, trîntită jos, cu capul în mîini, se bocea ca de mort... Vătaful alerga mînios: se iscau printre țigani înghionteli, se stîrneau păruicli care trebuiau de rușinea străinilor, repede înabușite. Mocnea ceva. Tabăra bățăioasă sta cu capsă pusă. Dar aburii bucatelor au domolit-o. Cu mic cu mare s-au îmbulzit la praznic, după rudenie și sămîntă. Stanciu cu oaspeții de seamă și mirii mînceau deoparte, pe o estradă anume ridicată.

Două tarafe desfătau mulțimea. Înțelegerea era că Mihaly cu tovarășii părăsesc masa îndată ce iese luna și urcă la camping pentru odihnă. Dimineața plecau. Dionis îi însoțea. Se ducea cu ei în Ungaria. Mirii se retrăgeau în cortul Kivei. Eu rămîneam să prezidez mai departe cheful pînă la isprăvirea mîncărilor și sleirea băuturii.

Larma urca uriașă spre stelele abia răsărite. Cîntece amestecate cu chiote, pocnete din palme, glume și măscări se-nvălmășeau cu sudalme, urlete de copii, rîsete revărsate de-a lungul șirurilor de meseni. Curînd, văpăile lunii s-au arătat la răsărit. Dionis s-a uitat la ceas și a dat semnalul plecării. Mihaly s-a sculat, și cu el odată toți cei de pe estradă. Vătaful a suierat în degete, gloata s-a potolit. Voievodul, luminat de torțe, a glăsuț în țigănește citeva

cuvinte de rămas bun, a adus mulțumiri gazdei și și-a lăudat feciorul, pe Dionis — despre care a spus că-l ia cu el să-l însoare — i-a găsit o nevastă ca o împărăteasă.

La vestea că Dionis o părăsește, laia a scos un vaiet sinistru. Kiva a început să se bată cu pumnii și să se blesteme. Ura împotriva Radei răbufni și mai aprigă. Brațe se ridicară, cuțite ieșiră din teți. Ceata devotată Radei sări bărbătește în apărare. Se încinse o bătaie orbeață. Învălmașiți, luptătorii răsturnau felinare, loveau orbis cu ciomege, cu scinduri, cu blide și clondire. Țigăncile îndirjite aruncau unele în altele cu copii, apucați de picioare și învîrțiți ca niște ghioage. Capete trosneau, oase pîrîiau. Curgea sînge ațîțator de furie și omor. Mihaly și Stanciu zăceau cît îi țineau piepturile și, cu toieșile ridicate, cercau să despartă valurile acestei mări negre de nebuni înțelețați. Deodată, limbi de vâpăi roșii se ițiră printre brazi. Țipete depărtate izbucniră. Șatrele luaseră foc și sălașul ardea. Ca prin farmec, căpiala încetă. Țiganii se desceștară și alergară la tabără. Dionis rîndui căratul apei, organizează încercuirea incendiului, mîntuirea copiilor și bătrînilor lăsați adormiți în corturi. Îneebuniți de flăcări, caii scăpați galopau sforăitori prin tabără, călcînd oamenii. Voievodul cu tovarășii s-au năpustit după ei să-i prindă. Repede pîrjolul fu curmat. La socoteală se găsi un purcel ars, cîteva găini pîrlite, troace și boarfe scrum. Flăcările atinseseră un danci și cîtiva bătrîni. Oamenii se strîngeau în jurul lui Dionis, grijuliu să-i caute, să-i numere. Bătaia se solda cu cîteva capete sparte, piepturi ușor împunse, degete tăiate. Țiganii, fricoși, făcuseră gălagie cît pentru un masacru. Rada cu Leonte și copilul veniră înspăimîntați... cortul lor începuse să se aprinză. Lipsea doar Kiva... Zăcea poate beată undeva.

Deodată, Dionis și-aduse aminte:

— Unde-i Florea?

Toți îl uitaseră.

— Unde l-ați lăsat? strigă el spre Rada.

— Adormit în cort la Kiva.

Dionis se repezi, pătrunse îndrăzneț prin briul de vîlvătaie și ieși cu puiul în brațe. Leșinat, abia mai sufla. El l-a stropit cu apă, l-a mîngîiat și l-a trecut lui Leonte. S-a întors apoi la ai lui și a dat semnal de plecare. Oaspeții așteptau cu caii de frîu. Ne-am despărțit c-o lungă îmbrățișare. Dionis m-a rugat să rămîn paznic și ocrotitor al taberei pînă se întoarce. O lună, două, nu știe... I-am petrecut puțin. Luna se ridica. Grupul de cai călăuziți de ciobani pornea înaintea, ca să nu se sperie în pădure de luminile și umbrele torțelor. Dionis cu tovarășii veneau în urmă, însoțiți de Săbăilă și Cîrloman, care purtau facile. Și totul s-a topit în bezna pădurii.

*

Copleșit de emoții, m-am întors în tabăra acum sinistrală. Stanciu m-a poftit să dorm la el. Am refuzat. Se cuvenea să ia pe Rada cu bărbatul și copilul, fără adăpost. Am rătăcit cîtva timp cu luna în față. Mîhnit și obosit, m-am trîntit pe un polog de fîn. M-a trezit cineva. Ciocîrdel mă zgîlția de braț. Tabăra nu sufla. Nu se luminase de ziua.

— Ce este?

Țiganul îmi arăta spre apus creasta de sus a văii. Deasupra brazilor cerul pîlplîia înroșit. Într-acolo era campingul. Fără să mai întreb, am alergat într-un suflet. Amîndoi am urcat coastele, am străbătut pădurea, am ieșit pe platou. Departe padina noastră primea cele dintîi jocuri ale zorilor. Un fum alb, gros, tăiat de limbi obosite de foc, o acoperea în mij-

loc. Când am ajuns, cortul lui Dionis se năruia ca un rug în mormanul de jar. Nimeni împrejur. Arsese tăcut, în taină, fără să-l știe, fără să-l privească nimeni.

Am bătut în ușa bordeiului. Kalchentrauer a ieșit înspăimântat. A prins să-și frângă mâinile. Nu știa ce se întâmplase. În bordeiul lui adânc nu pătrunsese nici un zgomot, nici un zvon.

— N-ai văzut pe nimeni ?

— Nu.

— Pe Dionis l-ai întâmpinat ? A trecut pe-aici ?

Nu-l simțise. Poate nu l-a sculat ca să nu-l deranjeze. Avea obicei să-și facă singur patul. Și se îngrozi la gândul că stăpînul s-ar fi culcat în cort și ar fi putut arde acolo. Panica mă cuprinsese și pe mine. Dacă Dionis și-a schimbat planul și s-a oprit la camping ?

— N-ai auzit tropote de cai, glasuri de oameni ?

— Nici asta.

L-am trimis după Săbăilă și ceilalți ciobani. Sosiră toți în goană. I-am îndemnat, i-am rugat să facem tot ce ne stă în putință ca să intrăm în rămășițele fumegătoare. Trebuie să căutăm dacă nu a ars Dionis.

— Nu, se luminară ei. Pe boier îl trecuseră peste padină astă-noapte. Nu s-a oprit la cort. Nici măcar n-a sucit capul înapoi când s-a lăsat în vale spre Brașov.

— Nu cumva s-o fi întors ?

— Nu. A coborît umăr în umăr cu țiganul cel mare.

— L-ai văzut bine ?

— Ca pe dumneata acum.

Am rămas tăcuți în jurul grămezilor arse, pînă scara, când s-a răcit puțin. Atunci am pornit să scurăm adânc, amănunțit, cu riscul să ne frigem tălpile, să ne ardem mâinile, să ne pîrlim genele și mus-

tățile. Și-am înghețat... În mijloc, un schelet închir-
cit, cu fișii de tendoane și zgîrciuri arse pe el. Cio-
cîrdel a răcnit, a pus mâinile la ochi și a împins-o
la fugă spre salăș.

Dar ne-am dumirit curînd. Nu putea fi al lui Dio-
nis. Vărul meu era mult mai înalt și ciolănos. Oasele
găsite erau mici, subțiri, tidva rotundă, cu dinți stri-
cați. Pe deget un inel. L-am luat. O verigă de aramă.
O cunoșteam : a Kivei. Nu mai încăpea îndoială, Kiva
arsese. Dar cum ? Nimeni nu-și da seama. Toți ajun-
seră la încheierea că țiganca urcase beată să ție calea
lui Dionis, adormise cu țigara aprinsă și cortul luase
foc. Nu era altă explicație.

Eu am tăcut. Știam însă adevărul. Kiva prea iubise
mult pe Dionis ca să-i îndure plecarea. Pentru el
trădase tabăra, mințise pe Stanciu, vînduse pe Rada.
De dragul lui se făcuse unealtă și din vrăjitoare ajun-
sese vrăjită. O dată cu Rada, cădea și ea. Se năruiau
ambițiile clădite pe seama fetei și a stăpînului. Văzuse
aur, visase împărăție. Și acum rămînea cu Leonte
și cu dancii Radei. Și o vedeam noaptea deznădăj-
duită, umilită, plină de răzbunare cum dă foc șa-
trelor. Da, ea pusese șomoilogul aprins în corturile
țiganilor. Pe urmă fugise sus, să se încredințeze dacă
Dionis pleacă. Și când l-a văzut că trece fără să se
oprească, fără să se uite la ea, care striga să întoarcă
măcar capul spre cuibul unde-și clocise visele, a
înțeles... Dionis îi părăsea pentru totdeauna.

Atunci a intrat în cort și și-a dat foc singură. Ca o
vădană din India. Pe rugul alcătuit din patul lui
Dionis... pentru care fusese mamă, dar la care, sînt
sigur, jinduise ca o ibovnică. Și nu cred să fiu ro-
mantic.

A doua zi m-am tîrit în vale...

Tabăra — nicăieri... doar urmele focurilor, gră-
mezile de cenușă și rămășițele ospătului... Cîrd de

păsări speriate, șatrele ridicaseră aripile și pieriseră. Am rătăcit cîtăva vreme printre închipuiri... și am plecat numaidecît acasă, prin Brașov, să nu dau ochii cu dada.

Dionis nu s-a mai întors nici pînă astăzi. Și n-am mai aflat nimic despre el. Sînt de-atunci peste douăzeci de ani.

Dar nici acum nu mă pot dezbăra de o vedenie. Un pîlc de călăreți în noapte, peste o padină de munte. Toți întorc capul să privească în urmă movila unui cort strălucit. Numai unul, călărind în frunte, pleacă în lume, fără să se uite înapoi.

iulie—august 1949, București

SCHIMNICUL

Toiul postului mare, cu nesfîrșitele-i privegheri și canoane, stăpînea neîndurat peste mănăstire.

Zbuciumate zi-noapte, toaca și clopotele asurzeau muntele, hărțuiau pe monahii gâlbejiți de înfrînări și nesomn, fi scoteau ca pe niște cîrțițe din chilii și-i minau far' de răgaz la biserică.

Topiți de ajunări, călugării moțaiu în străni, cu auzul împăienjenit de bîzîitul acelorași cîntări sfor_năite de pe tipicul învechit. Tîrziu, prin întunericul bătînd în verzui al ultimei straje, se risipeau pe la sălașurile lor pentru o scurtă odihnă, cît să-și scoată camilafcele și să fure, așa îmbrăcați, cîte o bucatică de somn. Cei mai greoi rugau pe cei cu trezia ușoară să-i scoale. Și numaidecît se auzea ici-colo :

— Cioc... cioc... Hai, părinte cutare, că toacă de al atîtelea ceas...

— Repede, cuvioase, că începe molitva.

Și cuviosul, buimăcit, bîjbîia după culion, frecîndu-și cu pumnii ochii umflați...

Numai părintele Sofonie sta mereu întreg și nebiruit. Nici ajunări sălbătice, nici îndelungi vegheri în genunchi nu-l înfrîngeau. Treaz, puternic, ne-

abătut tot timpul, el sta în fruntea soborului, pe care-l trăa după sine, atlet al călugăriei prin marile osteneți evlavioase și înflăcăratele-i lucrări duhovnicești.

Spăimîntați, călugării îl rugau să-și mai domolească osîrdua și să-i îngăduie să răsufle, că nu se pot ține după el. Nu sînt făcuți ca sfinția-sa numai parcă din oase și duh. Sofonie nu-i asculta. Ținea înaintea post negru, fără abatere, silind cu aspra-i pildă pe nemernicii frați să nu se dedulcească la mîncare. De multe ori, căzut în chilie la rugăciune, uita de hrană și lăsa călugării flămînzi, în trapeză, să-l aștepte. Odinioară starețul cel vechi nu-i răbda lipsa. Trimitea doi frați să-l scoată și să-l aducă la masă.

Starețul următor, un arhiereu subțire, cu vederi largi, frecat de lumea nouă cu adaosurile și ciudățeniile ei, a căutat să pună rînduială. L-a dezlegat pe Sofonie, recunoscîndu-i înalta vrednicie duhovnicească, de toate îndatoririle obștești. Voia la el; să stea cît o pofti închis în chilie ca într-o chinovie unde să ajuneze și să se roage netulburat, fără să dea cuiva socoteală de timpul și faptele lui. La biserică să vie numai pentru împărtășanie. Iar mîncarea să i se pună o dată pe zi, în tindă, de unde să și-o ia singur, ca astfel să nu-l mai supere nimeni și nimic. I s-a dat, adică, un fel de treapta întîi a schimonahiei, în mănăstire. În chipul acesta, scoțîndu-l din obște, starețul nou nădăjduia să curme neliștea rîvnelor nefirești încuibată în pașnicul locaș și să aducă viața soborului la netezișul convenit mănăstirilor obișnuite.

Dar și așa, răznit, Sofonie urma să stea ca un îndreptar de foc, sau mai degrabă de gheață, spre care fără voie se întorceau toți ochii. În tindă, blidele cu mîncare se găseau aproape neatînse. Schimnicul era, în schimb, nelipsit, cel dintîi la toate slujbele și privegherile, canoanele și ceasurile bisericii. Bold nemi-

lostiv care împungea neconținut pe frați spre desăvîrsire. Unii, puțini, se străduiau, fără spor, să-l ajungă. Cei mai mulți rămîneau departe în urmă, schiopătînd și cu trupul, și cu duhul. Și se amărau. Alții îi erau de-a dreptul, în sinea lor, protivnici, mai ales slujitorii și chivernisitorii bisericii. Aștia se găsesc nevoiți să stea tot timpul în picioare, să alerge, să citească, să cînte și cîte alte osteneți, săptămîni și săptămîni în șir. Or, asta nu se poate cu gîtlejul uscat și pîntecele gol. Și se înfruptau pe ascuns, ca niște păcătoși, din de dulce.

Mai ales că aci se potrivea parcă înadins o grozavă împlinire, ca un făcut. În post, și mai cu seamă în zilele de ajunare, lupii dădeau iama în turmele mănăstirii. Răpseau cîțiva mici mici și mai lăsau acolo pe loc unul-doi sîngerăți, o oaie mursicată, care se zbătea de moarte. Puteai să-i lași așa? Trebuiau numaimdecît tăiați. Și carnea nu era doar s-o așvîrli la cîini. După ce-și luau partea lor, frații păstori treceau pe ascuns toate pulpele de dindărăt în pivnițele cuvioșilor ostenitori, toți călugări tineri.

Asta cu știința noului stareț, care închidea ochii. Știa și preasfinția-sa că se cîntă nu atît cu gîtul, cît cu foalele pline.

Dar, de la o vreme, și el se luase de gînduri. Nu era săptămîină ca fiarele să nu se abată și să nu aducă cucernicilor plocon hălci de carne fragedă.

— Ce e asta? Întreba starețul, mînios, pe monahii ciobani, cercetînd iar tîrla și stricăciunile.

— Ce să fie, preasfințite... Cîtă vreme n-avem pușcă, nu putem stăvili năvala sălbăticiunilor.

— Apoi nu-i așa... fi dojenea stăpînul. Știți că nu avem îngăduință să ținem arme. Dar închideți cu grijă coșarele și înălțați gardurile.

— Geaba, răspundeau ei cu îndrăzneală. E cu osebire o spurcăciune de lup mare și sur, meșter și mlădios ca Satana. Asta nu știe nici de gard, nici de coșar. S-ar strecura nesimțit și pe gaura cheii.

— Dar cîinii? La ce-i mai țineți?

— Cîinii?... bodogăneau ei. Cîinii nu suflă, dar încă să mai latre. Doar că nu dau din cozi și nu se bucură.

— Nu mai apărați lenea voastră și a dulăilor, îi beștelea bătrînul, fluturînd spre ei cîrja. O să vă schimb. Aduc păstori vrednici de la munte. Pe voi vă trimit la cărat piatră, ca pe niște îndărătnici.

— Ba mai bine să-l puneți aici peste noi, baci, pe părintele Sofonie, că numai de frica lui ascultă dihanile, spuneau ciobanii, făcîndu-și cruce.

Asta era adevărat! Trebuia să recunoască și noul stareț. Între alte minuni ce săvîrșise Sofonie, se număra și apărarea stînei de fiare. Celelalte multe minunate întîmplări și fapte ale schimnicului starețului nu le mai apucase. La înscăunarea lui în mănăstire încetaseră. Se povestea numai despre ele, și preasfinția-sa înclina să nu le dea crezare.

Dar minunea cu lupii dănuia încă și se petrecea aicea, sub ochii săi. Pe dată ce sosea de la stîna înștiințare că s-au ivit fiare, îl scoteau pe Sofonie de la rugăciune sau de oriunde s-ar fi aflat. Și era de ajuns ca el să se ridice și să facă un semn, pentru ca, acolo, departe, dihanile să dea numaidecît înapoi și să fugă.

Într-o vinere seacă, la ceas tîrziu de noapte, între două lungi slujbe doborîtoare, clopotele atipiseră. În văzduhul adînc al muntelui zodiile se răsuceau liniștite. Sub strejuirea lor codrul, cu mănăstirea în poale, făceau popas în somn. Călugării se îngropaseră în întunecimile chiliilor și dormeau morți, așteptînd alarma lui Samson, vestitul lor clopot cît o butie,

care avea să-i învieze iar. Deodată, bezele se treziră speriate. Întîi răcnete de oameni, chioțe și hăieli răzbiră de la staulele îndepărtate. Apoi, strigătele alergică, se apropiară, pătrunseră în ogrăzile din dos ale mănăstirii și zbucniră în golul curții. Cîteva matahale negre se repeziră cu tropăituri spre rîndul de case dinapoia bisericii. Șovăiră puțin la cerdacul stăreției, cufundată toată în întuneric. Schimbară vorbe. Apoi trecură mai departe și se opriră la chilia părintelui Sofonie, singura luminată din toată mănăstirea. Acolo umbrele se grămădiră la geamul aprins, care îi descoperi: erau trei monahi ciobani. Înghesuiți în pervaz, ei priviră pe schimnic, căzut într-o neclintită plecăciune, cu genunchii și fruntea la pămînt. Se ruga canonic într-o grozavă metanie, răpit dincolo de lume, cu urechile astupate, ochii pecetluiți și simțurile zăvorâte. Năvălitorii ciocăniră de cîteva ori. Apoi de multe ori și din ce în ce mai tare. Zadarnic. Deschiseră ușa, care scrișni în crîncenată, și pășiră înăuntru. Călugărul nu văzu, nu auzi... Împietrit, se ruga pe brînci. Ai fi crezut că e mort... Atunci, unul mai cutezător îl zgîlțîi de umăr. Zguduit de fiori, Sofonie zvîcni tot, se deșteptă, își chemă înapoi viața și duhul din hăurile rugăciunii, dar nu se ridică.

— Ce este? Ce vreți? Nu mai isprăviți cu neroziile voastre? îi întîmpină răgușit, fără să întoarcă spre ei capul pe grumazul țeapăn de grozava încordare.

— Părinte!

Și paznicii începură iar să gîfîie, opintiți ca de o fugă.

— Părinte, a dat lupul bătrîn în stîna..

— Nu-l putem goni cu nici un chip...

— Stă de la miezul nopții numai de capul nostru... și își smulgeau unul altuia vorbele din gură, ca să spuie cît mai grabnic.

— Gonește-l sfinția-ta cum știi și cum faci totdeauna, că noi numai cu ciomegele nu putem... Și, prididiți de osteneală, tăcură.

Sofonie se sculă, și cu el odată umbra-i uriașă, care se zugrăvi neagră pe perete și-l însoți. Se clătină o clipă, apoi porni înaintea celorlalți, care-l urmărau smeriți. Ieși pe prispă și se întoarse spre locul unde hălăduiau turmele.

Strigătele și hăielile se ostoiră.

— Acum duceți-vă, le porunci scurt.

Și îi slobozi aspru, în loc de binecuvântare cu același gest al brațului cu care alungase dihania nevăzută. Părul și barba sure îi stau zbirlite ca de mînie și ochii arzători îi sticleau de un foc sălbatec. Oamenii plecară trăgîndu-se înapoi, ca niște vinovați. El îi petrecu lung, cu privirile grele încărcate de puteri ca niște arme gata să zbucescă, scutură trupul ciolănos, își netezi cu mîna chica răzvîrțită, netezi, smocurile bărbii țepoase, căscă fioros de cîteva ori, descleștîndu-și cît putu fălcile, își linse cu limba clăbucii de spumă roșie ce-i țineau colțurile gurii scrișnite între dinți, își dresă cu opinteli din gît glasul, care sună înstrăinat, și intra cu părere de rău în el. Acum se făcuse la loc părintele schimnic Sofonie și se închise iar în chilie. Dar nu-și mai găsea astîmpăr. Păstorii îl smulseseră prea pe neașteptate din țîștile uimirilor de dincolo de fire, și omul din el suferea cumplit. Gemu înăbușit, horticînd un fel de icnet dureros. Dacă nu s-ar fi stăpînit, ar fi urlat ca pruncu zvîrlit din matricea mamei în văzduhul rece al lumii. Se uită la patul neatins, cîteva scînduri acoperite cu o cergă, dar își luă seama. Se frămîntă, deschise ceaslovul, îngenunche iar, se frînse, așteptînd să se astupe golul flămînd din el.

Dangătul de bas profund al lui Samson îl găsi clopocind în amortea asta istovitoare. Apoi toate clopo-

tele dăntuiră vesele pe funiile lor, limpezind muntele de negrele-i spaime. Ici-colo, scăpărau lumini, se învăpăiră ferestre, uși se trîntiră. Mănăstirea își scoțea stăfuile, care se șteau prin curți. Părintele Sofonie se struni. Din nou puternic și neabătut, fu cel dintîi la biserică, și cu glas înalt porni slujba ceasului. După miruit, el se înfățișă la strana starețului, se frînse de mijloc și, după ce sărută mîna bătrînului, ceru în-găduința să-i vorbească.

— Știu... zise acesta. Iar te-au tulburat. Iartă-i, sărmanii! Erau înspăimîntați. Pe urmă au venit la mine să-mi spună. Nici eu nu dormeam : mă chinuiesc rău durerile de șale.

— Atunci, altădată... trase încheiere întunecat schimnicul, și vru să se dea înapoi.

— Nu ; chiar acum. Vino sus, la mine.

Intrară în odaia caldă cu miros lincav de salcîm al unsoilor plămădite din salicilat. Starețul se așeză, scîncînd, în jîțul căptușit cu perne de puf și-l pofti alături, pe scaun. Dar călugărul se trînti în genunchi la picioarele lui. Bătrînul, c-un zîmbet pierdut în barbă, îl lăsă.

Chiar așa, scurtat de îngenunchere, Sofonie era tot înalt și vinjos. Păros și noduros, cu chipul aspru, necioplit, părea un țaran de la plug, nu monahul subțiat de treizeci de ani trecuți în posturi și strujit în rugăciuni.

— Vorbește, îl îndemnă stăpînul, lăsîndu-se ușor pe spătar, după ce-l privise cu luare-aminte.

— Preasfinția-ta, știi mai dinainte rugăciunea mea, roști aprig Sofonie. M-am mai zbătut de cîteva ori aici la picioarele jîțului, cerînd dezlegarea să mă punicesc. Din nou cad și strig : Socotește-mă vrednic. Slobozește-mă. Dă-mi drumul la sihăstria după care îmi arde sufletul.

Starețul îl asculta acum cu ochii în tavan.

— Nu mai poți suferi mănăstirea ? Te strâng rău chingile ei, părinte Sofonie ?

— De ce mă batjocorești, preasfințite ? se umili anevoie schimonahul.

— Ah, glumesc... Prea porniseși vijelios, și m-am gândit că e bine să începem mai ușurel, o întoarse bătrînul. De altfel, eu nu stau cu tot dinadinsul împotriva schimnicirii cuvioșiei-tale.

— Atunci ? ridică ochii aprigi călugărul.

— Zic numai să mai așteptăm. Răbdarea este cea dintîi virtute a monahului...

Și, spunînd asta, starețul îl cîntărea, adulmecîndu-l. Îl uimea arzimea neistovită, tăria nesecată, dîrzenia, dar mai ales sănătatea misterioasă a omului neînfrînt de ajunările, canonirile și ostenele sub greutatea cărora oricine altul, cît de oțelit, ar fi căzut de mult. Ceea ce îi dovedea despre puterile duhului, care hrănește trupul, mai virtos decît orice merinde și băutură.

Sofonie, tăcut, se frămînta.

— Ai văzut, urmă stăpînul îmblînzit, ți-am dat după iconomia sfintei noastre biserici, înțîia schimnicie, aici în mănăstire. Sînt de curînd venit și răspund cu sufletul de fiecare suflet încredințat mie. Mărturisesc că nu te cunosc și n-am încă dreptul să te slobozesc de sub privegherea și îndreptările mele.

Sofonie sări ars ca sub un șfichi...

— Țin ca un doctor urechea pe sufletul cuvioșiei-tale, urmă starețul, mă căznesc să-i ascult răsuflarea ascunsă. Îți caut acolo în adînc inima cea tainică, pe care frăția-ta poate nu ți-o știi...

• — Și le găsești cumva bolnave ? întîmpină atunci Sofonie.

— Nu, dar încă prea crude, copilărești. Neștiutoare să înfrunte singurătățile pustii ale pustniciei ; ispi-

uirile, urcușul și miile de prăvălișuri ale prăpăstiosului pisc ce se cheamă schimnicia.

— Dar nu mai sînt tînăr, presfințite. Am patruzeci și cinci de ani vîrstă, din care treizeci numai în mănăstire, de unde n-am ieșit un pas afară.

— Tocmai ! Ce-ai putut învăța în atît de scurtă vreme ?

Sofonie își suci uimit capul.

— Scurtă ?... vru să vorbească, dar egumenul îl opri.

— Scurtă pentru cel ce n-a ieșit niciodată din scutecul mănăstirii.

— Tocmai pentru asta vreau să mă sihăstresc, izbucni deodată Sofonie. Trebuie să ies, să scap din moleșeala mănăstirii. Mă împiedec neconștient de nevoile lumești ale obștii. Grijele dulcegi ale fraților îmi plăpînesc voința. Legăturile cu oamenii mă împiedecă în mers ca niște feșe. Soții îmi stingheresc veghile, privegherea sfîinției-tale mă tulbură din ajunare, mă scoate de la rugăciune...

Starețul încremenise.

— Vă rugați și alții pentru mine, urmă amar călugărul, ca și cînd eu n-aș fi destul de destoinic. Vă așezați toți între mine și Cel preaînalt. În puscicie voi fi singur în fața lui Dumnezeu, cu toată răspunderea despre mine, lăsată nu preasfinției-tale, ci numai mie în seamă, fără sprijin din afară, care să mă ispitească la slăbire și lenevire... Dacă...

-- Bine, bine, îl opri scurt starețul. Destul... Eu mă dau bătut. De Paști vine înaltpreasfințitul mitropolit la noi. I te vei înfățișa și mă voi ruga să te asculte. Acum du-te în pace.

Și, cu o binecuvîntare, îi întinse mîna pufoasă pentru sîrutare.

— Ascultă, strigă bătrînul ridicat din jilt, și-l întoarse de la ușă. Ascultă și ține minte : *Marele An-*

tonie, al cărui nume ceri să-l iei, nu s-a schimnicit pentru sine, din trufie și ca să scape de oameni, ci s-a schimnicit pentru noi. După chipul lui Cristos, adevăratul pustnic ia cu el, acolo, în pustie, omenirea toată strînsă în inima lui. Noi toți ne canonim în el, și numai așa biruie.

*

Sofonie, pe numele dîntii Stan, intrase în mănăstire cînd nu împlinise cincisprezece ani. Îl adusese maică-sa, o sărmană vădană fără alți copii.

— Uitați-vă, se ruga ea de starețul vechi să-l primească, uitați-vă ce slăbănog și uricios a ajuns. Nu e bun de nimic. Altfel, l-aș opri pentru muncă acasă. Dar n-am nici eu ce mîncă.

Copilului i se trăgeau toate, povestea cu durere femeia, dintr-o spaimă grozavă. Se repezise la el, cînd era mic, un berbec mărăvit să-mpungă; îl trîntise și-l bușise cu maiul capului pînă-l lăsase leșinat. După o zăcere cu friguri și aiureli, băiatul rămasese zdruncinat; bolnăvicios, lîncav la mîncare, năzuos, fără gust de joacă, aproape sălbatec.

— Dar e ușor de cap; a învățat carte, adăugase ea, fără să spună că, tot așa, cu toane.

După ce isprăvisese școala, sta tot timpul închis în el și în casă, ursuz și trist. Sapa nu era în puteri s-o mînuiască. Cu vitele nu era chip să se împace, le luase spaima. Nu avea nici o aplecare spre vreun meșteșug și nici o tragere de inimă către ceva. Mergea doar bucuros cu maică-sa la biserică, unde asculta cuminte. Asta i-a hotărît soarta: l-a înfundat în mănăstire, de unde n-a mai ieșit. Nici n-a avut la ce. Vădana a murit curînd, și nimeni pe lume n-a mai știut și n-a mai întrebat de el. A rămas pe totdeauna

copil de suflet al mănăstirii, de care, aplecat spre tăcere și singurătate, s-a lipit trup și suflet.

În acest timp a crescut lung și deșirat, prăjină noduroasă, numai zgîrciuri și ciolane pline cu păr. Pururi în cetiri de cărți sfinte sau în rugăciuni, nesmintit de la înfrînări și vegheri, viața lui, vreme de treizeci de ani trăită fără nici un ascunziș în văzul întregului sobor, fusese o viață de sfînt.

De la început, băiețelul sfrijit și pădureț speriasc pe călugări. Într-o zi, cuviosul Ghervase sta în tindă și mistuia o iahnie de fasole. Deodată, sări și-și strigă vecinul:

— Ia uită-te dănănaie, părinte Isachie !...

Cel chemat alergă în grabă și privi cu gura căscată: ucenicul Stan venea somnoros cu o căldare să scoată apă. Dar înainte de a ajunge la fîntînă, întinse mîna, și roata cu lanț se desfăcu singură, neatinsă; găleata se afundă, și, pînă ce băiatul s-o apuce, ea porni să se urce de la sine.

— De cîteva zile îl pîndesc, că puțul e drept în fereastră mea. Pînă mai săptămîna trecută scotea apă ca toți oamenii. Răsalaltaieri am văzut ceea ce vezi și sfinția-ta acum. Dar credeam că mi s-a părut. Ce zici? Visăm? se crucea Ghervase.

— Lucru mare și de spaimă, taică! De la Dumnezeu sau de la diavolul, rămîne de dovedit...

Starețul, precum și toți călugării înștiințați, începură să-l urmărească de aproape și aflară și alte înîmplări și mai uluitoare.

Cu Stan se petreceau lucruri ciudate.

Trimis să descuie biserica, uneori ușa se deschidea singură, ucenicul fiind încă la cîțiva pași depărtare, ca și cînd brațul cu cheia i s-ar fi lungit, nevăzut. Alteori, vrînd să coboare o candelă, era de ajuns să se uite în sus spre ea, ca lăntugul de care atîrna

să se desprindă din cârlig și vasul să i se lase ascultător dinainte.

Prorocea vremea mai bine decât orice calendar.

— Părinte stareț, pune să culeagă via, spuse el odată, când era în toane.

— De ce, fiule, că e mult înainte de soroc...

— De Vinerea mare o să fie zăpada la genunchi.

— De unde știi tu asta? glumi egumenul. Trimți ca melcii coarne?

— Știu : am întâlnit-o în drum.

Atât a destăinuit. Zadarnic au stăruit de el, când i s-a împlinit vorba, să spuie ce a întâlnit : iarna, zăpada ? și în care drum ? al gândului ? al duhului ? N-a mai scos un cuvânt.

Toate astea, lăpitate în lume, au adus slavă mare mănăstirii, cu năvală de poporime, spor de evlavie în norod, întărirea credinței și multă grijă spre trăire cucernică în obștea monahicească a lăcașului. Bașca de sumedenia de daruri, bunătați, bani, vite și alte câștiguri ce se vărsau de pretutindeni.

Cu fiecare nouă ispravă a ucenicului, faima creștea. Când și când, se învoia și afla lucruri pierdute, găsea pe cele ascunse, dovedea pe hoți... Călugării strigau că sînt minuni și cereau nu numai să fie date în vileag, ci oarecum gospodărite, chivernisite spre un cît mai mare folos al lumii și al lavrei.

Dar starețul de atunci, un bătrîn cercat și cuminte, nu s-a lăsat zăpăcit de puterile nefirești ale ucenicului. Nu numai că nu l-a încurajat. Dimpotrivă, l-a înăbușit. Trebuia, spunea el, așteptat și omul pus la probă. Faptele lui limpezite, dovedite prin rugăciuni și prin luminile marilor duhovnici și ierarhi care stăpînesc din înălțimile bisericii. Cum putem ști noi, cei de rînd, să deosebim nălucirile de adevăr ?

De altfel, tînărul nu-și da seama de ceea ce săvîrșește.

Lucra ca într-un fel de somn, un soi de beție. De îndată ce starețul prin spovedanii, descoaseri și alte dăscăleli l-a trezit și l-a îndreptat spre cercetarea de el însuși, ucenicul a început să se închidă.

Curînd a prins să pună stăpînire pe sine și să se păzească atît de el însuși, cît și de ceilalți. Cîștigarea monahiei îl înveghia și mai mult. Acum îl supărau curiozitatea fraților, spionarea și mai ales interesul de care se bucura în ochii lor ca aducător de foloase lumești ; și se răzleți de obște. Cu cît înainta în vîrstă, se făcea mai posac, mai sălbatec, parcă s-ar fi întors la copilărie. Cum isprăvea îndatoririle, se închidea ca un cenobit, și nu-l mai vedea nimeni pînă sunau toaca și clopotele.

Dezbărat ca de niște cusururi de acele scăpări în afară ale adîncului, izbutise să-și astupe spărturile făcute în alcătuirea lui de maiul berbecului și să se dregă.

Dar îndată după zăgăzuirea minunilor se ivi lupul. Pînă atunci turmele mănăstirii nu prea fuseseră vămuite de fiare. Acum, ca într-un fel de schimb, în locul celor cîte încetaseră, se scorni lupul, pentru care părintele Sofonie trebuia neconținut să se ridice și să-l alunge. Atît se învoi să mai săvîrșească. Și asta din ce în ce mai silnic și mai scîrbit.

Noul stareț îl găsi matur, stăpîn pe toate arcurile-i ascunse, dîrz pe voința lui călită, chivernisindu-și economia lui trupească și duhovnicească fără șovăire, ca un ascet desăvîrșit. Tăcut și înghețat, sta fără nici o legătură cu soborul, care-i socotea nevoia de singurătate ca o trufie, muțenia ca o împietrire.

Mitropolitul, popă vădan călugărit de curînd, a călcat glumind peste toate întîmpinările egumenului

și învrednici el însuși cu schimnicia desăvârșită pe Sofonie, care, de pre numele nou Antonie, se și grăbi să părăsească chiar din acel ceas mănăstirea. N-a îngăduit nimănui să-l ajute ori să-l însoțească. Nu și-a luat măcar un sac cu lucruri de mare trebuință. A plecat doar cu câteva bucoavne la subțioară, sus în munte.

Acolo, pe o strășină de piatră, într-un părete de stîncă, se scobea o peșteră, prefăcută de alt schimnic înaintaș în chilie. Nici ușă, nici fereastră. Pereții, jilavi, din cremene strujită cu toporul. La un colț, o vatră ruinată, în celălalt o lavită șontoroagă, cu un culcuș de paie pe ea. Niște blăni groase de lemn astupau pe dinăuntru gura crăpăturii pe unde se pătrundea în adîncul stîncii gaunoase. Afară, sub prag, un ciuciur își picura broboanele de apă într-un găvan ros în gresie, unde se adăpau sălbătăciunile.

Dar de acolo zbugnea peste lume o priveliște care te îndumnezeia. Uitai de foame, de frig. Te sătura măreția de ocean încremenit al piscurilor tălăzuite, frumusețea cerului și a pămîntului cîntînd zi-noapte neîntrerupt osanale întru mărirea lui Dumnezeu. Aici, în scorbura de piatră, schimnicul Antonie și-a tupilat duhovnicia și și-a răsădit evlavia.

O dată pe săptămînă urca la el, cu rîndul, cale de trei ceasuri bune, cîte un călugăraș de la mănăstire cu puțină merindă. Dar și acesta era îndatorat să se vestească de departe că sosește. Cînd îi auzea strigătul, schimnicul se ascundea în chinovie, să nu vadă om, necum să vorbească. Nu ieșea decît după ce fratele da iarăși glas că s-a depărtat.

Treaba asta se putea face vara. Iarna eremitul avea să rămîie îngropat acolo de troiene cinci-șase luni, cu o traistă de mălai și un zimbil de cartofi, așteptînd să se topească zăpezile. Pînă atunci, numai dangătele clopotelor mai puteau răzbi la el.

La început merindele se grămădeau aproape neatinse, pe fața unei stînci, tăiată în chip de masă. Ceea ce nu mira pe călugării însărcinați cu corvoada. Pînă s-au deprins să le împartă cu schimnicul șoarecii de stîncă, la care s-au adaos niște corbi și, pînă la urmă, un vultur. Dar asta nu pîndea atît uscăturile înecăcioase ale cenobitului, cît pe tovarășii de ospaț, care, cum îi auzeau filfiitul aripilor, se mistuiau în găuri, lăsînd corbilor cîntea să se bată cu el. De asemenea mosafiri și hastrul nu se sfia, ci îi îngăduia bucuros.

*

După plecarea lui Sofonie, mănăstirea adormi în făgașul molcomelor rînduicli monahicești. Dîrdora ascetică se potoli. Călugării răsuflară ușurați ca niște cai scoși din ham. Dar cum schimnicul nu-i mai stingherea cu nimic, locul lui în mănăstire nu rămase gol. Urma lui adîncă o umplu un soi de basm, legenda părintelui Sofonie, zămislită din uimiri, amestecate cu spaime și nostalgii. Nu-l mistui uitarea pînă la cenușă, ci ramase dincolo de pieire, îmbălsămat de mireasma aducerilor-aminte, ca niște moaște scumpe.

De fiecare dată, călugărul întors de la chinovie era înconjurat de toți, întrebat, ascultat cu evlavie, povestind despre corbii pe care îi văzuse cu ochii lui aducînd în cioc hrana schimnicului și de vulturul care-i ține de urît.

Încetul cu încetul, după retragerea silaistrului, pe care lumea îl credea surghiunit de dușmani, în-deosebi de noul stareț, marea mănăstire ajunse paragină. Poporul, care simțise bine unde îi stase pînă atunci duhul și puterea, o părăsea și se întorcea la popii lui de mir, la vraci și la solomonari. Rîvna și

credința gloatelor rămân nesecate, se strămută, numai.

La durerea asta se adăugau și altele, cu osebire pagubele aduse turmei. Până acum mersese cum mersese. Dar de cum ieșise pusnicul pe poartă, jigadinile tăbăriră pe vite. Surul, lupul îndrăzneț și fioros, nu mai avea teamă. La trei-patru zile înșfăca mielul sau oaia. Cine putea să-i ție piept? Singur părintele Sofonie îl puneă ca pe o fiară a lui în frâu, cum bunăoară sfântul Haralambie, leul. Așa spuneau călugării ciobani alergând la stareț, care, cu șalele lui mursicate de colții podagrei, îi înțelegea prea bine, dar nu avea altceva să le dea decât mîna pufoasă de sărutat.

Până ce într-o zi, preasfinția-sa, biruit de răutatea dihanilor, ceru un condei ca să adauge la bucatele trimise ascetului un răvaș, cu porunca să se roage și să vegheze ca și înainte asupra turmei spîrcuite de jivini. Antonie a citit sau nu țidula, dar lupul nu-și încetă prădăciunile. Însă neîndoielnic fu că săptămîna următoare fratele urcat cu papornița de mîncare văzu unul din corbii părintelui Antonie cu răvașul starețului în cioc. Și numaidecît dete știre în mănăstire că îl trimitea stăpînul, adică schimnicul, cu plîngerea la cer. Ceea ce mai mîngie pe bîcșnicii părinți și îngroșă basmul.

— Ți-aduci aminte, părinte Nectarie, cînd a slobozit de sus icoana Maicii Preciste în capul părintelui Sava, care mîncase carne în ajunul Adormirii?

— Hei, dar cînd a amuțit pe părintele Ionichie...

Și iar s-au perindat aducerile-aminte despre copilandrul intrat ca un înger pirpiriu acum treizeci de ani între ei; crescuse, se desirase sub ochii lor, se aprinsese și dogorîse de un foc nesuferit pentru ei păcătoșii. Pomeneau astea și încă multe alte minunate isprăvi care răscoliseră lumea și speriaseră

pe înalții stăpîni ai bisericii, pînă ce, fricoși sau pizmași, îl înăbușiră ca pricina, ziceau ei, de zăpăceală și tulburare în norod.

Noul stareț nu fusese martor la nici unul din miracole. Nehotărît ce trebuie să creadă, îl ținuse, după poruncile de sus, într-o bănuitoare supraveghere. Așa că simțise plecarea lui în schimnicie ca o ușurare.

Dar curînd, tot mai desele greutatea prin care trecea mănăstirea, pagube, prigoane și părăsire, aduceau pe anahoret neconținut în miezul grijilor și angarurilor.

— Hei, de-ar fi aici părintele Sofonie... oftau toți, începînd cu ciobanii și sfîrșind cu slujitorii altarului văduvit de credincioși.

Într-o noapte lupii sfîșiară nu mai puțin de cinci oi. A fost picătura care a făcut paharul să dea pe dinafară. Starețul și-a călcat pe inimă și a trimis ascetului o solje alcătuită din ecleziarh și doi bătrîni cuvioși, care să-i ceară ajutor. Cei trei au urcat muntele, s-au bucurat că au găsit la locul lor corbii, că i-a întîmpinat vulturul, și către prînz, fără să dea glas, au poposit la peștera. Antonie nu i-a băgat de seamă. Sta pe prichiciul din față și vorbea cu un șoricel înblînzit, pe care-l ținea în palmă. Deși n-au auzit nimic, bătrînii hotărîră că-l învăța să se roage și jos buciumară vestea.

Cînd i-a simțit, s-a întors și i-a văzut, schimnicul a ținut ca o sălbătăciune în scorbura stîncii, prăvălind la gură toate lodbile ce țineau loc de ușă.

Solia a ciocănit, a strigat, s-a rugat. N-a fost chip să-l scoată din bîrlog.

— Cuvioase Antonie!...

Tăcere.

— Sfinția-ta, doar o vorbă!...

Nimic.

— Ne trimete părintele egumen !...

În deșert...

După multe rugăminți de-a surda, bătrînii, oste-niți, se așezară grecește la gura vizuinii ca pentru un lung asediu. Scoaseră tăgîrțele și se puseră să îmbuce leguma. Schimnicul, cu răsufllarea oprită, îi auzea clefăind pita, limbind apa și sfătuindu-se cum să mîie noaptea acolo. Asta îl umplu de groază. După ce moțăiră oleacă, cuviosii porniră iar asaltul :

— Părinte Antonie !

Cuviosul ciuli urechile.

— Noi poposim aici și nu ne clintim pînă nu ne ascuți, amenință unul.

— Avem poruncă de la preasfințitul egumen să nu ne întoarcem fără răspuns, îl înveghie altul.

— Măcar de ne-am prăpădi la pragul sfinției-tale de foame și sete... încheie al treilea.

Antonie își făcu socoteala că n-au să crape de foame, fiindcă trebuia să urce călugărul cu hrană, nici să plesneasă de sete cu izvorul la nas, așa că se înmuie.

— Grăiți, dar scurt, consimți el prin lemmele astupușului.

Bătrînii, bucuroși, pălăvrăgiră multe și de toate, despre necazurile mănăstirii, despre pagube și sărăcie, despre oi și lup.

— Ho ! îi opri sihastrul. Numai la cele lumești vă stau gîndurile... Spuneți limpede, ce vreți ?

— Ne mîncă lupul oile, se jeluira ei.

-- Ei, și ce ? voi nu mîncăți pe Cristos, mielul lui Dumnezeu ?

• Călugării nu se așteptau la o asemenea înfruntare și se priviră uluiți.

— Să știți că s-a smintit cuviosul de atît canon !... spuse unul.

Acum tăcerea se îndelungea din amîndouă părțile. Tot călugării trebuiră să o rupă.

— Și te roagă preasfinția-sa egumenul să alungi fiarele.

— Cum ? se răsti din bîrlog Antonie.

— Cum făceai în mănăstire.

— Acolo mă vesteau ciobanii. Cine urcă aici să-mi dea de știre ?

Și cu asta le luă pîuitul.

— Asta așa este... se scărpinară ei în cap.

Pînă să alerge ștafeta trei ceasuri, mai ales pe timp de noapte, dihăniile au timp să sfîșie întreaga turmă. Dar iarna, prin genunile de omăt ? ! Și ședeau cu mințile încîlcite. Tot Antonie, ca să scape de ei, le deznodă.

— Ascultați : îndată ce s-arată lupul, trageți clopotul cel mare într-o dungă, ca la primejdie. Am s-aud și am să știu. Acu plecați.

Chiar în noaptea următoare lupul a dat buzna. Un cioban fugi la mănăstire. Pînă să trezească pe părintele clopotar, asta, pînă să se suie în clopotnița. să urnească pe Samson, Surul și-a luat tainul un miel și a zbughit-o după al treilea dangăt... Tot era ceva. Nu sfîșiasc trei-patru ca de obicei ; și pînă la ziuă nu s-a mai întors.

La atacul următor, pacoste ! În grabă, clopotarul, buimaș, a alunecat pe trepte și și-a rupt piciorul. Spaimă, zăpăceală. Așa că Samson n-a dat alarma, și schimnicul, sus, nu și-a întrerupt rugăciunea, iar fiara și-a făcut cu turma toate mendrele.

Întîmplarea a sîlit pe călugări la altă rînduială : ușa clopotniței să rămîie deschisă, ca ciobanul să nu mai piardă vremea, ci să urce singur și să tragă clopotul. Aici altă încercătură. Gonaciul de la stîna era ageamiu : nu știa ce-i aia să bați clopotul în dungă. I-a bălăbanit în toate felurile, și scurt, și

lung, și pe-o latură, și pe alta, încît a ieșit o harababură. Schimnicul, crezînd că sună slujba ceasurilor, nu s-a clintit și lupul, jos, a jăcmănit pe săturate.

Cînd ciobanul a deprins cum trebuie să mînuiască funia, lupul și-a sporit șiretlicurile. Nu mai venea singur, ci cu un soț ori doi, alteori în capul unui hăituc. Și fiarele se împărțeau. Grosul, cu Surul în frunte, da iureș în turmă. Ceilalți, răzlețiți, se așezau între stîna și mănăstire, tăind calea omului care gonea spre clopotniță.

Dar și mințile călugărilor începură să lucreze la întrecere cu ale fiarelor. S-au înțeles că atunci cînd baciul va da glas de bucium din stîna, un frate pus de veghe sus în turn, cu mîna gata pe ștreang, să și traga. Numai că lupul pica tocmai cînd somnul e mai dulce și fratele dormea dus.

Buciumul s-a văitat nopți de-a rîndul în zadar, sfințitul schimnic n-a avut ce auzi, iar lupul a huzurit.

Atunci se ținu sfat mare cu egumenul. Se alese părintele Zenovie, călugărul cel mai treaz, care pătimea de nesomn. Un omuleț neastîmpărat, ciufulit ca o veveriță, strașnic veghetor, în stare să stea cu ochii deschiși trei zile și trei nopți la sir. Cînd se întunecă, Zenovie urcă în turn cu ceaslovul și o luminare. Părinții, jos, ascultau prin somn. N-au auzit pe Samson glăsuind. Pesemne, și-au zis, n-o fi venit fiara la stîna.

Dimineața, cuviosul Zenovie nu s-a arătat la utrenie. L-au căutat în chilie, lipsea. Au urcat în turn, odaia clopotelor — goală. L-au strigat.

• De sus din tavan s-a prelins un mierloit stins. Călugării au ridicat ochii: pe fundul de bute al lui Samson sta o mogîldeață ciulită, cu mîinile încluse

tate pe chiotorile unde se înnoadă funiile. Părea un liliac uriaș prins de lumina zilei și pitulat acolo.

— Sfinția-ta ești, părintele Zenovie?

— Eu, fraților.

— Dă-te jos.

— Nu pot. Ajutați-mă, frațiile-voastre.

— Păi cum te-ai suit?

— Nu știu, dete răspuns omul.

Coborît cu greu, el povesti lucruri de necrezut. Cînd veghea mai cu nădejde, a auzit pași pe scară și s-a bucurat crezînd că vine vreun cuvios să-i ție de urît. Dar cînd s-a deschis ușa din clauză, a intrat lupul sur, zburlit, cu ochi de jăratec, clănțanind la el. Încît n-a știut nici cum, nici cînd s-a cățarat în mîini pe funie și s-a trezit sus pe spetezele din spinarea lui Samson.

— Năluci, părinte... îl certă starețul. Trebuia să-ți faci semnul crucii.

— Stai preasfinția-ta, la noapte, să te vedem ce faci cu crucile, îl repezi pășitul.

Și nu s-a mai încumetat nimeni să pîndească în turn buciumul care trimitea în cele patru zări jalea stînei, dar nu răzbătea pînă sus la părintele Antonie.

Toate astea nu miroseau a lucru curat. Mulți înclinau să se înștiințeze Mitropolia, Sinodul. Starețul nu se învoi. Băga din nou mănăstirea în ștrenguiala și târbaca înalților clerici... Abia o uitaseră. Se luară alte măsuri: slujbe mari în biserică, rugăciuni și căderi la Maica Domnului, sfeștanii și molitve la stîna, care fu curățată și stropită cu agheasmă. O cruce uriașă fu ridicată chiar în mijlocul țirlei; să vegheze cu brațele întinse turma de la picioarele ei. Și se statorniciră aici doi călugări, care să citească cu rîndul într-un coșar prefăcut în paraclis slujbele nopții, vecernii și ceasuri.

— Zadarnic. Lupul venea și mai des, dornic parcă pe lângă mertic să asculte și sfintele cîntări.

De atîta îndrăzneală a fiarei și bicisnicie a ciobanilor, călugării tineri se răzvrătiră și cerură arme.

— Și ele sînt de la Dumnezeu.

— Ba-s de la diavolul, se împotriva stărețul. Din două pricinî. Una canonicască: monahii n-au voie să ucidă cu nici un chip, sînt opriți de pravile.

— Se poate lua dezlegare, se ridicară cîțiva.

— Da, dar de sus și de foarte departe, ceea ce ar costa o mulțime de intervenții și o groază de bani.

— Chiar și-n împrejurarea în care ne aflăm? Întrebă unul.

— Chiar... Patriarhiile se mișcă greu și numai cu aur...

Călugării puseră nasurile în pămînt...

A doua opreliște și mai strașnică venea din partea stăpînirii. Ieșise de cîțiva ani legea că nimeni nu are voie să poarte arme. Numai vînătorilor de baștină li se dăduse îngăduință scrisă.

Mănăstirea însăși predase niște gioarse ruginite, lăsate acolo de pe vremea zaverei. Acum trebuia autorizație tocmai de la București. Și pe numele cui?

— Al preasfinției-tale, îl îndatoră tineretul.

— Ei, asta îmi mai trebuie! Și de unde bani pentru drum, costul armei, al taxelor, presupunînd că o să călcăm înția opreliște, poruncile canonului nostru...

Dar călugăretul tînăr nu s-a lăsat. Repede s-au strîns bani, s-a ticluit jalba și s-a găsit un om, care curînd s-a întors cu pușca.

Și iată-l pe părintele Cristea, capul tineretului, fudulindu-se cu ea în spate prin staniștea oilor.

Înainte de miezul nopții, o bubuitură a sfărîmat văzduhul și numaidecît schelălăieli înfiorătoare um-

plură tîrla. Vînătorul împușcase un cîine. Era și asta un început bunicește pentru un călugăr. Ceea ce însă nu a împiedecat lupul mai tîrziu, după potolirea zarvei, să răpșească mielul.

În altă noapte, părintele Cristea, care străjuia către apus, spre codru, a trebuit să alerge în partea cealaltă a stînei, unde se stîrnise mare hărmălaie. Ajuns acolo, s-a sucit, s-a zgîit, a ochit și a nimerit o oaie. Toți și-au făcut cruce și au mulțumit lui Dumnezeu că n-a lovit om.

Dar se chema că sfinția-sa poate și știe să tragă, n-are de-a face în ce... Lupul trebuia deci să jîce seamă, căci are să-i vie rîndul. A și ținut.

Cum a mai venit, s-a năpustit drept în vînător, care, luat nepristan, a întors arma, oarecum după lup, zicea el, și s-a împușcat singur în picior. Fiara a străbătut în goană stîna, și-a luat cîștul și s-a dus. Pe părintele Cristea l-au purtat pe năsalie la spital... Și de arma primejdioasă nu s-a mai atins nimeni.

Acum pricepură toți că nu se petrec lucruri curate, și mănăstirea e prigonită de puteri întunecate. Astfel au trecut o toamnă și o iarnă amarnice pentru obște, fără stingherire de la rugăciuni pentru schimnicul din munte.

Primăvara cu izul ei de miei priori mirositori a lapte a îndoit rîvna lupului și îngrijorarea părinților. Atunci baciul, un bătrîn mirean, căzu la picioarele egumenului și cu lacrimi l-a rugat să dea dezlegare unui solomonar, vestit descîntător de fiare și desfăcător de farmece, să vie în ajutorul turmei. Stărețul s-a împotrivit morțiș. Cum s-ar putea îngădui asemenea blestemății în cuprinsul sfîntului lăcaș? Au sîrit însă și călugării în sprijinul baciului.

— Stîna nu e mănăstire. Ciobanii pot chema și sprijinul laicilor, sp-meau ei. Hărțuit de lup și de

frații monahi, pînă la urmă starețul n-a mai avut încotro și s-a înduplecat.

— Fă ce vrei, mormăi el, întorcînd baciului spatele. Sîna ți-e dată în seamă. Eu nu știu nimic: mă spăl pe mîini.

7

În sfîrșit, a coborît vrăjitorul, Șotropa, un bătrîn vesel, sfrijit ca un zbîrciog, chiomb de un ochi și cu luna plină a cheliei în cap. Ținea vergelușa de alun în mîna, cosorul de argint înfipt în briul verde, iar în sîn sticluta cu spiriduș, păstrat în apă, ca o păpușică cît un dop de plută, care, cînd se da la fund, cînd se urca la gît, după cum avea nevoie stăpîna-su.

Vraciul a întrebât cum, cînd și în ce fel se întîmplă călcările, a descusut paznicii, i-a dezbrăcat, le-a cercetat cu luare-aminte mîinile și labele picioarelor, părul de pe piept. A scormonit o moviliță: n-a găsit vrăji îngropate, nici fermece ascunse... A trecut apoi la cîini.

— Cîinii nu se dau la lup, mărturisi baciul.

— Dar la oameni? Și ochiul chiomb se ivi de sub pleoapă...

— La oameni și la alte dihanii se reped.

— Bine! Acuși să-i întrebăm și pe ei...

Vraciul își mișcă buzele într-un soi de șoaptă, neînțeleasă de urechile omului, un fel de freamăt ușor, schimbat în adiere de șuier... Doar uitîndu-te la gura lui vedeai sau îți închipuiai că ar vorbi. Numai decît un cîine din apropiere ciuli urechile și prinse să se neliniștească. Suci capul, ascultă sfeclit, se mișcă în jurul lui însuși, căutînd. Apoi, doi, trei înfiorați, se sculară. Pe urmă, oricît de departe se aflau, toți cîinii ațintiră auzurile, săriră fără astîm-

păr și înaintară pe măsură ce Șotropa își frămînta fără glas buzele. Deodată dulăul cel bătrîn se întoarse și chelfăni un cătelandru, rămas în urmă, care nu prea se sinchisea. Apoi el cel dintîi se apropiu gudurîndu-se de solomonar și i se lungi supus la picioare, tăvălindu-se în țărîna. Așa, rînd pe rînd, sosiră toți zăvoii stîinii, cu cozile pleoștite, spășiți, și îi trecură pe dinainte, ca la un interogatoriu. Unul cîte unul se opreau, cercau să-l privească, dar lăsau repede ochii în jos, scîncind ușor, ca niște învinuiți cu botul pe labe. Apoi, la un semn, treceau deoparte și așteptau.

Călugării priveau ca la o întîmplare de pe altă lume.

— Nu-s vinovați, hotărî Șotropa, ștergîndu-și fruntea și obrații șiroid de sudoare. Cămașa de pe el era learcă, parcă de cine știe ce caznă. Nu-s vinovați, spuse a doua oară. Mi-au mărturisit tot.

Cei de față se priviră uluiți.

— Ai vorbit cu ei?

— Precum văzurăți.

— Ce i-ai întrebât?

— De ce nu se dau la fiară.

— Și ce ți-au spus?

— Mi-au spus că nu e lup.

— Nu e lup?

Și călugării se strînseră a spaimă, ca oile, unul în altul.

— E diavolul? strigară și-și făcură cruce.

— Nu. Cîinii zic că este om.

— Om? ! și toți se îngroziră și mai mult.

— Om, îi lămurî domol Șotropa. Adică pricolici.

Mai rău ca fiara adevărată.

— Se poate?

— Cum nu! Sînt oameni care se prefac în lupi. Umblă ori singuri, ori înhăitați cu lupi de-i buni, după prăzi...

Monahii ascultau cu mîinile la gură.

— De-aia zăvozii n-au ce le face, adăugă vraciul.

— Se tem? Întrebă baciul.

Șotropa își mișcă din nou buzele, și dulăul se înfațișă numaidecît, își frecă labele dinainte una de alta și se turti la pămînt tînguindu-se.

— Lasă, lasă, nu-ți facem nimic, îl împacă solomonarul după ce-l ascultă, și cu o ușoară mîngiere îi dete slobozenie să plece.

— Spune, se întoarce el către oameni, spune că lupul le este om cunoscut.

— Om cunoscut? Cine? Și cuvioșii spăimîntați se plecară parcă ar fi trecut un vînt groaznic peste ei.

— Cineva ori din stîna, ori din satele vecine... Numai glonț de argint descîntat se prinde de el, urmă Șotropa. Dar să știți că Șuşnea vîntătorul îi vine de hac. Și încă ceva: aduceți în stîna un cocoș, dacă se găsește alb, să auză toaca-n cer și să dea veste duhurilor să se facă nevăzute.

*

Starețul, cînd a auzit de omul-lup cunoscut de cîini abia s-a ținut să nu sară în sus, s-a prefăcut că nu crede, dar a uitat de șale, de oase hodorogite, a cerut trăsura, a mînat la gară și s-a suit în cel dintîi tren pentru București. Aici a căutat pe bătrînul Teoctist, vechi slujitor în Mitropolie, profesor și mare îndeletnicitor cu ocultismul și magia. S-au închis amîndoi în odaie, au citit, au dezbătut și, despărțindu-se apoi, au hotărît ceva tainic.

Sfatul fățiș al lui Teoctist a fost să încerce întîi botezul. Pricolici se face de obicei copilul care din

întîmplare sau din vreo vrajă n-a primit această sfință taină. Dacă nu izbutește, rămîne glonțul...

La înapoiere starețul a așezat în marginile stîinii cîte un cazan cu apă sfințită după rînduielile botezului, vegheate de călugări, cu porunca, îndată ce simt o mișcare, zăresc o umbră, vad o vită sau orice ar fi, numaidecît să înmoaie șomoilogul și să stropească. Nopti de-a rîndul ei scuturara sfeștoacele în vînt și în toate nepărerile, numai pe lup nu-l nime-riră. Ori că asta fusese copil botezat, căci se strecura, diavolul știe pe unde, și răpșea mielul de sub nasul cuvioșilor botezători.

Nu mai mergea așa... Rămînea glonțul...

Aici soborul mănăstirii se rupse în două, ca într-o răzvrătire. Tineretul cerea să vie numaidecît vîntătorul. Bătrînetul se împotrivea, cu dreptate. Dacă nu e lup adevărat, ci om, pentru ce tocmai ei, călugării, să-l ucidă, osîndindu-l, așa blestemat, muncilor veșnice ale iadului?

— Atunci?

— Atunci? trebuie întîi căutat printre oameni, prin sate, găsit și încercată cu orice preț mîntuirea lui.

Starețul șovăia cu gîndurile aiurea...

— Cum să facem?

— Mai e întrebare? Aducem pe părintele Antonie și-l statornicim la stîna. El are să prindă și să puie în lanț ca pe un cîine lupul care îi ascultă poruncile.

O nouă solie bătu la ușa peșterii: și, neașteptată minune, schimnicul se milostivi s-o asculte; și, pentru izbăvirea unui suflet de la pierzare, se învoi să coboare.

— Stau pînă-n toamnă, mai mult nu, spuse el, așezîndu-se într-un bordei de lîngă stîna.

Toți așteptau acum măcar potolirea dihaniei, dacă nu chiar pocăința sau pieirea ei pe totdeauna.

Dar, crudă amăgire. Lupul nu-și părăsi năravul, când singur, când în noajă cu alții. E drept că nu îndrăznea să sară și să sfărtece decât când schimnicul, căzut în răpirea de sine a rugăciunii, nu se trezea repede la strigătele paznicilor. Atunci făcea pradă ciune mare, de care se căina, spăimântat, însuși Antonie, cerîndu-și iertare de la frați.

— De ! Știam eu că nu mai sînt de nici o scofală. V-am ascultat doar să vă împac și să-mi împac cugetul. Și lăcrăma îmbelsugat.

— Ne pare rău, sfinția-ta, că te-am tulburat și te-am ostenit, îl mîngîiau ei.

— Nu e nimic, se asprea el iar. Tot trebuia să cobor la mănăstire de Sfînta Maria să mă împărtășesc. După care nesmintit vă părăsesc. Pe urmă o jumătate de an ne-or despărți nămestiile zăpezilor.

În sinea lui era însă bucurios că se isprăvise și cu corveada asta, alungarea lupului, singura care îl mai lega cu interesele oamenilor. De acum avea să fie lăsat în pacea lui Dumnezeu.

După plecarea lui Antonie, hărțuiala cu fiara a urmat la fel, pînă ce soborul căzu la înțelegere : nu mai rămînea decît glonțul.

★

Șotropa, chemat, veni de data asta cu Șuşnea, vîntorul, o beldie crăcanată, cu mișcări mlădii și agere priviri albastre. Călca așa de ușor, că nu-l simțeai, ai fi zis că alunecă, nu merge pe pămînt, deși purta botfori. Avea din naștere la mîna dreaptă șase degete și într-un obraz o pată mare sîngerie, ca o halcă de bojoc fript, pentru care-l porecliseră Falcă-Prăjită. Nu bea rachiu, nu pufăia tutun. Ducea

în spate o flintă veche cu încărcătura pe gură, iarba de pușcă într-un corn de bou negru, gloanțele într-o teșilă de piele la șold. N-a dat bună ziua.

Vraciul s-a urcat în pătutul înalt, a iscodit de jur împrejur ocolnița, însemnîndu-și locurile. A tras apoi într-un piez al stînei, cu cosorul de argint, un rotocol, l-a boscorodit, l-a afumat cu zîrnă, lupisdragi și alte buruieni la care trag fiarele și s-a așezat împreună cu vîntorul acolo.

De cum a dat în de noapte, s-au pus la pîndă. Solomonarul, de-a dreptul jos, culcat în țarină. Vîntorul, cu un genuchi în pămînt și arma gata în cumpănire. Baciul și mulțimea de călugări s-au închis în cășărie, cu inimile bîcînd de așteptare.

Cocoșul a cîntat de culcare. Apoi, de straja întia. Pe urmă, de a doua. La a treia, vraciul, cu urechea dreaptă lipită de pămînt, dete ghes vîntorului, care se aținti cu toată ființa lui spre întuneric.

Deodată se ridică, fulger, în picioare, pușca tună, un vaiet țîșni dintr-o părere de umbră și cîinii săriră cu larmă. Ceilalți călugări și oameni năvăliră afară. Șuşnea și solomonarul ședeau liniștiți în cercul vrăjit.

Las' că acum sosește murgul zorilor. Vedem noi ce a fost !

Curînd strelici, întîi verzii, apoi amestecați cu răbufneli de lumină, jucară la răsărit și se țesură cu fire de beteală albe... începu să se zărească, și ceata porni la cercetat. Aproape nimic. Prea arare o urmă părelnică. Pusese ră cîinii, dăscăliți de solomonar, pe ea. O prăpădiră, o găsiră iar. Cotînd, răsucind, firul îi duse la mănăstire, îi întoarse la stîna, apoi sub munte unde se rupse. Cîinii se opriră, neștiind încotro să mai apuce; și se culcară.

Starețul aștepta veștile. Strânse toți călugării, îi cercetă. Nu lipsea, nu șchiopăta, nu sîngera nici unul. Ciobanii, așijderi.

Vraciul și vînatul rămăseră pentru a doua noapte și luară veghile de la capăt. Lupul nu s-a arătat. A treia, a patra, a cincea noapte, iar nimic. Ceea ce dovedea că împușcătura mersese în plin. În cine? și unde? Trebuiau iscodite acum satele, să se afle ce om zace sau care s-a răpus...

Sușnea și Șotropa primiră bună plată și pe deasupra sarcina să înnoade, cum vor ști, om cu om, babă cu babă, într-un fel de năvod, cu care să prefire satele în căutarea omului-lup rănit sau mort.

Și stîna, ca și mănăstirea se mulcomiră...

Nu era însă dat mănăstirii să se liniștească. Pe capul soborului veni numaidecît altă primejdie: să se lupte nu cu fiarele, ci cu boierii, dihanii mult mai hrăpărețe. Cel puțin astfel spunea starețul, fluturînd o hîrtie: înștiințarea că s-a deschis în revendicare un vechi proces, crezut stins, o cărcotă cu moștenitorii unuia Ciolanu, care pe vremuri făcuse danie mănăstirii un trup de moșie. Urmașii pretindeau că monahii stăpînesc mai mult decît se cuvenea, rășluînd o bună fișie din partea lor, cu pădure și peștera schimnicului pe ea. Judecata se petrecuse de mult în divanurile trecute. Toate hrisoavele se găseau în arhivele statului. Starețul era nevoit să-și miște iar încheieturile ruginite și plecă la București, de unde se întoarse cu patru oaspeți: avocatul Mitropoliei, care să răscolească în hîrtoagele mănăstirii, doi ingineri, care să măsoare din nou pămîntul, și părintele profesor Teoctist, prietenul egumenului și unchiul avocatului, dornic de o plimbare la munte.

Mosafirii s-au odihnit o noapte. A doua zi dimineață în zori porniră sus, cu cîte o valiză doldora de unelte pentru măsurat, cîteva traiste cu mîncare, părintele Teoctist sprijinit în toiag cu vîrf de fier, înadins pentru urcuș. Inima starețului îi dădu ghes; cum era să-și lase oaspeții singuri? Și se alătură și dînsul. Împreună cu ei urca fratele cu merinde pentru schimnic, luat ca să-i călăuzească, să ajute la bagaje și la nevoie să sprijine pe nevoiași.

Curînd intrară în codru ca într-un basm. Toamna îl preschimbase într-un uriaș chihlimbar galben, încrustat cu vine de verde, cu ochiuri de albastru și bucați de azur, prin miezul amurgit al căruia mergeau ei. Înaintea lor sălta, resfirîndu-și creasta, o pasăre stropită cu negru, cu aur și cu roșu. Se oprea, ciocănea într-un trunchi și iar zbură, ca și cum le-ar fi arătat calea.

Povestea pădurii se sfîrși. Ieșiră sus pe brîna de piatră unde se despărțea poteca spre peșteră. Aici se opriră. Inginerii trebuiau să cuprinză vulturește cu privirile întinderea, înainte de a începe lucrarea.

Și încremeniră: urcaseră să măsoare marea lui Dumnezeu.

Călugărașul după ce sărută mîna părintelui stareț, porni cu panerul spre sihăstrie.

— Vezi să nu-l tulburi cumva pe părintele Antonie spunîndu-i că sîntem și noi pe aici, îi porunci stăpînul.

La întoarcere, fratele vru să rămînă în slujba inginerilor. Dar egumenul îl scuti și-l trimise scurt acasă.

— Dar dacă înnoptați? îl încercă grijuliu călugărul.

— Avem facile și felinare. Dacă întîrziem, liniștește pe cuvioși. Să nu ne aștepte nimeni.

De cum le întoarse monahul spatele, cei cinci se strinseră mănunchi, schimbăți se sfătuiră întunecați și apucară spre peșteră.

Nu-i interesară corbii care îi croncăniră, nici șoarecii tăbăriți pe merinda proaspătă, nici vulturul închiondorat. Merșeră drept la gura astupată cu lemne.

Stătură puțin și se priviră gravi.

— Încercăm să batem ? întrebă avocatul.

— Cred că zadarnic, spuse liniștit Teoctist.

Cele câteva ciocănituri puternice în birnele de la intrare rămaseră fără răspuns.

— Atunci începem ?

— Cu ajutorul lui Dumnezeu. Și își făcură toți cruce.

Din câteva opinteli, tinerii zvîrliră lemnele. Apoi așteptară... Înlauntru nu se clinti nimic.

— Lăsați-mă să intru eu înții.

Și Teoctist pași încet pragul. Ceilalți îl urmară, îl ajunseră și împietriră toți cinci, ca într-un creștet de prăpastie : la picioarele lor zăcea un leș. După îndemnul părintelui Teoctist, starețul îl ocoli cu pași șovăiți, de la tălpile goale îndreptate spre gura luminată a peșterii, la capul întunecat căzut către perețele din fund.

— El este, răspuse după un răspas la întrebarea mută a celorlalți.

— Să aprindem totuși luminile.

Patru lanterne își zvîrliră văpăile și prinseră mortul în cearcănul lor feeric. Schimnicul, înțepenit într-o cumplită încordare, murise încovoiat ca o fiară încovrigată asupra ei însăși. Lumina, plimbata încet de-a lungul, îi descoperi chipul descărnat, cu ochii albi rămași zgâțiți, nasul strîmb, uscat și bojit, gura neagră căscată și schimonosită.

Pe mustățile zburlite și barba răvășită dăinuia un strat gros de spume sîngeroase...

— Nu miroase, băgă de seamă unul ; și-și vîrî batista în buzunar.

— L-a păstrat răcoarea peșterii. Și lipsa muștelor, lămurii altul.

— Acum să-l dezbrăcăm, porunci Teoctist.

— De ce ? nu e păcat ? se înfioră starețul.

— Nu. Trebuie să vedem cum a pătruns glonțul.

Dar nimeni nu se clinti să întindă mîna și să atingă cadavrul. Tot Teoctist se căzni, stîngaci, cu vîrful toiagului, să-l despoaie și rupse mai mult decît desfăcu, cu piele cu tot, bucăți din veșmîntul putred, lipit de carne. De sub leșul mișcat fugiră cotiș gîndaci negri, cîțiva șoareci și alte gînganii.

Tinerii nu putură suferi și întoarseră cu oroare capetele, să nu mai vadă. După câteva încercări neizbutite, starețul, indignat, îl opri.

— Părinte Teoctist, noi săvîrșim o pîngărire, batjocorim un mort, frate de-al nostru. Să-i lăsăm trupul în pace. Taina are să i-o mărturisească sufletul său lui Dumnezeu. Mai ales că tot ce gîndim rău de el ar putea să ne fie nouă păcat — o fi murit de moarte bună.

— Asta vream să aflu și eu, bufni întăritat teozoful, și nu se opri.

— E mult mai bine și pentru el și pentru noi să nu știm niciodată, cîtă să-l împace starețul. Noi am venit aici pentru alte îndatoriri.

— Lasă, lasă... e mare nevoie să știu. De încredințarea asta atîrnă dacă săvîrșesc sau nu lucrarea de stîrpirea pricoliciului. Și Teoctist, îndrîjit, izbuti să tragă de pe leș zdrențele. Iată, veniți să vedeți... Și plecat pe vine, le arătă în coasta dreaptă gaura glonțului, cu rana răzbuzată și încă smîncind un sînge negru. M-ați înțeles, zise Teoctist, ridicîndu-se.

Leșul sta acum despuțat, pe o parte, groaznic, plin de slin, de scîrbe și uriciuni, ca la o judecată.

— Atunci luminați-mi bine pieptul, porunci Teoctist.

Cele patru lumini își strînseseră focarele în coșul scofilit. Repede, cu dreapta puternic încordată, el ridică toiagul ascuțit și, pînă ce coailași să se dezmeticească, îl împlîntă ca pe un țepoi în inima mortului.

— Ce faci, părinte? se îngroziră toți, și privindu-l cu ură și silă, se grăbeau să iasă și să-l părăsească.

— Străpung, după rînduiala magică, inima pricoliciului...

Și ca să se îndreptățească și să-i împace, oculistul le dezvăluie acolo pe loc alcătuirea omului în cele șapte stihii ale lui și îndeosebi despre corpul astral, un fel de căptușeală subțire a trupului, ca un abur nevăzut, care ne umple pe dinăuntru și ne înconjoară pe dinafară, așa ca cearcănul din jurul capului sfinților.

— Acest al doilea trup aburos își poate uneori părăsi lăcașul, adică trupul de carne, care rămîne nemișcat, într-un somn adînc, în timp ce el călătorește ca un duh, ia orice chip vrea, de lup și de alte năluci. Cînd se întoarce înapoi, omul se trezește fără să știe ce a săvîrșit. Crede că a dormit. Orice lovitură, împunsătură de cuțit, împușcătură de armă făcută asupra duhului, o primește, acolo, departe, trupul adevărat și omul poate muri de pe urma ei. Asta dovedește că este om-lup, lycantrop: tragi în lup, te iei pe urmele lui și ajungi la un ins care se vaită și se zbate în durerile rănii glonțului.

• Și acum să-i facem rînduială creștinească.

Cei doi părinți își petrecură pe după gît patrafirele aduse în valiză, cetiră, prohodiră și tămîiară.

stropiră cu vin și untdelemn spre veșnică pomenire și deteră cele din urmă dezlegări sufletului să se așeze în cortul dreptilor, trupului să se întoarcă în țărîna.

— Îi săpăm groapa aici, spuse un tînăr, deși chiar bezna peșterii e ca un mormînt și poate nici n-ar mai trebui băgat în pămînt.

— Nu! sări îngrozit starețul. Ar fi mare greșeală... Mai curînd sau mai tîrziu, tot s-ar descoperi. Vă închipuiți ce cumplită învinuire ar cădea asupra noastră, celor cîțiva care cîrmuim mănăstirea. Toți dușmanii, întovărășiți cu vrăjmașii credinței ar tăbări asupra-ne că nu ne-am mulțumit numai să-l surghiunim pe sfinț, ci din pizmă și răutate l-am și ucis. Trebuie să-l ascundem în altă parte.

Vă rog să înțelegeți, urmă el, că pentru liniștea soborului și a lumii, că să risipesc orice bănuială, am scornit, Dumnezeu să ne ierte, minciuna cu procesul și v-am chemat să-mi dați ajutor aici, ca să ștergem și cele mai mici urme ale unei întîmplări, care, dată în vileag, ar fi ținut Biserica întreagă într-un nemai-pomenit scandal.

— S-ar cuveni să-l îngropăm după canon; gol, înfășat numai în giulgiul călugărilor, băgă de seamă Teoctist.

— M-am gîndit și la datină, oftă starețul, și întinse jos o pînză, în care rostogoliră leșul, înfășurîndu-l ca într-un sac. Apoi, apucînd cîte unul de un cap și de celălalt, ieșiră cu el.

Lumina îi primi în slăvita ei mărinimie, aceeași pentru cei buni, ca și pentru cei răi...

— Vedeti dacă n-au rămas urme de sînge. Căutați nisip și presărați locul, stărui starețul.

— Astupați la loc intrarea, sfătui Teoctist, să nu se cunoască.

— De ce? întrebare tinerii, punînd lemnele așa cum le găsiseră.

— Să vă spun: șase-șapte luni, nimeni nu poate răzbate pînă aici. Tîrziu, la anul, sau peste cîtiva ani, cînd cineva o îndrăzni să dea la-o parte lemnele și va găsi peștera goală, are să trîmbițeze o nouă minune: piatra pecetluită și sihastrul nicaieri. Această pieire fără urme prin-zidurile stîncii, ca o răpire la ceruri, pe lîngă că pune la adăpost pe părintele stareț și mănăstirea de orice neajunsuri și tulburare, are să întărească faima și să sporească slava părintelui Antonie, sfîrși Teoctist, dînd semnalul plecării.

Și peștera, goală de taina ei, se pecetlui iar.

Ceata cu leșul coborî înapoi în codru, care-i ascunse în doliul lui galben de foi pîlpîitoare. Scoaseră din geamantane lopețile, fără cozi, săpară adînc sub un preval groapa schimnicului, îl prăvăliră, înăuntru, o astupară cu lostopani de pămînt și bătătoriră brazde de iarbă veșnică.

15 august 1952, București

ALCYON SAU DIAVOLUL ALB

Odinioară, tagma hoților de cai era o vastă alcătuire, a cărei urzeală împînzea zeci de țări la un loc. De dincolo de marginile de apus ale Austriei, pînă peste hotarele Turciei, firele ei se încurcau departe în bazarele de vite ale Persiei.

Ea își avea ici-colo căpetenii, pretutindeni tovarăși, calfe și ucenici, prieteni și slujitori, cu gazde, popasuri și ascunzători unde cailor li se pierdea urma, și de unde, ca din niște adevărate boiangerii și laboratoare, ieșeau prefăcuți nu numai la păr, ci în toate semnele de recunoaștere. Se petreceau minuni: coamele din dreapta creșteau acum în stînga, picioarele ajungeau pîntenoage, blana odată sură lucea ca pana corbului și cozile se scurtau ori se trăiau fuioare la pămînt. Caili își lepădau totodată firea și năravurile, luînd altele, din trăpași ajungeau buiestrași.

Inima acestei uriașe împărății era Ungaria și România. Pusta maghiară și Bărăganul nostru puteau mistui herghelii întregi, furate din cele mai vestite grajduri și crescătorii ale Europei și Asiei.

Spre deosebire de ceilalți hoți, furii de cai nu erau tîlhari de rînd. Nu se dădeau la jafuri și mai ales nu ucideau. Ba, dimpotrivă, dacă îți luau telegarii, îți lăsau nu numai hamurile și butca, ci îți mai lepădau pe deasupra zălog și caili proști cu care veniseră și care i-ar fi încurcat acum la fugă.

Unii ajunseseră la faimă mare și dovediseră că în multe alte privințe și împrejurări sînt oameni de onoare și se țin de cuvîntul dat. Dacă au spus că-ți fură calul, nu se lasă pînă nu-și îndeplinesc făgăduiala. Oricum, puteai pune temei pe ei, pînă ce vedeau sau auzeau despre un roib vestit, despre un șarg focos ori un murg furtunatic. Atunci își pierdeau mințile. Furau de prea mare drag și din prea multă pasiune.

De altfel, prea erau numeroși nobilii și boierii amestecați în ițele lor ca să fi fost un furțișag de rînd. Cîteodată intra în joc pizma dintre crescători, gelozia grofilor, ciuda marilor proprietari între ei, renghiuri jucate și dejucate, ambiții ca într-un sport de azi, patimi lesne de înțelese în stepele peste care aleargă mirajele arșitelor.

Dincolo de Carpați, se ridicase din obște furilor unul, Egon, un flăcău bălai cu mustățile lungi și subțiri de borangic galben, chipeș și voinic, dar mîldios ca trestia, așa se legăna în vîntul galopului nebun. Egon ajunsesese spaima magnaților, care își ferecau zadarnic caili în slonurile de piatră cu lacăte cît căldările. Hoțul avea ori n-avea iarba fiarelor, dar tot pătrundea.

La noi în Muntenia hoțul cu vilvă un omuleț cărunț, slab și subțiratic, alunecos ca un șarpe, cu ochi albaștri și nevinovați de copii. Îl cheama Amoasei, după maică-sa, care se îndeletnicea cu moșitul. Era

chemată mai ales la vitele cu facere grea. Se dusesese pomina despre mințile ei blagoslovite, cu care ajuta la fătat vacile chinuite de viței încurcați în pîntece și iepele care nășteau greu mînjii aproape morți. Pe toate le izbăvea moașa. Femeia își ungea dreapta sfrijită cu untdelemn sfințit și o vîra pînă la cot în vita ce gemea adînc, cu ochii închiși. Acolo, cu mișcări line, ajutată pe dinafară și de stînga, pipăind, alinînd, rînduind măruntaiele răscolite, izbutea totdeauna să scape pe mamă și să scoată puil viu.

Hoțul însoțise de mic pe maică-sa în toate părțile unde era nevoie de mîna ei iscusită. Moașa era luată departe, peste cinci județe. Se bătea lumea pe ea. Boierii trimiteau rădvanele s-o aducă. Alteori ea se arunca pe cal și gonea să apuce cu suflet vita fătătoare. Copilul, tot timpul cu ea, pătrunsese în toate grajdurile, văzuse toate tainele, deprinsese întreg meșteșugul vitelor, viața cailor, crescuse în rînd cu mînjii ca un frate și-i îndrăgise mai mult decît orice pe pămînt.

Așa că nu i-a fost greu repede să ajungă în fruntea geambașilor și curînd capul hoților de cai. Din vadul Cernei, de-a lungul Dunării, peste Bărăgan și Dobrogea, pînă în Herța Bucovinei, Amoasei porunceă și se mișca așijderi unui stăpînitor, peste o țară mai întinsă ca a lui Mircea.

Politica cea mare a împărăției hoților de cai cerea cîrmuitorului din pustă să-și dea mîna, peste Carpați, cu cel din Bărăgan. Așa s-au întîlnit și s-au înfrățit Egon Ungurul cu Amoasei Valahul de zeci de ori în zeci de locuri de-a lungul munților, după nevoie, dar mai ales dincoace, la noi.

În preajma Drăgaicii, cu bîlcirile ei renumite de cai, hoții se întrulocau la podul calului, deasupra

Peneteleului. E acolo sus, sub cerul înalt și singuratec, o mîndrețe de platou, oamenii, îi zic pod, lung și larg cît o moșie domnească, îmbelșugat cu iarbă, împodobit cu flori, unde poate trăi și zburda un popor întreg de cai, fără să-i știe cineva.

Aci se schimbau între ele prăzile. Ale lui Amoașei luau drumul Apusului, către Austria și mai departe. Ale lui Egon, după ce le înghițea o vreme bordeiele Bărăganului, luau calea Brăilei. Din schelele dunărene ele treceau apoi Bosforul și se făceau cai anatoli ori persienestii.

De bună seamă că fîrtații schimbau între ei nu numai iepe și armăsari, ci și sfaturi și rețete despre cele mai izbutite mijloace de a scoate netulburat vitele din curțile stăpînilor. Și povestindu-și isprăvile se îndemnau unul pe altul și se luau la întrecere în vitejii și iscusința.

Că să fure cai obișnuiți era o joacă. Nici nu se înjosea căpetenia să ia parte. Trimitea un ucenic. Și era de ajuns să momească toți cîinii, să prostească stăpînul, să deschiză veriga cu căciula ca să nu se audă și să scoată calul mai ușor decît un mielușel. Pentru asta îl încheșta de muștiuc cu cleștele mîinii drepte, și animalul, amețit de durere, se supunea. Păgubașul se trezea în zori cu coșarul gol.

Pentru gospodarii mai semeți, care s-ar fi putut lua de piept cu ei, și unde întâmpinau împotrivire, hoții foloseau tot soiul de meșteșuguri. Otrăveau dulăii, îmbătau paznicii, legau cobză argații, amorteau cu vrăji pe stăpînul care dormea dus în casă împotriva obiceiului, în timp ce ei spargeau grajdurile. Pentru asta purtau totdeauna la ei mîna de mort cu care adormeau toate veghile.

Iar ca să încurce și mai rău lumea, încălțau copitele calului furat în alte copite de pîslă și piele cu pot-

coavele puse de-a-ndoasele, cu gurile adică în față, așa că urmele lăsate duceau pe păgubaș anapoda.

Egon se dovedise îndrăzneț, norocos și viteaz. Însă uneori prea sălbatec. Dacă vedea că nu pătrunde cu nici un chip la prada jinduită, se strecura noaptea și da foc grajdurilor. Caii, cuprinși de spaimă, începeau să necheze și să se zbuciume, să duduie în pocele, umplînd grajdul de larmă. Înșiși hoții strigau cît îi luau gurile: „Săriți, foc!”... Stăpînii alergau buimaci de somn, descuiau ori spargeau degrab ușile adăposturilor, să dea drumul cailor, care năboiau buluc afară și se împrăstiau nebuni în toate părțile. Atunci Egon cu tovarășii îi prindeau prin întuneric, și în zarvă și zăpăceala incendiului la care zoreau toți să-l stingă, se făceau nevăzuți călări... și-i înghițea pămîntul...

Că uneori se schilodeau ori ardeau de-a binelea cai scumpi, că alteori se pîrjoleau gospodării întregi și mureau oameni, lui Egon nu-i păsa. El își făcuse gustul.

Amoașei, mult mai blind, folosea mijloace numai pașnice. Pentru el nu erau greu de învins stăpînii. Lui i se părea mai anevoios de biruit caii... Într-un rînd a avut de-a face cu un fugar năbădăios, de care nu se putea atinge nimeni decît gospodarul, și încă și el cu momeli... Așa că omul nu mai încuia grajdul. Proptea numai ușa cu un par. Atît. Știa bine că nu i se poate fura telegarul. Hoțul pusese ochii lui albaștri și nevinovați pe el. Încercase de cîteva ori cînd îl găsise pe cîmp să se apropie. Calul chihotise și-si rînjise colții, întorcîndu-se la el ca la lup, cu spatele și scurmînd țărîna. Pe asta nu era chip să-l scoți din grajd cu binele. Hoțul cu căciula-n mîna s-a învîrtit cîteva zile în tîrg, pe la spițerii. Cînd s-a întors a strecurat un copil pînă la găleata cu mer-

ticul de ovăz pentru seară al calului, unde, după povăța hoțului, băiatul a amestecat un praf dintr-o punguță de hîrtie. Noaptea, Amoasei s-a înfățișat cu patru dălcăuci, au încărcat binișor pe o năsalie roibul adormit ca un prune îmbăiat și au ieșit ne-supărați din curte, cu el întins ca mort. Afionul lucrase mai ușor și mai blînd ca focul... Egon, cînd a auzit, a cîrtit împotriva procedeului băbesc al valahului... Dar Amoasei a făcut înainte așa cum îl ducea pe el capul și inima... Altă dată a scos ușurel din grajd o iapă mărtașă de rasă mult cinstită, ce făgăduia un mînz așijderea... N-a avut pentru asta nevoie decît de o oca de rom tăiat cu spirt tare și de o desagă cu bucățele de zahăr. Iapa, dornică de dulce ca o muiere, s-a îmbătat turtă de momeala hoțului, care i-a dat o jumătate de noapte pe săturate zahăr înmuiat în spirtul amețitor. Și vita a ieșit de bună-voie, clătinîndu-se pe cîte patru picioare, veselă, și tinîndu-se după fur ca după maică-sa.

La urmă i-a venit și lui de hac cineva. Era un vestit boier în părțile Buzăului, unul de-i zicea Marghiloman bătrînul. Asta se trăgea, cum spunea el însuși, dintr-un vrednic neam de hoți de cai. Așa că nu era de glumă cu el, mai ales că era bine cu stăpînirea. Și Amoasei îl ocolea.

Cînd însă bătrînul a băgat în grajduri un armăsar arăbesc alb și ușor ca fulgul, hoțul a lepădat toate temerile și a început să dea tîrcoale. Era un fugar focos și aprig, încordat și șturloibatic de nu-l puteau stăpîni, legat în lanțuri, patru oameni. Erau nevoiți să-l ție numai în grajd. Nu-l scoteau la lumină, că s-ar fi smuls și ar fi fugit în lume. Dar chiar acolo, la-ntuneric, zvînea în două picioare și țipa ca o muiere furioasă cînd intrau la el grăjdarii. Trebuia întîi să-l încolțască și să-l încadreze între niște

hulube ca să-i poată aduce ovăzul și găleata cu apă. Ieslea zăcea roasă, și stănoagele, praf... De conovăț nici vorbă. De atîta zvîrlit cu picioarele de dindărăt, podelele ajunseseră în podină. Trebuise să-l lase singur, ca pe o salbătăciune: mușcase carne din ceilalți cai lîngă care fusese pus la început. Îngrijitorii nu-i spuneau Alcyon, cum îl chema, ci îl botezaseră Diavolul Alb. Stăpînul aștepta un meșter din străinătăți să-l domolească și să-l învețe să alerge.

Amoasei îi scăpărau ochii de jînd și se usca pe picioare. Grajdul era bine păzit, masiv, de piatră, cu niște ferestruici cît să se poată abia prelinge nevăstulica. Ușa — cu paveze de fier. Paznicul dormea într-o odăită alături. Calul era mai rău ca o fiară sfîșietoare. Hoțul i-a trimis vorbă lui Egon, care s-a înfățișat la întîlnire, sucindu-și fîlos mustața de borangie.

Au cercetat amîndoi noaptea cu de-amărîntul împrejurimile, curtea cu ziduri înalte, porțile ferecate, grajdul la care au răzbit cu greu. Se auzeau înăuntru sforăiturile și tropăiala armasarului... Dar nu se putea nimic altceva decît să se înfăptuiască planul lui Egon. Și asta anevoie. Adică cu o prăjină vîrită pe o ferestruică, să se puie foc pe dinăuntru grajdului. Ori finului, ori ieslelor. Apoi să deștepte lumea curții și, folosind groaza și vîlmășeala incendiului, să fure calul...

— Cum să-l furi? Întrebă Amoasei, că te face praf, mai ales înnebunit de pălălăile focului...

— Te-arunci din goană pe el și-l înțeștezi între pulpe. Cu o mîna înfiptă în coamă și cu alta în moșul din frunte îl duci unde vrei.

— Faci tu asta?

— Dacă ar fi la mine, da. Aici nu, răspunse ungurul zîmbind rece. Și se despărțiră neînțeleși.

Hoțul, de atât necaz, bolea acum cu adevărat. Călîndu-și pe inimă, plecă să ceară sfat unui vechi hoț de cai, bătrîn și pocăit, cu care Amoasei avusese pe vremuri certuri și vrăjmășie. Popa Stoian din Lipia, un moșneag cu o cocoasă în spate, două găuri negre de sfredel sub tufele sprîncenelor albe și un nas ascuțit ca o custură, sub care atîrna un snop de colilie revărsat pe piept.

Popa l-a primit întîi cu zeflemele, mai pe urmă s-a aprins și el și s-au sfătuit îndelung. După povăța bătrînului, hoțul și-a mai adaus un tovarăș prierput, pe Scoroambă, din Valea-Lupului, și au pornit la lucru.

Cea dintîi greutate era să treacă prin toate pazele și peste toate barierele ca să pătrunză în podul grajdului.

Amoasei s-a proptit într-o zi la porți și a cerut să vorbească cu boierul. Are de vînzare o iapă cum nu se mai află alta.

Boierul i-a trimis vorbă că „altădată”, acum are treabă. Hoțul a înghițit palma și a plecat zvîrcolînd sub el, în ochii uimiți ai argaților, o frumusețe de roaibă codalbă.

— Să-i spunei Marghițomanului, mă, că tot i-l fur, aruncă el din goană cuvînt semeț. Și pieri.

Peste vreo săptămîină, boierul a plecat cu politica lui la București. La cîteva ceasuri în urmă sosi într-o brișcă un popă tînăr, necunoscut, cu vorba că a primit poruncă de la boier, cu care se întîlnise pe drum, să vie să-i facă sfeștanie și să-i boteze grajdurile, doar o fugi diavolul din armăsarul lui. Logofeții, mai de silă, mai de rușine, cum să-l întoarcă pe preot din ale sale, se învoiră, deschiseră porțile și îl primiră în curte. Popa a tras drept în dosul grajdului, a deshămat mîrtoagele și le-a trîntit între picioare

o căpiță de fîn cu care umpluse brișca. Apoi și-a pus sfită, și-a petrecut patrafirul, a citit, a cîntat și a plecat lăsînd aproape neatins stogul de fîn, rămas acolo morman. Cînd amurgul a dat geană de geană, mormanul a început să miște și de sub el s-a tîrîț șerpește Amoasei. Cît descîntase popa și făcuseră cruci argații, el, printr-o gaură din burta brișcii, se tupilase sub picioarele cailor în claia de nutreț, unde a dormit pînă seara. Nu s-a mai scuturat, și așa, cu paiele pe el, s-a cățarat într-un salcîm, a trecut în altul și cînd i-a venit bine a sărit pe acoperiș. Apoi ca o nălucă a pierit pe gura de geam a unei cubele și s-a cuibărit în podul grajdului.

Sub el fiara de armăsar a început să sforăie îngrozitor și să se zvîrcolească fără de răgaz. Cînd se mai ostoaia, hoțul întindea pe deschizătura de deasupra ieslei o prăjină cu păr de lup, cu care-l îmboldea trecîndu-i-o pe la bot. Armăsarul salta deodată cu picioarele dinainte pînă la tavan, apoi cădea pocnind ca un tunet și se puneă să bată cu cele dinapoi în ușa, în pereți, în ce apuca, zguduînd clădirea ca un cutremur.

Sculată de atîta larmă, toată lumea, trezită din somnul dintîi, alergă cu felinare și cu arme să vadă ce se petrece. Nimic. Pe armăsar îl apucase năvîrliile din senin. Poate se speriasă de vreun șoarece. Cine știe ce i s-a nălucit iar diavolului!... Îl priveau pe ferestre cum se zbuciumă învîrtindu-se sturloibat de colo pînă colo, cu ochi fioresi, cu nările aprinse și coama ca un val răzvrătit de furtună. Îl apucaseră pandaliile cele mari. Unii ziceau că-l deochese popa, care, în loc să-l domolească, mai rău îl îndrăcise. Dar bine că nu e nici o primejdie. Poate să joace acolo închis în cușcă pînă la ziua de apoi. Și se du-seară toți liniștiți la culcare.

Pe la miezul nopții, altă alarmă și mai mare îi deșteptă iar... Hoțul îmboldea fără astîmpăr armăsarul, care alerga învolburat numai spume și năruise totul în grajdul făcut pe dinăuntru numai țandări... Slugile cercetară cu grijă îndoită ușile, ferestrele, zidurile. Iar nimic. Decît nebunia din ce în ce mai nedomolită a vitei îndrăcite, de pe care curgea, apă, sudorile. Și, copleșită de oboseală, argătimea plecă din nou la culcare, care prin poduri, care în coșare. Dar hoțul n-a slăbit o clipă armăsarul, hărțuindu-l cu strămurarea ca pe un taur neascultător. Pînă ce, sleit de osteneală, cu nările în zbătaie, gîfîind și trăgînd greu în piept răsufarea, a căzut în genuchi, cerînd pace. Alergase și se învîrtise ca un șoarece în cursă, închis într-un petec de grajd mai bine de două conace. Rămase așa amețit cîteva clipe. Apoi se ridică iar. Sta acum încremenit, cu ochii holbați, în care jucau văpăi nebune de fosfor, cu urechile teșite înapoi a spaimă și dinții încă rînjiți a răutate... Era Satana, însă un Satana istovit, sleit. Asta voise și hoțul.

Deodată, armăsarul tresări înviorat... Un fior neașteptat îl scutură din creștetul învîlmășit pînă-n coada zburlită. Și întinse capul... Pe gura podului pluteau spre el miresme ațîțitoare, dar dulci și amețitoare totodată, care-l gîdilară răscolindu-l pînă-n fundul măruntaielor. Apoi o mîna blîndă îi îmbie spre bot o blană fermecată, din care se resfira îmbătător miros de iapă în călduri.

Armăsarul trase adînc în piept pe nările lărgite aroma vrăjită și, năuc, începu să se frămînte, acum în alt ritm, rîncezînd nerăbdător, dar potolit.

Hoțul cu mișcări de pisică se prelînse nesimțit pînă lingă el. Din omul întreg, din părul capului, mintean, nădragi se resfira mirosul magic.

Blănița înmuiată în mîzga rodnică îi flutura în mină. Și deodată animalul își lăsă încet capul ascultător pe umărul înblînzitorului, care-l mîngîia sub gusa năclăită de sudori și-l bătu lin pe spate, semn că a pus stăpînire pe el. A fost apoi o jucărie pentru tovarășul de afară să descuie ușile grajdului și să dea drumul hoțului cu prada.

Oamenii curții dormeau cel mai dulce somn, al străjii de-a treia. Cînd hoțul cu armăsarul au ieșit pe poartă, omul sta înfipt în spatele Diavolului Alb parcă de cînd lumea. În drum îi aștepta al doilea tovarăș, călare pe o iapă focoașă, care a hohotit ușor. Armăsarul a nechezat o dată din rărunchi și s-a aruncat dintr-un salt în urma ei... Apoi au pornit să se alerge ca două talazuri furtunatice în marea de beznă a nopții.

1949 — Sîmbătă 9 ianuarie, București, orele 14—18.

*

Cel dintîi care primi înștiințarea despre furtul armăsarului fu Egon. Stafeta îl găsi în pustă, vinînd cu arcanul cai din herghelile de soi ale magnaților. Îl însoțea o grofină trufașă, femeie falnică, îndrăgostită ca o nebună de vitejia lui. Amîndoi călări pe sirepi neîntrecuți, cu lațurile la oblînc, înconjuțați de ortaci, fugăreau telegarii răzniți pe cîmpia fără capăt și fără stăpîn. Îi spionau mai întîi de departe cu ochenele. Cînd caii se adunau în preajma puțurilor cu gîturile cumpenelor înălțate pe zare, hoții se repezeau iama în ciurdă... zvîrlindu-le de-a călare ochiurile odgoanelor de grumaji. Se pornea atunci o goană smintită, spulberînd valurile de colilie ale pustietății.

Fiecare călăreț era tîrît poște întregi de prada înnebunită de strînsura ștreangului... Cînd îl simțea sleit

de puteri, hoțul își îndemna calul muștrului din câteva opintiri să se alăture fugarului sălbatec. Atunci goana se domolea. Prinsul, ostenit, își mlădia pasul pe perechea domestică, pulpă la pulpă, se cumința și sfârșea apriga goană într-o preumblare ce-l ducea între caii îmblinziți, care-l primeau cu chiote de nechezuri.

Egon întâmpină vestea cu uimire. Asta îl făcu să grăbească sfârșitul vinătoarei și să se traga spre cotul de răsărit al Carpaților, către Valahia. Se apropia de altfel și Drăgaica, soroc de întâlnire între cele două căpetenii pentru puneri la cale despre marile bilciuri de cai ce începeau.

Al doilea care s-a mișcat a fost popa. În noaptea isprăvii chefuisese tot timpul la o nuntă în văzul satului întreg. Oamenii l-au adus acasă pe brațe și l-au lepădat pe prispă, unde a bolit câteva zile. Așa că stăpânirea nu l-a cuprins în cercetările ei. Plin de nerăbdare, săltat de șale în patul unde se prefăcea că zace, el a așteptat zadarnic pe Amoasei cu plata, ca unui drept partaș, cum le fusese înțelegerea. Hoțul nu s-a mai arătat. Ingrijorat, bătrînul a trimis vorba lui Scoroaambă să vie pe la el. Tovarășul a răspuns că are treburi și nu poate... Popa, obidit, a înghițit în sec și s-a pus să rumege gânduri.

Cel din urmă care a aflat de călcarea grajdului a fost boierul. Logofetii, înfricoșați, au zăbovit cercînd la început să prinză ei hoții, și să aducă armăsarul înapoi. S-au plîns la zapciu, la isprăvnicie, au risipit iscoade, au făcut poteră... Deznădăjduiți, s-au dat bătuți și au trimis apoi stăpînului la București cuvînt despre cele întîmplate.

Boierul, deși înglodat pînă-n gît de politica lui, a alergat numaidecît la cîrmuirea cea mai înaltă. S-au dat porunci aspre la toate isprăvnicile, s-au pus pri-

vigheri la toate vămile, trecătorile și cordunurile, s-au călcat toate gazdele de hoji, s-au răvășit toate ascunzișurile lor cunoscute, s-au prins și pus la butuc mulțime de presupuși, s-au făgăduit ca mezat mii de lei răsplată denunțătorilor... Deocamdată, toate zadarnic... Nici măcar nu se știa cine furase. Bănuielile cele dintîi cădeau pe Amoasei. Dar puteau fi și alții.

În sfîrșit, boierul s-a întors mofluz la conac și a început cercetări pe seama lui, prin trepăduși și argații cu care a împănât tîrgurile și bilciurile.

Între timp, Egon își rodea de nerăbdare zăbala sus, la Podul-Calului, așteptînd. Venise cu pîlcurile lui de armăsari, pentru schimb. Dar Drăgaica trecea, și Amoasei nu se arăta. S-au înfățișat alții, tovarăși mai mărunți, cu prăzi frumoase. Dar ungurul nu s-a uitat la ele. Întreba din ce în ce mai furios despre căpetenie și despre armăsarul bălan. Și nimeni nu știa să-i spuie. La urmă, înjurînd groaznic, a întors mînios spatele și s-a urnit, înveninat de înfruntarea valahului, îndărăt.

Copoi Marghilomanului au ajuns și la popa Stoian, care i-a primit bolnav și spăsit. Nu știa nimic. Totuși, a făgăduit că are să încerce ceva pentru descoperirea hoțului. Dar vrea să vorbească numai cu boierul, în taină.

Acesta s-a grăbit să-i trimeată o brișcă și l-a primit ca pe un oaspe de seamă, știind ce-i poate popii pielea.

Popa, mîncînd dulceața, bînd cafeaua și dînd de dușcă ceșcuțele de țuică, a repetat că nu știe nimic. Dar se leagă să pornească el, cum se pricepe, cercetări care nesmintit au să-l ducă unde se află bălanul. Are el mijloacele lui. Pentru asta boierul să-i spuie de la cine îl cumpăraseră.

Nu era nici o taină : de la Iani. Popa, la auzul numelui, își propti cu înțeleș un deget de nas.

Iani era un grec născut în Pireu, crescut în Ungaria, însurat în Bucovina, angrosist de grîne în Ucraina, samsar de cai în Austria, mare negustor de covoare de Anatolia, cupeț de carne vie la Stambul, groaznic doboritor de codri în Moldova și așezat cîteva luni pe an, pentru marile bilciuri românești, la Galați și București.

— Și Iani de unde-l avea ? întrebă popa.

— De unde ? Din Inglitera.

— Nu se poate ! făcu popa cu tărie.

— Cum să nu se poată ? Mi-a mai adus și altădată cai de acolo.

— Cum știi ?

— Cum ?... Am toate patalamalele. Armăsarul a venit cum se cuvine, cu hrisovul lui. E un pursînge. Pe tată-său îl chema așa... și pe maică-sa pe dincolo... Și boierul își scâlâmbăie gura, bolborosind niște vorbe scîlciate.

— Hîrtii plăsmuite, spuse tăios popa. Armăsarul vine dintr-o țară unde caii nu se botează la primărie să li se dea zapise, cu numele lor și ale părinților. E prea sălbatec... L-ai strigat vreodată pe nume ?

— Da, răspunse boierul.

— Și se înblînzea cînd își auzea poricla trecută în hîrtii ?

— Nu... Se făcea și mai rău, trebui să mărturisească boierul.

— Păi vezi, nu era numele lui adevărat, urmă judecata-i necruțătoare popa, clătîinînd grav colilia bărbii... Te-a mințit grecul.

— De ce să mă mintă ? Ori de unde ar fi venit, mie mi-era totuna...

— A mințit ca staroste al tuturor codoșilor, îl lămurii popa. Și ca să șteargă urmele...

— Să șteargă urmele ? se uimi boierul.

— Da. Armăsarul era de furat, stărui sfinția-sa. Boierul se încruntă, ieșit din fire.

— De unde ? Spune, dacă știi ceva.

— Asta s-o spuie Iani, dacă o vrea. Trimite, boierule, după el. Cheamă-mă și pe mine cînd o sosi. După aia ți-o mai spune și altele...

Curînd, doi olăcari pe cai așternuți pămîntului duceau grecului porunca să se înfășișeze. Deși sudit, acesta a pornit numaidecît în careta făcută pe măsura lui la Viana, mare și mlădioasă, să se legene pe drumuri ca o corabie pe apă.

Căci Iani nu încăpea într-o trăsură obișnuită ; dacă avea numai o palmă de frunte, în schimb era de trei coți în fund. Cu burtă bărdăhănoasă de poloboc, năpădit peste tot unde i se vedea pielea de bubulițe, de pistrui și peri țepoși, bondoc și îndesat, cu ochi boboși în pleoape roșii văduve de gene, pe două crăcane subțiratic și scurte, aducea aidoma cu o uriașă broască rîioasă roșcată, care ar purta cotleși și îmbrăcăminte inglezescă, căci grecul se purta numai în haine cadrilate, aduse înadins de la Londra, după calapodul idolului său, frumosul Disraeli.

Boierul îl așteptă cu amicitie, deși în halat și papuci. I-a scuturat mîna pufoasă cu putere și, pînă să-l poștească în jilt, a ieșit ca din pămînt și popa. Domnul Iani, cînd a auzit de furtul armăsarului, a început să se vaiete și a cercat să-și sfîșie gherocul.

— Cum se poate ?... Și eu, care credeam că m-ai chemat să-mi vindeți ceva din hergheliile dumneavoastră !... Auzisem, iertați-mi vorba, că ați pierdut mult la stos și credeam...

Boierul i-a potolit repede mărinimia, întrebându-l, cum îl învățase popa, dacă hoțul nu-i vînduse înapoi armăsarul.

— Cum v-ați putut închipui așa ceva? clipi zăpăcit Iani.

— Fără să știi dumneata, îl lămuri boierul. Ți l-a adus poate schimbat, tras prin boiele și ape tari, pus la aburi și la canoniri, ca gogoșile de mătase. De unde să-l mai cunoști?

Domnul Iani se jură și răsjură pe toate sufletele din el, din copii și din neamuri, și făgădui să fie cu ochii în patru la toată marfa ce-i va mai trece prin mîini. Să lase boierul toată grija pe el.

Cînd a fost la cercetarea de unde venea armăsarul, grecul a sărit de trei palme din jilt, cu ochii ieșiți din cap, și a încordat așa de tare mîna cu care gesticula, că i-a trosnit încheieturile. Era tot numai o flacără roșie... Așa cunoaște boierul la cai? Întreabă dacă e din Inglitera armăsarul? La ce mai slujesc atunci îndreptările ofițiale și sineturile? E cea mai mare insultă ce i s-a adus vreodată, în toată viața lui. El, care alege cai și pentru haremurile padișahului...

— Poate vrei să spui cadîne, îl îndreptă boierul.

— Și iepe, și cadîne. De toate celea, spumega negustorului, tăgăduind orice altă obîrșie telegarului.

Nu s-a mai putut scoate nimic de la el, decît proteste furioase, jurăminte și blesteme.

— Întreabă-l, boierule, și popa se dote diplomaticește în dosul stăpînului, dacă nu i-a rămas ceva, cît de puțin, din vechiul hărnașament cu care a fost adus armăsarul, fie și din Inglitera.

Domnul Iani nu înțelegea.

— Un frîu, o bucată de șea, o zăbală, în sfîrșit, un cît de mic semn.

— Pentru ce nevoie? Întrebă bănuitor grecul.

Nu i se răspunse. Holbă ochii la popă. Zăbală? Frîu? La ce bun? Apoi repede: nu crede, nu-și aduce aminte...

Boierul începuse să se burzuluiască... Dar îndată ce ajunge la Galați, făgăduia să cerceteze din fir-a-păr. De găsește ceva, trimite în grabă. Sau vine personal să dea ajutor.

Pe măsură ce boierul se înnouă, se însenina Iani. Dar zadarnic încercă să-l mai îmbuneze, că vrea să-i vază hergheliile de laudă, că e gata să-i cumpere pe loc grîul și mierea. Bătrînul, cătrănit, l-a poftit pe ușa și a poruncit să se deschidă larg porțile. Și numai decît a cerut să se aprinză cătuia cu mirodenii și să se dea drumul la ferestre. Domnul Iani plecă ridicînd valuri de praf, prin care se legăna careta de Viana ca o corabie pe ape.

Popa își ieși repede din rezerva în care se ținuse.

— Boierule, încă o dată, armăsarul nu e din Inglitera.

— Dar de unde?

— E de unde caii cresc răi și sălbateci parc-ar fi hrăniți cu carne de om. E din tătarime ori din căzăcime. Din Bugeac sau și mai de departe.

Marghiloman tăcea, cu ochii în covoarele de pe podea.

— Dacă-mi dai dezlegări și lovele de cheltuială, plec să-i iau urma. Cred că numai stăpîna-su, care l-a crescut și l-a răsfățat ca pe un copil rău, îl mai poate găsi.

Se învoiră ușor. Boierul scoase o pungă cu bani și o puse popii în mîini. Acesta, plecat, se gîrbovi și mai mult de greutatea aurului sub ghebul ieșit al spinării. Și Marghiloman se uită cu neîncredere

după el. Curînd, împănât cu proptele și învoiri de la stăpînire, popa, călare pe iapa lui sură și cu alt cal legat de coada ei, lua calea Barboșilor. În cîteva zile străbătea la țacăneală neîntreruptă Basarabia cu holdele ei de răsărită luminoasă, trecea Nistrul și se mistuia pe drumurile treierate de mocanii cu turmele călătore. Dar mai ales purtat ca pe o dîră de cenușă pe urmele vechilor lui hoții de cai, săvîrșite pe acele melaguri... Trecea, întrebînd pretutindeni, din sat în sat, din gazdă în gazdă, ca într-o baladă, cînd românește, cînd rusește, cînd tătarește, despre păgubașul unui armăsar alb, zmeos și sălbatec cum nu se mai află altul pe pămînt. Se căina că n-are un petec de frîu, o frîntură de potcoavă sau o scară de șea, să arate dovadă stăpînului care l-a pierdut, ca să-l creeze că-l va pune pe urmele hoțului.

Cazaci mustăcioși, ascultîndu-l, ridicau uimiți frunțile. Mirzaci cu ochi zăbrelîți de gene lungi de cadînă îl primeau înduioșați și-l petreceau din aul în aul, îmbuibîndu-l cu rachiul scos din lapte de iapă. Și povestea armăsarului legendar se lăța ca o boare purtată pînă-n munții Cubanului, unde se tînguia stăpînul minunii, care, auzind, a alergat ca o vijelie zeci de poște înaintea streinului ce-l aducea știre despre Murad, armăsarul lui, dulce răsad din iapa albă pe care a călărit Mahomed la paradis.

★

De Sfîntul Ilie popa s-a întors întovărășit de un jugănar, un rus voinic, între două vîrste, îmbrăcat cu rubașcă albastră, cu șapcă scundă, umbrită de cozoroc îngust și pantaloni largi umflați peste cizmele

scurte mai jos de genunchi... Umbla înhăimurat cu fel de fel de curele, chingi și sfori, de care atîrnau sculele meseriei, cuțite și cuțitașe, sule și ace, cîrlige, crăcane și bețișoare lustruite, pentru scopitul armăsarilor.

S-a înfățișat boierului, care l-a amînat cu jugănitul cîrlanilor și tretinilor, fiindcă era prea cald. Dar s-a învoit să-l ție la curte pînă-n primăvară, la timpul prielnic.

Rusul, în răstimp, a pornit să colinde satele. Oamenii aveau vieri de scopit, tăurași de întors, cai bolnavi de ariceală, telegari care se coseau, vite cu talan, ori cu dalac. El se pricepea la toate și avea leacuri pentru orice. Uneori îl ajuta și popa, care făcea pe tălmaciul și mai cîștiga cîtiva bani. Cumsecade om rusul. Se îmbăta des, dar cu toată cuviința. Avea un singur nărav, de care nu se dezbara zi-noapte. Fluiera neconținut un cîntec căzăcesc. Oriunde intra, într-un sat, într-o ogradă, într-o holdă, ori pe unde trecea, pe lîngă o curte, pe lîngă un arman, în mijlocul tîrgului, ca și în mijlocul pustiului, pretutindeni unde s-ar fi aflat, el pornea șuieratul. Apoi sta și asculta parcă un răspuns. Odată a spart cu umărul ușa unui slon de unde îi venise zvonul unui nechez purces la cîntecul lui.

Așa cu uneltele zdrăgănîndu-i la cingători și cu fluieratul în gură, a străbătut cînd singur, cînd cu popa toate bîlciurile mari și mici. N-a rămas tîrg necercetat, ocină necercată, herghelie ocilită. Zile lungi și largi spoite cu albastru le-au trecut numai pe drumuri. Au luat și fățiș, și în răspăr Bărăganul, au urcat și coborît albiile rîurilor, au cotrobăit hrubele malurilor, bordeiele Vlăsiei. Din cînd în cînd, se întorceau iar pe Ialomița, unde făceau zăbavă și de

unde se lăsau spre Galați. Au dormit în lanuri, vecheați de stele, cu imensa cobză a câmpului țîrîindu-le la cap, s-au spălat cu rouă, au băut lapte sălbatec de porumb crud... Întindeau ițe, urzeau fire, înnodau legături. Au țesut mreji noi, au cîrpit rețele vechi, pe la gazde bătrîne și pe la altele nou agonizante. Nimic !... Ieșise o singură huză : că s-ar fi găsit cîndva și undeva, pe un mal năruit, un leș de om mărunț și un hoit de cal alb. Oarecum, adică Ameașei, ieșise din lumea văzută și auzită. Asta doar pentru proști sau pentru cîți nu aveau răfuieli cu el. Alergau amîndoi într-un răsuflet. Acolo, nimeni nu văzuse. Auzise numai, dar în altă parte... Și leșul, cu hoitul de cal alb, se topea ca o arătate a apei morților cînd te apropii, ca să tremure iar în zare.

Asta n-a clintit nici pe popă din îndîrjire, nici pe cazac din fluierat.

*

Ieșeau pepenii... Cerbul își făcuse nevoile în apă și probrejenii chemau sumedenie de negustori, geambași și hoți la alte iarmaroace vestite ale țării.

Egon, oțărît, tot mai aștepta. Dar pînă la urmă grofina, călcată pe coadă, îl scoase din răbdări și-l hotărî să treacă munții și să se amestece prin mulțimile blîciurilor, ca să ia urma tovarășului necredincios și să-l pedepsească. Însoțită de ciraci, perechea cu obraze prefăcute și straie schimbate se prelinse pe la Întorsura Buzăului spre inima Valahiei, mîinind ciurda de cai ungurești. I-au înghițit apoi gazdele cu ochii în patru și ploconeli pînă la pămînt.

Scoadele popii l-au înștiințat numaidecît, și sfinția-sa s-a dat la o parte, lăsînd drum liber ungurului

pentru răfuială. Dar l-a pus pas cu pas sub aspră spionare. Și părintele s-a apucat de altă ispravă.

*

Din cîte se duminise popa, Amoășei o rupsese cu toți tovarășii cunoscuți. Își alesese alții noi, ca să facă și mai bine pe mortul. Pe unul singur îl bănuia că poate ar mai avea știință despre hoț. Vechiul învățacel și soț de isprăvi, Scoroambă, din Valea-Lupului, care-l ajutase la furtul armăsarului.

I-a trimis iar vorbă să se întîlnească, Scoroambă s-a făcut nıznai. Atunci popa a părăsit pe rus, a ridicat colțurile giubelei în brîu, a încălecat pe sura, și sub seară, girbov și trudit, a bătut în poarta ogrăzii lui Scoroambă. L-a tăbărit, neînduplecată, cu mare hărmălaie, o haită de dulăi gata să-l sfîșie. A ieșit nevasta. Prin larma asurzitoare popa abia a putut înțelege din răspunsurile răstite că omul nu e acasă... Lipsește aproape de o lună, nu știe unde.

Sfinția-sa s-a rugat de găzduire, că l-a apucat noaptea. Femeia, ciufută, s-a lepădat, aruncînd că are copii bolnavi de gîlci rele. Și n-a crăpat măcar poarta să-i întinză o bardacă de apă. A intrat repede în casă, lăsîndu-l în plata zăvozelor întăritați.

Popa, tîrîș, cu iapa de căpăstru, s-a depărtat, cu ochii mereu îndărăt. La celălalt capăt al satului s-a oprit furiș la o casă de oameni primitori, care n-au știut cum să-l ospețească mai bine, ca pe o slugă a lui Dumnezeu.

Aci, din una-n alta, a aflat că Scoroambă e acasă, dar se ascunde. Învățase pe nevastă să răspundă așa, căci se teme de oricine, să nu-i fure mîndrețea

de iapă, la care ține mai mult decât la viață. Doarme numai în grajd. Pentru ea lasă droaia de cîini dez-mățați în curte. Noaptea, la cel mai mic zgomot, iese afară, cu deștiul pe trăgaci.

Popa s-a culcat pe prispa, s-a sculat pe la cîntători și s-a întors pitiș la casa de unde fusese alungat și unde s-a așezat la pîndă. După o vreme, ușa grajdului a scrîșnit și omul a ieșit cu galeata să scoată apă din fîntînă. Popa l-a strigat pe nume. Prins, n-a mai avut încotro. A trebuit să vie măcar la gard. Bătrînul l-a întrebat de sănătate, despre treburi și l-a rugat să-i dea ajutor la o desfacere de vite cu cîștig bun.

Omul a răspuns scurt că n-are vreme. Abia sosise și e nevoit să plece iar undeva, chiar în ziua aia.

— Îmi duc iapa la vînzare, o luă el bănuitor înainte.

— Bine faci, îl sfătui popa. Că toți sînt numai cu ochii pe ea. Le stă în gît. Parcă n-ar mai fi și alți cai... Scoroambă dete din umeri.

— Zilele trecute, urmă popa, l-am întîlnit în taină pe Amoășei.

— Pe Amoășei? și hoțul căscă gura. Cum se poate?!

— De ce să nu se poată?

Scoroambă nu răspunse.

— N-a venit degeaba, zîmbi părintele. I-am pus un pumn de poli în căciulă...

Omul urma să tacă.

— Am mai meremetisit armăsarul Marghilomului. Am vorbit și despre tine. Tot pizmaș a rămas și cărpănos prietenul nostru.

• Scoroambă ciuli urechile.

— Îi pare tare rău că ți-a dăruit iapa, adăugă popa. Frumoasă marfă! Noaptea asta ți-o fură. Așa soco-

tesc, după cum îi luceau ochii cînd vorbea despre ea. N-o uită.

Și sfinția-sa se desprinsese de la gard, lăsînd pe Scoroambă cu cuțitul înfipt în inimă.

În dimineața următoare, mare spaimă în toată Valea-Lupului. Satul clocoțea ca un stup învrăjbit. Se găsisese în cîmîtur un mormînt proaspăt mușuroit și nu se știa să fi murit și să se fi îngropat cineva de cîteva luni. Niscaiva streini își lepădaseră de bună seamă acolo mortul. Cine știe, poate chiar un ucigaș tănuise astfel fapta... Dar ucisul nu dormea pașnic în groapă, ci, în chip de strigoi, cu țoale albe fluturînd pe el, bătea cu oasele degetelor uscate în ferestrele gospodariilor.

Femeile își închideau copiii în odăi și odată cu murgul serii satul murea. Toate casele își trăgeau verigile și oamenii se zăvorau de frica arătării. N-ar fi deschis să le fi arătat aur. Țîștile ușilor erau frecate cu usturoi, cercevelele stropite cu busuioc din aiasmă. În ferestre vegheau candelă aprinse la icoanele așezate acolo spre apărare de iazmă.

A patra noapte, în toiul spaimelor, cu toată paza cîinilor, care s-au repezit furioși, dar au tăcut număidecît, o bubuitură a sunat în ușa grajdului lui Scoroambă. Înăuntru nu s-a auzit decît sforăitul iepei. O a doua bubuitură mai tare, apoi o a treia, însoțită de zgîlțîială, ca și cum canaturile s-ar sălta din ușori, a hotărît pe stăpîn. Și pe ușa crăpată s-a ivit dinăuntru, amenințător, cu pușca în umăr, Scoroambă... Dar un strigăt i-a înghețat în gîtlej și căzu mototol... În fața lui își flutura zăbranicul alb strigoiul: o hîrcă rece, cu găurile ochilor scobite adînc, prinsă pe un gît de oase încheiate mai jos în niște coaste înșirate ca niște fireturi albe pe coșul unui

piept găunos și purtate pe două ciolane crăcănate de schelet hîd și rînjit. Dimineata, omul a fost găsit așa cum se prăbușise, leșinat de spaimă, cu brațele răstignite în lături peste pușca rămasă sub el. Noroc că nu se descărcase. Grajdul gol și iapa pierită. Cîinii nu mai isprăveau de ros niște ciolane îndopate cu măduvă, înadins alese ca să nu le poată sparge...

Satul a pornit să dezgroape mortul și să-i treacă strigoiului o țepă prin inimă... Dar s-a văzut că nu era un mormînt, ci numai un mușuroi de țărîină afinată, sub care s-a găsit un cocoș mort... Și o dată cu asta au încetat și plimbările strigoiului.

Pe Scoroambă l-a chinuit multă vreme vedenia. A zăcut dus cîteva zile ca de un fel de lingoare cu aiurări, pînă ce a venit iar bătrînul popă, i-a ciuit masluri și l-a întremat...

Cu greu însă l-a înduplecat să creadă că n-a fost strigoi, ci o viclenie de-a lui Amoasei ca să fure lesne iapa, cum se făgăduise... Numai el putea scorni asemenea ispravă. Ce-ar fi avut altfel strigoiul, dacă ar fi fost de adevărat, cu iapa?

Luat la spovedanie, Scoroambă mărturisi că din noaptea cînd se despărțise, după furtul armășarului, nu mai văzuse pe Amoasei, și nu-i știa ascunzătoarea. Dar jură sub patrafir pe cruce și evanghelie că are să-l caute și în gaură de șarpe și are să-i lădească în mînă, acum, cînd avea de răzbunat paguba ce-i făcuse și festa ce-i jucase.

Popa îl dăscăli, dacă îl află, să se prefacă precum că nu știe cine i-a furat odorul. Să-l amăgească prefăcîndu-se că vine să i se jeluiască și să-i ceară sfat. Bă chiar să arunce bănuiala furtului iepei în dînsul, în popă, ca să cumpere și mai bine încrederea hoțului. Iar Scoroambă, prost de furie, s-a legat întocmai.

Împotriva lui Amoasei porneau acum patru capete de mreji să-i cearnă sălaşurile.

Egon, cu grofina despre care el avea vești repezi și-i spiona prin oameni chiar din ceata ungurului.

Popa, cu rusnacul al cărui rost hoțul nu-l prea înțelegea. Dinspre partea asta se temea mai mult.

Marghilomanul, cu iscoadele lui adause cu trepădușii stăpînirii de care nu-l durea capul.

Și Scoroambă, de paguba căruia aflase, dar despre a cărui vrăjmășie nu-i trecea prin minte.

Dușmanii bîjbîiau încă buimaci, cu el nezărit și neajuns încă în mijlocul lor. Dacă hoțul ar fi avut ibovnică, le-ar fi venit ușor. Ar fi avut un capăt de undă să apuce. Dar lui nu i se știa nici o țîitoare. Îi mergea vestea că se ține cu cîte o mînză aleasă pe sprînceană. Ar fi schimbînd cîte două pe an. Hoțul rîdea ușor cînd auzea asta și lăsa lumea s-o creadă. Lui îi prindea bine. Îl acoperea și mai mult.

Cum Egon își luase nasul la purtare și nu numai că nu mai pleca, ci ajunsese pe aproape de una din vizuinile lui, îi trimise semn aspru să se astîmpere. Ungurul se încapățîna și valahul se hotărî să-l pedepsească.

Intr-o dimineață un spoitor mînjit de funingine, cu un maldăr de țingiri în spate, intră în curtea isprăvniceii de Buzău, bălăngăindu-și ca pe niște clopote de episcopie căldările și strigînd cît îl lua gura: „Spoim țingiri”... Numai de cît coborî însuși ispravnicul Mardare și se tocmi țigănește un ceas pînă s-au înțeles să-i cositorească arămurile.

N-a trecut mult, și un om de-al lui Egon aduse veste ungurului că l-a zărit pe Amoasei strecurînd bălanul în grajdurile unui conac părăsit din margi-

nea satului Pađina. Îndată, viteazul, ascuțindu-și mustața slinoasă, porni cu șleahța acolo și se puse la pîndă în dosul unei movile din margine, de unde, cu ocheanul, ispitea tot cuprinsul.

Către seară, în zarea de ochi a lunetei s-a ivit aieva un cal alb ridicat în două picioare, abia stăpînit de un ins ce se lupta avan cu el. Asta cît un fulger. Atît. Cal și om s-au mistuit pe gura grajdurilor. Dar Egon a chiuit de bucurie. A îndurat cu greu chinul așteptării pînă s-a înnoptat bine și a înconjurat cu pîlcul curtea strînsă în cercul haidăilor. El cel dintîi a săltat peste ziduri, urmat de toți, și s-au adunat ca stafiile împrejurul grajdurilor... Au ascultat o vreme, apoi tot Egon s-a urcat ușor pînă la o fereastră și, plecîndu-se să sară înăuntru, a căzut drept în brațele unor vlăjgani care-l așteptau ascunși după perete. Și deodată, din grajd, de afară, de prin toate colțurile s-a iscat o poteră a stăpînirii, cu ispravnicul în frunte, care a prins hoții, i-a legat cobză și i-a trimis la bașcă. Trușășul Egon, cu ibovnică cu tot, căzuse în capcana întinsă de valah fără mare bătaie de cap. Vicleniile mai subțiri hoțul le păstra pentru popă. La doborîrea ungurului el și-a frecat doar mîinile. La a popii are să-și lingă buzele ca de miere.

Vestea căderii streinului s-a împrăștiat numaidecît în toată hoțimea. De acum, sfinției-sale îi rămînea iar cîmpul slobod. Știa măcar din ce parte să se păzească mai mult. Adică de către stăpînire, dată cu Amoasei... L-a chemat pe Scoroambă la sfătuit. Ungurul, prost, crezuse că vede chiar armăsarul și pe Amoasei. Nu băgase de seamă că fusese o amăgeală, cu vită și om prepuși. Dar asta dovedea că hoțul e aproape, lucrează tainic și lovește la mir și cu puțere. Se cuvine să fie și mai învegheați.

Scoroambă deșertă sacul cu ștafete... Îl întîlnește pe hoț în Galați. S-au înfundat într-o cîrciumă, unde Amoasei a vrut să-l îmbete ca să-l tragă de limbă despre popă și alți vechi tovarăși și mai ales despre rusnac. El s-a prefăcut amețit și i-a tocat altele, cîte-n lună și-n soare. Cînd a fost vorba de furtul iepei, și el și-a dat cu bănuiala de sfinția-sa. Amoasei ar fi rîs rîsul lui revărsat și ar fi zis :

— Dă-l încolo de boșorog, că nu s-ar fi priceput să facă el asemenea ispravă... Scorneala cu strigoiul nu-i de capul lui. Acolo a fost mîină de om viteaz și isteț... Mai degrabă Egon, pus de oamenii lui. Sau eu, ce zici ? Nu mă bănuiești pe mine ?

Și s-ar fi zîmbat iar la Scoroambă.

Apoi a plătit și a plecat scurt, ca o nălucă. Pe urmă l-a mai semuit într-un călugăr șchiop, într-un căldărar cu țigăi în spinare. Dar numai de departe, să nu-l simtă hoțul, că i-ar face de petrecanie !

— Asta unde ? Întrebă lacom popa.

Tot în Galați. De unde el a pus îndată prepuială că dacă hoțul se învîrtește mereu pe acolo, are fără dor și poate așezări la cale cu Iani... Și despre ce altceva decît despre armăsar ? I s-o fi urît și hoțului cu atîta pază și păstru și vrea să-l desfacă și să scape de belea.

Popa da mulțumit din cap.

Și Scoroambă istorisi popii cum și-a luat măsurile. A băgat mai întîi printre ajutorii de grăjdari ai lui Iani un om al lui, un băiețaș spălăcit și șters, care face pe nătîngul. Stă la cozile cailor să le curețe și-i slujește pe rîndași în picioare, ca pe niște boieri la masă. Le cară mai ales rachiu cu vadra. Asta are porunci să fie cu ochii și mai ales cu urechile deschise în patru.

El, potrivindu-și o barbă albă, plete cărunte și port cuviincios de muntean, a luat o căruță cu doi bouleni, a urcat în ea un butoi cu țuică și o balercă plină cu oțet și a desjugat la colțul grajdurilor lui Iani. Sta zi-noapte acolo, sub coviltirul înfundat cu fin, ca un păianjen urzind o plasă în jurul cui intra și iese.

— Aștept să-mi pice călugărul ori căldărarul... De-aia îmi pare rău de tot timpul pierdut pe aici, sfârși Scoroambă, și se grăbi să plece făgăduind vești. În urma lui popa a rămas pe gânduri multă vreme... Și se hotărî. Nu mai era de așteptat vești de la alții.

Trecuse de mult Sfânta Maria Mică. Popa, acum drept ca o lumînare, îmbrăcat lipoveneste, cu snopul bărbii scurtat și cănit în galben-auriu, se amesteca cu o plasă în spinare, printre haimanalele și pescarii Galașilor. Noaptea se trăgea într-un bordei ascuns în lanurile de porumb dat în copt, ce înconjurau de trei părți, cu talazurile lor, mai să-l cuprindă, orașul.

Acolo, trântit pe pământ, cu mâinile sub ceafă, privea cerul cum își învîrtește hora de stele și ațipea tîrziu, jinduind aghioasele ce trăgea cazacul pitit tot timpul ca un viezure în bordei.

Dimineața, ca și seara drumul fi era pe la căruța munteanului, unde cîntea pe-ndelete un ciocan de rachiu, sau își umplea un clondir cu oțet de prune, pentru mămăliga cu pește rasol.

De atîta chin și așteptare îl prinseseră frigurile bălților, care-l scuturau zdravăn la cîte două zile, de i se auzeau dinții clănțănind ca o toacă de os.

Dar, tremurînd, se gîndea că isprava va plăti cu vîrf și-ndesat toate ostenele.

Scoroambă era pe urmele lui Amoașei. Băiețandru de la grajduri aflase că se fac pregătiri pe furiș pentru adăpostirea unui cal scump. Lațul se înnodea. Într-o noapte, cînd cazacul turlac povestea pentru a suta oară cum îl crescuse pe Murad, mai cu grijă și mai cu drag decît îl cresc pe țarevici în palatul lui, se treziră cu Scoroambă venit într-un suflet. Aflase că starostele grajdurilor a primit poruncă de la Iani în zori să-i fie caleașca gata la scară, cu doi grăjdari călări armați, care să-l însoțească. Lui — povestise starostele rîndașilor la un pahar cu țuică — lui, ca unui logofăt de încredere, grecul i-a destăinuit că are să se întîlnească cu un negustor pentru un armăsar de cumpărat... Dar negustorul, sfios, nu vrea să intre cu marfa în oraș. Cere să se întîlnească afară, într-o curătură de porumburi, fostă tabie turcească. S-au înțeles să se afle acolo la răsăritul soarelui. Logofătul să aibă grijă, împreună cu cele două slugi călări, să fie din scurt pe strein, dacă ar avea alte gânduri.

Din spusele logofătului purtate de băiețandru nu mai încăpea pentru Scoroambă nici o îndoială că hoțul a înduplecat pe grec să ia în primire armăsarul departe de ochii lumii. N-avea curaj să intre cu el în oraș nici noaptea. Se simțea poate urmărit...

Pe de altă parte, Iani nu ar fi primit tîrgul dacă n-ar fi vorba de ceva de mare preț, după care îi sfîrșie inima, adică armăsarul.

Dar banii ? glăsui popa.

— Nu știa nimic băiatul. Cred că-i aduce grecul.

— Dar dacă înainte de a ajunge îl jăfuiesc pe drum hoții ? Și popa, închizînd un ochi, își ciuguli barba cu înțeles.

— Atunci scăpăm din mâini armăsarul, i-o întoarce Scoroambă. Pe cînd așa, punem mîna și pe cal, și pe grec, și pe răsplata stăpînirii pusă pe capul lui Amoașei !

Sfinția-sa se molcomi...

— Bravo, Scoroambă... Ești mai chibzuit. Eu, de, numai cu caii, greșesc la oameni, încheie el, oftînd cu viclenie.

Dar în ascuns se gîndea ce ar fi să scape și de rus, și de boier și, după ce le-o scoate din gheara hoșului, armăsarul să rămîie numai al lui.

După plecarea zorită a lui Scoroambă popa s-a perpelit toată noaptea pe jarul gîndurilor. Se căznea mai ales să-și închipuie cum o să se îndeplinească înfrîngerea dintre grec și hoș și nu o putea încheia. Care pe care are să încerce să se înșele ?

Vedea pe Iani în trăsura cu o desagă plină de bani între picioare. Dar Amoașei ? Călare pe armăsar sau cu el de căpăstru ? Și în ce fel are să-l predea ? Cum adică o să se facă schimbul ? Bine : grecul întinde hoșului prețul. Dar asta cum îi înmînează calul ? Că tîlharul poate să înhațe de-a călare banii și s-o ia la fugă. Din trei dezghinuri e departe și lasă pe Iani cu buza umflată... Și nu-i este de Iani, i-e de el. Trebuie deci numaidecît ca hoșul să descalece mai întîi... Și popa se înfiora de prostia grecului.

Dar iar se întorcea. Poate că grecul, chibzuit cum e, are să pretinză ca înainte de a începe tîrgul calul să fie dat în mîna oamenilor săi și numai pe urmă să numere hoșului banii. Aici gîndurile popii iar se încîlceau, și nu știa cum să dezlege încurcătura. Dar o să poată ține rîndașii calul, cît e de îndrăcit ?

Popa intra pe rînd în pielea fiecăruia, cînd în a hoșului, cînd în a grecului, chinuindu-se să le desco-

pere gîndurile, ca să știe cum să le apere interesele în ciocnire. Îi învăța ce măsuri să ia fiecare din ei ca să nu fie înșelat, ci să-l poată păcăli pe cellalt. Apoi lăsă pe cei doi și se întoarce la el și la rusnac. Presupunem că Iani cumpără armăsarul. Cum o să-l poată scoate el de la grec, acolo pe loc ? Cazacul i-a dat cheazăie că n-are nevoie nici de oameni, nici de arme, nici măcar de laț. Numai să fie Murad al lui, că-l smulge și de la diavol, mite de la om. Și el, ca un neghiob, se luase după spusa prostovanului. Nu-l oprise măcar pe Scoroambă... Și asta, o recunosc, tot din lăcomie. Acum vedea ce greșeală săvîrșise : grecul are să-i șteargă prada de sub nas... Pînă seara îl încarcă în corabie și fuge la Stambul. Ce-o să mai poată face Marghilomanul ?

Pînă cînd alt fior îl scutură : Dar dacă hoșul știe că e urmărit ? Și le-a luat urma ? Poate chiar prin Scoroambă, pe care l-a cumpărat ? Și-i întinde o capcană, în înțelegere cu Iani, așa cum a întins lui Egon ? La urma urmei, tîrgul între grec și hoș era cît se poate de firesc. Unul ia banii, altul armăsarul. Dacă Iani vinde pe hoș stăpînirii, pierde calul, care trece de-a dreptul boierului. N-are deci nici un interes ca să nu fie cîștit. Amoașei, așijderi, are nevoie să scape de armăsar, care-l ține rob, și să iasă iar la lume după alte isprăvi și cîștiguri. Între ei doi stă singurul lor vrăjmaș, el, popa... S-ar fi putut învoi să-l strivească. Pînă la ziua, ros de gînduri, sfinția-sa n-a închis ochii. În zori a avut caznă mare pînă a sculat pe cazac, care dormea ca un stîrv...

Cînd mijeaa soarele, popa și rusul, chirșiți în porumbul nalt și des ca o perdeă, văzură caleașca grecului intrînd în aria tabiei, îmbrăcată în toată pompa de șofran și purpură a răsăritului. Afară de vizitiu și de logofăt pe capră, doi haidamaci, cu carabine pe umăr, călăreau într-o parte și alta a caretei.

După o scurtă zăbavă, porumburile foșniră, și din cealaltă parte țîșni pe armăsarul alb Amoașei, ținînd alt cal alături. Popa dete cu cotul rusului și-l întrebă din ochi. Rusul căscă ochii mari. Se aștepta să-și găsească odorul schimbat. Dar asta nu-și închipuise. Hoțul nu îndrăznise să-l atingă. Nu se îndurase să-i mînjească frumusețea. Lumina juca în albeața lui mîndră ca-ntr-o marmoră. Fără să mai aștepte, rusul fluiera căzăceasca lui, cu care încercase — așîderi ierbei fiarelor — toate meleagurile țării.

Armăsarul de sub hoț se opri scurt, ciuli urechile și, freănător, întinse, răspunzînd, cu un lung rîncezat, gîtul spre locul de unde venise chemarea. Și, ațînit, aștepta. Toți întoarseră capetele într-acolo. Hoțul, bănuind o capcană, apucă brîul cu dinții, își răsucă picioarele pentru dezghinuri și bîjbîi cu mîinile spre brîul cu pistoale. Dar înainte să le ajungă, o dată cu rusul, care zbugni nebun din porumb, răsună răcnetul „Sto“. Calul încremeni stană albă, cu ochii la cazac. Pintenii hoțului se-nfipseră în zadar. Nu l-ar fi putut clinti de acum nici o putere din lume.

Rusul suflă o clipă adînc, ca și cum i s-ar fi luat o piatră de moară, și răcni o nouă poruncă. Armăsarul se clătină. Și mai înainte ca hoțul să aibă timp să sară, Murad se prăvăli pe o coastă, apucînd sub el piciorul stîng al călărețului. Au auzit toți, și cei mai de departe, trosnitura ciolanului.

La o altă poruncă a stăpînului, armăsarul se ridică. Hoțul rămase zăcînd pe pămînt.

Cînd cazacul, smintit de bucurie, strigă „Murad“, sculat în două picioare, ca pentru o îmbrățișare, armăsarul alergă la el. Popa povestea mai tîrziu că i-ar fi văzut curgînd lacrimi din ochi. Dintr-un salt,

rusul fu în șea. Într-un fulger țîșni la trăsura, smulse săculețul cu bani din mîna grecului încremenit. Și, c-o măreață sudalmă, mai înainte ca vreunul să se dezmeticească, se făcu nevăzut spre răsărit, înghițit de soarele în care intra ca într-un lan uriaș de lumină. După el alerga năuc, calul cu care venise hoțul, nechezînd pe urmele soțului...

1949—3—5 mai, București

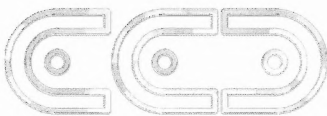
CUPRINS

IUBIRE MAGICA

Iubire magică	5
Lostrita	39
Lacul rău	50
Șarpele Aliodor	61
Vaca blestemată	75
Misiune de încredere	84
În mijlocul lupilor	111
Revolta dobitoacelor	126
Taina gorunului	133
Lipitoarea	146
Ultimul Berevoi	159
Ciorbă de bolovan	179

SAKUNTALA

Sakuntala	204
Schimnicul	289
Alcyon sau Diavolul alb	325

Scanare și prelucrare digitală

EM

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2025

